

**T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**CEZA MUHAKEMESİNDE ALTERNATİF UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜMÜ OLARAK
"UZLAŞTIRMA KURUMU"**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Raif BIKMAZ
(1510040108)**

Anabilim Dalı:KAMU HUKUKU

Programı:KAMU HUKUKU

Tez Danışmanı:Yard. Doç. Dr. iur. Özdem ÖZAYDIN

Mart/2018

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

CEZA MUHAKEMESİNDE ALTERNATİF UYUŞMAZLIK
ÇÖZÜMÜ OLARAK
"UZLAŞTIRMA KURUMU"

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Raif BIKMAZ
(1510040108)

Anabilim Dalı:KAMU HUKUKU
Programı:KAMU HUKUKU

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. iur. Özdem ÖZAYDIN
Tez Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Bahri ÖZTÜRK
Doç. Dr. Hasan SINAR

Mart/2018

CEZA MUHALEMESİNDE, ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ OLARAK "UZLAŞTIRMA KURUMU"

ÖZET

Ceza sistemleri uzun süre, cezalandırıcı adaleti esas alan bir uygulama içerisinde iken, mağdur haklarının korunması yönünde yaşanan gelişmeler ve akabinde onarıcı adaletin ön plana çıkmasıyla alternatif uyuşmazlık çözüm sistemleri batılı hukuk sistemlerinde yerini almıştır. Bu gelişmelere paralel olarak Türk hukuk sisteminde de tartışılmaya başlanan onarıcı adalet uygulamalarından olan Uzlaştırma kurumu, Ceza uygulamamıza ilk olarak 01/06/2005 tarihinde yürürlüğe giren Türk Ceza Kanunu m.73/8 ve Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinde yapılan düzenleme ile fiilen sistemimize girmiştir. Uygulama sonuçlarına bağlı olarak değişiklik yapılmış, 5560 sayılı yasa ile yapılan bu kurum tamamen Ceza Muhakemesi kanunu kapsamına alınmıştır. Ancak Ceza muhakemesi Kanununda düzenlenmiş olmakla beraber sonuçları itibariyle maddi ceza hukuk hükmü olarak nitelendirilebilecek bir karma bir kurum olduğu kabul edilmektedir.

Uzlaştırma, Uzman Uzlaştırmacı aracılığıyla fail ile mağdurun özgür iradeleri ile bir araya gelerek iletişimlerini sağlanmakta, özgür ortamda aralarındaki yürütülen müzakereler sonucunda mağdurun mağduriyetinin giderilmesi ve failin de yargılama ortamına sokulmaksızın husumetin giderilmesini sağlayan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Bu itibarla yargının iş yükünü azaltan bir etkiye sahip olduğu gibi toplumsal barışında sağlanmasına katkı sağlayan bir kurumdur.

6763 sayılı yasa ile Ceza Muhakemesinde yapılan değişikliklerle uygulamada yaşanan aksaklıklar dikkate alınarak Uzlaştırma kurumunda radikal değişiklikler yapılmıştır. Hukuk sistemimizde Uzlaştırmanın en son düzenlenmiş şekli yazımızda inceleme konusu yapılmıştır.

Bu yazımızda, Uzlaştırma kurumunun hukuki niteliği, tarihsel gelişimi ve mukayeseli hukukta uzlaştırma kurumu açıklandığı gibi, Türk Hukuk sisteminde Uzlaştırma, Uzlaştırmaya tabi suçlar, Uzlaştırmanın koşulları, Uzlaştırma Usulü,

Uzlaştırma teşkilatı ve Uzlaştırmanın sonuçları tüm hatları ile tartışılarak çözüm önerilerine yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler, Uzlaşma, Uzlaştırma, Onarıcı Adalet, Uzlaştırmacı, mağdur hakları, çocuklarda Uzlaşma, uzlaşmaya tabi suçlar

ABSTRACT

For a long time penal systems have grounded their practise on punitive justice but with the developments in the protection of the victim's rights and with rise of restorative justice to prominence, many types of alternative dispute resolutions found place in western legal systems.

In Turkish legal system, parallel to these developments restorative justice became a subject for debate and after a while with the regulations in the art.253 of Turkish Penal Procedure Law and art.73/8 of Turkish Penal Law, dated 01/05/2005, victim-offender mediation entered Turkish legal system. With the results came from the ongoing practise, some modifications made with the law numbered 5560 and institution of mediation regulated wholly in Turkish Penal Procedure Law. Even though it is regulated in Turkish Penal Procedure Law since its results can be also qualified as of substantial penal law, it is generally considered to have a mixed nature.

Victim-offender mediation is an alternative dispute resolution method where victim and offender came together and communicate with their own free will, in a free environment for the purpose of restitution of the loss and the damage of the victim and the conclusion of the animosity without a trial, with the help of an expert third-party mediator. In this respect it also lighten the work of the courts and consolidates public peace.

Regarding the flaws in practise, drastic modifications for victim-offender mediation were made with changes in penal procedure made by the law numbered 6760. In our work we examined contemporary situation of the victim-offender mediation.

In this research of ours, legal character of victim-offender mediation and its historical background, regulations of victim-offender mediation in comparative law were explained; and also victim-offender mediation in Turkish legal system, crimes eligible for mediation, conditions for mediation, procedure of mediation, organisation of victim-offender mediation and mediators, and lastly the results of victim-offender mediation had been examined after an exhaustive and comprehensive manner and suggestions for solutions were made.

Keywords: Reconciliation, Victim-OffenderMediation, RestorativeJustice, Victim'sRights, Mediation of Juveniles, CrimesEligibleforMediation.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	1
ABSTRACT	3
GİRİŞ.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
I- UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA KAVRAMI, UZLAŞTIRMANIN HUKUKİ NİTELİĞİ, UZLAŞTIRMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK ONARICI ADALET	8
A-UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA KAVRAMI VE TERMİNOLOJİ SORUNU	8
B- UZLAŞTIRMANIN HUKUKİ MAHİYETİ.....	11
C- UZLAŞTIRMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK	14
ONARICI ADALET	14
1- Genel Olarak	14
2-Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel Gelişimi	16
II- KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞTIRMA VE UZLAŞTIRMA İLE KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI	20
A- KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞTIRMA	20
1-Fransa	20
2-Almanya	21
3-Avusturya	23
4-İngiltere	24
5-Amerika Birleşik Devletleri	26
B-UZLAŞTIRMA İLE BENZER KURUMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI..	27
1-Tahkim	27
2-Arabiluculuk.....	27
3-Şikayetten Vazgeçme	28
4-Ön ödeme	29
5-Sulh ve Feragat.....	29
6-Etkin Pişmanlık	30
İKİNCİ BÖLÜM	31
I-TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMA	31
A-GENEL OLARAK	31
B- UZLAŞTIRMANIN AMACI VE FAYDALARI	34

1-UZLAŖTIRMANIN AMACI	34
2-UZLAŖMANIN FAYDALARI	35
a-Mağdur açısından Faydaları	35
b-Fail açısından Faydaları	36
c- Toplum açısından faydaları.....	36
d- Ceza Yargılaması açısından faydaları.....	37
C- CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE UZLAŖTIRMANIN GENEL HÜKÜMLERİ	37
1-Birden ziyade Ŗüpheli ve sanık hakkında mağdura karŖı eylemlerinden dolayı uzlaŖtırma yoluna gidilmesi hali.....	38
2-GerekleŖen olayda birden fazla kiŖinin mağduriyeti halinde uzlaŖtırma.....	39
3- UzlaŖtırmaya, soruŖtırma veya yargılama safahatında toplam bir kez baŖvurulabilmesi.....	40
4-UzlaŖtırma yoluna gidilebilmesi için tüm delillerinin toplanması sonucunda kamu davası açılması için yeterli delil elde edilmesinden sonra uzlaŖtırma yoluna gidilebilmesi	42
5-UzlaŖtırma iŖlemleri tamamlanmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi, iddianame düzenlenmesi veya yargılama aŖamasında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kurumlarının uygulanamaması	44
6-UzlaŖtırma iŖlemlerine müracaat edilmesinin, tedbir kararı alınmasına engel olmaması	44
7- UzlaŖtırma teklifinin uzlaŖtırıcı tarafından yapılması ve uzlaŖtırıcı olarak görevlendiren uzlaŖtırıcının görevinin bir baŖkasına devretmeksizin bizzat yürütmesi zorunluluğu.....	46
D- UZLAŖTIRMANIN İLKELERİ	48
1- Temel İlkeler	48
a- Gönüllülük İlkesi.....	48
b- Aydınlatma İlkesi	48
c-Menfaatlerin korunması İlkesi	49
- UzlaŖtırmanın Ŗahsiliđi İlkesi	49
2- Etik İlkeler.....	49
a- UzlaŖtırmacı'nın Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı	49
b- Gizlilik İlkesi.....	51
c- Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi.....	51
d-Bağlayıcı Karar Alma Yasağı	52
e-Görüşmelerin Saygı Çerçevesinde ve Medeni Usullerle Yürütülmesi İlkesi...52	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	54

I- UZLAŞTIRMANIN KOŞULLARI.....	54
A- Uzlaştırmada Ön Koşullar.....	54
1- Uzlaştırma Kapsamına Alınan Suçlar	54
a-TCK'da Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Tabi Olması Nedeniyle CMK 253/1.a Maddesine Göre Uzlaştırma Kapsamına Alınan Suçlar.....	56
b- Yasada Uzlaştırma Kapsamında Olduğu Belirtilen Katalog Suçlar	58
c- Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanması Gereken Özel Ceza Yasaları	59
d- Belli Yakınlıktaki Akrabalar Tarafından İşlenmesi Nedeniyle Şikayete Tabi Tutulmasından dolayı Uzlaştırmaya Tabi olan Suçlar	67
e- Suça Sürüklenen Çocuklar Yönünden Uzlaşmaya Tabi Suçlar	70
2- Takibi şikayete tabi suçlarda, suçtan zarar gören veya şikayet hakkına sahip olan kişinin şikayetçi olması koşulu.....	76
3-Suçtan zarar görenin Gerçek veya Özel Hukuk Tüzel kişisi olması.....	79
4-Kamu Davası açılması için yeterli şüphenin bulunması	80
5-Uzlaştırma yasağı olan Suçlardan Bulunmaması.....	83
a- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar.....	84
b -Etkin Pişmanlık Hükümleri Uygulanan Suçlarda uzlaştırma	85
c-Uzlaştırma Kapsamına Giren Bir Suçun, Bu Kapsama Girmeyen Bir Başka Suçla Birlikte İşlenmesi hali.....	87
d- Mağdurun veya suçtan zarar görenin Kamu Tüzel Kişiliği Olan Suçlardan olmaması	90
e -Aile İçi Şiddete İlişkin Suçlarda Uzlaştırma	91
B-Uzlaştırmada Geçerlilik Koşulları.....	95
1-Uzlaştırmada, uzlaştırma işlemlerinin uzlaştırıcı tarafından yürütülmesi zorunluluğu.....	95
2-Uzlaştırmanın Cumhuriyet Savcısı veya Hakim tarafından tespiti.....	96
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	98
UZLAŞTIRMA USULÜ.....	98
Genel Olarak.....	98
I.Soruşturma Aşamasında Uzlaştırma	98
A- Uzlaştırma Bürosu Evresi	98
1- Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi	101
2- Uzlaştırmacının, Uzlaştırmaya Hazırlanma Süreci	103
3- Uzlaştırmacı tarafından, taraflara uzlaştırma teklifini yapması süreci	103
B- Müzakere Evresi.....	108
C-Müzakerelerin Sonuçlandırılması Evresi	113

II- İddianamenin iadesi aşamasında Uzlaştırmanın değerlendirilmesi.....	115
III- Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma	116
IV- Kanun yolu aşamasında Uzlaştırma.....	120
V- İnfaz Aşamasında Uzlaştırma	124
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	126
UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI VE UZLAŞTIRMACI.....	126
I- UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI.....	126
A- Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı	126
B-Uzlaştırma Büroları	129
II- UZLAŞTIRMACI	131
A- Uzlaştırmacının Nitelikleri.....	131
B- Uzlaştırmacı Eğitimi.....	133
C- Uzlaştırmacının Atanması (Görevlendirilmesi)	136
D- Uzlaştırmacının Reddi ve Çekinmesi.....	136
E- Uzlaştırmacının Yükümlülükleri ve Yasakları	138
ALTINCI BÖLÜM.....	141
UZLAŞTIRMANIN SONUÇLARI	141
Genel Olarak.....	141
I. Uzlaşmanın Sağlanması	141
A. Zararın Giderilmesi	141
1- Edimin Ani Olarak İfa Edilmesi	143
2- Edimin Sürekli veya Aralıklı Olarak İfa Edilmesi.....	144
B. Soruşturma aşamasında uzlaştırmaya tabi suçlarda Uzlaşma üzerine verilen kararlar.....	145
1-Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar	145
2- Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı.....	146
C. Uzlaşma Sağlanmasının Şahsi Alacak Taleplerine Etkisi	147
D. Uzlaşma Sağlanmasının Yakalama ve Tutuklama Sebebiyle Ortaya Çıkan Tazminat Hakkına Etkisi	149
E. Uzlaşma Sağlanmasının Müsadereye Etkisi	150
F. Uzlaşmanın Zamanaşımına ve Dava Süresine Etkisi.....	153
G. Uzlaşma ve Tekerrür	154
H- Uzlaşma ve Adli Sicil Kayıtları	156
I. Uzlaşma Sonucunda Elde Edilen Karara Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları.....	157

J. Uzlaştırıcı Ücreti ve Uzlaştırma Giderleri	158
II. Uzlaşmanın Sağlanamaması durumunda, kamu davası açma gerekliliği	159
III. Kamu Davası Açıldıktan Sonra Uzlaşmanın Sonuçları	161
A-Uzlaşmanın sağlanması halinde verilecek kararlar	162
1-Uzlaşmanın sağlanması nedeniyle Düşme kararı verilmesi.....	162
2- Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması kararı	163
SONUÇ	166
KAYNAKÇA	176

KISALTMALAR

A.g.e.	:Adı geçen eser
A.g.m.	:Adı geçen makale
AB.	:Avrupa Birliği
ABD.	:Amerika Birleşik Devletleri
AD.	:Adalet Dergisi
ADR.	:AlternativeDisputeResolution
AİHM.	:Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	:Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi
AK.	:Avrupa Komisyonu
AÜHFD.	:Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AY.	:Anayasa
AYM.	:Anayasa Mahkemesi
b.	:Bent
BAM:	Bölge Adliye Mahkemesi
Bkz.	:Bakınız
C.	:Cilt
CD.	:Ceza Dairesi
CMK	:Ceza Muhakemesi Kanunu

CMUK.	:Ceza Muhakemeleri Kanunu
CMUY	:05/08/2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği
ÇKK	:Çocuk Koruma Kanunu
DEÜHFD:	:Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi dergisi
E.	.Esas No.
f.	:Fıkra
HD.	:Hukuk Dairesi
İBK.	:İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK.	.İcra İflas Kanunu
İKÜ.	:İstanbul Kültür Üniversitesi
İÜHF	:İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
K.	:Karar No.
KHK	:Kanun Hükmünde Kararname
m.	:Madde
R.G.	:Resmi Gazete
s.	:Sayfa
S.	:Sayı
SBE.	:Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.	:Tarih
TAAD.	:Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB.	:Türkiye Barolar Birliği
TC.	:Türkiye Cumhuriyeti
TCK	:Türk Ceza Kanunu
TMK.	:Türk Medeni Kanunu
UZYÖN	:Uzlaştırma Yönetmeliği
vb.	:Ve benzeri
vd.	:Ve devamı
Yar.	:Yargıtay
YCGK.	:Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararı

GİRİŞ

Genel olarak kamu düzeni ve toplumsal barışın korunmasına hizmet eden ceza hukuku ve ceza adaleti sistemi, her geçen gün sosyal yaşamdaki gelişmelere paralel olarak duyarlılıklarını değiştirmektedir. Son zamanlarda eski ceza adaleti anlayışından uzaklaşmış, suç ile sadece ceza yaptırımını vasıtasıyla mücadele etmek düşüncesi terk edilmiş ve mağdurların yararları gözetilmeye başlanmıştır. Dolayısıyla bugün Avrupa ve Amerika hukuklarında olduğu gibi, Türk ceza hukukunda da ceza adaleti alanında mağdurlara karşı gösterilen özen ve önemin arttığı söylenebilir. İlk defa Amerika Birleşik Devletlerinde “mediation” adı altında ortaya çıkan ve Anglo-Amerikan hukukuna özgü olan uzlaştırma kurumu, esasında Anglo-Amerikan hukukunda savcının ve sanık müdafinin, iddia pazarlığı dahi yapabildiği bir kurumdur.¹Fakat, Türk hukukundaki yeni ifadesiyle uzlaştırma kurumu Kara Avrupası hukuk sisteminde, Anglo-Amerikan hukuk sistemine göre daha farklı bir biçime kavuşmuş, şüpheli veya sanığın suçtan zarar görenin zararlarını giderdiği bir çözüm yolu haline gelmiştir. Kara Avrupası’nda en basit şekliyle uzlaşma, (Türk hukukundaki yeni ifadesiyle uzlaştırma) mağdur ve sanığın belli edimler karşılığında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmelerini ifade eden bir kavramdır.² Bu niteliği itibariyle davaların alternatifi ve adalet sisteminin dışında bir çözüm yolu olarak bahsedebileceğimiz bu kurum, şüpheli veya sanıkla, mağdur veya suçtan zarar gören gerçek ya da özel hukuk tüzel kişinin özgür iradelerine dayanan bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Bu anlaşma her iki tarafın muvafakati ile gerçekleşeceğinden, sonucunda uzlaşan şüpheli veya sanıkla, mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki ihtilaf sonlandırılmakta, salt kamu yararı değil, suçtan zarar görenin de yararı korunmakta ve zararı kısa sürede tazmin edilebilmektedir.

Uzlaştırma müessesesi, adalet mekanizmasının büyük ölçüde yardımcısı konumunda olabilecek türden bir alternatif çözüm yoludur. Gerek ihtilafların çokluğu, gerek hakim ve savcılarının yetersiz sayıları, yargı sisteminde tıkanıklığa yol açmakta ve

¹ CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2015, s.510

² ZAFER, Hamide, Ceza Hukukunda Fail-Mağdur Uzlaşması(TCK m.73/8), Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006, s.728; CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul 2015, s.510

uzayan davalara sebebiyet vermektedir. İşte uzlaştırmanın yargısal makamlar dışında, olayla ilgisi olmayan üçüncü bir kişi önünde ihtilafları çözebilme kabiliyetinin yararları bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Uzlaştırıcı olarak adlandırılacak üçüncü kişinin tarafları anlaşmaya sevk etmekle görevli olması, maddi gerçeği araştırma ve bulma yükümlülüğü olmaması ve hakim gibi davranıp hüküm verici konumunda olmaması ise kurumun bağımsız ve tarafsız hakim ilkesi ile de ters düşmediğini göstermektedir. Müessesenin başarısı aynı zamanda, taraflar bakımından adaletin daha hızlı tecelli etmesi anlamına gelir ki bu özellikle mağdur açısından zararının kısa sürede giderilmesi demektir. Fail açısından asıl olan ise, ceza ve tazminat davaları ile boğuşmamak, hapis veya para cezası ile karşı karşıya kalmamak, sabıkasız kalma veya yeni sabıkanın oluşumunu engelleme ve yine failin sosyal ve psikolojik durumu açısından da mağdura verilen zararın karşılanması nedeniyle rahatlama ve sosyal saygınlığın devamının sağlanmasıdır.³ Neticede başarılı olduğunda ise toplumda sosyal barış daha az masrafla ve daha süratli bir şekilde yeniden tesis edilebilmektedir. Zira, fail ile mağdurun uzlaşması, her iki tarafın da aktif katılımını gerektiren kolektif bir yaklaşım sonucu ortaya çıkan barışmanın bir türüdür.⁴

5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK' nun ilk düzenlemelerinde, hukukumuzda giren bu müesseseyi betimlemek amacıyla "uzlaşma" ve uzlaştırma işlemlerini yönetecek kişiyi ifade etmek amacıyla "uzlaştırıcı" terimleri tercih edilmesine rağmen, 6763 sayılı kanun ile yapılan son değişiklik çerçevesinde müessesenin adı konusunda daha açık bir tutum sergilenmiş, 253. madde başlığı "uzlaştırma" olarak değiştirilmiş ve bir sonuçtan ziyade bir usul ve metodu temsil eden bu terimin tercih edilmesi isabetli bir yaklaşım tarzı olmuştur.

Bu çalışmamızda, Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma kurumunu, altı bölüm halinde inceleyeceğiz. Birinci bölümde, Uzlaştırmanın hukuki niteliği, Onarıcı adalet ve tarihsel gelişimi ile karşılaştırmalı hukukta Uzlaştırma ve benzer kurumlarla ilişkisi inceleme konusu yapılacaktır. İkinci bölümde Türk Hukuk sisteminde Uzlaştırma kurumu, üçüncü bölümde, Uzlaştırmanın koşulları ve Ceza sistemimizde uzlaştırmaya tabi suçlar,

³ ALADAĞ, Cengiz, Ceza Hukukumuzda Yeni Bir Kavram: Uzlaşma, Yalova, s.1, (<http://cengizaladag.av.tr/yazilar.asp>)

⁴ SEZER, Ahmet, Öğreti ve uygulamada Ceza usul Hukukunda Uzlaşma, Ankara 2010, s.52

dördüncü bölümde, Uzlaştırma Usulü, beşinci bölümde, Uzlaştırma teşkilatı ve Uzlaştırımcı, altıncı bölümde ise Uzlaştırmanın sonuçları detaylı olarak inceleme konusu yapılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I- UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA KAVRAMI, UZLAŞTIRMANIN HUKUKİ NİTELİĞİ, UZLAŞTIRMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK ONARICI ADALET

A-UZLAŞMA/UZLAŞTIRMA KAVRAMI VE TERMİNOLOJİ SORUNU

Uzlaşma; kelime anlamı olarak bakıldığında belli bir konu üzerinde uyuşma, uzlaşmak ise aralarındaki fikir ve çıkar farklılıklarını karşılıklı ödümler ile kaldırarak uyuşma⁵ ya da uyuşmak, barışmak olarak tanımlanabilmektedir. Uzlaştırma ise, belli bir takım yöntemler uygulanmak suretiyle uyuşma ve barışı sağlama anlamında da kullanılmaktadır.⁶

Uzlaşma kurumu özünde, suçtan doğan zararın giderilmesi, üzerinde fail ile mağdurun anlaşmaları veya bağımsız bir arabulucu tarafından bir araya getirilmek suretiyle anlaşmaları sağlanarak ceza soruşturması veya kovuşturulmasının sona erdirilmesi olarak ifade edilmektedir.⁷

Anlaşma, uyuşma, pazarlık, pazarlıklı adalet, sulh gibi kavramlarla da ifade edilen ve uzlaşma denmesi tercih edilen ve ceza muhakemesinde taraflar arasındaki iş birliğinin bir çeşidi sayılabilecek ve uygulamada amaç bir yargılama kararına ulaşılmasını sağlama değil, tarafların, iş birliği halinde belirli bir sonucu elde etmeyi deneme faaliyetleridir.⁸

Uzlaştırma kurumu gerek Türk Ceza Kanununun 73. maddesinde düzenlendiği dönemde⁹ ve gerekse ceza muhakemesi kanununda bu kurum yakın tarihe kadar uzlaşma adı ile düzenlenmiş idi. Ancak 02.12.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 Sayılı Yasa’nın 34. maddesi ile CMK 253 maddesinde düzenlenen uzlaşma kurumu, uzlaştırma olarak değiştirilmiştir.

⁵ Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu, İstanbul 1992, C.2, s.1528

⁶ KAYMAZ Seydi,/ GÖKCAN, Hasan Tahsin, Uzlaşma ve Ön Ödeme, Seçkin Yayın Evi Ankara 2007, 2. baskı, s.45

⁷ KAYMAZ/GÖKCAN, s.45

⁸ ŞAHİN, Cumhur, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.6, 1998, s.221

⁹ 06.12.2006 tarihinde 5560 Sayılı Yasanın 2. maddesi ile yapılan değişiklik ile uzlaşma/uzlaştırma kurumu tamamen TCK düzenlemesinden çıkarılarak CMK 253 kapsamına alınmıştır.

Uzlaşma, tarafların herhangi bir üçüncü kişinin yardımı olmadan, aralarındaki uyuşmazlığa bir çözüm bulabilmek ve bir anlaşma zemini oluşturabilmek amacıyla yaptıkları görüşmelere verilen isimdir. Bu anlamda uzlaşma, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından “müzakere” ile eş anlamlıdır ve yabancı literatürde, “negotiation”, “settlement” veya “compromise” kelimeleriyle ifade edilmektedir. Ceza Muhakemesi Kanununda düzenlenen uyuşmazlık çözüm yolunda, mağdur-fail arasındaki uyuşmazlık çözüm sürecine tarafsız bir üçüncü kişinin (neutralthirdparty), katılımı söz konusudur. Bu usulde uyuşmazlığın tarafları, tarafsız bir uzlaştırıcının(arabulucunun) yönetiminde bir araya gelirler. Tarafları bağlayıcı bir karar verme yetkisi olmayan uzlaştırıcı (conciliator, mediator), belirli usuller, yöntemler ve müzakere hünelerlerini kullanarak, tarafların uyuşmazlığı çözümlerine yardımcı olur.

Uzlaştırma genellikle arabuluculukla aynı anlamda kullanılır ve yabancı literatürde “conciliation” ve “mediation” kelimeleriyle ifade edilir. Ceza Muhakemesi Kanununda “uzlaşma” ile ifade edilmek istenen usul aslında “uzlaştırma”dır. Bu nedenle, bu çalışmada “uzlaştırma” kelimesi kullanılacaktır. Yapılan değişiklikle, kanunda da uzlaştırma kelimesinin tercih edilmesi öteden beri savunulan görüşlerle de uyumu sağlanmış¹⁰ ve yerinde olmuştur.

Uzlaşma kurumu, devlet ve toplumla ihtilafı gidermek ve barışı yeniden kurmak için faile bir fırsat vermektedir. Bu sonuç ceza hukukunun genel ve özel amacına da uygunluk arz etmektedir. Bu nedenle uzlaşma kurumunun kabul edilmesiyle ceza hukukunun onarıcı ceza adaleti yönelişi de ortaya çıkmaktadır. Onarıcı Adalet Anlayıcının üç temel fonksiyonu olan sorumluluk, onarım ve topluma geri kazandırma konularının başarılabilmesi, uzlaştırma kavramı ve işleyişi ile doğrudan ilgilidir.¹¹

Uzlaşma ise, taraflardan tümüyle bağımsız ve objektif bir konumda bulunan üçüncü kişinin, aralarında uyuşmazlık bulunan taraflara, somut olayın koşullarına ve özelliklerine göre şekillenecek çeşitli çözüm önerileri sunup; onların bu çözüm önerilerini

¹⁰ ÖZBEK, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.54, S3,s.295

¹¹ PARLAR Ali,/ HATİPOĞLU, Muzaffer; Ceza Muhakemesi Kanununun Yorumu C.2, Ankara 2008, s.1576

müzakere etmesini ve sunulan somut çözüm önerilerinden birisi üzerinde mutabakata varmalarını hedefleyen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir.¹²

Onarıcı adalet anlayışının dünyada yaygınlaşmasıyla birlikte uzlaştırma kurumu da, bu adalet anlayışının bir unsuru olarak, Türk Hukuku'nun da içinde bulunduğu, birçok hukuk sistemine girmiştir. Ancak Türk hukukunda bu kurumun isimlendirilmesi noktasında başlangıçta doğru kavram tespitinin yapıldığı söylenemeyeceği gibi, yabancı hukuk terminolojilerindeki karşılık terimlerin tespiti konusunda da başarıya ulaşamamıştır.

Öğretideki yazarların ekseriyeti, kanun koyucunun son değişiklikler öncesinde öngördüğü madde başlığına paralel olarak uzlaşma ismini kullanmaktaydı.¹³ Ancak sürecin işleyişi incelendiğinde, tarafların karşılıklı oturup anlaşmalarından ziyade tarafların arasındaki uyuşmazlığın Cumhuriyet savcısı tarafından görevlendirilen bir uzlaştırmacı tarafından çözülmesi şeklinde gerçekleştiği görülecektir. Bu şartlar altında da bu kurumun adının uzlaşma olması pek makul görünmemektedir. Kanun koyucunun da, doktrin ve uygulamada da çoğunlukla vurgulanan bu durum karşısında 24 Kasım 2016 tarihinde, TBMM de kabul edilen 6763 sayılı yasa ile birlikte maddenin kenar başlığını “*Uzlaştırma*” olarak değiştirmiştir. Kanun koyucunun bu değişikliği hem isimlendirme sorununu çözüme kavuşturmuş hem de hukuk terminolojisi bakımından isabetli olmuştur.

Ceza Muhakemesinde uzlaştırma kurumunun düzenleniş şekli itibariyle uzlaştırma şu şekilde tanımlanabilir. Uzlaştırma; uzlaştırmaya tabi olan bir suçun soruşturmasının yürütülmesinden sonra, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphenin oluşması durumunda Cumhuriyet Başsavcılığı Uzlaştırma Bürosu'nca görevlendirilen uzman uzlaştırmacı aracılığı ile tarafların bir araya getirilerek müzakereler yoluyla anlaşmalarının sağlanması suretiyle aralarındaki uyuşmazlığın giderilmesi faaliyeti olarak tanımlamanın mümkün olduğunu düşünmekteyiz.

¹² TANRIYER,, Süha; "Hukuk Uyuşmazlıkları bağlamında Çözüm yolları ve Özellikle Arabuluculuk", TBB Dergisi, 2006, S.64, s.166

¹³ ÜNVER Yener/ HAKERİ Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s.752; ÖZBEK Veli Özer/KANBUR Mehmet Nihat/ DOĞAN Koray/BACAKSIZ Pınar/TEPE İlker, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2012, s.883.

Yabancı ceza muhakeme hukukları incelendiğinde, CMK’ de öngörülen uzlaştırma usulünün karşılığının İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri gibi commonlaw ülkelerinde bulunmadığı görülebilir. Zira bu ülkelerde buna benzer usuller bulunmakla beraber, burada fail ile mağdur değil, fail ile devlet adına savcı uzlaşmakta ve bunu da herhangi bir üçüncü tarafın yardımı alınmadan gerçekleştirmektedir. Bu sebeple hukukumuzdaki uzlaştırma kurumunun yabancı hukuk terminolojisindeki karşılığının tespitinde İngilizce yol gösterici olamamaktadır. Buna karşın Fransız Ceza Muhakemesi Hukuku’nda CMK’de öngörülmüş olan uzlaştırma usulünün tam karşılığı niteliğindeki usul Fransız Ceza Yargılaması Kodu’nun¹⁴ 41-1. maddesinin 5. Fıkrasında ve de Fransız doktrininde¹⁵, Latincedeki “*mediare*” fiilinden gelen, “*médiation*” olarak adlandırılmıştır. Hakikaten “*mediare*” fiili Latince de ortada bulunmak¹⁶ anlamına gelir ki uzlaştırmacı da, esasında iki kişinin arasına girip onların arasındaki uyuşmazlığı çözen kişiye verilen isimdir. Bu açıklamaların ışığında hukukumuzdaki uzlaştırma kurumunun yabancı hukuk terminolojisindeki karşılığı birçok yazarın öğretide kullanmış olduğu “*reconciliation*” ve “*conciliation*” kelimelerinin yerine “*mediation*” olmalıdır.

B- UZLAŞTIRMANIN HUKUKİ MAHİYETİ

Uzlaşma, bir yandan muhakemeyi engellemesi nedeniyle muhakeme hukuku kurumu diğer yandan ise fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirdiğinden ceza hukuku kurumudur. Ancak ceza ilişkisinin usulü bir işlem ile başka bir anlatım ile fail mağdur uzlaşmasının muhakeme hukuku kurumu olması özelliğinin ağır bastığını kabul etmek gerekir.¹⁷

Alman Ceza Hukukçusu Albin Eser tarafından uzlaşma müessesesinin Ceza Muhakemesi’nin sanığın menfaatine uygun olarak özelleşmesi şeklinde değerlendirilmektedir.¹⁸ Fail ve mağdur uzlaşmasında taraflar olay ile hiçbir ilgisi olmayan, bu konuda uzman üçüncü bir kişi olan uzlaştırmacı aracılığı ile özgür bir

¹⁴ VERNY Édouard, ProcédurePénale, ÉditionsDalloz, 2006, s.124

¹⁵ VERNY, s.124

¹⁶ MORWOOD James, The Pocket Oxford Latin Dictionary, Oxford UniversityPress, 1996, s.83

¹⁷ PARLAR/HATİPOĞLU, s.571

¹⁸ ZAFER, Hamide, , Ceza Muhakemesi Hukukunda Özelleşme Eğilimi: Uzlaşma; Öztekin, Selçuk/Deren-Yıldırım, Nevhis, Prof. Ergun Önen’e Armağanı, İstanbul 2003, s. 727-750.

şekilde iradelerini ortaya koyarak, aralarındaki uyuşmazlığı gidermeyi denemektedirler. Bu bakımdan uzlaştırma/uzlaşma tamamen tarafların kendi iradeleriyle gerçekleşen ve yine özgür iradeleri ile anlaşmaları ile sona eren bir süreçtir.

Uzlaşma/Uzlaştırma kurumu, usul yasasında düzenlenmiş olması ve usulü işlemler kapsamında değerlendirilmesi itibariyle bir usul hukuku hükmü olarak değerlendirilmektedir. Diğer açıdan ise, Usul işlemlerinin yürütülmesi sonucunda tarafların anlaşmaları halinde hukuki durumlarını etkiler tarzda cezalandırılıp cezalandırılmama sonucunu da doğurduğundan maddi ceza hukuku kurumu olarak da nitelendirilebilmektedir. Ayrıca Zafer'e göre; yargılamaya ilişkin kanunlar failin lehine veya aleyhine olduğuna bakılmaksızın uygulama alanı bulacağından uzlaşma bir muhakeme işlemidir ve muhakemenin akışını etkilemektedir.¹⁹

Uzlaştırma kurumu ile ilgili tartışılacak en önemli sorun, doktrinsel anlamda büyük tartışmalara kapı aralayan, tatbikatta ayırık durumlar oluşturabilecek olan hukuki niteliğin ne olduğu meselesidir. Zira uzlaştırma bir maddi ceza hukuku kuralı olarak kabul edilirse, TCK'nın 7/2 maddesinde düzenlenen zaman bakımından uygulamaya ilişkin hükümler uzlaştırma içinde uygulama alanı bulacaktır. Oysa uzlaştırmanın bir muhakeme kurumu olarak nitelendirilmesi halinde usul yasalarındaki derhal uygulanırlık ilkesi uyarınca yürürlüğe girdiği andan itibaren uygulamaya başlanacak ve geriye yürütülemeyecektir.

5560 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklikten önce Türk Ceza Kanununun 73/8 maddesinde de uzlaştırmanın düzenlenmiş olması nedeniyle fiilen maddi ceza hukuku ile bağlantısını kuran hüküm olarak mevcuttu.²⁰ Ancak 06.12.2006 tarihli 5560 Sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle uzlaştırma kurumu tamamen ceza muhakemesi kanununda düzenlenmiştir. Şayet düzenlenmenin yapıldığı yasanın usul veya maddi ceza hukukuna ilişkin olup olmadığına bakarak nitelendirilme yapılmış olsa idi, uzlaştırmanın usul yasası içerisinde düzenlenmiş olması nedeniyle usul hükmü olarak nitelendirilebilirdi. Oysa her ne kadar Uzlaştırma, usul yasası içerisinde düzenlenmiş ise de, uzlaştırmanın uygulandığı

¹⁹ CENTEL Nur/ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku 6. Baskı, İstanbul 2008, s.451

²⁰ SONER,Çetin, "Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma" TBB Dergisi, Sayı 82, 2009, s.1

suçlar açısından zaman zaman yapılan değişiklikler ile kapsamın genişletilmesi hususları itibariyle suçtan etkilenen failler açısından geriye yürütülmesi ve bu kişiler açısından TCK 7/2 maddesinin uygulama alanı bulması kaçınılmazdır. Bu bakımdan da uzlaştırma bir maddi ceza hükmü gibi sonuç doğurmaktadır. Dolayısıyla uzlaştırma kurumunun düzenlendiği kanun, tek başına kurumun nitelendirilmesi bakımından kıstas olarak kabul edilemez. Bu bakımdan uzlaştırma birey ile devlet arasındaki ceza münasebetinin sona ermesine hizmet ettiğinden ²¹ bu yönü ile bir maddi ceza hukuku kurumudur. Hüküm ve sonuçlarını da esasen maddi ceza hukukunda olduğu gibi sonuç doğurur. Diğer taraftan kurumun tatbikati, kurumun işleyişindeki usul ve esaslar ile ilgili sujerler açısından bir muhakeme hukuku kurumu olarak da ifade edilebilmektedir. Bu bakımdan uzlaştırma kurumu özellikleri ve doğurduğu sonuçlar, düzenleme şekli itibariyle hepsi bir arada değerlendirildiğinde, karma nitelikli bir hukuki yapıya sahip olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Gerek doktrindeki çoğunluk görüşleri ve yargıtay' ın da tüm yerleşik içtihatları uzlaştırma kurumunun karma nitelikli bir hukuki yapıya sahip olduğu kabul görmektedir. ²²

²¹ Yar. 12 CD, 21.06.2016, 2016/3846, 2016/10635 “Taksirle yaralama ve trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçlarının sanığın tek bir eylemi ile meydana geldiği, taksirle yaralama suçunun zarar, trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçunun tehlike suçu olduğu, zarar suçunun oluşturduğu durumda artık trafik güvenliğini tehlikeye sokma suçundan ceza verilemeyeceği, taraflar arasında uzlaşmanın gerçekleşmesi sebebiyle kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiş olması karşısında ise uzlaşma ile fail ve mağdur arasında zararın giderilmesi konusunda anlaşma sağlanmış olmakla ve uzlaşma kurumu, uyumsuzluğu hukuki ve cezai tüm sonuçları ile ortadan kaldırmakla, böylece devlet ile fail arasındaki ceza ilişkisi sona ermekle ve fail cezalandırılmaktan kurtulmaktadır...”

²² Yar 19 CD, 19.12.2016, 2016/10389, 2016/23683, “Çağdaş ceza hukuku anlayışında her suçun ilk ve öncelikli mağduru kamudur. Bu kabule dayalı olarak işlenen suçlar sebebiyle kamu adına soruşturma ve kovuşturma yapılması asıl kuraldır. Suçtan zarar gören mağdurun iradesinin esas alınması, yani bir kısım suçların soruşturma ve kovuşturmasının şikayet koşuluna bağlanması ise istisnadır. Herhangi bir suç açısından açık bir düzenlemeye yer verilmediği sürece soruşturma ve kovuşturmanın şarta bağlı olduğu kabul edilemez. .. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 25.09.2007 tarih ve 2007/6-189 E., 2007/188 K. sayılı kararında belirtildiği gibi uzlaşma kurumu düzenlenişi ve sonuçları bakımından, hem maddi hem de usul hukuku kurumu özelliklerini taşıyan karma nitelikli bir kurumdur. CMK' nun 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma kurumu da, tüm suçlar açısından değil ayrık bazı suçlar açısından düzenlenmiştir ve uzlaştırma açısından temel kural soruşturma ve kovuşturması şikayete bağlı olan suçların uzlaştırmaya tabi olduğudur. (YCGK, 8.11.2016, 2015/14-519, 2016/416)” ... uzlaşmanın soruşturma ve kovuşturmalarda mutlaka öncelikle uygulanması zorunlu bir maddi ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku kurumu olması karşısında, sanık hakkında 6763 Sayılı Kanun'un 34. maddesiyle değişik CMK'nın 253 ve 254. maddelerinin uygulanması zorunluluğu...”

C- UZLAŞTIRMANIN DÜŞÜNSEL TEMELİ OLARAK

ONARICI ADALET

1- Genel Olarak

Toplumların ekonomik, sosyal ve siyasi koşullarının zaman içerisinde değişmesi, adalet anlayışının da bu gelişmelere paralel olarak dönüşmesine yol açmıştır. Adalet anlayışının tarih boyunca geçirdiği sürece bağlı olarak ceza yargılamasının amacının da değiştiği görülmüştür. Adalet anlayışında yeni bir paradigma olarak kabul edilen Onarıcı Adalet mevcut cezalandırıcı adalet sistemine alternatif olarak ortaya çıkan bir sistemdir. Cezalandırıcı adalet, failin işlediği suçu ceza yasalarının ihlali olarak görmekte iken, onarıcı adalet suçu bir yıkım ve zarar olarak görmektedir. Bu nedenle onarıcı adaletin, cezalandırıcı adaletten farkı, cezalandırmadan ziyade onarmadır.²³

Ceza muhakemesine Uzlaştırma kurumunun girmesinde etkili olan Onarıcı Adalet anlayışı (RestorativeJustice) özellikle Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avustralya da yaygın olarak uygulanmaktadır. Bu kavramın düşünsel temeli Anglo-Sakson hukuk sistemlerinde ortaya çıkan bir kavramdır. Yeni ve gelişmekte bir kavram olan onarıcı adalet fikrinin temelinde, genel olarak suçtan doğrudan etkilenen kişilere, suça verilecek tepkinin belirleneceği sürece doğrudan katılma imkanı verilmesi ve mağdurun uğradığı zararın giderilmesi fikri yatmaktadır.²⁴

Klasik okul düşüncesi tarafından temsil edilen cezalandırıcı sistemde, Failin suç işlemesi durumunda, failin gerçekleştirdiği eylemi ile devletin koyduğu ceza hükümlerini ihlal ettiğinden, suç devlete karşı işlenmiş olarak değerlendirilmektedir. Çünkü kamu otoritesinin sağlanması için konan ceza normu ihlal edildiğinden cezai yaptırım ile karşı karşıya kalmaktadır.²⁵ Bu sistemde mağdurun zararının giderilmesi için çaba harcamak yerine, suç failine verilecek ceza ile hem faili hem de halkı korkutmak suretiyle kanunlara uymalarını sağlamak ve bu şekilde devlet, suç ve suçlu üzerindeki

²³ ÇİFTÇİOĞLU, Cengiz Topel,, "Onarıcı Adalet Sistemine Dair Genel Bir İnceleme" konulu makale, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fasikül Dergisi, S.66, Mayıs-2015, s. 66

²⁴ ÇETİNTÜRK, Ekrem, "Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma" Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s. 8

²⁵ TOROSLU, Nevzat/FEYZİOĞLU, Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş yayınevi, 13. Baskı, Ankara-2014, s.7

otoritesini sağlamaya odaklanmaktadır.²⁶ Buna karşın onarıcı adalet, gerçekleşen ihlalden dolayı, esas zarar görenin devlet olmadığını, birinci derecede zarar görenin eyleme maruz kalan kişi olduğunu, bu nedenle de, esas amacın mağdurun uğradığı zararın giderilmesi olması gerektiğini savunmaktadır. ortaya koymaktadır. Buna göre onarıcı adalet felsefesinin odak noktasında; mağdur, fail ve toplum yer almaktadır.²⁷

Onarıcı adalet sisteminde cezalandırma yerine onarma vardır.²⁸ Onarıcı adalet düşüncesinin getirdiği anlayışta, pişmanlık duyma, özür dileme, utanma duygusunu yaşama gibi bir durum söz konusudur. Bu açıdan klasik cezalandırıcı sistemin eksikliklerini giderme fonksiyonunu göstermektedir.²⁹

Klasik cezalandırıcı sistemde, ceza yasalarına göre suç işleyen kişilere, eylemlerinin etkisine bağlı olarak ceza yasalarında öngörülen yaptırım ile cezalandırılması öngörülmekte iken, onarıcı adalet anlayışında, salt suç işleyen faili dikkate almamakta, suçtan doğrudan etkilenen suç mağdurunu da sürece katarak zararının giderilmesi, taraflar arasındaki husumetin bitirilmesi ve suç işleyen fail yönünden de pişmanlık duyarak hatasını düzeltme imkanının verilmesi ve topluma kazandırılması amacını gütmektedir.

Onarıcı adalet, mağdurun, failin ve toplumun ihtiyaçlarını dengeleyerek, suç teşkil eden eylemlere verilecek tepki konusunda yeni bir model ortaya koymaktadır. Onarıcı adalet uygulamasında;

-Suça karşı verilecek toplumsal tepkiye, mağdurun maruz kaldığı zararın mümkün olduğu kadar giderilmesinden başlanması,

-Failin mağdura karşı gerçekleştirdiği eylemin etkilerini anlamaya ve bundan dolayı sorumluluğunu kabul etmeye teşvik edilmesi,

²⁶ BAYTAZ, Abdullah Batuhan, Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C.LXXI, S.1,2013, s.119, ÇİFTÇİOĞLU, s.39

²⁷ ÇİFTÇİOĞLU, s.39

²⁸ KETİZMEN, Muammer, Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Soncu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2,s.3

²⁹ ÇİFTÇİOĞLU, s.39

-Mağdurun suçun etkilerini doğrudan faile anlatabilmesi, ona soru yöneltebilmesi ve suç nedeniyle ortaya çıkan zararın en iyi şekilde giderilmesi amacıyla faili bir araya gelebilmesi için fırsat verilmesi, gibi temel ilkeler kabul görmektedir.³⁰

Onarıcı adalet düşüncesinin kabulü ve gelişimi ile, Alternatif çözüm yolu olarak benimsenmesi, yürürlükte bulunan kanunların çokluğu, karmaşıklığı ve teknik olarak anlaşılabilmesi nedeniyle zorlaşan adalete erişimi kolaylaştırmakta bir çözüm yolu olarak görülmektedir.³¹

Onarıcı adalet düşüncesinin gelişimi ile Ceza Muhakemesinde Alternatif uyuşmazlık çözümü (ADR) olarak kabul edilen Uzlaştırma Kurumuna yeterince ilgi gösterilmesi ve uygulanması halinde, ciddi iş yükü altında adeta ezilen mahkemelere sorunların dava olarak intikal ettirilmeksizin çözüme kavuşturma imkanı doğacağından mahkemelerin iş yükünün azaltılmasında önemli bir fonksiyon icra etme imkanı verebilmektedir.

2-Onarıcı Adalet ve Uzlaştırma Kurumunun Tarihsel Gelişimi

Milattan önce 1700'lü yıllarda yaşamış bir Babil kralı olan Hammurabi, ülkesinin iyi yönetilmesi için 282 hükümden oluşan bir kanun hazırladı. Bu kanunda "*ahde vefa*", "*cezalandırıcı adalet*" ve "*monarşik sorumluluk*" gibi ilkelere bahsedildiği gibi "*onarıcı adalet*" ilkesi de önemli ölçüde bu kanunda yer almıştır.³²

Hammurabi Kanunu incelendiğinde, burada mağdur haklarına çokça yer verildiği ve suçun vuku bulmasıyla zuhur eden zararın ortadan telafi edilmesine yönelik muhtelif düzenlemelerin varlığı görülmektedir.³³

Roma Hukuku'nda ise, suçlar iki tipe ayrılmışlardı; bunların ilki kişinin kendi paterfamilias'ını öldürmesi gibi karşılığı ölüm olan ve magistraller tarafından takip edilen davalar iken, esasında bugün suç olarak kabul ettiğimiz eylemlerin ekseriyeti o dönemlerde mağdurun zararının giderilmesine yönelik mali cezalarla

³⁰ Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara-2009, s.12

³¹ ÖZBEK, Mustafa, Avrupa Birliğinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, TBB Dergisi, S.68, 2007, s.269

³² SHAHIDULLAH M. SHADID, CrimePolicy in America, 2015, s.2

³³ ÇİFTÇİOĞLU, s.41

cezalandırılmışlardır.³⁴ Burada sanık kısas esasına dayalı olarak belirlenen bir uzlaşma bedelini karşı tarafa ödeyip onu tatmin etmeliydi aksi halde kısas hükümleri doğrudan uygulanırdı.³⁵

Orta çağda imparatorluk sisteminin yıkılması ve feodal sistemin yerleşmesi ile birlikte artık uzlaşmanın uygulama alanı daraldı, zira Roma'daki mantık değişmişti artık insanlar Kral'ın yahut bölgedeki Lord'un barışını bozdukları ve ihlal ettikleri için ona ödeme yapmakla mükellef tutuluyorlardı.³⁶

Daha sonraları gelen dönemde uzlaştırma anlayışı unutuldu. Sanıklar işledikleri suçlardan ötürü mağdura karşı değil Kral'a yahut Kilise'ye karşı sorumlu kabul edildiler. Bunun sonucu olarak bir yandan engizisyon mahkemeleri yaygınlaşırken, krallar adına yargılama yapan seküler mahkemeler de yaygınlaştı.

20. yüzyıla gelindiğinde ise, onarıcı adalet anlayışı yeniden yükselişe geçti, bu yükselişe geçişin arkasında ise mevcut ceza adaleti sisteminden dolayı duyulan memnuniyetsizlikti. Bu memnuniyetsizlik suç olgusunun toplumda yaygınlaşmasına karşın, ceza adaleti sisteminin bununla mücadeleden aciz ve suçluların ıslahı ve de kamu güvenliği gibi ceza adaleti sisteminin en önemli amaçlarının yerine getirilmesinde yaşanan aksaklıklardır.³⁷

Bunların doğal sonucu olarak 1963 yılında Yeni Zelanda, 1964 yılında İngiltere ve 1966 yılında ABD'de Kaliforniya Eyaleti, mağdurların suç sebebiyle uğradıkları zararın giderilmesini sağlayan birtakım kanuni düzenlemeler yapmışlardır.³⁸

Onarıcı adalet konusunda Avrupa'da yapılmış olan ilk düzenleme Avrupa Konseyi'nin 1977 senesinde almış olduğu "*Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Hakkındaki 27 Sayılı Tavsiye Kararı*"dır.³⁹ Bu tavsiye kararı kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda ortaya "*Siddet Suçları Magdurlarının Zararlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi*" çıkmıştır.

Bundan sonra her ne kadar 1981 yılında Norveç daha sonra 1983 yılında Finlandiya ve 1985 yılında Almanya onarıcı adalet hükümlerini yürürlüğe koymaya

³⁴ PARLAK, s.10

³⁵ A.g.e s.10

³⁶ A.g.e, s.11

³⁷ ÇETİNTÜRK, s.108

³⁸ ÇİFTÇİOĞLU, s.41

³⁹ PARLAK, s.12

başlamış iseler de, Avrupa hukuk sistemlerinde onarıcı adalet anlayışı ancak Avrupa Konseyi'nin 1985 senesinde almış olduğu “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Magdurun Hukuki Durumunun İyileştirilmesine İlişkin 11 Sayılı Tavsiye Kararı*” ile esasen kendisine yer bulabilmiştir.⁴⁰

Bu tavsiye kararında soruşturmanın başlamasından infazın gerçekleştirilmesine kadarki tüm süreçlerde mağdurun haklarının iyileştirilmesi yönünde birçok tedbirin alınması yönünde tavsiyeler bulunmaktadır.

Bu tavsiyelerin onuncusu şu şekildedir:

*Sanığı, mağdura zararının giderilmesi için tazminat ödemeye zorlamak Ceza Mahkemeleri'nin yetki alanında olmalıdır . Bu amaçla, bunun önünde duran, limitler, kısıtlamalar yahut teknik ayak bağlarının ortadan kaldırılmaları gerekir.*⁴¹

Görüldüğü üzere, tavsiye kararında uzlaştırmanın temelindeki, sanığın mağdurun zararını gidermesi mantığının önünün açılması gerekliliği vurgulanmış buna engel olan cümle düzenlemelerin ortadan kaldırılması tavsiye edilmiştir.

Bunun dışında tavsiye kararında, mağdurun muhakemenin tüm safhaları hakkında tam ve eksiksiz olarak bilgilendirilmesi, karar verileceği zaman mahkemenin mağdurun zararına ve tazminat ihtiyacına ilişkin tüm bilgi ve belgelere erişiminin olması gibi hususlar da öngörülen düzenlemeler arasındadır.⁴²

Tavsiye kararı ile aynı sene Birleşmiş Milletler “Suçların Önlenmesi ve Suçluların Tedavisi” ni konu alan bir kongre gerçekleştirmiştir. Bu kongrenin sonunda “Mağdur MagnaCarta’sı” olarak da adlandırılan mağdurların temel haklarını belirleyen deklarasyon gerçekleştirilmiştir.⁴³

Bundan sonra 17 Eylül 1987 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi “Mağdura Yardım Edilmesi ve Mağduriyetin Giderilmesi Hakkında Tavsiye Kararı” nı kabul etmiştir. Bu tavsiye kararında üye devletlere ceza yargılamasında mağdurun pozisyonunu düzelterek birtakım önlemler almaları tavsiye edilmiştir. Bu önlemlerin içinde; mağdurun korunması ve ihtiyaçları hakkında kamuoyunun bilinçlendirilmesi;

⁴⁰ A.g.e

⁴¹ Council of Europe, Committee of Ministers, ON THE POSITION OF THE VICTIM IN THE FRAMEWORK OF CRIMINAL LAW AND PROCEDURE, s.2 (Son Erişim Tarihi: 22.2.2018)

⁴² PARLAK, s.13

⁴³ A.g.e, s.14

özellikle savunmasız durumda olan mağdur ve aileler için, faile karşı koruma, tıbbi, psikolojik, sosyal ve maddi yardım sağlanması; mağdurun gördüğü zararların etkin bir şekilde tazmin edebilmesi için kolaylıklar sağlanması, gerekirse bu konuda eğitim, özel hizmetler, idari ve teknik yardım sağlanması, bu amaçla yapılan genel tıbbi ve sosyal hizmetlerin artırılması ve bunlar gibi bir çok önlem bulunmaktaydı.⁴⁴

Onarıcı adalet anlayışı bu şekilde Avrupa devletlerinin hukuk sistemlerini etkisi altına almışken Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi 15 Eylül 1999 tarihinde “Ceza Yargılamalarında Arabuluculuk” isimli tavsiye kararını kabul etti. Burada uzlaştırmanın hukuk sistemlerine girmesi ve bunun hangi usuller ve ilkeler ile tatbik edilmesinin doğru olacağına ilişkin birçok tavsiye bulunmaktaydı. İlgili tavsiye kararının tanım bölümünde uzlaştırma, sanık ve mağdurun özgür iradeleriyle aralarında suç sebebiyle doğmuş olan uyuşmazlığı etkin şekilde çözmeye çalıştıkları ve bu süreç boyunca tarafsız bir üçüncü kişi tarafından desteklendikleri süreci ifade eder denmiştir.⁴⁵

Bu tavsiye kararı ile birlikte uzlaştırma kurumu detaylı olarak düzenlenmiş ve Avrupa Konseyi’ne üye olan devletlere bu kurumu hukuk sistemlerine dahil etmeleri tavsiye edilmiştir. Bu gelişmelerden sonra uzlaştırma Avrupa Birliği müktesebatına alınmış ve uyuşmazlıkların mahkeme dışında çözülmesi temel prensip haline gelmiştir.⁴⁶

Bu gelişmelerin ışığında, Türk Hukuku’nun Avrupa Birliği Hukuku’na uygun hale getirilmesi kapsamında, 1 Haziran 2005 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanunu’nda ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda uzlaştırma kurumu kendisine yer bulmuştur.⁴⁷

⁴⁴ SEZER, s.73

⁴⁵ Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation No. R (99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, s.2 (Son Erişim Tarihi: 22.2.2018)

⁴⁶ PARLAK, s.21

⁴⁷ A.g.e, s.23

II- KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞTIRMA VE UZLAŞTIRMA İLE BENZER KURUMLAR İLE KARŞILAŞTIRILMASI

A- KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞTIRMA

1-Fransa

Fransız ceza yargılamasında uzlaştırma (médiation pénale), cumhuriyet savıcısının isteği üzerine, taraflar arasında, işlenmiş olan fiilden doğan haksız sonuçların giderilmesini öngören ve bir uzlaşma sağlanmasına yönelik, kovuşturmayla alternatif olan hukuki prosedürdür.⁴⁸

Uzlaştırma kurumu; Fransız hukukuna, Fransız Ceza Usul Kanunu'na 4.1.1993 tarihinde dahil edilen 41-1 hükmü ile beraber yetişkinler bakımından girmiştir.⁴⁹ Çocuklar bakımından ise benzer ancak farklı bir uygulama olan düzenleme olup tamir (réparation) uygulamasını esas almıştır. Bu uygulama ise dayanağını Suç İşleyen Çocuklar Hakkında Tüzük'te bulmaktadır.⁵⁰

Fransız Cumhuriyet Savcısı ağırlık bakımından hafif bir suçun işlenmesi halinde, suçun taraflarına uzlaştırmaya gitmelerini tavsiye edebilir. Ancak söz konusu suçun eşler yahut kişi ile metresi arasında işlenmesi durumunda uzlaştırmaya başvurulabilmesi mağdur açık şekilde uzlaştırma talep etmesine bağlıdır.⁵¹

Fransa'da uzlaştırma, Cumhuriyet savcısı riyasetinde gerçekleştirilebileceği gibi Cumhuriyet savcısı tarafından başka üçüncü bir kişi tarafından da gerçekleştirilebilir.⁵² Aynı şekilde Cumhuriyet savcısı, uzlaştırma sürecinin nerede gerçekleştirileceğini seçme konusunda geniş bir yetkiye sahiptir, bu noktada Cumhuriyet savcısı bir adalet sarayında belirlenecek bir yeri tespit edebileceği gibi, tarafların durumunu dikkate alarak, farklı bir yerin daha uygun olacağını düşünüyorsa orayı da uzlaştırma yeri olarak tayin edebilir.

Fransa'da, uzlaştırma daha çok tarafların aile, komşuluk veya iş arkadaşlığı gibi yakın ilişkilerde bulunduğu durumlar için öngörülmüş, uygulanabileceği suçlar buna

⁴⁸ BABONNEAU Stéphane, La Médiation Penale, s.1 (Son Erişim Tarihi 22.2.2018)
⁴⁹ SOYGÜT Arslan, MUALLA Buket, Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma

Kurumu, 1. bası, İstanbul 2008, s.46

⁵⁰ ÇETİNTÜRK, s.307

⁵¹ BABONNEAU, s.1

⁵² ÇETİNTÜRK, s.307

uygun olarak: basit hırsızlık, basit yaralama ve mala zarar verme gibi suçlar olarak düzenlenmiştir.⁵³

Fransa'da uzlaştırmacıya verilecek ücreti ödeme yükümlülüğü tarafların üzerine değil, devletin üzerine bırakılmıştır. Ancak uzlaştırma süreci boyunca tarafların avukattan faydalanmaları halinde, bu avukatlara verilecek olan ücretlerin taraflarca karşılanması gerekmektedir.⁵⁴

Görüldüğü üzere, Fransız Hukuku'nda uzlaştırma ile Türk Hukuku'nda uzlaştırma birtakım temel farklılıklar bulunmaktadır. Bunların başında uzlaştırmaya başvurulması, en azından teklif edilmesi, Türk Hukuku'nda eğer öngörülen suçlardan biri ise uzlaştırmaya gidilmesi zorunlu iken, Fransız Hukuku'nda uzlaştırma yoluna gidilip gidilmeyeceği hususu Cumhuriyet savcısının takdirine bırakılmıştır. Bir diğer farklılık Fransız Hukuku'nda uzlaştırma ziyadesiyle kısıtlı olarak sadece birtakım hafif suçlar için düzenlenmiş iken Türk Hukuku'nda uzlaştırma yoluna başvurulması gereken suçlar bundan çok daha kapsamlıdır. Son olarak Türk Hukuku'nda uzlaştırmının başarıya ulaşması halinde uzlaştırmacıya ödenecek olan ücret ve diğer giderler Devlet Hazinesinden karşılanırken, uzlaştırmının başarısız olması durumunda bu giderler yargılama gideri kabul edilmekte ve mahkum olana yükletilmektedir. Oysa Fransız Hukuku'nda sonucu ne olursa olsun uzlaştırma giderleri Devlet tarafından karşılanmaktadır.

2-Almanya

Alman Hukuku, CommonLaw sistemlerinin tam zıddında, bir Kıta Avrupası hukuk sistemidir. Bu sebeple herhangi bir idari mercii yahut yargı mercii bir yetkiyi kullanırken bu yetkiyi açıkça kanundan almak zorundadır.⁵⁵ Bu sebeple özellikle ceza hukukuyla ilgili kurumların açık kanuni dayanaklara sahip olmaları gerekmektedir.⁵⁶

⁵³ La Médiation Pénale, Fiche Pratique, Ministère de la Justice, s.2 (Son Erişim Tarihi: 22.2.2018)

⁵⁴ A.g.e, s.3

⁵⁵ TRENCZEK Thomas, VICTIM-OFFENDER MEDIATION IN GERMANY – ADR UNDER THE SHADOW OF THE CRIMINAL LAW?, Paper presented at the Fourth Asian Pacific World Mediation Forum, Adelaide, 28 November – 1 December, 2001, s.4

⁵⁶ MIERS David (Editor): An International Research of Restorative Justice, Crime Reduction Research Series Paper 10, Research Development and Statistics Directorate, Communications Development Unit, Home Office, London, 2001, s.32 (Aktaran: ÇETİNTÜRK, s.255)

Alman Hukukunda uzlaştırma ilk olarak çocuklar bakımından Alman Çocuk Adalet Kanunu'nda 1990 yapılan değişikliklerle düzenlenmiştir.⁵⁷ Bu düzenlemeler kapsamında eğer şüpheli veya sanık uzlaştırmanın gerçekleşmesi için ciddi anlamda uğraş sarf ederse Bölge Savcısı davanın düşmesi yönünde karar verebilme yetkisini elde etmiştir.⁵⁸

Yetişkinler bakımından ise uzlaştırmaya ilişkin ilk düzenleme 1994 senesinde Alman Ceza Yargılaması Yasası'nın 46a maddesinde yapılan değişikliklerle uzlaştırmaya açık şekilde atıf yapılmasıdır. Bu madde hükmüne göre Hakim, sanığın uzlaştırmanın gerçekleşmesi için ciddi şekilde uğraş sarf etmesi halinde yahut sebebiyet verdiği zararı tamamen veya önemli ölçüde gidermesi veya giderebilmek için gayretle uğraş vermesi durumunda, verilecek cezayı hafifletebileceği gibi 1 yıla kadar olan cezaların verilmemesine de karar verebilecektir.⁵⁹ 1999 yılında yapılan değişikliklerle birlikte ise uzlaştırma kurumu Alman Hukukunda açıkça düzenlenmiştir, bu hükümlerle birlikte hakim ve savcılar yargılamanın her evresinde bir uzlaşmanın sağlanıp sağlanamayacağını gözetmekle yükümlü hale getirilmişlerdir.⁶⁰

Alman Hukukunda uzlaştırma hizmetleri hukuki yardım büroları yahut kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından verilmekte⁶¹, bu amaçla kurulmuş programlar ve kurumlar bulunmaktadır. Bu uzlaştırıcı programlarının ekseriyeti Köln'de bulunan Uzlaştırma Servisleri Bürosuna kayıtlıdır; büronun vermiş olduğu istatistiklere göre yılda 25.000 dava uzlaştırmaya gitmektedir.⁶²

Alman Hukuku'nda uzlaştırmaya ilişkin birçok düzenleme yapılmasına rağmen uzlaştırmanın mevcut davaların yalnızca yüzde beşinde uygulandığı görülmüştür. Oysa hukuken uygulanabileceği dava oranı yüzde doksan beştir⁶³. Oranlar arasındaki bu büyük farklılık Alman doktrininde kanun koyucunun beklenti ve inançları ile ceza yargılamasına

⁵⁷ ÇETİNTÜRK, s.255

⁵⁸ TRENCZEK, s.4

⁵⁹ A.g.e

⁶⁰ A.g.e

⁶¹ SOYGÜT/MUALLA, s.46

⁶² Nadja ALEXANDER; GOTTWALD, Walther; and TRENCZEK, Thomas. Mediation in Germany: Thelongandwindingroad. (2003). Global trends in mediation. 179-212. Research Collection School Of Law., s. 182

⁶³ ALEXANDER/GOTTWALD/TRENCZEK, s.183

iştirak eden görevlilerin kısıtlı anlayışlarının birbirinden çok farklı olması olduğu savunulmaktadır.⁶⁴

Alman Hukuku'nda uzlaştırma ile Türk Hukuku'nda uzlaştırma arasında da birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Öncelikle Alman Hukuku sanığın uzlaştırmanın gerçekleşmesi için ortaya koymuş olduğu gayrete bir hukuki sonuç bağlarken, Türk Hukuku'nda uzlaştırma ancak başarı ile sonuçlanırsa sanığın bundan faydalanması söz konusu olacaktır. Bu noktada sanığın ne iradesinin ne de gayretinin bir önemi bulunmamaktadır. Ayrıca Türk Hukuku'nda uzlaştırma süreci ancak uzlaştırma siciline kayıtlı uzlaştırıcılar tarafından yürütülebilirken, Alman Hukuku'nda bu hizmetler adli sistemin bir anlamda dışındaki kar amacı gütmeyen kuruluşlar tarafından sağlanmaktadır.

3-Avusturya

Avusturya'da da diğer birçok ülkede olduğu gibi uzlaştırma uygulamaları ilk olarak çocuklar bakımından uygulanmak üzere 1 Ocak 1989 tarihli Çocuk Ceza Kanunu'nun 7. ve 8. maddelerinde düzenlenmiştir.⁶⁵ Ancak daha sonra 1 Ocak 2000 tarihinde Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişikliklerle beraber hem çocuklar için hem de yetişkinler için eklenen 90. Maddeye dayanılarak uzlaştırmaya başvurulmaktadır.⁶⁶ Ancak Çocuk Adalet Kanunu'nun çocuklara özgü bazı hükümleri halen uzlaştırma bakımından geçerliliklerini korumaktadırlar.⁶⁷

Avusturya Hukuku'nda uzlaştırmaya başvurulabilmesi için; sanığın mahkumiyetinin kuvvetle muhtemel olması, sanığın yanlış bir şey yaptığının bilincinde olması, sanığın son 12 ay içerisinde başka bir suç sebebiyle uzlaştırma sürecine katılmamış olması, fiilin ölümle sonuçlanmamış olması ve son olarak yetişkinler bakımından fiilin beş yıldan fazla hapis cezasını gerektirmiyor olması gerekmektedir.⁶⁸

1 Ocak 2000 tarihinde Avusturya Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan değişikliklerle birlikte çocuklar ve yetişkinler bakımından uzlaştırma usulü yeknesaklaştırılmışsa da, Avusturya Çocuk Adalet Kanunu 7. Maddesi uyarınca çocuklar

⁶⁴ A.g.e

⁶⁵ SOYGÜT ARSLAN, s.49

⁶⁶ ÇETİNTÜRK, s.283

⁶⁷ A.g.e, s.284

⁶⁸ SOYGÜT ARSLAN, s.49

için uzlaştırmaya tabi olan suçları hapis cezalarının sınırı yetişkinler için öngörölmüş olan beş yılın iki katı yani on yıldır.⁶⁹ Bu on yıllık hapis sınırı da mağdurun ölümlüyle sonuçlanan suçlar hariç olmak üzere çocuklar tarafından işlenen neredeyse tüm suçları kapsamaktadır.⁷⁰

Avusturya Hukuku ile Türk Hukuku arasında uzlaştırma bakımından en temel farklılık, uzlaştırmaya tabi suçların Türk Hukuku'nda bir kısmı katalog olarak sayılırken bir kısmı da üst sınırı üç yıllık hapis cezası olan suçlar şeklinde sayılarak dahil edilmişken, Avusturya Hukuku'nda birtakım suçların katalog olarak sayılması söz konusu olmamakta suçlar hapis cezalarının üst sınırı olarak beş yılın belirlenmesiyle uzlaştırmanın kapsamına sokulmuşlardır.

4-İngiltere

Onarıcı adalet İngiliz Hukuku'nda ceza yargılamasının başından sonuna kadar kendine yer bulmuştur. Bu kapsamda ilgili ilk düzenleme polis memurlarının basit suçlara karşı "*polis ihtarı*" verebilme kabiliyetidir. Polis ihtarı polis memurları tarafından basit suç işleyen kişilere bir uyarıda bulunmasıdır, bu uyarı bir ceza yargılaması hükmü değildir. Ancak mahkeme nezdinde gelecekte bir yargılama gerçekleşmesi durumunda kişinin kötü karakterine delil olarak kullanılabilir. İlgili kişiler bu ihtarları kabul etmeyebilir, ancak bu takdirde haklarında bir ceza yargılaması başlayacaktır. Polis memurları uyarılarını zarar verilen malın tamiri yahut rehabilitasyona gidilmesi gibi şartlara bağlı olarak da verebilir. İlgili kişinin 18 yaşından büyük olması halinde polis uyarının yanında bir de para cezasına hükmedebilir, ancak daha önce de belirttiğimiz gibi ilgili kişi hakkındaki bu uygulamayı kabul etmek zorunda değildir,talebinin bulunması halinde yani isterse mahkemeye gidebilir.⁷¹

CommonLaw sistemlerinin beşiği olan İngiltere'de mahkemenin bir usulü tatbik etmesi için kanundan açık yetki almasına gerek yoktur. Zira burada yumuşak kuvvetler ayrılığı sistemi bulunmaktadır. Dolayısıyla uzlaştırmanın kesin bir usulünden bahsedilmesi mümkün değildir. Ancak doktrin ve uygulamada iki ekölün uzlaştırmaya ilişkin olarak sistemi etkilediği görölmüştür.

⁶⁹ ÇETİNTÜRK, s.285

⁷⁰ MIERS, s.7-8 (Aktaran: ÇETİNTÜRK, s.285)

⁷¹ ÇETİNTÜRK, s.344

Bunların ilki, *Sosyal Hizmet Modeli*'dir, bu model ekseriyetle çocuk merkezli ve aile mahkemeleri nezdinde uygulanmaktadır. Bu tip uzlaştırmalarda uzman kişilerin baskın ve yönlendirici rol oynadığı görülmekte, süreç boyunca faile odaklanılmakta onun geleceği korunmaya çalışılmaktadır.⁷²

İkinci olarak ise “*Bağımsız Arabuluculuk Modeli*” gelmektedir ki bu tip uzlaştırmada uzlaştırıcı yönlendirici olmaktan ziyade kolaylaştırıcı niteliktedir, mağdura ve faile eşit yaklaşım söz konusudur.⁷³

İngiliz Hukuk Sistemi'nde uzlaştırma bir mağdurun bulunduğu ve failin de vermiş olduğu zararı kabul ettiği ağır nitelikli suçlar da dahil olmak üzere tüm suçlar bakımından uygulanır.⁷⁴

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus, esasında Amerikan Hukuku'nda geniş uygulama alanı bulan “*pleabargaining*” (*itiraf pazarlığı*) kurumunun İngiliz Hukuku'ndaki durumudur. PleaBargaining savcı ile sanığın anlaşması sonucunda, sanığın işlediğinden daha hafif bir suçu itiraf etmesi buna karşılık da iddia makamı tarafından daha başkaca iddiada bulunulmaması ve sanığın itiraf ettiğine kanaat edilmesidir.

Basit yargılama usulü ile yargılama işlevini gerçekleştiren ve küçük ve orta ölçekli suçlara bakan “*Magistrates Court*” nezdinde Londra'da gerçekleşen yargılamaların yüzde sekseninde sanıklar tarafından suçluluk itiraf edilmiştir.⁷⁵ Bu oran asil mahkemeler olan “*Crown Court*”larda yüzde yetmiş beştir.⁷⁶

Görüldüğü üzere, İngiliz Hukuk sisteminde onarıcı adalet anlayışı yargılama evresin en başından itibaren tecelli etme şansı bulmaktadır. Ancak yargılama evresine gelindiğinde, her ne kadar mümkün dahi olsa, uzlaştırma yolu kullanılmamakta bunun yerine savcılık ile sanığın pazarlık masasına oturup farklı anlamda bir uzlaşmaya vardıkları “*pleabargaining*” uygulama alanı bulmaktadır.

⁷² SOYGÜT/MUALLA, s.41

⁷³ A.g.e, s.42

⁷⁴ ÇETİNTÜRK, s.344

⁷⁵ Philip A. Thomas, PleaBargaining in England, 69 J. Crim. L. &Criminology 170 (1978), s.171

⁷⁶ ÖZGENÇ, Nuri Berkay, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2013, s.155

5-Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geçmişi eskiye dayanmaktadır. 1940'lı yıllardan itibaren toplu iş sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde arabulucuların rol almaya başlamasıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri hukuk sahnesine çıkmıştır.⁷⁷ Ceza yargılamalarında uzlaştırmanın ortaya çıkması ise daha sonraki zamanlara denk gelmektedir.

Büyük Juri yargılaması doğası gereği ziyadesiyle meşakkatli ve uzun süre alan bir yöntemdir. Bu maliyetli ve uzun sürece bir de biriken dava yükü eklenince 1970'lere gelindiğinde ABD'de çözülmesi gereken bir sorun doğurmuş ve bu sorunun çözümü olarak alternatif uyuşmazlık çözümleri benimsenmiştir. Bu yükselen alternatif uyuşmazlık çözümü trendinin bir sonucu olarak 1976 yılında Amerika Barolar Birliği "Adalet Yönetiminde Karşılaşılan Ortak Sorunların Nedenleri Hakkında Ulusal Konferans" ı düzenlemiş bu konferans mahkemelerin artan iş yüküne karşı kullanılması gereken yöntem olarak alternatif uyuşmazlık çözümleri kabul edilmiştir.⁷⁸

Her ne kadar önceleri mahkemelerin iş yükünü azaltmak için kullanılan yöntem sadece "*pleabargaining*" yöntemi olmuş ise de 1972 senesinde InghamCounty kentinde başlatılan "*Prosecuter'sDiversionProgramme*" günümüzdeki uzlaşma usulünün ilk örneklerinden olmuştur.⁷⁹

Uzlaştırmaya ilişkin kanuni düzenlemeler eyaletler nezdinde incelenecek olursa 23 eyalette uzlaştırmaya ilişkin herhangi bir metin bulunmazken, geri kalan 29 eyalette ise, kimisinde detaylı düzenleme, kimisinde az detaylı ancak yine de açık düzenleme, kimisinde yalnızca temel prensipleri içeren düzenlemeler şeklinde birbirlerinden farklı olarak da olsa uzlaştırmaya ilişkin hukuki belgeler bulunmaktadır.⁸⁰

ABD'de de kasıtlı işlenen suçların yüzde 33'ünde, taksirli suçların ise yüzde 67'sinde uzlaşma uygulanmaktadır.⁸¹ Uzlaşmaya göreceli olarak az başvurulmasının temel sebebi esasında bir alternatif uyuşmazlık çözümü olmayan "*pleabargaining*" (*itiraf pazarlığı*) kurumunun ziyadesiyle yaygın olmasıdır.

⁷⁷ A.g.e, s.142

⁷⁸ SOYGÜT/MUALLA, s.38

⁷⁹ A.g.e, s.39

⁸⁰ ÇETİNTÜRK, s.274-275

⁸¹ SOYGÜT/MUALLA, s.39

B-UZLAŖTIRMA İLE BENZER KURUMLARIN KARŖILAŖTIRILMASI

1-Tahkim

Tahkim tarafların aralarındaki mevcut yahut gelecekte ortaya çıkması muhtemel bir uyuŖmazlıđın hakemlerce özölmesi yönünde yaptıkları bir anlaşma ve de devlet tarafından denetlenen, kararları kesin hüküm oluŖturan ve mahkeme kararları gibi icra edilebilen özel bir yargı faaliyetidir.⁸²

Tahkim doktrinde bir alternatif uyuŖmazlık çözümü olarak kabul edilse de esasında klasik alternatif uyuŖmazlık çözümlerinden farklı ve bunlar ile devlet yargılaması arasında bir pozisyondadır. Öncelikle alternatif uyuŖmazlık çözümlerinde esas olan gönüllülük iken, yani taraflar istedikleri zaman süreci sonlandırabilirken, eğer taraflar tahkim konusunda herhangi bir zamanda anlaşmışlar ise bu artık bir yargılama engelidir, dolayısıyla taraflar bir kere tahkim konusunda anlaşmışlarında bununla bağlıdırlar. Buna ek olarak tahkim süreci esasında bir yargılama sürecidir; taraflar arasındaki uyuŖmazlık bir uzlaŖıya varılması yoluyla özölmekte, haklı olan mahkemece değil hakemlerce tespit edilmektedir.

Tahkimin uzlaŖtırmadan en temel farkı, tahkim özel hukuka iliŖkin etki doğurmaya muktedir bir sözleşme iken uzlaŖtırma kamu hukukuna iliŖkin sonuçlar doğurmaya elveriŖli bir kurumdur. Hukukumuzda ceza davaları kamu davası olarak kabul edilmekte esasında mağdur olan kiŖi yerine, devlet davanın tarafı olmaktadır bu sebeple herhangi bir Ŗekilde bir kiŖinin yargılamanın özel hakemlerce yapılması yönünde bir anlaşma yapması mümkün değildir. Tahkim devletin cezalandırma yetkisinden vazgeçmesi sonucunu doğuracağı için ceza hukukunda uygulanması nâmümkün bir müessesedir.⁸³

2-Arabiluculuk

Arabiluculuk doktrinde, bir uyuŖmazlıđın özüm Ŗekli hakkında menfaati ve uyuŖmazlıđın sonucuyla ilgili dikte etme yetkisi bulunmayan tarafsız bir üçüncü kiŖinin, ihtilafli taraflar arasındaki müzakereyi kolaylaŖtırdıđı uyuŖmazlık çözüm yolu olarak

⁸² PEKCANITEZ Hakan/ ATALAY Oğuz/ ÖZEKES Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s.640

⁸³ PARLAK, s.6

tanımlanmıştır.⁸⁴ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'ndaki arabuluculuk tanımı ise şu şekildedir:

b) Arabuluculuk: Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini ifade eder.

Görüldüğü üzere arabuluculuk, uzlaştırma kurumuna benzerlik gösterse de temel itibarı ile hukuk uyuşmazlıklarına uygulanabilmekte, uzlaştırma ise ceza uyuşmazlıklarında uygulanabilmektedir. Bu manada uzlaştırmacı siciline kayıtlı bir uzlaştırmacının, arabulucular siciline kayıt olmadan, arabuluculuk faaliyeti icra etmesi mümkün olmadığı gibi bir arabulucu da, uzlaştırmacı siciline kayıt olmadan, uzlaştırma faaliyetinde bulunamaz.

3-Şikayetten Vazgeçme

Şikayetten vazgeçme, yapılmış olan şikayetin daha sonra geri alınması yönünde şikayetçi tarafından yapılan irade açıklamasıdır. Şikayetten vazgeçme hakkı soruşturma evresinde serbestçe kullanılabilirken, kovuşturma evresinde sanığın bunu kabul etmesine bağlı olarak hüküm doğurur.⁸⁵

Şikayetten vazgeçme, şikayetçinin tek taraflı olarak irade beyanında bulunması şeklinde gerçekleşir; burada dikkat edilmesi gereken husus bu irade beyanının herhangi bir şart içermesinin mümkün olmamasıdır.

Şikayetten vazgeçme, tarafların bir edim üzerine anlaşması üzerine gerçekleşse bile şikayetçi daha sonra şüpheli yahut sanığın edimini ifa etmemesi sebebiyle bu vazgeçmesinden geri dönemeyecektir keza şüpheli yahut sanığın buradaki edimi ifa etmesi kanuni bir zorunluluk değil⁸⁶akti bir borçtur. Oysa uzlaştırmada eğer şüpheli yahut sanık söz vermiş olduğu edimi yerine getirmez ise hakkında kamu davası açılacak, eğer daha önceden açılmış ise bu kamu davasına devam edilecektir.

⁸⁴ ÖZBEK, s.592

⁸⁵ ŞENTÜRK, s.37

⁸⁶ SOYGÜT/MUALLA, s.93

4-Ön ödeme

Mevcut hukuk sistemimizde uzlaştırmaya en çok benzeyen kurum ön ödeme kurumudur.⁸⁷ Türk Ceza Kanunu'nun 75. Maddesinde düzenlenen ön ödeme kurumu, sadece adli para cezası gerektiren yahut üst sınırı en fazla altı ay hapis cezası öngören suçlarda, şüpheli yahut sanığın kanunda belirlenen yöntemlerle belirlenen bedeli ödeyerek hakkında kamu davası açılmasını önlediği, eğer açılmışsa bunun düşmesini sağladığı müessesedir.⁸⁸

Uzlaşma ve ön ödemenin birbirinden ayrıldığı önemli noktaların başında mağdurun zararının giderilmesi hususudur.⁸⁹ Ön ödeme'de ödenecek olan tutar devlete ödenecektir. Oysa uzlaştırmada esas olan bir bedel ödenecekse bunun zararının giderilmesi için mağdura ödenmesidir ki, bu ödenen bedel hukuk mahkemelerindeki hak taleplerinin yerine geçecek tazminat niteliğinde olacaktır.

Ön ödeme de şikayetten vazgeçme gibi kişinin tek taraflı olarak ortaya koyduğu bir hukuki işlemdir, farklı olarak şikayetten vazgeçme müşteki tarafından gerçekleştirilirken ön ödemeyi şüpheli sanık gerçekleştirir, bu bakımdan karşılıklı iradelerin uyuşmasına dayanan uzlaştırmadan ikisi de ayrılmaktadır.

5-Sulh ve Feragat

Medeni Hukuk'ta uyuşmazlığa taraf olanların, aralarındaki mevcut uyuşmazlığı karşılıklı fedakarlıklar vererek ve taleplerinden kısmi olarak vazgeçerek uzlaşarak çözümledikleri anlaşmaya sulh sözleşmesi denir.⁹⁰

Medeni Usul Hukuku bakımından ise sulh, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen mahkeme nezdinde anlaşarak sonlandırmalarıdır.⁹¹

Görüldüğü üzere sulh, bir özel hukuk uyuşmazlığı içindeki tarafların anlaşarak bu uyuşmazlıklarını sona erdirmeleridir. Sulh ile uzlaştırma arasındaki temel fark sulh özel hukuk uyuşmazlıklarında uygulanabilirken, uzlaştırmanın ceza hukuku uyuşmazlıklarına uygulanmasıdır. Bir diğer fark ise sulh için üçüncü bir kişinin varlığı

⁸⁷ A.g.e, s.88

⁸⁸ PARLAK, s.8

⁸⁹ SOYGÜT/MUALLA, s.90

⁹⁰ OĞUZMAN M.Kemal/ BARLAS Nami, Medenî Hukuk, Vedat Kitapçılık, 2015, s.237

⁹¹ PEKCANITEZ/ATALAY/ÖZEKES, s.478

her daim şart değilken, uzlaştırma bu işte uzman bir uzlaştırmacı tarafından yürütülür ve sonuca bağlanır.

6-Etkin Pişmanlık

Etkin Pişmanlık, sanığın netice itibariyle,, suç olayını meydana getirebilmek için gerekli ve elverişli hareketleri yaptıktan sonra bu hareketlerin etkilerini ortadan kaldırarak gerçekleşmesini önlemeye çalışması faaliyetidir.⁹²

Esasında hem etkin pişmanlık hem de uzlaştırma mağdurun zararının ortadan kaldırılmasını amaçlayan ve bunun gerçekleşmesi halinde sanığa birtakım “ödülleri” veren kurumlardır. Ancak aralarında birçok fark da bulunmaktadır; öncelikle etkin pişmanlığın ortaya çıkması tamamen sanığın iradesindedir, eğer sanık suçu tamamladıktan sonra pişman olup bunun sonuçlarının doğmasını engellemeye çalışırsa artık mağdurun buna rıza gösterip göstermemesi söz konusu değildir. Oysa uzlaştırma tarafların buna ortak rıza göstermelerine bağlıdır.

Ceza sisteminde, etkin pişmanlık bir maddi hukuk hükmüdür, suçun işlenmesi ve işleniş biçimi ile alakalı olarak ortaya çıkar oysa uzlaştırma esas olarak bir şekli hukuk hükmü olup doğası gereğince ancak yargılama sürecinde ortaya çıkacaktır.

Son olarak uzlaştırma, kişi hakkındaki tüm suçlamaların ve davalarının düşmesi sonucunu doğururken, etkin pişmanlık halinde, ceza verilmeyeceği gibi cezada sadece bir indirime gidilebilir.⁹³

⁹² BAYRAKTAR Köksal, Faal Nedamet, İÜHF. Mecmuası, 1968, C. 33, s.3-4, s.123
(Aktaran: DEMİRBAŞ Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Kitabevi, 2013, s.455)

⁹³ PARLAK, s.9

İKİNCİ BÖLÜM

I-TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE UZLAŞTIRMA

A-GENEL OLARAK

Ceza Adalet Sisteminde kişilere karşı suç işlenmesiyle, haksız eylem ile mağduriyete sebebiyet verilmesi durumunda, mağduriyete neden olan kişiye karşı üç şekilde tepki gösterilmesi genel kabul gören görüştür. Buna göre;

-Gerçekleştirilen haksızlığa karşı ceza öngörölmüş olması, (cezalandırıcı adalet)

- Mağdurun zararının giderilmesi (tazmin edici adalet)

- Failin gerçekleştirdiği haksızlığın karşılığı olarak fail ile mağdurun bir araya getirilerek haksızlığın giderilmesi koşullarının oluşturulması (onarıcı adalet)⁹⁴

Klasik ceza adalet sisteminde fail odağı alınarak, şüpheli/sanık odaklı bir sistem üzerinde durulmuştur. Hatta ölkemizin Avrupa Birliğı ile uyum sürecinde de şüpheli/sanık lehine düzenlenmeler yapılması ağırlık kazanmıştır. Bu bağlamda 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü kanununda şahsi dava ve davaya müdahil olma gibi mağdur lehine değerlendirilebilecek ve mağdur haklarını koruyucu nitelikte bir takım düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemesi Usulu Kanunu genel düzenlemesi itibariyle mağdur haklarını korumaktan uzak olduğı kabul edilmelidir.

765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Usulü kanunun yürürlükte olduğı dönemde, şüpheli ve sanık haklarını koruma merkeze alınmış, mağdur hakları yönünden çağdaş anlamda yeterli düzenlemeler yapılmamıştır. Ancak son yıllarda gelişen Viktimoloji (mağdur bilim)'nin de etkisi ile mağdurun yargılama süresi içerisinde ikincil mağduriyete sebebiyet verilmemesi açısından mağdur hakları yönünden yoğun çaba gösterilmiş ve kanun koyucunun ilgi ilanına girmiş olup,⁹⁵ dünyadaki gelişmelere bağılı olarak mağdur hakları da ceza yasalarında yerini almıştır.

⁹⁴ UĞUR,, Hüsamettin;" Suça sürüklenen ve suç mağduru Çocuklarda Uzlaşma", Terazi Hukuk Dergisi, Mart-2010, sayı 43, s.123

⁹⁵ AKINCI, Füsün Sokullu, Viktimoloji, 2 basım, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.2

Ceza adalet sistemindeki mağdurlar aleyhine yaşanan aksaklıklar ve mevzuattaki eksikliklerin mağdurların ikincil mağduriyetine sebebiyet vermiş olduğu yönündeki tartışmalar sonunda, 21 yüzyılın başlarında geniş uygulama alanı bulan klasik cezalandırıcı adalet sistemi yerine, onarıcı adalet anlayışının kabulü ile mağdurun mağduriyetinin giderilmesi yönünde düzenlenmeler yapılması zorunlu kılmıştır. Bu durum Ceza muhakemesinin tüm aşamalarında mağdura bir takım haklar ve yetkiler tanınması öngörülmüş, işlenen suça karşı faile sadece ceza müeyyidesi uygulanması yeterli görülmemeyerek mağdurun zararının giderilmesi sistemi (onarıcı adalet) kabul görmüştür.⁹⁶

Onarıcı adalet, klasik cezalandırıcı adalet sisteminden farklı olarak suç işlenmesinden sonra ortaya çıkan mağdurun zararın giderilmesi, tarafların özgür iradeleri ile anlaşmaları ve barışmaları sağlanarak husumetlerinin giderilmesi de hedeflenmektedir. Tüm bunların sonuçları olarak, mağdurların haklarının korunması ve suç faillerinin topluma kazandırılmaları amacıyla uzlaşma gibi alternatif uyuşmazlık çözümü ceza yasalarımızda yerini bulmuştur.⁹⁷

2005 yılında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 maddesi ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73. maddesinde düzenlenen ve onarıcı adalet ilkeleri de dikkate alınarak mağdur lehine yapılan düzenlemeler kapsamında, uzlaşma/uzlaştırma kurumu da yasalarımıza girmiştir. Yasal düzenlemeden sonra usulü bir işlem mahiyetinde olan ancak sonuçları itibariyle maddi ceza hukuku hükümleri gibi sonuçlar doğuran uzlaşma kurumunun hangi yasada düzenleneceği yönünde yapılan tartışmalar sonucunda, bu konuda yasal düzenlemedeki karmaşıklığında giderilmesi amacıyla 5560 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklik ile uzlaşma Türk Ceza Kanununun kapsamından çıkarılarak, tamamen Ceza Muhakemesi Kanunu kapsamına alınmıştır. Uygulamada hakim, savcı ve uzlaştırmacıların bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaması, onarıcı adalet kavramını uygulayıcılar ve kamuoyu tarafından yeterince bilinmemesi, adliyelerdeki yoğun iş yükü nedeniyle bu alana yeterli ilgi gösterilmemesi sebepleriyle beklenen

⁹⁶ ÖZGENÇ, s.213

⁹⁷ Adalet Bakanlığı, Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, Ankara, 2009, s.3

başarının sağlanamaması gibi nedenlerle⁹⁸ uzlaştırmadan yeterli başarıyı alacak düzeyde uygulanması için doktrin ve uygulamada sürekli tartışılmıştır.

Yapılan eğitim çalışmalarında ve ceza adalet sisteminde uzlaşma uygulamalarını Geliştirilmesi Projesi kapsamında yapılan anket çalışmaları sonucunda uzlaştırmadan tespiti ve denetlenmesine dair adli otoriteler tarafından devam edilmekle birlikte, uzlaştırma işleminin yerine getirilmesi uzman kişi veya kuruluşlar tarafından yapılmasının gerektiği, uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesinde hakim ve savcının kapsam dışında tutulmasının gerekli olduğu, adil yargılanmanın gereği ve Avrupa Konseyi'nin R-99/19 Sayılı Tavsiye Kararında da belirtildiği üzere uzlaştırma işlemlerinin özel kişiler tarafından gerçekleştirilmesi yönünde görüşünde benimsenmesi⁹⁹ karşısında CMK da uzlaştırmayı düzenleyen 253. maddesinde değişiklik yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi ve uzlaştırma kurumundan beklenen verimin alınmaması nedeniyle, farklı tarihlerde değiştirilerek gelen uzlaştırma kurumu en son 6763 sayılı yasanın 34. ve 35. maddeleri ile CMK.nun 253-254 maddelerinde detaylı düzenleme yapılarak, uzlaştırma işlemlerinin Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde kurulacak ve uzlaştırmacıların da Adalet Bakanlığınca yapılan sınav ile yeterliliklerinin tespit edilerek kayıt altına alınan uzlaştırmacılar tarafından yürütülmesi, soruşturma ve kovuşturma makamı olan cumhuriyet savcısı ve hakimi uzlaştırma görüşmelerinin dışına çıkarılarak amacına uygun olarak uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesi amaçlanmıştır.

6763 Sayılı Yasa ile Ceza Muhakemesi Kanunu 253. maddesinde düzenlenen uzlaştırma kurumunun en son düzenlenmiş şekli ile bu bölümde tartışılacaktır.

⁹⁸ Adalet Bakanlığınca, 12-13 Haziran 2008 tarihinde Ankara da yapılan "Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi" kapsamında yapılan grup çalışmaları sonucunda verilen değerlendirme hususunda tespit edilen hususlar olup, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nca düzenlenen değerlendirme raporundan alınmıştır.

⁹⁹ 12-13 Haziran 2008 tarihinde Ankara da yapılan "Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma Uygulamalarının Geliştirilmesi Projesi" kapsamında yapılan grup çalışmaları sonuç raporu, s.3

B- UZLAŞTIRMANIN AMACI VE FAYDALARI

1-UZLAŞTIRMANIN AMACI

Onarıcı adalet anlayışını yansıtan uzlaştırmanın temel amacı; mahkemeler önünde birikmiş olan davaları adalet sistemi dışına çıkararak çözmek ve böylece ceza mahkemelerinin, hatta Cumhuriyet savcılıklarının iş yükünü azaltmak ve mağdurun suçtan doğan zararını en kısa sürede telafi etmektir. Diğer amaçlar ise; Ceza yargılamasını hızlandırmak, fail-mağdur çatışmasını ortadan kaldırarak toplumsal barışa katkı sağlamak, tarafları tarafsız ve bağımsız bir uzlaştırıcı marifetiyle barıştırmak, adaletin sağlanmasına katkı sağlamaktır.

Uzlaşmanın amacı, kural olarak faillerin kendi fiillerinin sonuçlarını göreberek bizzat anlamaları için, suçun faili ile mağduru arasında doğrudan iletişim kurulmasıdır. Bu tür toplantılar mağdurların, klasik yargı sisteminin üstesinden gelmekte zorlandığı zayıflık duygusunu yenmelerine yardımcı olur. Eğitimli ve gönüllü uzlaştırmacılar, tarafların anlaşmaya varmalarına yardım etmek suretiyle adalet sistemini, mücadeleciler ve cezalandırıcı bir süreçten işbirliğine dayalı bir sürece dönüştürebilir. Uzlaşma, mağdurların ve failerin, gerçek anlamda sorumluluklarını bilmeleri ve uzlaşmaları için neye ihtiyaç duyduklarını anlamalarını sağlar.¹⁰⁰

Mağdur-fail uzlaştırması, yaygın bir onarıcı adalet modelidir ve eğitimli bir uzlaştırmacının yardımıyla, suçun mağduru ve failinin güvenli ve denetimli bir ortamda bir araya getirilmesi sürecini kasteder. Tarafsızlık, gönüllülük ve gizlilik gibi belirli uzlaştırma becerilerini kullanan uzlaştırmacı, taraflar arasında gerçek bir diyalogu kolaylaştırır ve sorunla baş etme, iyileşme ve onarmayı mümkün kılan bir yapı sağlar. Uzlaşma sürecinin, çoğu davada, salt bir teknik'e ve çatışmanın çabuk ve basit bir biçimde çözümlenmesi ve uzlaştırılmasına indirgenemez.¹⁰¹

Uzlaşma, zararın giderilmesi yanında, ayrıca bir moral unsuru da taşımaktadır. Uzlaşma ile fail, işlediği suçun sorumluluğunu üstlenmiş, suçun sonuçlarını da gidererek, toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olmaktadır. Failin ceza sorumluluğu

¹⁰⁰ Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, Adalet Bakanlığı, Ankara 2009, s.13

¹⁰¹ AERTSEN, İvo tarafından UNDP ve Adalet Bakanlığı için hazırlanan "Türkiye de Mağdur-Fail Uzlaştırma Uygulaması Klavuzu" Ankara, 2012, s. 2

tespit edilip, zararın giderilmesi için gereken de yapılmış olacağından, hem adalet yerine getirilmiş olacak, hem de fiille ihlâl edilmiş olan hukuk kurallarının geçerliliği vurgulanacak ve dolayısıyla kamusal barışın yeniden kurulmasına hizmet edilecektir. Bu bağlamda uzlaştırma müessesesinin uyuşmazlıkların alternatif çözüm yollarından birisi olarak anahtar rol oynayacağı kuşkusuzdur. Bugün bu kurum etkili birer ceza politikası olarak demokratik model hukuk devletlerinde, bütün Avrupa ülkelerinde yoğun olarak uygulanmakta ve yargı yükünün hafifletilmesinde oldukça etkin rol almaktadır.

2-UZLAŞMANIN FAYDALARI

a-Mağdur açısından Faydaları

Uzlaşmaya tabi suçlar, bireysellik yönü ağır basan suçlardır. Başka bir deyişle, toplumdan çok bireyi ilgilendirirler. Bu tür suçlarda mağdurlar klasik yargılama sonucundan uzun bir süre sonra failin cezalandırılmış olmasından yeterince tatmin olmamaktadırlar. Daha etkili olan, suçun işlenmesinden hemen sonra mağdurların tatmin edilebilmeleridir.

Keza, uzlaşma sürecine aktif bir şekilde katıldıkları için, mağdurlar, uyuşmazlığın kendi istedikleri şekilde çözümünde de etkin rol almaktadırlar. Böylece, klasik cezalandırma yöntemindekine oranla sosyal barışın tesisine daha fazla ve daha kalıcı bir şekilde hizmet edilmiş olur.

Ayrıca, klasik muhakeme sisteminde mağdur hakları ne kadar sağlansa da, böyle bir muhakeme sürecine tabi tutulmak başlı başına bir külfet oluşturmaktadır.

Mağdura yönelen eylem sonucunda, mağdur, yapılan yargılama sonucu elde edeceği tatminden çok daha fazla tatmin sağlar.

Mağdur, uzlaştırma sırasında yanıtı ancak fail tarafından verilebilecek soruları sorma imkanına sahip olur. Faile, ne hissettiğini anlatma fırsatı bulur. Faili gördüğü, onunla konuştuğu için korkuları azaldığı gibi intikam duyguları da azalır.

Suçun mağduru olmak dolayısıyla yaşadığı travmayı daha kolay atlatması sağlanır.¹⁰²

b-Fail açısından Faydaları

Şüpheli ve sanık açısından da uzlaşma yararlı bir yöntemdir. Her şeyden önce mahkumiyet riski ortadan kalkmaktadır. Mahkumiyet olmayacağı için, mahkumiyete bağlı hak yoksunluklarına tabi tutulmayacak ve sabıkası da olumsuz etkilenmeyecektir.

Sonuçta mahkumiyet kararı verilme bile fail, klasik yargılama sürecinde mağdurdan daha fazla etkilenecektir. Bu süreçte bazı temel hak ve özgürlük kısıtlamalarına da muhatap olabilecektir.

Uzlaşma sonucunda ortaya çıkan karar, failin kendi iradesinin de etkili olduğu bir karar olacaktır. Failin de onay verdiği bir çözüm şeklinde anlaşma yapılmış olacaktır. Dolayısıyla sosyal barışa uzlaşmanın katkısı, klasik ceza muhakemedekinden çok daha etkilidir.

Uzlaştırma sürecinde fail, eylemi nedeniyle mağdurda yarattığı etkiyi görebilmekte ve kendisini sorgulamasına ve empati yapmasına katkı sağlayacaktır.

Uzlaştırma sonucunda öngörülecek tazminat konusu mağdur ile birlikte belirleyebilmektedir.

Uzlaşma bir anlaşma ile sonuçlandığından, mağdur da tatmin olacaktır. Böylece, klasik bir ceza muhakemesinin sonucundan tatmin olmayan mağdurun muhtemel intikam alma girişimlerinin de önüne geçilmektedir.¹⁰³

c- Toplum açısından faydaları

Uzlaşma, tarafların gönüllülük çerçevesinde bir araya gelerek husumeti sonlandırmaları sebebiyle toplum barışına katkı sağlamaktadır.

Uyuşmazlık, uzlaşma halinde sadece ceza hukuku bakımından değil, hukuk sisteminin ilgili bütün alanları açısından gündemden kalkmış olmakta ve toplumsal barışı temin etmektedir.

Uzlaşmayla sonuçlanan olaylarda, tarafların adalet sistemine olan güvenlerinin artması sağlanır.

¹⁰² Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı, Ankara 2009, (Adalet Bakanlığınca hazırlanan ve kurum bünyesinde dağıtılan el kitabı), s.33

¹⁰³ age. s.34

Uzlaşmayla sonuçlanan olaylarda, faillerin toplumla yeniden bütünleşmeleri sağlanır ve cezaevlerinin olumsuz etkilerinin giderilmesi temin eder.¹⁰⁴

d- Ceza Yargılaması açısından faydaları

Tarafların yeterince katkı sunmadığı klasik yargılama sonucunda verilen kararların kartopu etkisi şeklindeki dolaylı yansımaları da uzlaşmada olmayacaktır. Klasik yargılama sonucu verilen kararlar tarafları tatmin etmediği hallerde, bu durum yeni suçların işlenmesine, dolayısıyla yargıya yeni iş yüklerine sebep olmaktadır. Tarafların özgür iradesiyle ortaya çıkan uzlaşmada, bu tür sorunlar yaşanmayacaktır.

Uzlaşmayla sonuçlanan her bir uyuşmazlık, hem ilk derece mahkemelerini hem de istinaf ve Yargıtay'ın iş yükünü azaltacaktır. Böylece mahkemelerin, diğer uyuşmazlıklara ayırabilecekleri zaman artacaktır. Uzlaşma, uyuşmazlıkların daha kısa sürede ve daha az masrafla çözülmesini sağlayacaktır. Ceza mahkumiyetinin sonucu olarak yen tazminat davalarını gündemden çıkarmakta ve yargı iş yükünü hafifletilmektedir.

Uzlaşmayla sonuçlanan olaylarda, aynı faillerin tekrar suç işleme olasılığını azaltacağı için, ceza yargılama sistemine ilave bir yük de gelmeyecektir.

Tarafların birbirini dinleyerek ve anlayarak oluşturdukları müşterek çözüm, aynı zamanda onarıcı adalet anlayışını da hayata geçirmiş olmaktadır.¹⁰⁵

C-CEZA MUHAKEMESİ KANUNUNA GÖRE UZLAŞTIRMANIN GENEL HÜKÜMLERİ

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun CMK 253-254 ve 255. maddeleri ile uzlaştırmının genel hükümleri, ilkeleri, uzlaştırma kapsamındaki suçlar, uzlaştırma usulü ve sonuçları detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

Uzlaştırma kurumunun düzenleniş şekli ve belirlenen temel kurallar çerçevesinde uzlaştırmadaki genel hükümlerde aşağıdaki şekilde sıralamamız mümkündür.

¹⁰⁴ age. s.35

¹⁰⁵ age. s.35

1-Birden ziyade şüpheli ve sanık hakkında mağdura karşı eylemlerinden dolayı uzlaştırma yoluna gidilmesi hali

Birden fazla failin bulunması halinde CMK 255 maddesine göre aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden kişi tarafından işlenen suçlardan ancak uzlaşan fail uzlaşmada yararlanabileceği hükmedilmiştir.¹⁰⁶

Aynı durum 05/08/2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 7/2 maddesinde de "Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda uzlaştırma hükümleri her bir şüpheli ya da sanık için ayrı ayrı değerlendirilir, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır." şeklinde düzenlenmek suretiyle vurgulanmıştır.

İştirak halinde suçlarda faillerin uzlaşmadan yararlanabilmeleri için neden oldukları zararları birlikte ortadan kaldırmaları ve maddi ve manevi zararları ödemiş olmaları öngörülmüştür.¹⁰⁷

Aksi halde uzlaşmak için çaba gösteren ve zararı gideren kişi yararlanır. Uzlaşma için çaba göstermeyen ve bu konuda iradesini ortaya koyarak uzlaştırmanın gerçekleştirilmesini sağlamayan şüpheli veya sanık uzlaştırma sonuçlarından yararlanmayacak olup hakkında genel hükümlere göre işlem yapılacaktır. Örneğin üç fail tarafından mağdura yönelik uzlaştırma kapsamında olan TCK 86/1 maddesi kapsamında bir eylem gerçekleştirilmesi durumunda CMK 253 maddesinde usulüne uygun olarak taraflara yapılan uzlaştırma teklifi ve uzlaştırma görüşmeleri sonucunda, eylemi ile mağduriyete sebebiyet veren ve uzlaştırma teklifini kabul edip, uzlaştırma görüşmelerini olumlu sonuçlandıran, anlaşan kişinin uzlaştırma sonuçlarından yararlanması sağlanarak hakkında uzlaştırma nedeniyle eyleminden dolayı kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Aynı olaydan dolayı mağdura karşı yaralama eylemi gerçekleştiren diğer şüpheliler yönünden uzlaştırma teklifini kabul etmedikleri takdirde haklarında genel hükümlere göre yargılama yapılmak üzere haklarında kamu davası açılır.

¹⁰⁶ ÖZGENÇ, s. 237

¹⁰⁷ CMK 255 gerekçesi (www.tbmm.gov.tr.) E:T.20/03/2017

2-Gerçekleşen olayda birden fazla kişinin mağduriyeti halinde uzlaştırma

Uzlaştırma kapsamında olan bir suç nedeniyle yürütülen soruşturmada bir veya birden ziyade şüpheli veya sanığın eylemi ile birden ziyade kişinin mağduriyetine sebebiyet vermeleri halinde uzlaştırmanın gerçekleşmiş kabul edilmesi için kendileri aleyhine suç işlenen mağdurların tamamının uzlaştırmayı kabul etmeleri ve uzlaştırmacı tarafından yürütülen uzlaştırma görüşmeleri sonucunda suç faillerinin, mağdurların tamamının mağduriyetini gidermeleri ve uzlaştırma sonucunda tüm mağdurların uzlaşmaları gereklidir.

CMK 253. maddesinde mağdurların mağduriyetlerinin giderilmesi esas alınmaktadır. Faillerin eylemleri ile birlikte hareket ederek birden ziyade mağdura karşı zarar doğurucu eylemlerde bulunmaları halinde, husumetin sonlandırılması husumetin mahkemeye intikal etmeksizin çözümlenmesi ve uzlaştırmadan beklenen amacın gerçekleşmesi için mağdurların tamamının uzlaştırmayı kabul etmesi gereklidir. Aynı durum CMUY.(Ceza muhakemesi Uzlaştırma yönetmeliği) nin 7/3 maddesinde de açıkça vurgulanmıştır. Aksi halde parçalı bir şekilde işlem yapılması durumunda uzlaştırma amacına hizmet etmeyip olayın esas çözümlenmesinin tekrar yargılama makamına kalacağı, bunun da uzlaştırma amacına hizmet etmeyeceği açıktır. Bu nedenle yasanın düzenlenme amacına uygun olarak uzlaştırmadan söz edilmek için mağdurların tamamının uzlaşmayı kabul etmesi ve olumlu sonuçlandırması gerekmektedir. Bu hükmün uygulanırılığı için failin birlikte ve aynı kast ile mağdurlara yönelik zarar doğurucu eylemlerde bulunmaları gerekmektedir.

Suçta karışan birden fazla fail ve mağdurun bulunması halinde, dosya kapsamında hangi failin hangi mağdura yönelik eylem gerçekleştirdiklerinin net bir şekilde belirlenmiş olması ve mağdurlar arasından önceden bağlantı ve birlikte hareket etmek durumunun olmaması verilen zararların farklı kişilere verilmiş olması ve birbirinden bağımsız ve ayrı olduğu belirlenmesi durumunda, her failin mağdur ettiği kişi ile uzlaştırılması imkanı bulunduğu kanaatindeyiz. Örneğin: A şahsı ile yolda karşılaşan B şahsı arasında yaşanan tartışmanın kavgaya dönüşmesi sonucunda A'yı yaralamak amacıyla yoldan aldığı taşı fırlatan B' nin A' yı yaralamasından sonra atılan taşın olay yerine bulunan ve esasen olay ile alakası bulunmayan C'nin aracına isabet ederek zarar vermesi durumunda olayın iki mağduru bulunmasına rağmen

mağdurların birbirleri ile ilgisi ve birlikte hareket etme saik'inin bulunmaması, B' nin C' ye karşı gerçekleştirdiği mala zarar verme suçun da yaralanan A 'nın kasten yaralama suçu arasında doğrudan bağlantı olmaması nedeniyle bu durumda failin A ile yaralama suçundan C ile mala zarar verme suçundan ayrı ayrı uzlaştırılmaları mümkündür. Bu durumda mağdur olan şahısların birden ziyade olmasına rağmen birbirinden bağımsız eylemler olarak değerlendirerek tarafların yapılan teklifi kabul etmeleri halinde uzlaştırma yoluna gidilmesinin mümkün olduğu düşüncesindeyiz.

3- Uzlaştırmaya, soruşturma veya yargılama safahatında toplam bir kez başvurulabilmesi

5271 sayılı CMK.nın 253/18 maddesinde “uzlaştırmamanın sonuçsuz kalması halinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez” şeklindeki düzenleme karşısında uzlaştırma işlemlerinin yalnızca bir kez uzlaştırma yoluna gidilebileceği anlaşılmalıdır. Soruşturma aşamasında uzlaştırma bürosuna gönderilen soruşturmada fail ile mağdurun uzlaştırmasının sağlanamaması nedeniyle kamu davası açılması durumunda yargılamayı gerçekleştirecek mahkemede, tarafların uzlaşmak istediklerine dair beyanlarda bulunmaları halinde dahi yeniden uzlaştırma yapılması için Cumhuriyet Başsavcılığı uzlaştırma bürosuna uzlaştırma işlemlerini gerçekleşmesi için dosyanın gönderilmesine karar verilemez. Bu durum CMUY. m.7/5 de " Uzlaştırmamanın sonuçsuz kalması hâlinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez." düzenlemesi ile de vurgulanmıştır. Yasanın ve uygulama yönetmeliğinin bu açık hükmü karşısında ikinci kez uzlaştırma yoluna gidilemez. Aksi halde, uzlaştırma kurumunun sürekli tekrarlanan ve yargılamayı uzatan ve amacından uzaklaşan bir hal alır. Bu durumda mağdurun zararının fail tarafından giderilmesi durumunda hakim tarafından diğer koşullarının varlığı halinde hükmün açıklanmasının geri bırakılması müessesinin devreye sokma imkanı bulunduğu gibi eylemin şikayete tabi olması halinde şikayetten vazgeçmiş ise CMK 223/8 maddesi uyarınca düşme kararı verme imkanı bulunmaktadır. Ancak yeniden uzlaştırma yoluna gitmesi mümkün değildir. Bu anlamda uzlaştırmamanın bir kez uygulanması ilkesi dikkate alınmalıdır.

Soruşturma aşamasında, uzlaştırma bürosunca görevlendirilen Uzlaştırmacının tarafların uzlaşmadığına dair raporu düzenleyip cumhuriyet savcılarına sunmalarından

sonra uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kalmasına rağmen CMK 253/16 maddesine göre şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan etmeleri halinde tarafların uzlaştıklarını kabulü ile soruştırma konusu hakkında kamu adına kovuştırmaya yer olmadığına dair karar verilmesi imkanı bulunmaktadır.

Burada; cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırmanın gerçekleşmediği tespitinden sonra iddianameyi düzenleyerek mahkeme tevzi edilmesinden sonra CMK 174 maddesinde öngörülen 15 günlük süre içerisinde iddianamenin mahkemesince henüz kabulüne karar verilmeden önce taraflar zgr iradeleri ile uzlaştıklarını gösteren bir belgeyi düzenleyerek dosyasına sunmaları halinde uzlaştırma işleminin gerçekleşip gerçekleşmediği hususunda uygulamada tereddütler hasıl olmaktadır. CMK 253/16 maddesine göre şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç **iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar** cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilecekleri şeklinde düzenlenmiştir. Yasanın burada öngördüğü cumhuriyet savcısının dosyadan el geçtiği tarih olan iddianamenin düzenlendiği tarihtir. İddianame düzenlenmesinden sonra tevzi edildiği görevli mahkemece CMK 174/1c maddesine göre ...uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilir şeklindeki düzenleme karşısında, iddianamenin düzenlenmesinden sonra tarafların uzlaştıklarını gösteren belgeyi dosyasına ulaştırmaları halinde , uzlaştırma gerçekleştiği kabul edilmemesi gerektiği kanaatindeyim. Çünkü yasanın açık düzenlenmesi karşısında iddianamenin düzenlenmesi tarihi dikkate alınmalıdır. Aksi düşünce halinde iddianamenin kabulüne karar verilmesi şeklinde düzenlenme yapmış olması gerekir idi. Dolayısıyla bu durumda mahkemece uzlaştırma usulünün uygulanmadığı gerekçesi ile iddianamenin iadesine karar verilemeyeceği, bu durumun yasanın lafzına uygun olduğu şeklinde değerlendirilmelidir.

Kanaatimizce, iddianamenin düzenlenmesinden sonra tarafların karşılıklı olarak uzlaştıklarına dair belgeyi düzenleyip mahkemesine sunmaları halinde, bu durum mahkemesince değerlendirilmelidir. Her ne kadar Uzlaştırma bürosunda uzlaştırmacı aracılığıyla tarafların uzlaştırılmaması halinde, ikinci kez uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği belirtilmiş ise de, bunun Uzlaştırma usulünün bir kez uygulanmasından

sonra, yargılamayı yapan mahkemenin bu amaçla yeniden dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermemesi olarak anlamak gereklidir. Tarafların uzlaştıklarına dair belgeyi iddianamenin düzenlenmesinden sonra dosyasına sunmaları halinde, mahkemesince tarafların özgür iradeleri ile uzlaştıklarını tespit işleminden sonra Uzlaştırmanın gerçekleştiği gerekçesiyle CMK 223/8 maddesi uyarınca Düşme kararı vermelidir. Gaziantep Bölge Adliye mahkemesi 7.Ceza Dairesi 01.02.2017 tarih ve 2017/147E.2017/K. sayılı kararı ile " Mahkemece, Uzlaştırma işlemi yapılması gerekli görülmesi halinde, dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi gerekmekte ise de, uzlaştırmanın gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti mahkemeye aittir. Mahkemece uzlaştırma işlemine gerek görmeksizin dosya kapsamındaki olay ve delillere göre isabetli olarak fiili uzlaşmanın gerçekleştiğini, uzlaşmadan beklenen faydanın sağlandığını tespit etmiş ve hükmünü de buna göre vermiştir. Kararda bu yönde hukuka aykırılık bulunmamaktadır." yönünde karar vermiştir. Bu karar tarafların tekrar tekrar çağrılmasını ve bezginlik yaratmasına engel olduğu gibi usul ekonomisine de uygunluk arz etmesi nedeniyle yerinde olduğu tarafımızdan da değerlendirilmektedir.

4-Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için tüm delillerinin toplanması sonucunda kamu davası açılması için yeterli delil elde edilmesinden sonra uzlaştırma yoluna gidilebilmesi

CMK.nın 160. maddesine göre cumhuriyet savcısı ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davasının yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Bunun için cumhuriyet savcısı kendisi veya emrindeki adli kolluk ile suç delillerini toplar. Tarafların şikayet ve savunmalarını alır. Var ise olay tanıklarını dinler. Gerçeği ortaya çıkarmak için her türlü işlemi yapma yetkisini kullanarak gerektiğinde keşif yapma, bilirkişi raporu alma, tanık dinleme ve şüphelinin aleyhine olduğu gibi lehine olan delilleri de toplar.¹⁰⁸

Gerektiğinde suçun niteliğine bağlı olarak arama, el koyma, adli kontrol, tutuklama gibi tedbirler için hakimden gerekli kararları alarak uygular. Toplamış

¹⁰⁸ YURTCAN, Erdener, CMK şerhi, 5. Baskı, 2008 Beta Yayınları, İstanbul, s. 464-465

olduğu tüm deliller ile şüphelinin suçu işlediğine dair yeterli şüphenin oluşması halinde iddia konusu suçun uzlaştırma kapsamında bir suç olup olmadığı değerlendirmesine geçer. Şüpheli atfedilen suçun delillerin toplanmasından sonra kamu davasını açmaya yeterli delil elde edilmesi durumunda iddia konusu suçun tekabül ettiği ceza maddesinin uzlaştırma kapsamında değerlendirilen suçlardan bulunması halinde, kamu davası açılması yoluna gidilmeden önce dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderme kararı ile soruşturma dosyasından el çekerek uzlaştırma bürosuna göndermek durumundadır. Bu hal, 6763 sayılı yasanın 35. maddesi ile 5271 sayılı CMK.nın 253 maddesinde yapılan değişiklikle uzlaşma açısından düzenlenen yeni bir durumdur. Yasanın önceki halinde, soruşturmaya başlanması ile beraber bir yandan suçun işlenip işlenmediğine dair deliller toplanmakta iken aynı anda taraflara uzlaşmak isteyip istemedikleri hususları sorularak uzlaştırma usulü de eş zamanda yürütülmekte idi. Yeni düzenleme ile soruşturmayı başlatan veya soruşturmayı yürütmek üzere evrak kendisine tevzi edilen cumhuriyet savcısı Ceza Muhakemesi genel hükümlerine bağlı kalarak soruşturmayı tamamlanmasından sonra kamu davası açılması için yeterli delil elde edilir ve suçun da uzlaştırma kapsamında bir suç olduğunun belirlenmesi halinde, dosyanın gönderildiği, her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosunca uzlaştırma işlemleri yürütülmelidir. Bu yola gitmeyerek kamu davasını açması halinde mahkemece iddianamenin tevzi edilmesinden itibaren 15 gün iddianamenin değerlendirilmesi aşamasından CMK 174/1c maddesi uyarınca iddianamenin iadesi yoluna gidilir. Uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianame Cumhuriyet Başsavcısına iade edilir.¹⁰⁹

¹⁰⁹ Yarg. CGK. 27.12.2005.E.2005/3-162,K.2005/173 sayılı karar

5-Uzlaştırma işlemleri tamamlanmadan kamu davasının açılmasının ertelenmesi, iddianame düzenlenmesi veya yargılama aşamasında hükmün açıklanmasının geriye bırakılması kurumlarının uygulanamaması

Uzlaştırma,soruşturma ve kovuşturmada mutlaka ve öncelikle uygulanması zorunlu bir ceza usul kurumudur. Uzlaşmada temel düşünce mağdurun zararının giderilmesi suretiyle onarıcı adalete hizmet etmesidir.¹¹⁰

Dolayısıyla soruşturması yürütülen bir dosyada şüpheliye atfedilen suçun uzlaşmaya tabi bir suç olmasının tespiti halinde uzlaştırma usulü uygulanmaksızın cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmasının ertelenmesi yoluna gidilemez. Aksi halde itiraz üzerine, uzlaştırma usulü uygulanmadığı gerekçesiyle söz konusu karar kaldırıldığı gibi uzlaştırma usulü uygulanmaksızın kamu davası açılması halinde de, yüklenen suçun uzlaştırmaya tabii olması halinde, CMK 174 maddesi uyarınca mahkemesince iddianamenin incelenmesi aşamasında, usulüne uygun iddianame düzenlenmediğinde bahisle iddianamenin iadesi yoluna gidilir.¹¹¹

Açılmış olan kamu davasına yargılama safahatında suçun niteliğinin değişmesi ile uzlaştırma kapsamında olduğu belirlenmesi halinde mahkemesinde yargılamaya devamla hükmün açıklanmasının geri bırakılması yoluna gidilemez. Bu durumda CMK 254. maddesine göre, yargılama aşamasında uzlaştırma usulü uygulanması zorunludur.

6-Uzlaştırma işlemlerine müracaat edilmesinin, tedbir kararı alınmasına engel olmaması

Soruşturmayı yürüten cumhuriyet savcısı; suç delillerini toplayarak atılı suçun işlenip işlenmediği hususunu araştırmakla yükümlüdür. Bu aşamada soruşturmayı yürütürken arama, el koyma, tutuklama, adli kontrol gibi tedbirler alınması yoluna gidilebileceği gibi aile şiddet iddialarını içeren olaylarda 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca tedbir verilmesi için talepte

¹¹⁰ TAŞDEMİR, Kubilay/ ÖZKEPİR, Ramazan, Ceza Muhakemesi Şerhi,C. 2, 3. basım Turhan Kitap Evi Ankara, 2007, s.1203

¹¹¹ ÖZTÜRK, Bahri(editör); Ana hatları İle Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. basım, Seçkin Yayın Evi Ankara, 2016, s.464-465

bulduğu gibi, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu hükümlerinin çocuklar yönünden gerekli güvenlik tedbirleri talebinde bulunabilir. Bu hususlar soruşturma yürütülürken genel hükümler uyarınca cumhuriyet savcısının almakla yükümlü olduğu tedbirlerdir. Tedbir kararları ile beraber suç delilleri toplanırken kamu davasının açılmasının gerekliliği yönünde yeterli delil elde edilmesi ve aynı zamanda iddia konusu suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun belirlenmesi halinde, uzlaştırma usulünün uygulanması yoluna gitmelidir. Dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderme kararı ile gönderilmesi kararı verilmesi soruşturmada gerekli olduğu düşünülen tedbirlerin kaldırılmasını zorunlu kılmamaktadır. Uzlaştırma usulünün uygulanmasından sonra sonucuna göre, tedbirlerin değerlendirilmesi dosyanın gönderildiği cumhuriyet savcısınca yeniden değerlendirilebilir. Bu durum eleştiri konusu da olmuştur. Özgür iradenin sağlanması bakımından hakkında tutuklama tedbiri verilen bir kişiye uzlaşma teklifinin yapılması, uzlaşma teklifinin özgür iradeyle kabulü ilkesi ile çeliştiği şüphelinin kendini baskı altında hissetmesi ve korkudan uzlaşmayı kabul etmek zorunda kalacağı gerekçesi ile eleştirilmiştir.¹¹²

Uzlaştırma kapsamındaki suçların 6763 sayılı ile yapılan değişiklik ile kapsamının genişletilmiş olması, dolandırıcılık gibi sık sık tutuklama tedbirine başvurulmuş suçun da bu kapsama alınması dikkate alındığında, tutuklama tedbirini başvurulmasına rağmen uzlaştırma yoluna gidilebilmektedir. Burada uzlaştırıcı tarafından özellikle şüphelinin hakları uzlaştırmanın niteliği ve özgür iradeye dayanması kendisine detaylı bir şekilde açıklanarak suretiyle eleştiri konusu olan sakıncaların giderilebileceği kanaatindeyim. Çünkü tutuklama tedbirine başvurulmuş olması halinde bile uzlaştırmanın fail lehine sonuçlar doğurabileceği ve lehe bir uygulama olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

¹¹² ÖZGENÇ, s.345

7- Uzlaştırma teklifinin uzlaştırıcı tarafından yapılması ve uzlaştırıcı olarak görevlendiren uzlaştırıcının görevinin bir başkasına devretmeksizin bizzat yürütmesi zorunluluğu

Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısınca, dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosuna gönderilmesinden sonra Ceza Muhakemesi 253 maddesi uyarınca, uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet Savcısı tarafından gönderilen dosyanın incelenmesi sonucunda kararın yerinde olduğu ve işlendiği iddia olunan suçun uzlaştırma kapsamında olduğu ve şüphelinin de atılı suçu işlediği yönünde yeterli delil toplandığının tespiti üzerine cumhuriyet savcısının onayı ile uzlaştırıcı görevlendirilir. Uzlaştırma işlemlerinin yürütmek üzere ilgili belgelerin uzlaştırıcıya tesliminden sonra yani dosya uzlaştırıcıya uzlaştırma işlemlerini gerçekleştirme üzere tevdi edildikten sonra uzlaştırma teklifi usulüne uygun olarak bizzat uzlaştırıcı tarafından yapılır. Uzlaştırıcı bu yetkisini bir başkasına devredemez. Ancak uzlaştırıcının çekilmesini gerektiren veya reddine gerektiren hususların varlığı halinde bu durumun tespiti ile bir başka uzlaştırıcı görevlendirilir. Uzlaştırıcı kendiliğinden bir başkasını görevlendiremez ve bu görevini bir başkasına devir edemeyeceği gibi bütün usul işlemleri bizzat kendisi tarafından yerine getirilmesi zorunludur.

CMK 253/17 maddesine göre “uzlaştırıcı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntem ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısı ile görüşebilir, cumhuriyet savcısı uzlaştırıcıya talimat verebilir.” yönünde düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme esasen cumhuriyet savcısını fiilen yürütülen uzlaştırma müzakereleri dışına çıkarılması amacına ters düştüğü söylenebilir ve yanlış anlaşılmalara da neden olabilecek tarzdaki yorumlara da açık bir düzenlemedir. Esas itibarıyla dosyanın uzlaştırmaya gönderilmesiyle birlikte ceza adaleti makamlarının müdahale edemedikleri de ceza muhakemesinden bağımsız uzlaştırma sürecinin başlaması gerekmektedir. Bu süreçte uzlaştırma müzakerelerinin nasıl yürütüleceği ve nasıl bir usul izleneceği konusu tamamen uzlaştırıcının sorumluluğunda olan bir husustur.¹¹³

¹¹³ ÇETİNTÜRK, Ekrem, “Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma” Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.541

Cumhuriyet savcısından talimat alma yönündeki düzenleme bu özel durum ile çelişen bir durum olduğu düşünülebilmektedir.

CMK 253/15-17 bentlerindeki düzenleme ile Cumhuriyet Savcısınca uzlaştırma bürosuna gönderilen dosyanın uzlaştırmacıya tevdi, uzlaştırma raporunun cumhuriyet savcısına sunulmasından sonra, uzlaşmanın, tarafların özgür iradesine dayanıp dayanmadığı ve anlaşılan edimin hukuka uygun olup olmadığı yönündeki denetim yetkisinin verilmesi şeklinde düzenlemeler esas itibariyle bunu karşılayabilecek bir düzenlemedir. Ayrı bir bentte, ayrıca uzlaştırma aşamasında, uzlaştırmacıya talimat verebilme şeklindeki düzenleme uzlaştırmacının özgür iradeye dayanması, uzman uzlaştırmacı tarafından yürütülmesi, uzlaştırma usul ve esaslarının önceden belirlenerek uzlaştırmacı tarafından uygulanması ve tarafların kendini baskı altında hissetmeksizin özgür iradeleri ile uzlaştırma faaliyetlerini yürütmeleri hususları dikkate alındığında, bu konuda, ayrıca yasa da Cumhuriyet Savcısına, yürütülen işlemler ile ilgili olarak talimat verme yetkisinin verilmesi kanaatimizce uzlaştırmacılık ilkeleri ile çelişmekte ve yanlış anlamalara da meydan verebilmektedir. Çünkü işlemlerin bitirilmesinden sonra zaten Cumhuriyet Savcısının denetimi ve onay yetkisi işlemleri uygulama imkanı bulunmaktadır.

6763 Sayılı Yasa'nın 9. maddesi ile 2992 Sayılı Adalet Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 9. maddesi ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın kurulmuş olması ve değiştirilen 2992 Sayılı Kanununun 9/3-4-5 maddesinde yapılan düzenleme ile uzlaştırmacıların yapılan sınav ile seçilmek suretiyle özel olarak eğitilmesi, Daire Başkanlığı bünyesinde tutulan uzlaştırmacı siciline kaydedilmeleri, uzlaştırmacıların eğitimi ve yükümlülükleri karşısında bu kişilerin uzlaştırma yönünden uzman kişiler olarak yetiştirileceği dikkate alındığında ayrıca işlemlerine müdahale tarzında değerlendirilebilecek cumhuriyet savcısının talimat verme yetkisi kanaatimizce yerinde olmamıştır. Bu düzenleme yapılırken geçmiş dönemdeki uzlaştırma ile ilgili hükümlerdeki aksaklıklar dikkate alınarak hükmün konulduğu tarafımızdan değerlendirilmektedir.

D- UZLAŞTIRMANIN İLKELERİ

1- Temel İlkeler

a- Gönüllülük İlkesi

Uzlaştırma sürecine hâkim olan ilkelerin başında Gönüllülük ilkesi gelmektedir. Uzlaştırma sürecinin temelinde gönüllülük esası vardır, tarafların her ikisi de uzlaştırma sürecini gerçekleştirmeye gönüllü olmalıdır. Aksi yönde bir kabul zaten mümkün değildir zira kamu gücünün aralarında suç teşkil eden bir fiilin gerçekleştiği tarafları rızaları hilafına uzlaşmaya zorlaması yahut uzlaştırma sürecine devam etmeye zorlaması kabul edilemez. Bu sebepten uzlaştırma süreci de, bu süreç sonunda gerçekleşme ihtimali bulunan anlaşma da, ancak tarafların özgür iradeleri ile buna rıza göstermelerine bağlıdır. Uzlaştırmacının veya cumhuriyet savcısının taraflara uzlaşma emri vermesi gibi bir durum ise kabul edilemez; bu tarz bir emir, hem adil yargılanma hakkına aykırı olacak hem de uzlaştırmacının doğasına aykırı olacaktır.¹¹⁴

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus tarafların uzlaştırma sürecine devam etme iradelerinden anlaşma yapılana kadar vazgeçebilecek olmalarıdır. Taraflar anlaşma ile süreç tamamlanana kadar bu iradelerinden vazgeçmekte özgür oldukları gibi bu hareketlerinden ötürü kendilerine bir yaptırım da uygulanamaz.

b- Aydınlatma İlkesi

Uzlaştırma süreci başlamadan önce şüpheliye ve mağdura haklarının neler olduğu anlatılmalı; gerçekleşecek uzlaştırma süreci hakkında bilgi verilmeli; gerçekleşecek anlaşmanın mahiyeti ve verecekleri kararların hukuki sonuçları hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Aydınlatma ilkesinin en önemli kısmı uzlaştırma süreci başlamadan önce gerçekleştirilmesi gereken hususlarla alakalı olsa da, uzlaştırmacı tüm süreç boyunca tarafları aydınlatmakla yükümlüdür.

Bu ilke kapsamında tarafların aydınlatılmaması veya yanlış bilgilendirilme yapılması halinde gerçekleşecek uzlaştırma hukuka aykırı olacaktır. Zira tarafların

¹¹⁴ SOYGÜT, Arslan/MUALLA, Buket, Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, 2008, s.32

uzlaştırmaya gönüllü olmaları, bunu istemeleri gerekir. Ancak bir kişinin hakkında bilgi sahibi olmadığı yahut yanlış bilgilendirildiği bir şeyi istemesi mümkün değildir.¹¹⁵

c- Menfaatlerin korunması İlkesi

Uzlaştırma süreci, bu sürece iştirak eden şüpheli ve mağdurun menfaatine uygun olarak, bu menfaatleri korumak amacıyla yürütülmelidir zira bu sürecin esas amacı bu taraflar arasında ortaya çıkan uyuşmazlığın ortadan kaldırılmasıdır. Tüm süreç boyunca uzlaştırmacı tarafların menfaatlerini gözetmeli bunun imkânsız olduğu takdirde sürece son vermelidir.

ç- Uzlaştırmacının Şahsiliği İlkesi

Uzlaştırmacının, sürece katılan şüpheli ve mağdurun kişisel özellikleri dikkate alınmadan yürütülmesi mümkün değildir. Bu sebepten uzlaştırmacının süreci tarafların yaşı, olgunluğu, sosyal ve ekonomik durumları, aldıkları eğitim seviyelerini göz önüne alarak yürütmesi esastır. (CMUY.m.5/6)

Bu noktada örneğin, taraflardan herhangi biri Türkçe bilmiyor ise yahut herhangi bir engelden mustarip ise, kendisine Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 202. madde hükmü uyarınca bir tercüman atanmalı veya süreç mustarip olduğu engel dikkate alınarak buna uygun yürütülmelidir.(CMUY.m.5/4)

2- Etik İlkeler

Uzlaştırmacının kendisine verilen görevi yerine getirirken uymakla yükümlü olduğu birtakım etik ilkeler vardır ki uzlaştırmacı bunlara uygun olarak süreci yürütür bunlara aykırı davranması sorumluluğuna sebebiyet verir.

a- Uzlaştırmacı'nın Bağımsızlığı ve Tarafsızlığı

Uzlaştırmacının bağımsız ve tarafsız bir kişi olarak süreci yönetmesi etik ilkelerin başında gelir.¹¹⁶

Her ne kadar mağdur, yaşamış olduğu haksızlık sebebiyle kişilerde kendisinin yanında taraf olma hissi uyandırır da, adil yargılama sürecinin bir kısmı olan uzlaştırma

¹¹⁵ A.g.e

¹¹⁶ KÖSE, Serkan, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma Kurumu, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s.43

sürecinin adil yargılanma hakkına uygun olarak tarafsız bir uzlaştırmacı vasıtası ile gerçekleştirilmelidir.

Eğer uzlaştırmacı, tarafların herhangi biriyle, herhangi bir kişisel ilişki, arkadaşlık, husumet, akrabalık vs. içinde bulunuyorsa veya daha başka bir iş ilişkisi içinde bulunuyorsa; tarafların herhangi biriyle uzlaştırmanın sonucuna ilişkin bir menfaate yönelik anlaşmış ise; herhalde tarafların arasındaki menfaat çatışmasını etkileyecek yahut en azından bundan şüphe ettirecek bir durumda ise, bu sayılanları tarafların her birine açıklamadan görevine devam etmesi mümkün değildir. Bu hallerde uzlaştırmacı, eğer uzlaştırma sürecini tam bir bağımsızlık ve tarafsızlık ile yürütebileceğine inanıyorsa ve taraflar da bu hususu öğrenmelerini müteakip sürecin bu uzlaştırmacı tarafından yürütülmesine açıkça rıza gösterirler ise, ancak uzlaştırma görevini kabul edebilir yahut kaldığı yerden devam ettirebilir. Bu noktada açıkça belirtilmesi gereken bir diğer husus ise uzlaştırmacının, yürüttüğü görev vesilesiyle, hak edeceği ücret dışında taraflardan doğrudan yahut dolaylı, kendisine yahut bir başkasına menfaat elde etmesi kesinlikle yasaktır.

Uzlaştırmacı, görevini ifa ederken taraflardan herhangi birini, dini, dili, felsefi inancı, siyasi düşüncesi, cinsiyeti, milliyeti, ırkı gibi herhangi bir sebeple ayırması, bu konulara ilişkin olarak güven sarsıcı eylemlerde dahi bulunması kesinlikle yasaktır. Zira tarafların adil yargılama sürecinde sahip olduğu temel hak ve hürriyetler uzlaştırma sürecinde de devam etmektedir.

Uzlaştırma süreci, dürüstlük kuralına uygun olarak, taraflardan herhangi birinin menfaati değil, tarafların ortak menfaatleri gözetilerek; taraflara eşit ve yeterli fırsatlar tanınarak tarafsız şekilde yürütülmelidir.

Ve nihayet uzlaştırmacı taraflara tarafsız olduğunu hissettirmeli, tarafsızlığını şüpheye yer vermeyecek şekilde ortaya koymalıdır.¹¹⁷

Uzlaştırmacı'nın, birtakım hallerde, kendisini görevlendiren cumhuriyet savcısından talimat alması mümkün ise de, bağımsızlığı esastır. Uzlaştırma sürecine hakim olan temel ve etik ilkelere riayet ettiği sürece uzlaştırmacı süreci bağımsız olarak

¹¹⁷ DÖLLİNG, Dieter, İşlenen Suç Nedeniyle Suç Failleri ve Mağdurları Arasında Arabuluculuk (Mediation), Çev: DÖNMEZER, Sulhi, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Yenisey, Feridun, İstanbul, 2005, s. 20. (Aktaran KÜÇÜKYUMUK Adnan, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010 s.37)

kendi uygun gördüğü şekilde yasa ve Ceza Muhakemesi Uzlaştırma yönetmeliğine uygun olarak yürütür.

b- Gizlilik İlkesi

Uzlaştırma sürecinin etkili şekilde yürütülebilmesi için tarafların daha sonra, uzlaşmaya varamamaları halinde, bu süreçte uzlaştırmacıyla paylaşmış oldukları bilgi ve belgelerin kendilerine karşı kullanılmayacağını bilmeleri gerekir. Bu noktada uzlaştırmacıya kendisiyle paylaşılmış olan bilgi ve belgeleri korumak düşmektedir. Taraflardan biri tarafından uzlaştırmacıyla paylaşılmış olan bilgi ve belgeler, bunları paylaşan tarafın açık rızası olmadıkça diğer tarafa açıklanamaz meğerki bunların açıklanması kanunen zorunlu olsun. Bu durum başlangıçta taraflara açıklanmalıdır.

Bu gizliliğin korunması yükümü uzlaştırmacının görevinin herhangi bir şekilde sona ermesinden sonra dahi devam eder.

Gizlilik ilkesinin en temel sonucu süreç devam ederken yapılan açıklamaların herhangi bir soruşturma yahut dava sırasında delil olarak kullanılmasının CMK madde 253/20 hükmü uyarınca yasak olmasıdır.¹¹⁸

Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer husus da, süreç boyunca suçun işlenişine ilişkin yapılan açıklamalara, uzlaşma gerçekleşmiş olsa da- olmasa da, süreç sonunda uzlaştırmacı tarafından hazırlanan uzlaştırma raporunda yer verilmeyeceğidir.

c- Masumiyet Karinesine Uygunluk İlkesi

Ceza Muhakemesinin bir parçası niteliğinde olan uzlaştırma, tüm ceza muhakemesi süreci için geçerli olan masumiyet karinesine uygun olarak yürütülmelidir. Bu sebeple uzlaştırmacının şüpheli veya sanık hakkında önyargılarla hareket etmesi, ona karşı tavır alıp mağdurun yanında taraf tutması kesinlikle yasak ve hukuka aykırıdır.

Uzlaşma sürecinin kişinin suçlu olduğu kabulüne dayanarak yürütüldüğünü savunan yazarlar bunun masumiyet karinesini ihlal ettiğinden bahisle doğası gereği uzlaştırmacının masumiyet karinesine aykırı olduğunu savunmaktadır.¹¹⁹

¹¹⁸ KUNTER, Nurullah/YENİSEY, Feridun/NUHOĞLU, Ayşe, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınları, 2008, s.1215

¹¹⁹ ŞAHİN Cumhur, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof.Dr. Süleyman Arslan'a Armağan, Konya, 1998, c:6, sy:1-2, s.250 (Aktaran Memiş Kartal,

Hakikaten uzlaştırma süreci kapsamında kişinin masumiyeti töhmet altında kalmaktadır. Zira şüpheli maddi gerçeğin araştırılması yoluna gitmektense kendisini itham eden kişi ile anlaşma yoluna gitmektedir ki bu da ister istemez insanların kişinin masumiyetinden şüphe etmesine yol amaktadır. Lakin bir kişinin maddi gerçeğin araştırılması yerine uzlaştırmaya başvurması kişinin suçluluğu bakımından hiçbir delil niteliği taşımayacağı gibi herhangi bir fikir de vermemelidir. Zira şüpheli kişi bu yola sırf dava yoluyla uğraşmamak için yahut birtakım maddi yoksunluklar sebebiyle başvurmuş olabilir.¹²⁰

Bu sebeplerden uzlaştırma süreci boyunca masumiyet karinesine ayrı bir ehemmiyet verilmelidir, uzlaştırmacı da herhangi bir kişinin kapılabileceği suçluluk yanılıısına kapılmadan süreci yürütmelidir.

d- Bağlayıcı Karar Alma Yasağı

Uzlaştırmacı, sürecin yürütülmesi bakımından bağımsızdır ve bu bağımsızlığın bir sonucu olarak sürecin selameti için gerekli önlemleri alma yükümlülüğü de uzlaştırmacıya düşmektedir. Bu kapsamda uzlaştırmacının tarafların sürece etkili katılımlarını sağlamak amacıyla uzlaştırmacı tarafları bağlayacak önlemler alabilir, örneğin gerekli görmesi halinde taraflarla ayrı ayrı görüşebilir veya taraflarla görüşeceği mekanı durumun gereklerine göre tayin edebilir.

Ancak uzlaştırmacı, tarafları uzlaştırmaya zorlayamayacağı gibi, uzlaştırmanın gerçekleşeceği koşullar hususunda da kanunda öngörülen sınırların ötesinde herhangi bir sınırlamayı taraflara dayatamaz. Örneğin belirlenmiş bir edimin uzlaştırmanın kapsamı dışında bırakılamayacağına yahut aynı edimin uzlaştırma kapsamına kesinlikle alınamayacağı yönünde karar vermek uzlaştırmacının görev ve yetkisini aşmaktadır.

e- Görüşmelerin Saygı çerçevesinde ve Medeni Usullerle Yürütülmesi İlkesi

Etik ilkelerin sonucu olmakla beraber belki de tüm sürecin başarisının bağlı olduğu ilke, sürecin tarafların ve uzlaştırmacının birbirlerine saygı duyduğu bir ortamda, ağdaş ve medeni yöntemlerle yürütülmesi ilkesidir.¹²¹

Pınar, Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2003, s.96)

¹²⁰ MEMİŞ/KARTAL, s.97

¹²¹ ÖZGENÇ, s.84

Uzlaştırmacının süreci yönetirken, çağdaş bir insandan riayet etmesi beklenen örf ve adet kurallarına bağlı olarak hareket etmesi esastır.

Uzlaştırma süreci gerçekleşirken tarafların birtakım heyecanlara kapılıp saygı çerçevesini aşmaları pek muhtemeldir; bu noktadan sonra taraflar birbirlerine hakaret edebilecekleri gibi uzlaştırmacıya da birtakım hakaretler de bulunabilirler. Uzlaştırmacı bu hâlde dahi kendisine edilen hakaretlerin görevini yerine getirirken riayet etmekle mükellef olduğu medeni usullerden ayrılmamalıdır; ne tarafların kendisine ettiği hakaretlere karşılık vermeli ne de bu sebepten süreci sona erdirmelidir.

Sonuç olarak her hal ve şartta uzlaştırmacı tarafları birbirlerine saygıya davet etmeli, taraflar buna yanaşmasa dahi, kendisi asla saygı seviyesini kaybetmemeli ve medeni ve çağdaş müzakere yöntemlerinden taviz vermemelidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I- UZLAŞTIRMANIN KOŞULLARI

Uzlaştırma kurumunun Ceza Muhakemesi Kanunundaki düzenlenişi dikkate alındığında, uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için öncelikle bulunması gereken hususlar: uzlaştırma da ön koşullar başlığı altında açıklanmıştır. Bu koşullar aynı zamanda esasa ilişkin koşullardır. Ayrıca yürütülen uzlaştırmının işlevlerin geçerliliği için gerekli olan koşullar, diğer bir deyişle usule ilişkin koşullar ise geçerlilik şartları başlığı altında açıklanmıştır.

A- Uzlaştırmada Ön Koşullar

Yürütülen bir soruşturmada Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için öncelikle CMK m. 253. de düzenlenen suçlardan biri olması zorunludur. Bunun yanında şikayete tabi suçlarda Usulüne uygun olarak yapılmış bir şikayetin bulunması ve şikayetten vazgeçilmemiş olması, suçun mağduru veya Zarar göreni gerçek veya Özel hukuk kişisi olması, soruşturma konusu suç ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturmada kamu davası açmaya yeterli şüphenin bulunması, öncelik koşulları olarak sayılması mümkündür.Yazımızın bu bölümünde bu koşullar alt başlık halinde incelenecektir.

1- Uzlaştırma Kapsamına Alınan Suçlar

Uzlaştırma kapsamına hangi suçların alınacağı ülkenin ceza politikası gereği yasama organı tarafından belirlenmektedir. Onarıcı adalet anlayışının gelişimi çağdaş ülkelerdeki uygulamalar Avrupa Komisyonu Kararları doğrultusunda onarıcı adalet anlayışını yerel ceza sistemleri içerisinde yer alması yönündeki tavsiye kararları ve bu konudaki gelişmeler sonucunda da Türk Ceza Sisteminde de onarıcı adalet ilkesi doğrultusunda ceza da Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarında uzlaştırma da yeni ceza yasamızda yerini bulmuştur.

5237 TCK'nun 73/8 ve 5271 Sayılı CMK 253 maddesi ile yapılan düzenlemede uzlaşma kurumuna yer verilirken ilk halinde sadece soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlar yönünden uzlaştırma kurumu öngörülmüş idi. Uygulamadaki

aksaklıklar ve uzlaştırma kapsamındaki suçların arttırılması yönündeki anlayışın yerleşmesi ile 5560 Sayılı Yasa ile soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçların yanında birtakım katalog suçlar da bu kapsama alınmıştır. Daha sonra 6763 Sayılı Yasa ile CMK 253 maddesinde yapılan değişiklik ile uzlaştırma usulünün değişikliği yanında, uzlaştırma kapsamındaki suçların arttırılması yoluna da gidilmiştir. Bu kapsamda uzlaştırma etkinliğinin arttırılması amacıyla etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı şikayete tabi suçlarında uzlaştırma kapsamına alınması suretiyle uygulama alanı genişletilmiştir.¹²²

Ancak uzlaştırma kapsamındaki suçların arttırılması yoluna giderken bağlantılı ve daha hafif cezayı gerektiren birtakım suçlarında kapsama alınmadığı görülmüştür. Bu bağlamda TCK 165 maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçunun kapsam dışında tutulması anlaşılabilir bir durum değildir.

6763 Sayılı Yasa değişikliği ile TCK 141/1 maddesinde düzenlenen hırsızlık suçu uzlaştırma kapsamına alınmasına rağmen, bu suça bağlantılı olarak değerlendirilen ve daha az ceza yaptırımı içeren TCK 165 maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi kapsam dışı bırakılmıştır. Burada hırsızlık suçu çoğunlukla öncül suç olmasına rağmen bu suçun bağlantılı suçu olan 165 maddesinin kapsam dışında tutulması çelişkili durum yarattığından uygulamada ceza adaleti açısından sıkıntı yaratacaktır.¹²³

Örneğin bir kişinin açıkta bırakılan cep telefonunun çalınması suretiyle yapılan hırsızlık olayında suç faili yönünden uzlaştırma imkanı verilmiş iken hırsızlığa konu olan bu telefonun bilerek üçüncü bir şahıs tarafından satın alınması olayında satın alan kişi yönünden uzlaştırma imkanı verilmemiştir. Bu durumun adalet anlayışının uygun olmadığı kanaatinde olduğumuzdan ayrıca bir düzenlemeye konu olması gerektiği düşüncesindeyim.

¹²² ÇETİNTÜRK, s.469

¹²³ TANRIVERMİŞ, Atilla, “Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu” konulu İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ocak 2017- Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, on iki levha yayınları, 1.baskı, 2017-İstanbul, s.144

CMK Uzlaştırma kapsamına giren suçlarda kamu davası açılmasını tarafların uzlaştırmayı kabul edip etmeme koşuluna bağlamış olup, bu durum bir dava koşulu olarak düzenlenmiştir.¹²⁴

Uzlaştırma kapsamında olan suçlar, soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suçlar ve şikayet kapsamında olup olmamasına bakılmaksızın yasa da açık olarak düzenlenen katalog suçlar olarak yer alan TCK ve Özel Ceza Yasalarında düzenlenen suçlardır.

CMK 253 maddesine göre soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlar hariç olmak üzere TCK ve diğer kanunlarda yer alan suçlar ile ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için kanunda açık hüküm bulunması gereklidir.

CMK 253/1.c maddesine göre de mağdurun veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk kişisi olması koşulu ile suça sürüklenen çocuklar bakımından yani 18 yaşından küçükler yönünden üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar uzlaşma kapsamına alınmıştır. Buna göre uzlaştırma kapsamındaki suçları aşağıdaki şekilde gruplandırmamız mümkündür.

a-TCK’da Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikayete Tabi Olması Nedeniyle CMK 253/1.a Maddesine Göre Uzlaştırma Kapsamına Alınan Suçlar

- Basit Kasten Yaralama Suçu (TCK m.86/2,)
- Kasten Yaralamanın İhmali Davranışla İşlenmesi (TCK m.88)
- Taksirle Yaralama Suçu (TCK m.89)
- Tehdit Suçu (TCK m.106/1)
- Konut ve İş Yeri Dokunulmazlığını İhlal Suçu (TCK m.116)¹²⁵

¹²⁴ ÖZTÜRK, Bahri (Editör), Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınları, 3. Baskı Ankara, 2016, s.91

¹²⁵ Yasa koyucu katalog olarak TCK 116 maddesini Uzlaştırma kapsamına almıştır. Ancak TCK. m. 116 nın TCK. m.119 maddesinin birlikte ihlal edilmesi halinde, bu açık düzenleme karşısında Uzlaştırma kapsamına alındığı söylenemez. Yorum ve kıyas yoluyla yasanın açık düzenlemesine karşın yeni durumların ihdas edilmesi mümkündür. Yargıtay uygulaması bu yöndedir. Nihayet yargıtay Ceza

- İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçu (TCK m. 117)
- Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma (TCK m.123)
- Hakaret Suçu (TCK m. 125)
- Kişinin Hatırasına Hakaret Suçu (TCK m. 130)
- Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu (TCK m. 132)
- Konuşmaları Dinleme ve Kayda Alma Suçu (TCK m. 133)
- Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu (TCK m.134)
- TCK m.144 Maddesinde Hırsızlık Suçunun Paydaş veya El Birliği ile Malik Olunan Mal Üzerinde veya Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağa Tahsil Amacıyla İşlenmesi Hali (TCK m.144)
- Kullanma Hırsızlığı (TCK m.146)
- Mala Zarar Verme (TCK m.151)
- Alacağın Tahsili Maksadıyla Cebir ve Tehdit Kullanılması (TCK m.150)
- Hakkı Olmayan Yere Tecavüz Suçu (TCK m.154)
- Güveni Kötüye Kullanma (TCK m.155/1)
- Bedelsiz Senedi Kullanma Suçu (TCK m.156)
- Dolandırıcılığın Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın İşlenmesi Halinde (TCK m.159/1)
- Kayıp veya Ele Geçen Eşyayı Tasarruf Suçu (TCK m. 160)
- Şirket veya Kooperatifler Hakkında Yanlış Bilgi Verme Suçu (TCK m. 164)
- Bilgi Verme Suçu (TCK m.166)

Genel Kurulu bir kararı ile Konut dokunulmazlığını ihlal suçunda TCK m. 116 maddesiyle TCK. m.119 maddesinde uygulanması gereken ahvalda artık suç uzlaşma kapsamından çıkmış olacaktır. (Yar.CGK..22.1.2013 tarih ve 2012/6-1142 E. ve 2013/17 K. sayılı kararı)

- Açığa İmzanın Kötüye Kullanılması Suçu (TCK m. 209)
- Aile Hukuku Yükümlülüğünün İhlali Suçu (TCK m. 233)
- Sır Niteliğindeki Bilgi veya Belgeleri Açıklama Suçu (TCK m.239)
- Yabancı Devlet Temsilcilerine Karşı İşlenen Suçlar (TCK m.342)

b- Yasada Uzlaştırma Kapsamında Olduğu Belirtilen Katalog Suçlar

- Kasten Yaralama (TCK m.86, 88 maddeleri , TCKm. 86/3 hariç)¹²⁶
- Taksirle Yaralama (TCK m.89)
- Tehdit (TCK m. 106/1)
- Konut Dokunulmazlığının İhlali (TCK m.116)
- Hırsızlık (TCK m.141)¹²⁷

¹²⁶ Dünyada uzlaştırma en yaygın uygulandığı suç kasten yaralama suçlarıdır. TCK. daki düzenlemede nitelikli yaralama (TCK. 86/3 ve 87 maddeleri) uzlaştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Bu durum eleştirilmiştir. Çetintürk'e göre "uzlaştırma kapsamına alınmayan kasten yaralama suçlarında da, mağdur ve fail arasındaki bozulan ilişkinin onarılması ve bozulan toplumsal barışın tesis edilmesi, taraflar arasındaki husumetin sona erdirilmesi, failin yaptığı eylemi anlayarak ve pişmanlık duyarak sorumluluğunu üstlenmesi ve mağdurun maruz kaldığı maddi ve manevi zararların giderilmesine olan ihtiyaç aynen devam etmektedir. Hatta, belki de bu durumlarda fiilin taraflar üzerindeki etkisi çok daha fazla olduğundan, uzlaştırma kapsamında olan kasten yaralama suçlarına göre bu ihtiyaç daha fazladır." -Çetintürk Ekrem, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, Adalet yayınevi, Ankara 2017, s.626),Kanaatimizde; Türk toplum yapısı, husumetin ortadan kaldırılmasının yaratacağı toplumsal fayda, mağdurun uğradığı maddi ve manevi zararın giderilmesi suretiyle tatmin edilmesi, failin pişmanlık duyarak telafi imkanı verilmesi ve usul ekonomisi gereği olayların mahkemeye intikal etmeksizin çözülmesi dikkate alındığında kasten yaralama suçlarında nitelikli yaralamalarında uzlaştırma kapsamına alınmasında yarar bulunmaktadır. Uzlaştırma özgür iradeye dayalı olduğundan tarafların istememeleri durumunda zaten uygulanamaz. Bu durum hem uzlaştırma kapsamındaki suçların artırılması hem de uzlaştırmadan beklenen amaca da hizmet etmektedir.

¹²⁷ Hırsızlık(TCK.m. 141), Tehdit (TCK.m.106/1), ve Dolandırıcılık (TCK.m. 157/1) maddeleri 24.11.2016 tarihinde kabul edilen ve 02/12/2016 tarihinde 29906 sayılı RG de yayımlanarak yürürlüğe girin 6763 sayılı yasanın 34. maddesiyle CMK. 253 maddesinde yapılan değişiklikle yürürlüğe girmiştir. Bu suçlar yönünden yapılan düzenleme lehe bir düzenleme olduğundan TCK.m.7/2 uyarınca zaman bakımından uygulanırlık açısından geçmişi yürütülmesi gereklidir. Diğer katalog suçlar 06/12/2006 tarihinde 5560 sayılı yasanın 24. maddesi ile CMK 253 maddesinde yapılan değişiklikle kapsama alınmışlardır.Bu suçların nitelikli halleri uzlaşma kapsamında değildir. Suçların basit şekilleri uzlaşma kapsamında değerlendirilmelidir. Nitelikli hırsızlık ve nitelikli hallerin bulunması durumunda uzlaştırma uygulama alanı bulamaz. Yargıtay içtihatları da bu yöndedir.Yargıtay 13. CD.24.01.2017 tarih ve 2016/14726E.2017/591 K. sayılı kararı ile "...Hükümden sonra yürürlüğe giren 02/12/2016 tarihinde

- Dolandırıcılık (TCK m.157)

- Çocuğun Kaçırılması ve Alıkonulması (TCK m.234)

-Ticari Sır, Bankacılık Sırrı veya Müşteri Sırrı Niteliğindeki Bilgi veya Belgelerin Açıklanması (TCK m.239, TCK 239/4 Bendi hariç)

c- Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanması Gereken Özel Ceza Yasaları

Bir suçun Uzlaştırma kapsamında olabilmesi için CMK. 253 maddesinin 1.a bendinde düzenlenen "soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçlar" dan olması yada CMK. 253. maddesinin 1.b bendinde düzenlenen ve sayılı bir şekilde katalog suçlardan bulunması gereklidir. Bunun haricindeki suçlar yönünden uygulanması mümkün değildir. Uzlaştırmanın uygulanabileceği suçlar kıyas yoluyla artırılamaz. Katalog suçların tamamı 5237 sayılı TCK da düzenlenen suçlar olup Özel Ceza yasaları ile düzenlenen katalog suç bulunmamaktadır.

CMK hükümleri Türk Ceza hukukunda genel bir usul yasası mahiyetinde olduğundan hukuk sistemimizde ceza hükümlerini içeren tüm ceza yasalarından uygulanır. Bu durumda CMK.253. maddesi özel ceza yasalarına da uygulanır. Özel ceza yasalarında düzenlemesi yapılan ceza hükümleri ile ilgili olarak herhangi bir katalog suç düzenlenmediğinden, sadece CMK.m.253/1.a maddesinde düzenlenen soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar yönünden uygulama alanı bulur. çünkü CMK 253/2 maddesine göre " soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere, diğer kanunlarda yer alan suçlarda uzlaştırma yoluna gidilemez." açık düzenlemesi mevcuttur. Bu durum yetişkin failer için geçerlidir. Çocuklar yönünden farklı bir düzenleme yapıldığından ceza miktarı üç yıla kadar tüm suçlar yönünden uygulama alanı

Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK nın 253 maddesinin 1.fikrasının b bendine eklenen ve alt bentler arasında yer alan ve 5237 sayılı TCK. nın 141. maddesinde tanımı yapılan hırsızlık suçunun da uzlaşma kapsamına alındığı anlaşılmakta ise de, hırsızlık suçunun gece vakti işlenmesi halinde eylemin nitelikli hırsızlık suçuna dönüşeceği ve eylemi uzlaşma kapsamı dışına çıkaracağı gözetilip yüklenen suçu gece vakti işlediği anlaşılan sanık hakkında uzlaşma hükümleri uygulanamayacağı belirlenerek yapılan incelemede.....suçun gece vakti işlendiğinin anlaşılması karşısında sanık hakkında TCK. m. 143 maddesinin uygulanması gerektiğinin gözetilmemesi.."

bulunmaktadır(CMK. m.253/1.c). Buna göre Uzlaştırma kurumunun yetişkinler yönünden uygulanabileceği Özel Ceza yasaları aşağıda belirtilmiştir.

c-1- 6769 sayılı Sina-i Mülkiyet Kanunu

Sina-i Mülkiyet Kanununun 30. maddesi ile bu yasada ile düzenlenen bir kısım hükümlere aykırı davranışlar için cezai yaptırım öngörülmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisince 22.12.2016 tarihinde kabul edilen ve 10.0cak 2017 tarih ve RG.29944 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 6769 sayılı yasanın 4. maddesi ile başlayan birinci kitabında markanın tanımı, marka hakkına tecavüz sayılan fiiller ve bu fiillere karşı ceza müeyyidelerinin de aynı yasanın 30 maddesi ile düzenlenmiştir¹²⁸.

Aynı yasanın 191/3 maddesi ile 551 Sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 554 Sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 555 Sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, - 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameler yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla söz konusu

¹²⁸ "-Marka hakkına tecavüze ilişkin cezai hükümler Madde 30- (1) Başkasına ait marka hakkına iktibas veya iltibas suretiyle tecavüz ederek mal üreten veya hizmet sunan, satışa arz eden veya satan, ithal ya da ihraç eden, ticari amaçla satın alan, bulunduran, nakleden veya depolayan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Marka koruması olduğunu belirten işareti mal veya ambalaj üzerinden yetkisi olmadan kaldıran kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. (3) Yetkisi olmadığı hâlde başkasına ait marka hakkı üzerinde devretmek, lisans veya rehin vermek suretiyle tasarrufta bulunan kişi iki yıldan dört yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Bu maddede yer alan suçların bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde ayrıca bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

(5) Bu maddede yer alan suçlardan dolayı cezaya hükmedebilmek için markanın Türkiye'de tescilli olması şarttır.

(6) Bu maddede yer alan suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.

(7) Başkasının hak sahibi olduğu marka taklit edilerek üretilmiş malı, satışa arz eden veya satan kişinin bu malı nereden temin ettiğini bildirmesi ve bu suretle üretenlerin ortaya çıkarılmasını ve üretilmiş mallara elkonulmasını sağlaması hâlinde hakkında cezaya hükmolunmaz."

KHK'ler ile düzenlenen ve geçmişte uzlaştırma kapsamında suçları düzenleyen hükümler de tamamen yürürlükten kaldırılmış olduğundan artık uygulama alanı kalmamıştır. Burada sadece Sinaî mülkiyet Kanununun 30 maddesi ile düzenlenen ve suç teşkil eden eylemler aynı 30/6 maddesi uyarınca soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olduğundan uzlaştırma kapsamında suçlardandır.¹²⁹

c-2,5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu

5728 Sayılı kanunla Değişik 71 ve 72. maddesindeki suçlar aynı yasanın 75. maddesindeki düzenleme ile şikayete tabi tutulmuş olması nedeniyle uzlaştırma kapsamında değerlendirilmelidir.¹³⁰

¹²⁹ 6769 sayılı Sinaî Mülkiyet Kanununun 191. maddesi" - (1) 6/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi ve 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.(2) 22/4/2004 tarihli ve 5147 sayılı Entegre Devre Topoğrafyalarının Korunması Hakkında Kanununun 39 uncu maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. (3) 24/6/1995 tarihli ve 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 24/6/1995 tarihli ve 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 24/6/1995 tarihli ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 24/6/1995 tarihli ve 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 22/9/1995 tarihli ve 566 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında 551 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun Hükmünde Kararname yürürlükten kaldırılmıştır." Buna göre söz konusu KHK lar yürürlükten kaldırılmıştır

¹³⁰ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ceza içeren 71 ve 72 maddelerinden suçlar ve bu suçların takibinin şikayete tabi olduğunu gösteren 75.maddeleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir." B) *Ceza davaları: I – Suçlar: 1. Manevi, mali veya bağlantılı haklara tecavüz ⁽¹⁾ Madde 71 – (Değişik: 23/1/2008-5728/138 md.)*

Bu Kanunda koruma altına alınan fikir ve sanat eserleriyle ilgili manevi, mali veya bağlantılı hakları ihlal ederek:

1. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı hak sahibi kişilerin yazılı izni olmaksızın işleyen, temsil eden, çoğaltan, değiştiren, dağıtan, her türlü işaret, ses veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma ileten, yayımlayan ya da hukuka aykırı olarak işlenen veya çoğaltılan eserleri satışa arz eden, satan, kiralamak veya ödünç vermek suretiyle ya da sair şekilde yayan, ticarî amaçla satın alan, ithal veya ihraç eden, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran ya da depolayan kişi hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükümlenir.

2. Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adli para cezasına hükümlenemez.

3. Bir eserden kaynak göstermeksizin iktibasta bulunan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

4. Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

5. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

c-3,6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 62. maddesinde düzenlenen Haksız Rekabet Suçu İle 914. maddesindeki Taşıyıcının Sorumluluğunu düzenleyen ceza maddelerinin şikâyete tabi tutulması nedeniyle uzlaştırmaya tabidir.¹³¹

6. Bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı, tanınmış bir başkasının adını kullanarak çoğaltan, dağıtan, yayan veya yayımlayan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılır.

Bu Kanunun ek 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında bahsi geçen fiilleri yetkisiz olarak işleyenler ile bu Kanunda tanınmış hakları ihlâl etmeye devam eden bilgi içerik sağlayıcılar hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Hukuka aykırı olarak üretilmiş, işlenmiş, çoğaltılmış, dağıtılmış veya yayımlanmış bir eseri, icrayı, fonogramı veya yapımı satışa arz eden, satan veya satın alan kişi, kovuşturma evresinden önce bunları kimden temin ettiğini bildirerek yakalanmalarını sağladığı takdirde, hakkında verilecek cezadan indirim yapılabileceği gibi ceza vermekten de vazgeçilebilir.

2. Koruyucu programları etkisiz kılmaya yönelik hazırlık hareketleri⁽²⁾

Madde 72- (Değişik: 23/1/2008-5728/139 md.)

Bir bilgisayar programının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasının önüne geçmek amacıyla oluşturulmuş ilave programları etkisiz kılmaya yönelik program veya teknik donanımları üreten, satışa arz eden, satan veya kişisel kullanım amacı dışında elinde bulunduran kişi altı aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

II- Soruşturma ve kovuşturma⁽¹⁾

Madde 75 – (Değişik: 23/1/2008-5728/140 md.)

71 ve 72 nci maddelerde sayılan suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması şikâyete bağlıdır. Yapılan şikâyetin geçerli kabul edilebilmesi için hak sahiplerinin veya üyesi oldukları meslek birliklerinin haklarını kanıtlayan belge ve sair delilleri Cumhuriyet başsavcılığına vermeleri gerekir. Bu belge ve sair delillerin şikâyet süresi içinde Cumhuriyet başsavcılığına verilmemesi hâlinde kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

Bu Kanunda yer alan soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı suçlar dolayısıyla başta Millî Eğitim Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı yetkilileri olmak üzere ilgili gerçek ve tüzel kişiler tarafından, eser üzerinde manevi ve malî hak sahibi kişiler şikâyet haklarını kullanabilmelerini sağlamak amacıyla durumdan haberdar edilirler.

Şikâyet üzerine Cumhuriyet savcısı suç konusu eşya ile ilgili olarak 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre elkoyma koruma tedbirinin alınmasına ilişkin gerekli işlemleri yapar. Cumhuriyet savcısı ayrıca, gerek görmesi hâlinde, hukuka aykırı olarak çoğaltıldığı iddia edilen eserlerin çoğaltılmasıyla sınırlı olarak faaliyetin durdurulmasına karar verebilir. Ancak, bu karar yirmidört saat içinde hâkimin onayına sunulur. Hâkim tarafından yirmidört saat içinde onaylanmayan karar hükümsüz kalır."

¹³¹ TTK' nunun 62. maddesine haksız rekabet suçunun cezai sorumluluğunu düzenleyen 62. maddesi" MADDE 62- (1) a) 55 inci maddede yazılı haksız rekabet fiillerinden birini kasten işleyenler, b) Kendi icap ve tekliflerinin rakiplerinininkine tercih edilmesi için kişisel durumu, ürünleri, iş ürünleri, ticari faaliyeti ve işleri hakkında kasten yanlış veya yanıltıcı bilgi verenler, c) Çalışanları, vekilleri veya diğer yardımcı kimseleri, çalıştırmanın veya müvekkillerinin üretim veya ticaret sırlarını ele geçirmelerini sağlamak için aldatanlar, d) Çalıştırılanlar veya müvekkillerden, işçilerinin veya çalışanlarının ya da vekillerinin, işlerini gördükleri sırada cezayı gerektiren bir haksız rekabet fiilini işlediklerini öğrenip de bu fiili önlemeyenler veya gerçeğe aykırı beyanları düzeltmeyenler, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, 56ncı madde gereğince hukuk davasını açma hakkını haiz bulunanlardan birinin şikâyeti üzerine, her bir bent kapsamına giren fiiller dolayısıyla iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla

c-4, 5042 Sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun

Söz konusu yasanın 66/c bendi haricinde ihlal sayılan haller ve bu hallerin ihlali halinde verilecek cezayı düzenleyen yasa maddeleri takibi şikayete tabi tutulduğundan uzlaştırma kapsamında değerlendirilmelidir.¹³²

c-5,3573 Sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşlattırılması Hakkında Kanun

7.2.1939 tarihinde giren ve 4086 sayılı yasa ile 28.2.1995 tarihinde yapılan değişik ile 14. ceza maddesi ceza hükmü öngörülmuş ve takibi zarar görenin şikayetine tabi kılındığından uzlaştırma kapsamında değerlendirilen suçlardandır.¹³³

cezalandırılırlar."TTK m. 914 de düzenlenen taşıyıcının sorumluluğunu düzenleyen maddesi " MADDE 914- (1) Taşıyıcı, yolcuları rahat bir yolculukla ve sağlıklı olarak gidecekleri yere ulaştırmakla, özellikle hava, ses, yer ve çevre kirliliğine meydan vermemek için gerekli düzeni kurmakla, gerekli diğer tüm önlemleri almak ve mevzuatta öngörülen kurallara uymakla yükümlüdür. (2) Taşıyıcı, yolcuların kazaya uğramalarından doğacak zararı tazmin eder. Yolcunun kaza sonucunda ölmesi hâlinde, onun yardımından yoksun kalanlar uğradıkları zararın tazminini taşıyıcıdan isteyebilirler. Ancak, taşıyıcı, kazanın kendisinin veya yardımcılarının en yüksek özeni göstermelerine rağmen, kaçınamayacakları ve sonuçlarını önleyemeyecekleri bir sebepten ileri geldiğini ispat ederse tazminattan kurtulur. 11176 (3) Taşıyıcı, bilete belirtilen yerin başka bir kişiye verilmesi, bilete gösterilen araç yerine onunla aynı düzeyde olmayan başka bir aracın sefere konulması, aracın belli saatten önce hareketi nedeniyle yolcunun yetişememesi, taşıma aracında durumun gerektirdiği ilk yardım malzemelerinin ve ilaçlarının bulundurulmaması veya bunlardan derhâl yararlanma imkânının sağlanmamış olması sebebiyle de, ikinci fıkraya göre sorumludur; herhangi bir zarar ispat edilmese bile taşıyıcı bilet parasının üç katını tazminat olarak öder. (4) Üçüncü fıkrada gösterilen hareketleri yapan araç şoförleri, araçları emri altında bulunduran kişiler ile araçları taşıma işinde kullanılanlar, şikâyet üzerine, kolluk görevlileri tarafından yüz Türk Lirasından binbeşyüz Türk Lirasına kadar idari para cezasıyla cezalandırılır."

¹³² 5042 sayılı yasanın 66.madde metni " İhlâl sayılan haller ve yaptırımlar Madde 66 – (Değişik: 23/1/2008 – 5728/524 md.) İhlâl sayılan haller ve bu hallerde verilecek cezalar aşağıda gösterilmiştir: a) 56 ncı maddenin (a), (b) ve (e) bentlerindeki fiilleri işleyenler bir yıldan iki yıla kadar hapis veya bin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır. 8717 b) 56 ncı maddenin (c), (d) ve (g) bentlerini ihlal edenler ikiyüzelli günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. c) Gerçeğe aykırı biçimde, kendisini başvuru sahibi veya hak sahibi olarak tanıtanlar ikiyüzelli günden az olmamak üzere adlî para cezası ile cezalandırılır. d) Yukarıdaki fiillerin bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde bunlar hakkında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur. Bu maddenin (c) bendi hariç diğer bentlerinde yazılı suçların takibi şikayete bağlıdır."

¹³³ 3573 sayılı yasanın 4086 sayılı yasa değişik 14. maddesi "Madde 14 – (Değişik: 28/2/1995 - 4086/3 md.) Zeytinliklere her çeşit hayvan sokulması, yerleşim sahaları hariç, zeytin sahalarına en az bir kilometre yakınlıkta koyun ve keçi ağılı yapılması yasaktır. Ancak çift sürme ve nakliyatta kullanılan hayvanlara ağızlık takılması şartıyla müsaade edilir. (Değişik üçüncü fıkra: 23/1/2008-5728/97 md.) Bu hükme aykırı hareket edenler hakkında zarar görenin şikâyeti üzerine üç aya kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur."

c-6, 6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

Anılan yasanın 33. maddesi ile aynı kanunun 4. maddesindeki Yükümlülüğe Aykırı Hareket Ederek (Gizliliğin ihlali) Bir Kişinin Zarar Görmesine Sebebiyet Veren Kişiler açısından soruşturulması ve kovuşturulması zarar görenin şikayetine tabi tutulduğundan uzlaştırma kapsamında değerlendirilmelidir.¹³⁴

c-7,2004 sayılı İcra İflas Kanunu

İcra iflas Kanununun onaltıncı bab altında düzenlenen cezai hükümler bölümünde yer alan suçların yargıtayın son dönem içtihatları ile Uzlaştırma kapsamında olduğu belirtilmiştir. Bu husus uygulama ve doktrinde halen tartışmalı bir husustur. Etkin pişmanlık uygulanan suçların Uzlaştırma kapsamı dışında tutulduğu dönemde, bu suçlar yönünden de uzlaştırma kapsamı dışında olduğu yönünde tartışma bulunmamakta idi. Ancak son yapılan değişiklik ile etkin pişmanlık uygulaması kapsamında olan suçlarında uzlaştırma kapsamına alınmasından sonra İcra İflas kanunu kapsamında düzenlenen suçların da Uzlaştırma kapsamında olduğu yüksek Yargıtay tarafından içtihat edilmiştir.¹³⁵

Kanaatimizce, İİK suçlarında yargılama usulü farklı olduğundan ve bu suçların takibinin Cumhuriyet Başsavcılığının yetki alanı dışında bırakılmış olması, anılan

Çiftçi mallarını korumakla yükümlü bulunanlarca düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir."

¹³⁴ 6325 sayılı yasanın Gizliliği ihlalin yaptırımını düzenleyen 33. maddesi "MADDE 33 – (1) Bu Kanunun 4 üncü maddesindeki yükümlülüğe aykırı hareket ederek bir kişinin hukuken korunan menfaatinin zarar görmesine neden olan kişi altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır (2) Bu suçların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlıdır.

¹³⁵ -Yar. 19.CD. 03/05/2017 tarih ve 2016/E, 2017/4165 K. sayılı kararına göre, "02.12.2016 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinde değişiklik yapılarak madde içeriğinden etkin- pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile- ibaresinin çıkarılması nedeniyle özel bir etkin pişmanlık hükmü olan 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 354. maddesinin aynı kanunun 331. maddesinde düzenlenen suç yönünden uzlaşma kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmemesi, suçun işlenmesinden sonra fail ile mağdur arasındaki çekişmeyi bir uzlaştırmacının girişimiyle kısa zamanda tarafların özgür iradeleriyle ve adli merciler daha fazla meşgul edilmeden sonuçlandırmayı amaçlayan uzlaşmanın soruşturma ve kovuşturmalarda mutlaka öncelikle uygulanması zorunlu bir maddi ceza ve ceza muhakemesi hukuku kurumu olması ve İcra İflas Kanununun 354.maddesinin yerine geçip anılan maddenin uygulanmasını ortadan kaldırmaması karşısında, sanık hakkında 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle değişik CMK. nın 253, 254. maddelerinin uygulanması zorunluluğu" gerekçesiyle bozma kararı verilmiş ve bu suçların uzlaştırma kapsamında olduğu belirtilmiştir.

yasanın 349. maddesine göre müracaatın direk şikayet dilekçesi veya şifahi beyanla icra mahkemesine müracaatla yargılamaının başlatılması dikkate alındığında farklı bir usul ve ceza yargılamasından farklı bir etkin pişmanlık kurumu düzenlenmiş olduğundan CMK. 253 maddesi ile açıkça çelişkili bir durum arzetme olup uzlaştırma usulü ile bağdaşmadığından kapsam dışında tutulması gerektiği kanaatindeyiz.Yargıtay dairelerince İİK kapsamındaki suçların Uzlaştırma kapsamında olduğuna dair kararları Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz ile Yargıtay Ceza Genel Kuruluna taşınmış olup halen görüşme aşamasında olduğundan bu yönde karar verilmemiştir.

Yargıtay uygulamasının kabulüne göre de, İİK kapsamında aşağıda yazılı suçların uzlaştırma kapsamında olduğu görülmektedir. Buna göre;

1-İİK. m. 331 .de düzenlenen "Alacaklısını zarara sokmak kasdiyle mevcudunu eksilten borçlunun cezası"¹³⁶

2-İİK.m. 332 de düzenlenen"Aczine kendi fiiliyle sebebiyet veren veya vaziyetinin fenalığını bilerek ağırlaştırılan borçlunun cezası"

3-İİK. m. 333/a maddesinde düzenlenen "Ticari işletmede yöneticinin sorumluluğu"¹³⁷

4-İİK.m. 334. maddesinde düzenlenen Konkordato veya şirketlerin yeniden yapılandırılmasında yetkili kimseleri hataya düşüren veya yapılandırma koşullarına uymayanların cezası,

5-İİK.m.337/a maddesinde düzenlenen Ticareti terke edenlerin cezası,

6-İİK.m. 338 maddesinde düzenlenen gerçeğe aykırı beyanda bulunanların cezası

7-İİK.m. 339 maddesinde düzenlenen Beyandan sonra mal ve kazançta olan artışı bildirmeme suçu

¹³⁶ Yar.19.CD, 16.06.2017 tarih, 2015/3097E. 2017/5768 K.

¹³⁷ Yar.19.CD, 04.05.2017 tarih, 2015/7986E. 2017/4211 K.

8-İİK.m. 340. maddesinde düzenlenen Borçlunun ödeme şartlarını ihlali halinde öngörülen ceza,

9-İİK.m. 341. maddesinde düzenlenen Çocuk teslimi emrine muhalefet suçu,

10-İİK. m. 342. maddesinde düzenlenen İcra dairesine teslim edilen taşınmaz veya gemiye tekrar girenlerin cezası,

11-İİK.m. 343 maddesinde düzenlenen aynı yasanın 30-31 maddelerine muhalefet edenlerin cezası,¹³⁸

12-İİK. m. 344. maddesinde düzenlenen Nafakaya ilişkin kararlara uymayanların cezası,

13-İİK.m. 345/a maddesinde düzenlenen sermaye şirketlerinin iflası isteme mecburiyetinde olanların cezası,¹³⁹

Yukarıda yazılı ve İİK da düzenlenen suçların tamamının takibi şikayete tabi suçlar olup etkin pişmanlık öngörülen dolayısıyla uzlaştırma kapsamında olduğu belirlenen suçlardandır.

Bu suçlarda Uzlaştırma usulünün ne şekilde uygulanacağı tartışma konusu olabilecek bir husustur. Çünkü doğrudan icra mahkemesine müracaatla takibi yapılmakta

¹³⁸ -İcra İflas Kanununun ilgili maddeleri " Madde 30 – Bir işin yapılmasına mütedair ilam icra dairesine verilince icra memuru 24 üncü maddede yazılı şekilde bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen müddet içinde ve eğer müddet tayin edilmemişse işin mahiyetine göre başlama ve bitirme zamanlarını tayin ederek işi yapmağı emreder. Borçlu muayyen müddetlerde işe başlamaz veya bitirmez ve iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse yapılması için lazım gelen masraf icra memuru tarafından ehli-vukufa takdir ettirilir. Bu masrafın ilerde hükme hacet kalmaksızın borçludan tahsil olunup kendisine verilmek üzere ifasına alacaklı muvafakat ederse alınıp hükmolunan iş yaptırılır. Muvafakat etmezse ayrıca hükme hacet kalmadan borçlunun kafi miktarda malı haciz ile paraya çevrilerek o iş yaptırılır. İlam, bir işin yapılmamasına mütedair olduğu takdirde icra dairesi tarafından ilamın hükmü borçluya aynı müddetli bir emirle tebliğ olunur. Bu emirde ilam hükmüne muhalefetin 343 üncü maddedeki cezayı müstelzim olduğu yazılır. (Ek son fıkra: 17/7/2003-4949/9 md.) Bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair olan ilâm hükmü yerine getirildikten sonra borçlu, ilâm hükmünü ortadan kaldıracak bir eylemde bulunursa, mahkemeden ayrıca hüküm almaya gerek kalmadan, önceki ilâm hükmü tekrar zorla yerine getirilir. İrtifak haklarına mütedair ilamlar:"

"Madde 31 – (Değişik: 14/1/2012-6103/41 md.) Bir irtifak hakkının kaldırılmasına yahut böyle bir hakkın tahminine mütedair ilam icra dairesine verilince icra müdürü 24 üncü maddede yazılı şekilde yedi günlük bir icra emri gönderir. Borçlu muhalefet ederse ilamın hükmü zorla icra olunur."

¹³⁹ Yar.19.CD, 25.05.2017 tarih, 2015/223207E. 2017/4966 K.

ve savcılık teşkilatı bu suçların takibinde tamamen devredışıdır. İddianameye konu olabilecek suçlardan değildirler.

O zaman Uzlaştırma usulü ne şekilde uygulanacaktır?

Kanaatimizce, Şikayet dilekçesi veya beyanla icra mahkemesine yapılan müracaat üzerine, icra mahkemesinde yargılama yönünde durma kararı vererek dosyayı üst yazıyla uzlaştırma usulünün uygulanması için cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar vermelidir. Cumhuriyet Başsavcılığınca alınan dosyanın incelemesinden sonra uzlaştırma kapsamında olduğuna karar verilmesi halinde kayıtla uzlaştırma usulü uygulanmalıdır. Uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırılmasından sonra, uzlaştırma veya uzlaşmama raporu tespit raporu ile birlikte karar verilmek üzere mahkemesine gönderilmelidir.

d- Belli Yakınlıktaki Akrabalar Tarafından İşlenmesi Nedeniyle Şikayete Tabi Tutulmasından dolayı Uzlaştırmaya Tabi olan Suçlar

TCK'nun 167 maddesinin 2. fıkrasında belli derecedeki akrabaların mal varlığına dair işlenen suçların herhangi birinin akrabaların zararına işlenmesi durumunda fail hakkında takibat yapılması mağdurun şikayetine tabi tutulmuştur. CMK 253/1 maddesinde soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlar uzlaştırma kapsamına alınması nedeniyle akrabalık nedeniyle şikayete tabi tutulan suçlarla uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Buna göre haklarında ayrılık kararı verilmiş olan karı kocanın zararına işlenmesi, aynı konutta beraber yaşamayan yani ayrı evlerde kalan kardeşler zararına işlenmesi, aynı konutta beraber yaşayan amca, dayı, hala, teyze, yeğen ve ikinci derece kayın kısımları zararına işlenmesi halinde yağma ve nitelikli yağma hariç olmak üzere mala karşı işlenen suçlar bölümünde düzenlenen suçların takibi şikayete tabi tutulmuştur.

Yukarıda yazılı suçlarda şikayete tabi olan suçlar bölümünde yazılı suçlara ek olarak akrabalar aleyhine işlenen aşağıda yazılı suçlarda uzlaştırma kapsamında değerlendirilecektir. Buna göre;

-TCK. 141-142 ve 143 maddelerinde düzenlenen nitelikli hırsızlık suçları,¹⁴⁰

-TCK 152/1 maddesinde düzenlenen nitelikli mala zarar verme suçunun yukarıda yazılı akrabalar tarafından işlenmesi,¹⁴¹

-TCK 155/2 maddesinde düzenlenen Güveni Kötüye Kullanma Suçu (Güveni Kötüye Kullanmanın Nitelikli Hali)

-TCK m. 153 maddesinde düzenlenen İbadethaneler ve Mezarlıklara Zarar verme suçu¹⁴² açısından bakıldığında, İbadethaneler ve Mezarlıklara Zarar Verme Suçu bu kapsamda değerlendirilebilecek suçlardır. İbadethane ve Mezarlıklara Zarar Verme Suçu kural olarak Kamu Hukukuna Karşı İşlenen Suçlardan olmakla beraber belli bir akrabanın mezarına zarar verilmesi bu kapsamda değerlendirilebilir.

-TCK 158 maddesinde düzenlenen nitelikli dolandırıcılık,

-TCK 161 ve 162 maddelerinde düzenlenen Hileli ve Taksirli İflasın akrabalar zararına işlenmesi halinde uzlaştırma yoluna gidilir.

¹⁴⁰ TCK m. 141 maddesinde düzenlenen hırsızlık suçu Uzlaştırma kapsamında katalog suçlardır. Ancak Hırsızlığın geceleyin işlenmesi halinde nitelikli olarak kabul edildiğinden Uzlaştırma kapsamından çıkacağı belirtilmişti. Hırsızlık suçunun nitelikli halleri bile belli yakınlıktaki akrabalar tarafından işlenmesi halinde Uzlaştırma kapsamında suç olarak değerlendirilecektir. TCK. 167/2de bu anlamda bir ayrıma gidilmemiştir.

¹⁴¹ Nitelikli Mala Zarar verme suçu, kural olarak Uzlaştırma kapsamında değildir. Belli yakınlıktaki akrabalar tarafından işlenmesi halinde ise suçun mağdurunun kamu tüzel kişiliği olması nedeniyle uzlaştırma kapsamında bulunmadığı ileri sürülmüş ise de, TCK m.152/1-b maddesinde yazılı eşya ve tesisler kamu tüzel kişiliğine ait ise Uzlaştırma kapsamında değerlendirilemez. Ancak bu eşyaların yakınlıkları belirtilen akrabalar ait olması halinde Uzlaştırma kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşümdedir. Aksi görüş, Kaymaz/Gökcan, s. 185

¹⁴² Bu suç da kural olarak Uzlaştırmaya tabi suçlardan değildir. Ancak mezarı, mezar üzerindeki tesisi veya mezarı korumak için yapılan yapıyı kırma veya zarar verme durumlarda bu suçun yukarıda yazılı belli yakınlıktaki akrabalar tarafından işlenmesi halinde, Uzlaştırma kapsamında olduğu kabul edilmelidir. Örneğin: Aynı konutta birlikte oturduğu amcasının oğlu ile husumeti olan failin, amcasının mezarına zarar vermesi halinde, bu kişi için suçun şikayete tabi olduğu kabul edilmelidir.(Kaymaz/Gökcan, s.155) Dolayısıyla Uzlaştırma kapsamında suç olarak değerlendirilmelidir.

-TCK. m. 165 Suç eşyasını satın alma veya Kabul etme suçu¹⁴³

- Akrabalık derecelerinin tespiti için aile kayıt tabloları dosyasına konmak suretiyle nüfus kaydıyla saptanmalıdır. ¹⁴⁴

Burada dikkat edilmesi gereken husus kayın hısımlıklarıdır. Buna göre, eşlerden her birinin büyükbabası ve büyükannesi, kız ve erkek kardeşleri ile eşlerin önceki eşinden doğmuş torunları (evlilik dışı eşten doğan çocuktan olan torunlar) doktrin ve uygulamada ikinci derece sıhri hısımlar olarak kabul edilmiştir. ¹⁴⁵

Türk Medeni Kanununda evlenmenin sona ermesi ile kayın hısımlığının ortadan kalkmayacağı belirtilmiş ise de, TCK 167 maddesinin konuluş amacı itibariyle bu düzenlemenin TCK 167 maddesi kapsamında dikkate alınması mümkün değildir. ¹⁴⁶

Baldız ve kayınbirader, eniştelere karşı bu suçu işledikleri takdirde kendilerinin sıhri akrabası sayılmaması nedeniyle bu yasa hükmünden yararlanamazlar. Görümce ve yenge münasebetleri de bu şekildedir. ¹⁴⁷

Özetle; TCK 167. maddesinde sayılı şekilde belirtilen akrabalık bağları Türk Medeni Kanunu Hükümlerine göre tespit edilmeli ve nüfus idarelerinde tutulan aile kayıt tabloları ile açıklığa kavuşturulmalıdır. Sayılı akrabaların birbirleri zararına işledikleri ve yukarıda sayılı şekilde verilen suçlarda usulüne uygun olarak yapılan bir şikayetin bulunmuş olması halinde, CMK 253 maddesinde düzenlenen soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlardaki gibi aynı usul izlenerek uzlaştırma kapsamında değerlendirilmelidir.

¹⁴³ TCK m. 165 de düzenlenen suç uzlaşmaya veya şikayete tabi değildir. Ancak mala karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş olması ve TCK 167/2 ye göre bu suçların belli akrabalar tarafından işlenmesi halinde şikayete tabi tutulması nedeniyle bu açıdan Uzlaştırma kapsamında olduğu kabul edilmelidir. Bu suç açısından mağdurunkamu olduğu gerekçesiyle uzlaştırmaya tabi olmadığı ileri sürülmüş ise de; bu suçun düzenlendiği yer ve TCK 167/2 maddesinde bu anlamda ayırımı yapılmamış olması dikkate alındığı belli yakınlıktaki akrabalar tarafından işlendiğinde Uzlaştırma kapsamında kabul edilmelidir.

¹⁴⁴ Yar. 6 C.D 26.10.1992, 6489/7043 Sayılı Kararı.

¹⁴⁵ GÜLER, Mahmut,/MALKOÇ, İsmail, TCK Cilt 4, Adil Yayınları Ankara, 1996,s 4741.

¹⁴⁶ SAVAŞ Vural/ MOLLAMAHMUTOĞLU, Sadık, TCK Yorumu 4. Cilt, Seçkin

Yayınları, Ankara, 1995, s.5497

¹⁴⁷ SAVAŞ/MOLLAMAHMUTOĞLU s.5498

e- Suça Sürüklenen Çocuklar Yönünden Uzlaşmaya Tabi Suçlar

2005 yılında yürürlüğe giren 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanununun 24. maddesinde suça sürüklenen çocuklar bakımından özel olarak düzenlenen Uzlaşma Kurumunun 06.12.2016 tarihli ve 5560 Sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılarak yetişkinler için mevcut uzlaşma hükümlerinin çocuklar hakkında da uygulanacağı belirtilmiş idi.¹⁴⁸

Uzlaşma kurumunun çocuklar yönünden uygulanması eleştiriye konu olmuştur. Çocuklar hakkında uzlaşma öngörülmesinin hatalı olduğu ve Çocuk Muhakemesindeki Temel İlkelerle aykırı olduğu, çocuğun topluma kazandırılması amacına aykırı bulunduğu doktrinde vurgulanmıştır.¹⁴⁹

6763 Sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesinin 253. maddesinde yapılan değişiklik ile “mağdurun ve suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşulu ile, suça sürüklenen çocuklar bakımından üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar.” uzlaştırma kapsamına alınmıştır. 2005 yılında yürürlüğe giren 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda çocuklar hakkında uzlaştırma uygulanacak suçlarda mağdur veya suçtan zarar görenin kamu tüzel kişiliği olması durumunda ne şekilde uygulama yapılacağı yönünde yaşanan tereddütler yeni düzenlemede açıkça suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşulu eklenmek suretiyle tereddütler giderilmiştir.¹⁵⁰

18 yaşından küçükler hakkında¹⁵¹ üst haddi 3 yıla kadar olan Türk Ceza Kanunu ve Özel Ceza Yasalarında düzenlenen suçların gerçek veya tüzel, özel kişisine karşı işlenmesi durumunda uzlaştırma yoluna gidilmelidir. Burada esas olan suç için öngörülen ceza miktarının üst sınırın 3 yıl olması yanında suçun mağdurunun kamu tüzel kişiliği

¹⁴⁸ AYDIN, Murat, “6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması” konulu makale, Terazi Hukuk Dergisi, Şubat 2017, 126. Sayı, s.71, Seçkin Yayınevi, Ankara

¹⁴⁹ ÖZTÜRK Bahri Editörlüğünde hazırlanan, “Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku” 8. Baskı Seçkin Yayınları, Ankara 2014, s.870

¹⁵⁰ 6763 Sayılı Yasa’nın gerekçesinde söz konusu değişikliğin gerekçesi olarak bu durum vurgulanmıştır.

¹⁵¹ 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunlar başlıklı 3/1.a maddesinde “Çocuk: daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişiyi” ifade eder şeklinde düzenlenen ve Uluslar arası sözleşmelere uygun bulunan bu hükme göre 18 yaşını doldurmayan her gerçek kişi küçük olup suça sürüklenen çocuk olarak değerlendirilmektedir.

olmamasıdır. Buna göre Türk Ceza Kanunu'nda çocuklar yönünden uzlaştırmaya esas suçlar şu şekilde sıralanabilir. Buna göre;

-Kasten Yaralama Suçları (TCK 86/1, 86/2, 86/3.a-b-c-d maddeleri); yetişkinlerden farklı olarak Türk Ceza Kanunu 86/3 maddesinde düzenlenen Kasten Yaralama Suçları da kapsama alınmıştır.¹⁵²

TCK 87 maddesinde düzenlenen neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış kasten yaralama neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama çocuklar yönünden uzlaştırma kapsamında değildir. Burada dikkat çeken husus suça sürüklenen çocuklar açısından aile içi fiziksel şiddet olarak nitelendirilebilecek yaralanmalarında kapsama alındığı görülmektedir. 6763 Sayılı Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra temyiz aşamasında bulunan dosyalarında uzlaşma kapsamının genişlemesi nedeniyle Bozma kararıyla İlk Derece Mahkemesi'ne gönderilmesi gerekmektedir.¹⁵³

-TCK 90 maddesinde düzenlenen İnsan Üzerinde Bilimsel Deney Yapmak;

-TCK 91/2-6 maddesinde düzenlenen Organ ve Doku Ticareti Suçu

-TCK 97/1 maddesinde düzenlenen Koruma ve Gözetim Yükümlülüğü Halinde Bir Kimseyi Terk etme Suçu

-TCK 98/1-2 maddesinde düzenlenen Yardım ve Bildirim Yükümlülüğünün Yerine Getirilmemesi Suçu

-TCK 99/2 2.cümlesinde düzenlenen Çocuğunun Düşürtülmesine Rıza Gösteren Kadın Tarafından İşlenen Suç

¹⁵² 5237 Sayılı TCK 'nın 86/3 maddesine göre “Kasten Yaralama Suçunun;
a)-Üst soya, alt soya, eşe ve kardeşe karşı işlenmesi,
b)-Beden veya ruh bakımından kendini savunamayacak durumda olan kişiye karşı,
c)- Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,
d)-Kamu görevlisinin sahibi bulunduğu nüfusu kötüye kullanmak suretiyle,
e)- Silahla,
işlenmesi halinde, şikayet aranmaksızın verilecek ceza yarı oranında artırılır.

¹⁵³ Yar. 6 C.D. 15.09.2009 Tarih 2008/251 E-2009/12140 K. Sayılı Karar, Kaynak UYAP, Yar. 3 C.D. 2016/6656 E. 2016/20631 Karar.

- TCK 100 maddesinde düzenlenen Çocuk Düşürme Suçu
- TCK 101/2 maddesinde düzenlenen Kısırlaştırma Suçu
- TCK 106 maddesinde düzenlenen Tehdit Suçu,
- TCK m. 107 Şantaj Suçu,
- TCK m.108/1 Cebir Suçu,
- TCK m. 114/1 Siyasi Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu,
- TCK m.115/1-2-3 İnanç, Düşünce ve Kanaat Hürriyetinin Kullanılmasının Engellenmesi Suçu,
- TCK 116 maddesinin 1-2-3-4 Konut ve İş Yeri Dokunulmazlığının İhlali Suçu. Bu suçta yetişkinlerden farklı olarak fiilin Cebir ve Tehdit kullanılması suretiyle ya da gece vakti işlenmesi halinde düzenlenen nitelikli hali de uzlaştırma kapsamına alınmıştır.
- TCK m. 117/1-2-3-4 düzenlenen İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali Suçları. Bu suçlarında nitelikli halleri çocuklar yönünden uzlaştırma kapsamına alınmıştır.
- TCK 118/1-2 maddelerindeki Sendikal Hakların Kullanılmasının Engellenmesi Suçu,
- TCK 120 maddesi Hukuka Aykırı Olarak Haksız Arama Yapılması Suçu,
- TCK 121/1 maddesinde düzenlenen Dilekçe Hakkının Kullanılmasının Engellenmesi Suçu¹⁵⁴
- TCK 122 maddesindeki Nefret ve Ayrımcılık Suçu
- TCK 124/1 maddesinde düzenlenen Haberleşmenin Engellenmesi Suçu

¹⁵⁴ Söz konusu suçun dilekçenin verildiği makamdaki görevliler tarafından işlenmiş olması, görevlilerin suç faili olması nedeniyle küçüklerin suç faili olması imkanı bulunmadığından üst haddi 3 yıl olmasına rağmen uygulama alanı bulunamayacağı düşüncesindeyiz.

-TCK 125/3 maddesinde düzenlenen Nitelikli Hakaret Suçu, basit hakarettten farklı olarak yasanın 3. bendinde düzenlenen nitelikli hallerde çocuklar yönünden uzlaştırma kapsamında değerlendirilmektedir.

-TCK 134/1 maddesinde düzenlenen Özel Hayatın Gizliliğini İhlal Suçu. Ancak 2. bend de düzenlenen kişilerin özel hayatına ilişkin görüntü veya seslerin hukuka aykırı olarak ifşa eden kimseler için öngörülen ceza miktarı 3 yılın üzerinde olması nedeniyle uzlaştırma kapsamında değildir.

-TCK 135/1-2 maddesinde düzenlenen Kişisel Verilerin Kaydedilmesi Suçu,

-TCK 138/1 ve 2. maddesindeki Kişisel Verileri Yok Etmeme Suçu¹⁵⁵

-TCK 141-143 maddesinde düzenlenen Hırsızlık ve Bu Suçun Gece Vakti İşlenmesi Suçu¹⁵⁶

-TCK 144 maddesinde düzenlenen Hırsızlık,

-TCK 146 maddesinde düzenlenen Kullanma Hırsızlığı,

-TCK.151 maddesinde düzenlenen Mala Zarar Verme,

-TCK.154 maddesinde düzenlenen Hakkı Olmayan Yere Tecavüz,

-TCK.155/1 maddesinde düzenlenen Güveni Kötüye Kullanma,

-TCK.156 maddesinde düzenlenen Bedelsiz Senedi Kullanma,

¹⁵⁵ Bu suçun kamu görevlileri tarafından işlenmesi nedeniyle kural olarak küçüklerin kamu görevi üstlenmeyeceği dikkate alındığından kapsamda değerlendirilmeyecek suçlardan nitelendirilse de 18 yaşından küçük birinin mahkeme kararı ile (Kaza-i Rüşd) ergin kılınp, memur olması halinde istisnai dahi olsa uygulama alanı bulma imkanı vardır.

¹⁵⁶ Yar. 13 C.D. 24.01.2017 tarih 2016/1476 E. ve 2017/591 Kararı ile "...02.12.2016 tarihinde 29906 Sayılı Resmi Gazete'de Yayınlanarak yürürlüğe giren 6763 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanunun 34. maddesi ile değişik 5271 Sayılı CMK'nın 253 maddesinin 1. fıkrasının b bendine eklenen ve alt bendler arasında yer alan ve 5237 Sayılı TCK 141 maddesinde tanımlanan Hırsızlık Suçunun da uzlaşma kapsamına alındığı anlaşılmakta ise de; Hırsızlık Suçu'nun gece vakti işlenmesi halinde eylemin nitelikli hırsızlık suçuna dönüşeceği ve eylemin uzlaşma kapsamı dışına çıkaracağı gözetilip yüklenen suçun gece vakti işlendiği anlaşıldığından uzlaşma hükümlerinin uygulanamayacağı..." belirtildiğinden hırsızlık suçunun geceleyin işlenmesi halinde yetişkinler hakkında uygulanmamasına rağmen çocuklar yönünden uygulama alanı bulunduğu düşünülmektedir.

-TCK.157-159 maddelerinde düzenlenen Basit Dolandırıcılık ve Dolandırıcılıktan Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağa Tahsil Amacıyla İşlenmesi,

-TCK 160 maddesinde düzenlenen Kaybolmuş veya Hata Sonucu Ele Geçmiş Eşya Hakkında Tasarruf Suçları yetişkinler hakkında olduğu gibi çocuklar yönünden de uzlaşma kapsamında olan suçlardandır.

-TCK 163 maddesinde düzenlenen Karşılıksız Yararlanma Suçu çocuklar yönünden uzlaşma kapsamında bulunmaktadır.

-TCK 165 maddesinde düzenlenen Suç Eşyasının Satın Alınması veya Kabul Edilmesi Suçu

-TCK 175 maddesinde düzenlenen Akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğü ihlali ile TCK 177 maddesinde düzenlenen hayvanın tehlike yaratacak şekilde serbest bırakılması suçları

TCK 175 ve 177 maddelerinde düzenlenen akıl hastası üzerindeki bakım ve gözetim yükümlülüğü ihlali ile hayvanın tehlike yaratacak şekilde serbest bırakılması suçları¹⁵⁷

-TCK 207/1 ve 2. maddesindeki düzenlenen özel belgede sahtecilik

-TCK 208 maddesinde düzenlenen özel belgeyi bozmak, yok etmek veya gizlemek

-TCK 209 maddesinde düzenlenen açığa imzanın kötüye kullanılması

-TCK 223/1 maddesinde düzenlenen ulaşım araçlarının kaçırılması suçu,

-TCK 232/1-2 maddesinde düzenlenen kötü muamele suçlarının küçükler tarafından işlenmesi halinde uzlaştırma kapsamında değerlendirilmelidir.

¹⁵⁷ Bu suçlar, tehlike suçu mahiyetinde olup zarar koşulu aranmayan suçlardır, ancak bu suçlarda zararın meydana gelmesi durumunda mağdur olan dolayısıyla suçtan zarar gören sıfatını kazanan gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması durumunda çocuklar yönünden uzlaştırma kapsamına alınabilecek suçlardandır.

-TCK 233/1-2-3 maddelerinde düzenlenen aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali

- TCK 234 maddesinde düzenlenen çocuğun kaçırılması ve alıkonulması

-TCK 243/1-2-3 maddelerinde düzenlenen bilişim sistemine girme,

-TCK 244/2 maddesinde düzenlenen bilişim sistemindeki verileri yok etme suçu

-TCK 290/1 ve 2 maddelerinde düzenlenen resmen teslim olma, mala el konulması ve bozulması suçu

Türk Ceza Kapsamında düzenlenen ve yukarıda yazılan suçlar yetişkinlerde ayrı olarak suç için öngörülen cezanın üst haddi itibariyle atılı suçun gerçek veya özel hukuk tüzel kişisine karşı işlenmesi durumunda uzlaştırma hükümleri uygulanarak sonuca gidilmelidir.

Özel Ceza yasalarındaki suçların da çocuklar yönünden takibi şikayete tabi olup olmadığına bakılmaksızın, öngörülen ceza miktarı itibariyle 3 yıla kadar ceza yaptırımını öngörülen suçlar yönünden mağdur ve suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk kişisi olması koşuluyla uzlaştırma yoluna gidilmelidir.

Özel ceza yasalarına düzenlenen suçların tamamında suçun mağdur veya zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşulunda 3 yıla kadar hapis cezası öngörülen suçlarda uzlaştırma hükümleri uygulanmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, kamu tüzel kişinin suçu veya zarar görenin olmamalıdır. Bu durumda uzlaşma hükümlerinin uygulanması imkanı bulunmamaktadır.

5560 sayılı yasayla değişiklik yapılmasından önce çocuklar hakkında kovuşturulması şikayete bağlı bütün suçlar ile kasten işlenip alt sınırı 2 yıl (15 yaşını doldurmayan çocuklar için alt sınırı 3 yılı) aşmayan hapis veya adli para cezası gerektiren bütün suçlar çocuklar için uzlaştırma kapsamında idi. Ancak 5560 sayılı yasa ile çocuk koruma kanununun 24. maddesiyle yapılan değişiklikler yetişkinler için olan hükümlere tabi tutulmuştur. Ancak bundan önceki tarihte işlenen suçlarda zarar görenin

kamu hukuku ve kamu tüzel kişisi olması durumunda uzlaşma önerisinin kime yapılacağı hususu tereddütlere sebebiyet verilmekte idi.¹⁵⁸

Ancak o dönemde, bu hususta tereddüt giderilmesi noktasında Yargıtay'ca fail ile mağdur arasında uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerektiği bunun haricinde uygulama imkanı bulunmadığına dair karar vererek uygulamada yol göstermiştir.¹⁵⁹

2- Takibi şikayete tabi suçlarda, suçtan zarar gören veya şikayet hakkına sahip olan kişinin şikayetçi olması koşulu

5237 Sayılı TCK' nın 73/1 maddesine göre soruşturulması ve kovuşturulması şikayete tabi suçlar hakkında, suçun olan mağdur kişinin şikayetçi olmaması durumunda soruşturma veya kovuşturma yapılamayacağı ve şikayet süresinin de şikayet hakkına sahip olunan fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği tarihten itibaren 6 ay içerisinde şikayetçi olması gerektiği yönünde düzenleme yapılmıştır. Yine 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 253/1.a maddesine göre soruşturması ve kovuşturulması şikayete bağlı suçların diğer koşullarının bulunması halinde uzlaştırma kapsamında işlem yapılması gerektiği yönünde düzenleme yapılmıştır. Buna göre Ceza Muhakemesi'nde şikayet hakkı, şikayet zamanı, uzlaştırma uygulamasında önem arz etmektedir.

Bir fiilin kamu adına soruşturulabilmesi için kamu yararı görülmelidir. Ancak kamu yararı ile bireyin menfaatinin çatıştığı noktada bireyin çıkarını çok yakından ilgilendiren suçlarda suçtan zarar görene şikayet hakkı tanınmıştır.¹⁶⁰

Şikayet kamu yararı görülmeyip kamu adına takibi mümkün olmayan suçlarda bir soruşturma ve kovuşturma şartı olduğundan dolayı soruşturmaya şikayet üzerine

¹⁵⁸ UĞUR, Hüsamettin, "Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaşma" Terazi Hukuk Dergisi, sayı 43, Mart 2010, Seçkin Yayınları, Ankara, s.44

¹⁵⁹ Yar.9 CD. 15.10.2008 – 2007/10502 E, 2008/11075 K. sayılı karar

¹⁶⁰ BAKICI, Sedat, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Adalet Yayın Evi Ankara, 2007, s.1326

başlanabilecektir. Bu hakkın kullanımı suçtan zarar görenin kendisi veya şikayet hakkı olan kişi açısından kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır.¹⁶¹

Hangi suçların şikayete tabi olduğu yasada açıkça düzenlenmiş olmalıdır. Ceza yasasında şikayete tabi olduğu yönünde düzenleme olmadığı takdirde, Cumhuriyet Savcısının kendiliğinden kamu yararı bulunmadığı gerekçesiyle bir suçun takibini şikayete tabi tutması mümkün değildir. 1412 Mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 344.maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet Savcısını katılımı olmaksızın zarar gören kimse tarafından, şahsi dava açmak suretiyle suçun şikayetçi tarafından doğrudan takibini düzenleyen, şahsi dava kurumu 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı ve halen yürürlükte bulunan Ceza Muhakemesi Kanununu ile ortadan kaldırılmıştır. Dolayısıyla kamu davası açma tekeli, başka bir deyişle işin kovuşturulması işlemi tamamen cumhuriyet savcısının tekeline alınmıştır. Dolayısıyla şikayete tabi olan ve eski yasa döneminde şahsi dava ile takibi mümkün olan suçlarda koşulların varlığı halinde Cumhuriyet Savcısı işlemleri bizzat ve emrindeki kolluk'a vereceği talimatla yürütmekle yükümlüdür.

C.M.K. 253 maddesinde düzenleme alanı bulan uzlaştırma müessesesinde, şikayete tabi olduğu belirtilen suçlar yönünden uzlaştırmaya gidilebilmesi için öngörülen 6 aylık süre içerisinde şikayette bulunulmuş olmalı ve şikayet devam ediyor olması gerekmektedir. Başka bir tabirle şikayetten vazgeçilmemiş olmalıdır. Usulüne uygun yapılmış bir şikayetin bulunmaması veya şikayetten vazgeçilmiş olması halinde kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilmelidir. Bu durumda uzlaştırma yoluna gidilemez. Dolayısıyla uzlaştırma koşullarından bir tanesi de şikayete bağlı suçlarda şikayetin devam ediyor olmasının gerekliliğidir. Suçtan zarar gören birden çok kimse mevcut ise, bunların her biri şikayet hakkını diğerlerinden bağımsız olarak kullanır. Suçtan zarar gören tüzel kişiler ise yetkili organları vasıtasıyla şikayet hakkını kullanabilirler. Yine şikayet yetkisinin mağduru veya yasal temsilcisinin vekalet verdiği avukatı da şikayet kullanma hakkına sahiptir.¹⁶²Küçükler yönünden yasal temsilcileri

¹⁶¹ BAKICI s.1327

¹⁶² ÖZGENÇ; s. 310-311

şikayet hakkını kullanır. 15 yaşını doldurmuş ve işledikleri suçun anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğine sahip olmaları durumunda kendileri de şikayet hakkına sahiptir.¹⁶³

5237 sayılı TCK'nın "Yaş küçüklüğü" başlıklı 31/1. maddesine göre "Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, Ceza kovuşturması yapılamaz, ancak çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. Bu kişiler yönünde ceza kovuşturması yapılamayacağından suç faili olmaları durumunda uzlaştırma bu kişiler yönünden söz konusu değildir. Ancak suçun mağduru olmaları durumunda uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır."¹⁶⁴

Şikayet hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğundan bu hak bizzat hak sahibi tarafından ya da vekili aracılığı ile kullanılır. Mirasçılara intikal etmez. Bu kuralın istisnası TCK 131/2 maddesine göre hakaret ve sövme suçlarından şikayet hakkının ölenin ikinci dereceye kadar üst soy ve alt soyu ile eşi ve kardeşlerine de geçeceği düzenlenmiştir.¹⁶⁵

Şikayetçinin usulüne uygun olarak şikayetçi olmasından sonra ölmesi durumunda uzlaştırma işlemleri mirasçıları tarafından devam ettirilebilir.¹⁶⁶

Şikayet hakkının kullanımı için mağdur ve suçtan zarar görenin ayırt etme gücüne sahip olmaması durumunda, şikayet kanuni temsilcisi tarafından kullanılacağı yönünde fikir birliği mevcuttur. Ancak kanuni temsilci ile mağdur ya da suçtan zarar gören arasında menfaat çatışması var ise şikayet hakkı kanuni temsilci tarafından kullanılamayacaktır. Bu durumda mağdur ve suçtan zarar görene TMK'nun 403 ve 426 maddeleri uyarınca temsili yönünde Sulh Hukuk Mahkemesi'nce Kayyum atanması sağlanmalıdır.¹⁶⁷

Yargıtay'ında yerleşik içtihatlarında, küçüğü mağdur eden velisi olması durumunda menfaat çatışması olduğundan kayyum tayin ettirilmesi gerektiği

¹⁶³ Yar. 15.04.1942 tarihli ve 14/9 sayılı İBK

¹⁶⁴ UĞUR; s.136-137

¹⁶⁵ ŞAHİN, Cihan – "Küçüklerin Şikayet ve Şikayetten Vazgeçme Hakkı" Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 16, Ocak 2014, Ankara, s.295

¹⁶⁶ Yar. 13 CD, 2013/31616 E, 2014/2030 Sayılı Kararı.

¹⁶⁷ ŞAHİN, s.297

vurgulanmaktadır. ¹⁶⁸Vesayet altında bulunan kişiler yönünden şikayet hakkının kullanımı, Vasi'ye aittir. Şikayete tabi suçlarda uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için,şikayetin usulüne uygun ve yetkili kişi tarafından kullanılması gerektiğinden uzlaştırma işlemleri açısından önem arz etmektedir.

Özetle, takibi şikayete bağlı suçlarda uzlaştırma işlemlerinin yapılabilmesi için, usulüne uygun olarak yapılmış bir şikayet bulunmalı ve şikayetten vazgeçilmemiş olmalıdır. Bu bakımdan şikayetten vazgeçme kurumu ile uzlaştırma kurumu birbirinden farklı kurumlardandır. Uzlaştırma kapsamına alınan bir suçun şikayete de bağlı kılındığı iddia edilmez. Çünkü şikayet ile uzlaştırma kurumları birbirinden farklı kurumlardır. Yargıtay bir kararıyla da suçun uzlaşma kapsamına girmesinin, eylemi şikayete tabi suç haline dönüştürmeyeceğini özellikle vurgulamıştır.¹⁶⁹

3-Suçtan zarar görenin Gerçek veya Özel Hukuk Tüzel kişisi olması

Hukuki anlamda; kişi hukuki ilişkilere taraf olabilen hukuk öznesidir. Hukuk nezdinde kişiler gerçek kişiler ve tüzel kişiler olarak ikiye ayrılmaktadır. Gerçek kişi bütün insanların birer kişi olarak kabul etmektedir. Tüzel kişiler aynı amaç etrafında örgütlenmiş kişiler ve mal toplulukları olarak nitelendirilmektedir. Tüzel kişiler ile kamu tüzel kişileri ve özel hukuk kişileri şeklinde ikili bir ayırma tabi tutulmaktadır.¹⁷⁰

Gerçek kişi olmanın bazı hukuki neticeleri bulunmaktadır. Buna göre gerçek kişi irade sahibidir ve irade beyanına hukuki neticeler bağlanabilir. Yine, hukuken kişi kabul edilen varlık hak sahibi olabilir. Borç altına gerebilir. Bu itibarla; hukuken kabul edilen kişi davranışlarından kaynaklanan hukuki sonuçlara da katlanmak durumundadır.¹⁷¹

Gerçek kişiler hiç bir ayırma tabi tutulmaksızın insanlardır. Özel Hukuk tüzel kişiler ise Özel Hukuk çerçevesinde faaliyetlerini yürüten tüzel kişilerdir. Özel Hukuk tüzel kişileri gerçek kişilerin serbest iradeleri ile kurulur ve onların iradesi ile sona

¹⁶⁸ Yar. 2 CD 16.11.2006 Tarih ve 2006/2716 Esas ve 2016/18388 Karar Sayılı Karar

¹⁶⁹ Yar. 2.CD. 25.1.2007 tarih ve 2006/6919 E. 2007/899 K. sayılı kararı

¹⁷⁰ ÇAĞLAYAN, Ramazan; Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramları ve Kıstasları konulu makale, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı.7, s.373

¹⁷¹ ÇAĞLAYAN, s 375

erdirilir. Bunlardan kişi toplulukları ve mal toplulukları şeklinde sınıflandırılması mümkündür. İşte; Uzlaştırmaya konu bir suçun Gerçek ve Özel Hukuk kişilerine karşı işlenmesi durumunda işletilmesi mümkündür. Kamu Tüzel Kişiliğine karşı işlenen suçlarda Uzlaştırma yoluna gidilemez. Özel Hukuk Tüzel Kişiliklerinin örnek olarak Ticaret Şirketleri, Dernekler, Kamu gücünü kullanmayan Vakıflar, Özel Hukuk Tüzel Kişiliği olarak kabul edilmektedir.¹⁷²

Özel Hukuk Tüzel kişileri, Özel Hukuk alanında bir hukuki işlem ile kurulan kişilikler olduğundan kuruluşları yasaya uygun olmak durumundadır. Bu da şirketlerde Ticaret Sicilinde ilan edilen sorumlu ve yetkili kişiler ile diğer tüzel kişilerde ise, tüzüklerinde yazılı yetkili kişiler Uzlaştırma sürecine taraf olur. Gerçek kişiler yönünden ise; hak sahibi olabilen ve borç altına girebilen herkes taraftır. Ancak işlemleri yapabilmek için yaş küçüklüğü veya kısıtlılık altında bulunmamaları gereklidir. Bu durumda tüzel kişilerin yasal temsilcilerine uzlaştırma teklifinde bulunulur.

C.M.K 253 maddesine göre suçun mağduru sadece gerçek ve tüzel kişi olması halinde uzlaştırma yoluna gidilebilir. Dolayısı ile kamu hukuku tüzel kişi olması halinde Uzlaşma yoluna gidilemeyecektir. Özel Hukuk Tüzel Kişiliklerinde uzlaştırma teklifi tüzel kişinin yetkilisine yapılır, dolayısı ile şikayete tabi bir suç olsa bile suçtan zarar gören mağdurun gerçek veya tüzel kişi olmaması durumunda uzlaştırma yoluna gidilemez.¹⁷³

4-Kamu Davası açılması için yeterli şüphenin bulunması

CMK'nun 253/4. maddesine göre soruşturma konusu suçun uzlaşmaya tabi olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde dosya uzlaştırma bürosuna gönderilir şeklinde düzenleme yapılmıştır. Buna göre; öncelikle iddia nedeni ile soruşturma konusu olan suç yönünden yürütülen soruşturmada şüphelinin iddia olunan suçu işlediğine dair yeterli şüphenin elde edilmesi, başka bir deyişle Cumhuriyet Savcısı tarafından yürütülen soruşturma sonucu toplanan delillerin değerlendirilmesinde kamu davası açılması gerektiğine kanaat getirmiş ise; bu durumda dava açma yoluna gitmeyip,

¹⁷² ÇAĞLAYAN, s 376
¹⁷³ ÖZGENÇ,s.321

atılı suçun uzlaştırma kapsamındaki suçlardan bulunması halinde uzlaştırma bürosuna gönderir.

CMK'nun 160. maddesine göre Cumhuriyet Savcısı ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimi veren bir hali öğrenir öğrenmez kamu davası açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar. Maddi gerçeğin araştırılması ve delillerin toplanması için Adli kolluk görevlilerinden yararlanır. Ayrıca; tüm birimlerden bilgi, delil ve görüşleri toplar. İddia toplumda yaşanan olaylar içinde bir kişinin gerçekleştirdiği eylemin suç teşkil ettiği şüphesi üzerine harekete geçer ve yapılan soruşturma sonucunda yeterli delil elde edildiğinde ceza yaptırımını için kamu davası açılır. Her kovuşturma faaliyeti ya da işlemi bir iddiaya ilişkin işlemidir. Bu aynı zamanda kamusal bir işlemdir ve devletin görevlerindedir.¹⁷⁴

Hazırlık soruşturmasının sorumlu makamı olan Cumhuriyet savcısı C.M.K'nun 160 ve 161 maddeleri gereğince gerekli araştırmaları yapıp delil toplaması sonucunda soruşturma konusu hakkında yeterli delil elde edilmemesi durumunda Kamu adına Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair karar verir. Dolayısı ile soruşturma konusu olay uzlaştırma kapsamında olsa bile Kamu davasının açılması için yeterli delil elde edilmediği durumda uzlaştırma yoluna gidilemez. Uzlaştırma konusu bir suç hakkında kamu davasını açma ve ceza talep etme yönünden yeterli delil elde edilmesi durumunda uzlaştırma amaçlarından olan işi kovuşturma makamına taşımaksızın soruşturma aşamasında bitirmek için taraflar yönünden uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesi amacıyla dosyayı uzlaştırma bürosuna gönderir ve uzlaştırma bürosunca C.M.K'nun 253 ve uygulama yönetmeliğine uygun olarak taraflar davet edilerek uzlaştırma yoluna gidilir. Uzlaştırmaya gidebilmek için temel koşullardan biri de uzlaştırma kapsamında bulunan suçun işlendiğine dair kamu davasını açmaya yeterli delil elde edilmiş olması olup bu zorunlu koşullardandır.

Küçükler yönünden soruşturma evrakının uzlaştırma bürosuna gönderilebilmesi için öncelikle kovuşturma koşulunun bulunması gereklidir. Bu bakımdan TCK'nın 31. maddesindeki düzenlemeleri dikkate almak önem arz etmektedir. TCK 31/1 maddesine

¹⁷⁴ YURTCAN, Erdener, C.M.K şerhi, 5. Baskı, Beta Yayınları İstanbul, 2008, s.455-458

göre 12 yaşını doldurmamış çocukların cezai sorumluluğunun bulunmadığı düzenlenmiştir. Bu itibarla öncelikle ceza ehliyeti olup olmadığı hususu araştırılmalıdır. Ceza ehliyeti bulunmayan kişinin işlediği fiilden dolayı sorumlu tutulamayacağı evrensel bir ilkedir. Fiili işlediği sırada 12 yaşını doldurmamış çocuklar hakkında kovuşturma yapılamayacağı gibi ceza da verilmeyecektir.¹⁷⁵

Dolayısıyla bu yaştaki çocuklar yönünden ceza ehliyeti bulunmadığından kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi şart olduğundan, evrak uzlaştırma amacıyla uzlaştırma bürosuna gönderilemez.

TCK 31/2 maddesine göre 12 yaşını doldurup da 15 yaşını doldurmamış çocuklar yönünden soruşturma yürütülürken bu kişilerin işlediği iddia olunan fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiil ile ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin bulunup bulunmadığı araştırılmalıdır. Bu yönde araştırma yapılmadan uzlaştırma yoluna gidilemez. Suç tarihi itibarıyla 12-15 yaş grubunda olan çocuklar yönünden suçun anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneğinin olup olmadığı yönünde uzman hekimlerden rapor alınması ve suçu anlam ve sonuçlarını kavrayabilme yeteneğine sahip olmadığı anlaşılan kişi hakkında ceza verilemeyeceğinden¹⁷⁶ bu kişiler yönünden de uzlaştırma yoluna gidilemez.

Burada karşımıza çıkan sorunlardan biride, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılması yönünde yeterli delil bulunduğunu düşünerek dosyayı Uzlaştırma bürosuna göndermesinden sonra, evrakı inceleyen uzlaştırma savcısının yeterli delil bulunmadığını düşünmesi halinde ne tür işlem yapılacağı hususundadır.

05/08/2017 tarihli 3015 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ceza muhakemesinde uzlaştırma Yönetmeliğinin 10/4 maddesine göre " Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından gönderme kararı verildikten sonra Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekilinin görüldü işlemini müteakip uzlaştırma bürosu tevzi havuzuna düşen dosya, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekili tarafından uzlaştırma bürosuna tevzi edilmesi ile kendiliğinden büro kayıt numarası alır." şeklinde düzenleme yapılmıştır. soruşturmanın tam olarak yürütülüp yürütülmediği, delillerin tam toplanıp toplanmadığı, ve toplanan deliller ile dosya kapsamından kamu davası açılması için yeterli delil bulunup

¹⁷⁵ BAKICI, s.607-608

¹⁷⁶ Yar. 2 CD 22.10.2003 – 2003-10531/12839 aktaran Bakıcı s.619

bulunmadığı onay öncesi incelenmeli, yeterli delil bulunmadığının tesbiti halinde gerekçesiyle birlikte soruşturma savcısına iade edilmelidir. Kamu davasının açılması için yeterli delil mevcut ise ve koşulları oluşmuş ise onaylanıp Uzlaştırma bürosuna gönderilmelidir.

Yine CMUY. m.11/1 de "-(1) Uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan inceleme sonucunda;

a) Büroya gönderme kararında kabul edilen fiilin uzlaştırma kapsamında olmadığını anlaşılması,

b) Gönderme kararına konu olan dosya içeriğinden şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller toplanmadan dosyanın büroya gönderildiğinin anlaşılması,

hâllerinde dosya, Ek-2'de yer alan iade kararı ile soruşturma bürosuna geri gönderilir." şeklindeki düzenleme dikkate alındığında bu yetki Uzlaştırma bürosu savcısına da verilmiştir. Bu düzenleme iki büro arasında uyumsuzluğa sebebiyet vermektedir.

Cumhuriyet başsavcılığı teşkilatının bir bütün olduğu ve savcılar arasındaki işbölümünün de bu bütünlüğe aykırılık teşkil etmediği, savcılar arasında çıkan anlaşmazlıkların başsavcı tarafından giderilmesi gerekliliği karşısında, yönetmelikteki bu düzenlemenin hatalı olduğu kanaatindeyiz. Çünkü soruşturma savcısı tarafından yapılan soruşturma sonucunda kamu davası açılması için yeterli delil elde edildiği ve eylemin uzlaştırma kapsamında olduğunun tesbitinden sonra CMUY m.10/4 evrakı gönderme kararı ile Cumhuriyet Başsavcısının onayına sunmasından sonra yapılan görüldü işlemi ile kararın yerinde olduğunun belirlenmesiyle uzlaştırma bürosuna gönderilen dosyada, ayrıca Uzlaştırma savcısının iade kararı verilmesi ile yetkilendirilmesi, dosyanın gereksiz yere bürolar arasında dolaşmasına neden olmakta ve usul ekonomisine aykırılık teşkil etmektedir. Kanaatimizce bu durumda Uzlaştırma savcısının aksi kanaatte olması halinde nihai kararı da kendisi verebilmelidir. Ancak yönetmeliğin bu açık hükmü karşısında anlaşmazlıkların önüne geçilebilmesi için Cumhuriyet Başsavcısı tarafından işbölümü yönergesinde bürolar arası yetki uyumsuzluklarının ne şekilde giderileceği açıkça yazılması suretiyle tartışmaya son verilmelidir.

5-Uzlaştırma yasağı olan Suçlardan Bulunmaması

Uzlaştırma kapsamında ve gerçek ve özel hukuk tüzel kişiliklerine karşı ve zararına işlenmiş bazı suçların şikayete tabi olsa bile kanun koyucu tarafından uzlaştırma kapsamı dışına çıkarılmıştır. 5271 sayılı CMK'nun 6763 sayılı yasa ile yapılan değişikliğinden önceki halinde, etkin pişmanlık kapsamındaki suçlar uzlaştırma kapsamında olmamasına rağmen, 6763 sayılı yasanın 34 maddesiyle yapılan değişiklik ile etkin pişmanlığa tabi suçlarda diğer koşulların varlığı halinde uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Bu hüküm, lehe bir düzenleme olduğundan sonradan yürürlüğe giren yasa hükmünün geriye yürürlüğü ilkesi (TCK'nun madde 2ve 7) uyarınca; geriye yürümektedir.

Mevcut hali ile uzlaştırma yasağı olan suçlar açısından bakıldığında;

a- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar

5237 sayılı T.C.K'nun Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar bölümünde düzenlenmiş olan suçlarda uzlaştırma yöntemine müracaat edilemez. Bu durum C.M.K'nun 253/3 maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Bu düzenleme Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda mağdura uzlaştırma teklifinde bulunulması halinde onurunu zedeleyebileceği¹⁷⁷ yeni suçların işlenmesine yol açabileceği¹⁷⁸ ve ikincil mağduriyetine sebebiyet verilmesi¹⁷⁹ gibi nedenlerle getirilen düzenlemenin yerinde olduğu değerlendirilmelidir.

5237 sayılı T.C.K'nun 73/8 ve 5271 sayılı C.M.K'nun 253 maddesi ile ceza sistemimize giren uzlaşma kurumunun ilk düzenleniş halinde şikayet ile takibi mümkün olan cinsel suçlar yönünde de uzlaşma kurumu öngörülmüş idi, ancak uygulamada yaşanan aksaklıklar ve cinsel suç mağdurlarının ikinci kez mağduriyetine sebebiyet verilmesi nedeni ile 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı yasanın 24 maddesi ile C.M.K'nun 253/3 maddesinde yapılan değişiklik ile cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar uzlaşma kapsamından çıkarılmıştır. 6763 sayılı yasanın 34 ve 35 maddeleri ile CMK'nın 253 maddesinde yapılan düzenleme ile de bu hüküm değiştirilmemiş ve aynen korunmuştur. Dolayısı ile; T.C.K'nın ve C.M.K'nın ilgili hükümlerinin yürürlüğe girdiği, 01.06.2005 ve 5560 sayılı yasa ile yapılan değişikliğin yürürlüğe girdiği 06.12.2006 tarihleri arasında işlenen ve şikayete tabi olan suçlarda TCK'nın 2 ve 7/2 maddeleri uyarınca aleyhe yasanın geriye yürümezliği ve suç tarihinde yürürlükte bulunan lehe yasa hükmünün uygulanması gerekliliği ilkeleri uyarınca söz konusu tarihler arasında işlenen suçlar yönünden uzlaştırma kurumu işletilmelidir.

TCK'nun da cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlardan şikayete tabi olanlar TCK'nın 102. maddesinde düzenlenen 102/1 ve 102/2-2.cümlede düzenlenen Cinsel Saldırı Suçu, TCK 105 maddesinde düzenlenen Cinsel Taciz ve TCK 104 maddesinde

¹⁷⁷ ÖZTÜRK, Bahri/ ERDEM, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 2006,s.91

¹⁷⁸ ÖZTÜRK/ERDEM, s.854-890

¹⁷⁹ ÖZGENÇ, s..301

düzenlenen 15 yaşını bitirmiş çocukla rızaen cinsel ilişki suçları bu kapsamda olan suçlardandır.¹⁸⁰

TCK'nın 103. maddesinin 3. cümlesinde düzenlenen ve sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun faili çocuk olması halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır yönündeki düzenleme 18.06.2014 tarihinde 6545 Sayılı Yasa'nın 59.maddesi ile yapılan değişiklik ile getirilmiş olduğundan ve yürürlüğe girdiği tarih itibariyle Cinsel Dokunulmazlığa Tabi Suçların kapsam dışında tutulduğu tarihten sonra yürürlüğe girmiş ise de, lehe yasa hükmü şeklinde bir düzenleme olduğundan ve TCK'nın 7/2 maddesi uyarınca lehe düzenlemenin geriye yürütülmesi söz konusu olduğundan 06.12.2006 tarihinden önce işlenmiş suçlarda da uzlaştırma uygulanması gereklidir. Bu suçların 06.12.2006 tarihinden önce işlenmiş olması halinde uzlaştırma kapsamında değerlendirilebilecek suçlardandır.¹⁸¹

b -Etkin Pişmanlık Hükümleri Uygulanan Suçlarda uzlaştırma

01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı TCK'nun 73/8 ve 5271 Sayılı C.M.K'nun 253 maddelerini ilk düzenlenmesinde soruşturması ve kovuşturulması şikayete tabi olan suçlar uzlaşma kapsamında suçlar olarak düzenlenmiş ve herhangi bir istisna konulmamıştır. Ancak 5560 sayılı yasanın 45. maddesi ile yapılan değişiklik ile uzlaşma kurumu Türk Ceza Kanunu düzenlemesinden çıkarılarak tamamen ceza muhakemesi kanunu kapsamına alındığı ve ayrıca aynı yasanın 253/3 maddesinde yapılan değişiklik ile etkin pişmanlık kapsamında bulunan suçlar yönünden uzlaşma hükümleri uygulanmayacağı düzenlenmiştir. Bu dönemde değişikliği yapıldığı 06.12.2006 tarihine kadar işlenen suçlarda, etkin pişmanlık kapsamında olmaları halinde bile uzlaşmanın uygulanması mümkündür. Ancak söz konusu tarihten sonra işlenen suçlarda etkin

¹⁸⁰ SEFER Doğan, Uzlaştırma kurumu konulu makale, Adalet Dergisi 40. sayı Mayıs 2011

¹⁸¹ Yar.5. Ceza Dairesi'nin 28.09.2009 tarih ve 2008/6895 Esas ve 2009/10504 Karar Sayılı Kararı ile "...saniğin işlediği kabul edilen sarkıntılık suçunun şikayete tabi olup, uzlaşma kapsamında kaldığı, 5560 Yasa ile değişik 253/3. maddesinde cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma yoluna gidilemeyeceği belirtmekle birlikte atılı suçun aleyhe düzenleme getiren bu değişiklikten önce gerçekleştiği ve 5237 Sayılı TCK'nın 7/2 maddesi dikkate alınarak kovuşturma şartı olan uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerektiğinden öncelikle CMK'nın 253 ve 54. maddeleri uyarınca uzlaşma girişiminde bulunulması ve sonuçsuz kalması halinde yargılamaya devam edilerek hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmemesi." yönünde verdiği bozma kararlarında olduğu gibi yerleşmiş içtihatları bulunmaktadır.

pişmanlık düzenlemesine yer verilen suçlar açısından uygulama alanı bulunmamaktaydı¹⁸²

24.11.2010 tarihinde 6763 Sayılı Yasanın 34. maddesi ile CMK 253/3 maddesinde yapılan düzenleme ile etkin pişmanlık kapsamındaki suçlarda uzlaştırmanın uygulanamayacağına dair hüküm kaldırılmış olduğundan, yerine ilk düzenlemedeki uygulamaya geçilmiştir.

Uzlaştırma kurumu lehe sonuç doğuran, aynı zamanda bu özelliği nedeniyle Maddi Ceza Hukuku'na ilişkin bir hüküm olması nedeniyle sonraki düzenlemenin lehe bir düzenleme olması halinde, TCK' nun 2-7 maddelerindeki Kanunluk İlkesi gereği lehe olan yasa hükmünün geçmişe yürürlüğü esastır. Bu nedenle 6763 Sayılı Yasa ile yapılan değişiklik karşısında uzlaştırma kapsamında olan tüm suçlarda geçmişe yürür tarzda etkin pişmanlığa tabi olan suçlar yönünden de uygulama alanı bulmaktadır.

5237 Sayılı Türk Ceza Kanununun zaman bakımından uygulama başlıklı 7/2. maddesine göre failin lehindeki yasa geçmişe uygulanır. İşlendiği zamanın yürürlükteki yasasına göre suç sayılan bir fiil, sonradan yürürlüğe giren bir yasa ile suç olmaktan çıkarılmış veya lehe değişiklik yapılmışsa sonraki yasa hükmü geçmişe yürür şekilde önceden işlenen fiillere de uygulanır.¹⁸³

Yapılan yasal değişiklik ile lehe sonuç doğuran etkin pişmanlık kapsamındaki suçların da, uzlaştırma kapsamına alınmış olması nedeniyle geriye dönük bir şekilde uygulama alanı bulunacağından artık etkin pişmanlık kapsamındaki suçların uzlaştırma yasağı olan suçlar kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Aşamalardaki değişikliklerin doğurduğu karmaşık durum açıklaması bakımından bu başlık altında açıklanması uygun görülmüştür.

¹⁸² ÖZGENÇ, s.301

¹⁸³ BAKICI, s.45

c-Uzlaştırma Kapsamına Giren Bir Suçun, Bu Kapsama Girmeyen Bir Başka Suçla Birlikte İşlenmesi hali

Yukarıda da izah edildiği üzere, onarıcı adaletin gereği olarak uzlaşma/uzlaştırma kurumunun ceza yasalarımıza girdiği ilk düzenlenmesinde takibi şikayete bağlı olan suçlar yönünden uygulanması şeklindeki düzenlemede uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, uzlaştırma kapsamına girmeyen başka bir suç ile birlikte işlenmesi halinde uygulanmayacağına dair herhangi bir istisna getirilmemekteydi. Ancak 26.06.2009 tarih, 5918 Yasalı Yasanın 8. maddesi ile CMK 253/3 maddesinde yapılan değişiklik ile “uzlaştırma kapsamına giren suçun, bu kapsama girmeyen başka bir suç ile birlikte işlenmesi durumunda uzlaşma hükümleri uygulanmaz” şeklindeki düzenleme karşısında, bu tarihten önce işlenen suçlarda uzlaştırmanın uygulanması yoluna gidilebilmektedir. Her ne kadar aynı dönemde yürürlüğe konulan Uzlaşmanın Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik’te (UZYÖN) bu konuda düzenleme yapılmış ise de; yönetmelik hükmünün yasaya aykırı olmayacağı düşüncesiyle uygulama imkanı da olmamıştır. Nihayet söz konusu değişiklik tarihinden önce işlenen suçlar açısından uzlaştırma kapsamındaki bir suçun, uzlaştırma kapsamında olmayan bir başka suç ile birlikte işlenmesi durumunda uzlaştırma kapsamında olan suç yönünden ayrıca uzlaştırma yoluna gidilmelidir yönündeki Yargıtay İçtihatları ile uygulamada tereddüt kalmamıştır. Yargıtay Yerleşik Uygulamalarında Hırsızlık Suçu ile birlikte işlenen iş yeri veya konut dokunulmazlığı ve Mala Zarar Vermek Suçları ile birlikte işlenmelerine rağmen 26.06.2009 tarihinden önce işlenen suçlarda, başka bir suç ile birlikte işlense dahi uzlaştırma kapsamında olan suçlar yönünden uzlaşma hükümlerinin uygulanması gerektiği içtihat edilmiştir.¹⁸⁴

Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun bu kapsama girmeyen başka bir suç ile birlikte işlenmesi halinde, söz konusu Ceza Muhakemeleri Yasası’na girmesinden sonraki tarihlerde uzlaştırma ile ilgili hükümler tatbik edilemez. Burada esas alınacak tarih 26.06.2009 tarihidir. Bu tarihten önceki suçlar yönünden uygulama alanı bulamaz.

¹⁸⁴ Yar. 6 C.D. 14.09.2009 tarih 2008/25103 E. 2009/11970 K. , Yar. 4 C.D. 14/09/2009 Tarih 2007/13016 E. 2009/14434 K. , Yar. 6 C.D. 2008/2051 E. 2009/12140 K. Sayılı aynı doğrultuda kararlar. Kaynak. UYAP

Örneğin hakaret suçunun, silahla tehdit suçu ile birlikte işlenmesi halinde uzlaşma hükümleri tatbik edilemez. Bu CMK 253/3 maddesindeki düzenlemenin doğal sonucudur.¹⁸⁵ Ancak suçun 5918 sayılı yasa ile getirilen değişiklik tarihinden önce işlenmiş ise, burada hakaret suçundan Uzlaştırma yoluna gidilmelidir. 26.06.2009 tarihinden sonra işlenen suçlar yönünden uygulanamaz.

Uzlaştırma kapsamında bulunan bir suçun, uzlaştırma kapsamında olmayan bir başka suçla birlikte işlenmesi halinde Uzlaştırmanın uygulanmayacağına dair 5918 sy. 8. maddesi ile CMK 253/3 maddesinin Anayasa 2. ve 10. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Anayasa mahkemesine götürülmüştür. Anayasa Mahkemesinin (AYM) 03/04/2013 tarih ve 2013/20 E. 2013/50 K. sayılı ve .12.05.2013 tarih ve 28645 sayı numaralı Resmi Gazetede (RG) yayınlanan kararı ile İtiraz konusu kural uyarınca uzlaşma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde, uzlaşma kapsamına alınmamış olması anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdirinde olduğu, farklı hukuksal durumu bulunan kişiler hakkında farklı usulün uygulanmasını öngören itiraz konusu kuralda, hukuk devleti ve eşitlik ilkesine aykırılık bulunmadığına hükmetmiştir.¹⁸⁶

¹⁸⁵ Özgenç, s.380

¹⁸⁶ AYM. 3/4/2013 tarihi ve 2013/20-50 sayılı kararı "...Başvuru kararında, sanığın işlediği iddia edilen her suçun birbirinden bağımsız ve ayrı olarak değerlendirilmesi gerektiği, itiraz konusu kural uyarınca, uzlaşma kapsamında kalan bir suçun sırf uzlaşma kapsamında kalmayan bir suçla birlikte işlendiği gerekçesiyle uzlaşma kapsamından çıkarılmasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu belirtilerek kuralın, Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesine göre, ilgisi nedeniyle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesi yönünden de incelenmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin itiraz konusu kuralı da içeren (3) numaralı fıkrasının 5918 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle eklenen son cümlesinde, uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde uzlaşma hükümlerinin uygulanmayacağı öngörülmüştür. Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve kanunlarla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

Anayasa'nın 10. maddesinde belirtilen *'kanun önünde eşitlik ilkesi'* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunanlar kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi

Uzlaştırma kapsamında yer alan suçların büyük bir çoğunluğunu bir başka suçla birlikte işlendiği uygulamada görülmektedir. Bu durumun istisna halinde getirilmesi aynı zamanda Uzlaştırmanın kapsamını da daraltmaktadır. 20/11/2006 tarihli 6763 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle CMK 253 maddesi kapsamında Uzlaştırmaya götürülebilecek suç sayısı 25.000.0000 dur. Bu sayı toplam suç sayısına oranı %35 dir. Yasadaki istisnalar düşüldüğünden sonra 2015 yılı verilerine göre kamu davası açılabilir ve uzlaştırma kapsamında olan suç sayısı 216.661 olup toplam suç sayısına oranı %3 tür. oransal olarak bu büyük düşüşün en önemli nedenlerinden biri uzlaştırma kapsamına giren bir suçun uzlaştırma kapsamına girmeyen bir suç ile birlikte işlenmesi halinde uzlaşma hükümlerinin uygulanmayacağına dair getirilen istisnadır.¹⁸⁷ Bu durum Uzlaşmadan beklenen amaca ulaşmayı da engellemektedir. Bu düzenlemenin altında yatan nedenin soruşturma veya kovuşturmanın zorunlu olarak devam edeceğini ve taraflar arasındaki husumeti bitirmediği gibi dosyaların bölünmesi suretiyle daha da çoğalmasına neden

zedelenmez. Ceza hukukunun, toplumun kültür ve uygarlık düzeyi, sosyal ve ekonomik yaşantısıyla ilgili bulunması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihi bulunması devletin ceza siyaseti ile ilgilidir. Bu bağlamda ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu Anayasa'nın temel ilkelerine ve ceza hukukunun ana kurallarına bağlı kalmak koşuluyla, soruşturma ve yargılamaya ilişkin olarak hangi yöntemlerin uygulanacağı, toplumda belli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçülerdeki ceza yaptırımlarıyla karşılanmaları gerektiği, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahiptir. Uzlaşma kurumu, uyuşmazlığın yargı dışı yolla ve fakat adli makamlar denetiminde çözümlenmesini amaçlayan bir yöntemdir. Uzlaşma; bu kapsama giren suçlarda, fail ve mağdurun suçtan doğan zararın giderilmesi konusunda anlaşmalarına bağlı olarak, devletin de ceza soruşturması veya kovuşturmasından vazgeçmesi ve suçun işlenmesiyle bozulan toplumsal düzenin barış yoluyla yeniden tesisini sağlayıcı nitelikte bir hukuksal kurumdur. Uzlaşma ile şüpheli veya sanık işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmekte, ayrıca devlet, yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı birçok masraftan da kurtulmuş olmaktadır.

İtiraz konusu kural uyarınca uzlaşma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde, uzlaşma kapsamına alınmamış olması anayasal sınırlar içinde kanun koyucunun takdirindedir.

Öte yandan, kanun koyucu, farklı hukuksal konumda olan kişileri farklı yaptırımlara tabi tutabilir. Ceza hukukunda kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulanması da kuşkusuz, aynı suçu işleyen tüm suçluların kimi özellikleri göz ardı edilerek her yönden aynı kurallara bağlı tutulmalarını gerektirmemektedir. Uzlaştırma kapsamına giren suçlar, bu kapsama girmeyen suçlara göre daha hafif niteliktedir. Bu nedenle, uzlaştırma kapsamına giren bir suçu işleyen kişi ile uzlaştırma kapsamındaki bir suçu bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işleyen kişi aynı hukuksal konumda değildir. Bu nedenle, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında ve farklı hukuksal konumda bulunan kişiler hakkında farklı usulün uygulanmasını öngören itiraz konusu kuralda, hukuk devleti ve eşitlik ilkesine aykırılık bulunmamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İptal isteminin reddi gerekir." yönünde karar vermiştir.

¹⁸⁷ ÇETİNTÜRK, s.621

olduğu ve iş yükünün azalması yönünde fayda sağlamadığı gerekçeleri ileri sürülmüştür. Ancak Uzlaştırmanın mağdur, fail ile toplum üzerindeki faydaları dikkate alındığında ve konuya uzlaştırmanın amacı noktasında bakıldığında bu sınırlamanın gerekli olmadığı savunulmuştur.¹⁸⁸

Kanaatimizce; Uzlaştırma kapsamında bir suç ile birlikte Uzlaştırma kapsamında olmayan bir suçun işlenmesi halinde, dosyanın ayrılması ciddi bir işyükü olarak değerlendirilmemelidir. Adliyelerde fiilen tüm evrakların UYAP sistemine yüklendiği dikkate alındığında, matbu bir ayırma kararı ile tek tuş ile tüm dosyanın çok basit bir işlemle yazdırılarak yeni bir dosya oluşturulması mümkündür. Öte yandan tarafların husumetini bitirmediği ve uzlaştırma kapsamında olmayan suç yönünden her halükarda olayın mahkemeye taşınacağı ve mahkemelerin iş yükünü azaltmadığı gerekçesine katılmamız mümkün değildir. Çünkü Uzlaştırma işlemleri ile tarafların Uzlaştırmacı aracılığıyla bir araya getirilmesi, aralarındaki iletişim kanallarının açık tutulması, uzlaştırma kapsamında olan suç yönünden uzlaşmaları, uzlaştırma kapsamında olmayan suç yönünden yargılamayı kolaylaştırma, tarafların iletişimlerinin sağlanması nedeniyle duruşmanın yapılmasını kolaylaştırmakta ve yargı sürecini de hızlandırmaktadır. Ayrıca Uzlaşılacak suç yönünden de, uzlaştırma, Savcılık aşamasında sonuçlandırıldığında, mahkemeye dolayısıyla yargılamaya konu olmamakta ve yapılan işi azaltmaktadır. Yine Uzlaşma ile mağdurun zararının giderilmesi söz konusu olduğundan, mağdurdan bu imkanın alınmaması onarıcı adalet anlayışının da gereğidir. Husumetlerin mahkemeye intikal etmeksizin soruşturma aşamasında giderilme imkanını sağlaması, mağdurun zararının giderilmesi imkanı vermesi, faile pişmanlık fırsatı vermesi ve mahkemenin iş yükünün azaltılması açısından Uzlaştırma kapsamında olan suç sayısının artırılmasının önünde engel olan bu istisnanın CMK. 253 kapsamında çıkarılmasının yararlı olacağı görüşümdedir.

d- Mağdurun veya suçtan zarar görenin Kamu Tüzel Kişiliği Olan Suçlardan olmaması

5271 Sayılı CMK'nın 253/1 maddesinde, uzlaşma hükümlerinin uygulanabilmesi için mağdur veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Burada mağdurun veya suçtan zarar

¹⁸⁸ ÇETİNTÜRK, s.620

görenin kamu tüzel kişiliği olması halinde uzlaştırma yoluna gidilemeyeceği, başka bir deyişle mağdurun/suçtan zarar görenin kamu tüzel kişiliği olması durumunda soruşturmaya veya kovuşturmaya konu suçun şikayete tabi bulunması halinde dahi uzlaştırma yoluna gidilemez.¹⁸⁹

5237 sayılı TCK' nın 340.maddesine göre yabancı devlet başkanına karşı işlenen suçlar ve 341. maddesindeki yabancı devlet bayrağına karşı hakaret suçunun takibi yabancı devlet yetkili makamlarının şikayete tabi bulunmasına rağmen her iki suçta da mağdurun kamu tüzel kişiliği olması nedeniyle uzlaştırma kurumu bu suçlarda uygulama alanı bulamaz.¹⁹⁰

Kamu hukuku tüzel kişileri, kamu hukuku kurallarına göre kurulan ve kurallar çerçevesinde faaliyette bulunan tüzel kişilerdir.¹⁹¹

Buna göre kamu tüzel kişilerinin temel özelliği kanun ile kurulup varlıklarına da kanunla son verilmesi, kamu gücü kullanma yetkisine sahip olmaları ve kamu yararını gerçekleştirmeleridir.¹⁹²

Buna bağlamda kamu tüzel kişileri Genel İdare teşkilatı içerisinde yer alan birimler (Bakanlıklar ve bağlı kuruluşları), Mahalli İdare Kuruluşları ve yine kanunla kurulan TRT, Atatürk Kültür Dil Tarih Yüksek Kurumu gibi kurumlar, Barolar, Odalar, Borsalar gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kamu tüzel kişiliği niteliğini taşıyan kurumlardır. Suçun mağduru ve zarar görenleri bunun gibi kamu kuruluşları olması durumunda, uzlaştırma yoluna gidilemez.

e -Aile İçi Şiddete İlişkin Suçlarda Uzlaştırma

5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 maddesinde yapılan düzenleme ile kasten yaralama suçlarında 3. fıkra haricindeki yaralama suçlarında uzlaştırma yoluna gidilmesi öngörülmüştür.

¹⁸⁹ Yar. 9CD 31.10.2007 Tarih ve 2007/9438, 2007/7719 K. Sayılı Karar - UYAP

¹⁹⁰ ÖZGENÇ s.304

¹⁹¹ ÖZTAN Bilge, Tüzel Kişiler, 2. Baskı, Ankara 1998, s.11, Aktaran Çağlayan, s.377

¹⁹² ÇAĞLAYAN, s.377

TCK 86/3-a maddesinde kasten yaralama suçunun üst soya, alt soya, eşe veya kardeşe karşı işlenmesi halinde ceza artırımını öngörülerek nitelikli yaralama kapsamında değerlendirilmiştir. CMK 253/1-b.1 maddesine göre nitelikli kasten yaralama uzlaştırma kapsamındaki suçlar yönünden istisna tutulmuştur. Buna göre aile içi şiddet olarak nitelendirilebilecek yaralamalar uzlaştırma yasağı olan suçlar kapsamına alınmıştır.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 2/d maddesinde şiddet tanımı olarak “fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya açığı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı” şeklindeki düzenlemesi karşısında şiddet kavramı oldukça geniş anlamda düzenlenmiştir. Bu tanım Uluslararası sözleşmelerdeki tanımlara da uygunluk arz etmektedir. Ancak uzlaştırma kapsamı dışında bırakılan sadece fiziksel şiddettir. Bu durum milletler arası sözleşmeler ile çelişik bir durum arz etmektedir.

8 Mart 2012 tarih ve 28227 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzalanan ve 24.11.2011 tarihli ve 6251 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nin onaylanmasına dair 2012/2816 Sayılı Karar ile yürürlüğe sokulan Milletlerarası Sözleşme’nin 48. maddesine göre “Taraflar iş bu sözleşme kapsamındaki her türlü şiddete ilişkin olarak arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil olmak üzere, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer tedbirleri alır.” şeklinde düzenleme yapılmıştır. Yine Anayasamızın 90. maddesine göre “usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletler arası Antlaşmalar Kanun Hükmündedir. Bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletler arası Antlaşmalar ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklardan milletlerarası Antlaşma hükümleri uygulanır.”

Aile içi şiddet; fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır. CMK 253 maddesinde fiziksel şiddet ve cinsel şiddet uzlaştırma kapsamı dışına alınmasına rağmen psikolojik şiddet ve ekonomik şiddet bu kapsamın dışında tutulmuştur. Psikolojik şiddet; mağdurun psikolojik şiddet kullanmak suretiyle kontrolde tutmak, aşağılamak, sindirmek, hakaret etmek, korkutmak, küçümsemek, tehdit etmek, rahatsız etmek gibi durumları kapsamaktadır. Ekonomik şiddet ise; mağdurun çalışmasına izin vermemek, gelirine el koymak, para vermemek, para harcama özgürlüğünü elinden almak, yiyecek, giyecek gibi ihtiyaçlarının almasına izin vermemek şeklinde oluşan şiddettir.¹⁹³

Ceza Muhakemesi Kanunu düzenlemesinde şiddet kavramı dar kapsamda değerlendirilerek psikolojik şiddet ve ekonomik şiddetin uzlaştırma kapsamına alındığı görülmektedir. Aile içinde gerçekleşen hakaret, tehdit suçları psikolojik, hırsızlık ve dolandırıcılık suçları ekonomik şiddet bağlamındaki suçlardandır.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu Uluslararası Sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve bunlarla mücadeleyle ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanunlar esas alınır.” Aynı yasanın Uygulama Yönetmeliğinin 35/3 maddesine göre “....şiddet mağduru ya da şiddet uygulayan arasında uzlaşma ya da arabuluculuk önerilmez.” şeklindeki düzenlemeye karşı CMK 253 maddesindeki uzlaştırma işlemlerinde salt aile bireylerine karşı işlenen fiziksel şiddet kapsam dışında tutulmuştur. Fiziksel şiddet kapsam dışı tutulmakla beraber tehdit, hakaret, sövme gibi suçların uzlaştırma kapsamında alındığı görülmektedir. Bu durum milletler arası sözleşmelere aykırılık arz etmektedir. Bu itibarla mevcut düzenleme tartışmaya açıktır.

Çocuk ceza Hukuku ile Uzlaşma kurumu arasındaki ilişkiden bahsedilirken üzerinde hassasiyetle durulması gereken konulardan biri de mağduru çocuk olan suçlar meselesidir. Mağduru çocuk olan suçlarda Uzlaşma müessesesine daha dikkatli

¹⁹³ DEMİR, Şamil, Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya Tabi Suçların İlişkisi konulu tebliğ, pdf(Son Erişim Tarihi 22.02.2018)

yaklaşılmalıdır.¹⁹⁴ Çocuklarında daha ziyade aile içinde mağdur olduğu dikkate alındığında, aile içi şiddete maruz kalan çocuklarda uzlaştırma yoluna gidilmemesi, çocukların korunması açısından isabetli olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Aile içi şiddet kapsamında değerlendirilen suçların tamamının uzlaştırma kapsamına alınmaması doktrinde ciddi tartışmalara neden olmuştur. Aile içinde bozulan ilişkilerin onarılmasına ve aralarındaki husumetin sona erdirilmesine toplum ve ceza adaleti açısından, çok daha ihtiyaç olduğu, aynı ortamda yaşayan kişiler arasında bozulan ilişkilerin onarılmaması halinde husumetin daha derinleşeceği ve husumetin devamı halinde yeni suçların işlenebileceği ileri sürülmüştür. Hatta kasten yaralamanın aile bireyleri aleyhine işlenmesi durumunda şikayete tabi suçlardan da olmadığından şikayetten vazgeçilse bile failin ceza almaktan kurtulmadığı, cezaevine girdiği görülmektedir. Bu durumun sosyal barışa ve aile düzenine hizmet etmediği ve bu suçların Uzlaştırma kapsamına alınması gerektiği savunulmuştur.¹⁹⁵

Uzlaşma müessesesi Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve bazı Avrupa ülkelerde aile içi şiddet suçlarında da uygulanmaktadır.¹⁹⁶ Bu durum her ülke için kendi koşullarına bağlı olarak tartışılmalıdır. Netice kanun koyucunun iradesine bu yönde kullanması da mümkündür.

Kanun koyucu yasal düzenlemeleri yaparken, toplumun genel yapısı, korunması gereken kişi ve değerler, toplumun genel bakış açısı, suçun işlenmesindeki kolaylık ve yaygınlık gibi durumları dikkate alarak suç ve ceza politikasını oluşturur. Ülkemizde kadın ve çocuklara yönelik aile içinde şiddetin yoğunluğu ve aile bireyleri arasında daha güçsüz durumda olmaları nedeniyle, bu kişiler yönünden pozitif ayrımcılık yapılmasını gerekli kıldığı düşüncesi kabul edilebilir makul bir düşünce olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca geleneksel Türk aile yapısında, aile içi sorunların çözümünde baskın olan aile bireylerinin baskı yapması ve uzlaşmanın özgür irade ile yapılması ilkesinin bu açıdan zedelenmesi de ihtimal dahilindedir. Bu bakımdan Kanun Koyucunun tercihini aile içi

¹⁹⁴ ÖZGENÇ, s.97

¹⁹⁵ ÇETİNTÜRK, s.626

¹⁹⁶ SOYGÜT, ARSLAN, s. 36

fiziki şiddetin (kasten yaralama) uzlaştırma kapsamının dışında tutulmasını anlamak mümkündür.

Kanaatimizce; kadınlara ve çocuklara yönelik şiddetin yoğunluğu ve bu kişiler yönünden Anayasamızda da pozitif ayrımcılık öngörüldüğünden caydırıcılık açısında kasten yaralama suçunun uzlaştırma kapsamının dışında tutulması kabul edilebilir bir durumdur. Ancak bunun kapsamının geniş tutularak kardeşlerin de bu kapsama alınması onarıcı adalet anlayışı ile bağdaşmamaktadır. Bu nedenle TCK.86/3. a maddesindeki aile bireylerine karşı işlenen suçlarda eş ve çocuklarla sınırlı tutulmalı ve diğer kişiler yönünden uzlaştırma yolu açılmalıdır.

B-Uzlaştırmada Geçerlilik Koşulları

1-Uzlaştırmada, uzlaştırma işlemlerinin uzlaştırıcı tarafından yürütülmesi zorunluluğu

5237 sayılı TCK'nın 73 ve CMK 253 maddeleri ile ceza yasamıza giren uzlaştırmanın ilk düzenleniş halinde fail ile suçtan zarar görenin kabul etmesi halinde uzlaştırma yoluna gidilmekteki ana kural korunmakla beraber bu işlemlerin soruşturmanın başlangıcından Cumhuriyet Savcısı veya onun talimatı ile soruşturmayı yürüten kolluk aracılığıyla uzlaştırma isteyip istemedikleri sorulmakta idi.¹⁹⁷

6763 sayılı yasanın 34. maddesi ile CMK 253 maddesi ile yapılan değişiklikle bu konuda esaslı değişikliğe gidilmiştir. Bu nedenle CMK 160 ve 161 maddelerine göre soruşturmaya konu olan olayların soruşturması yapılarak tüm delillerin toplanmasından sonra kamu davasını açma yönünde yeterli delil elde edildikten sonra soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Savcısının uzlaştırmaya gönderme kararı ile tüm soruşturma dosyasının her Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosuna gönderir. Dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesinden sonra uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan incelemede faile atfedilen suçun uzlaştırma kapsamında olduğunu ve suçun işlendiği hususunda da yeterli delil elde edildiğinin tespitinden sonra bağlı bulunduğu Ağır Ceza Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde

¹⁹⁷ ÖZGENÇ, s322

tutulan kayıtlı uzlaştırmacı listesinden uzlaştırmacı görevlendirmek suretiyle ilgili belgeleri teslim eder. Bu aşamadan sonra tarafların uzlaşmanın teklif edilmesi, tarafların uzlaştırmaya daveti, uzlaştırma görüşmeleri, uzlaştırma müzakereleri ve tüm işlemler bizzat uzlaştırmacı tarafından yürütölmektedir. Bu işlemlerin uzlaştırmacı tarafından yapılması zorunlu koşullardandır. Uzlaştırma işlemlerinin bizzat Cumhuriyet Savcısı veya emrindeki kollukla yürütölməsi uzlaştırma usulüne aykırılık teşkil etmektedir. Görevlendirilen uzlaştırmacı ileri ki bölümlerde anlatılacak uzlaştırma usulüne uygun olarak gerekli işlemlerin yapılmasından sonra uzlaşmanın sağlanıp sağlanmadığına yönelik düzenleyeceği raporunun uzlaştırma bürosu Cumhuriyet Savcısına sunar. Uzlaştırmacının herhangi bir nedenle görevini yerine getirmemesi halinde dahi işlemler Cumhuriyet Savcısı tarafından yerine getirilmez. Yeni bir uzlaştırmacı görevlendirilmesi yoluna gidilir. Dolayısıyla uzlaştırma işlemlerinin bizzat uzlaştırmacı tarafından yürütölməsi zorunludur. Bu durum CMUY. m.7/11 de "Uzlaştırmacı kendisine tevdi edilen görevi bizzat yerine getirmekle yükümlü olup, görevinin icrasını kısmen veya tamamen başka bir kimseye bırakamaz" açıkça vurgulanmıştır.

2-Uzlaştırmanın Cumhuriyet Savcısı veya Hakim tarafından tespiti

CMK 253/17 maddesinden uzlaşmanın tarafların özgür iradesine dayandığını ve edimin hukuka uygun olduğunu, uzlaştırmacı tarafından düzenlenen raporu denetlemek suretiyle durum tespiti yapılmasından sonra raporu ve belgeyi mühür ve imza altına alarak soruşturma dosyasında muhafaza eder. Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılan denetim işleminde uzlaştırılmanın görevlendirilmesi ile dosya teslimine uzlaştırmacının yaptığı işlemlerde, taraflara uygun davetiye ile çağrılıp çağrılmadıkları, uzlaştırma usulüne uygun olarak müzakere işlemlerinin yürütölməsi sırasında tarafların özgür iradesine dayalı olarak işlemlerin yapılıp yapılmadığı, tarafların baskı altında uzlaşmaya zorlanıp zorlanmadıkları hususları ile birlikte tarafların üzerinde anlaştıkları edimin uygun görölen ve kanuna ve ahlaka aykırı olmayan edimlerin konusunda inceleme yapar. Bu noktalarda düzenlenen raporun doğru ve usule uygun olduğunun tespitinden sonra onaylama işlemini gerçekleştirir.¹⁹⁸

¹⁹⁸ ÖZGENÇ, s.336-337

Kovuşturma aşamasında yargılaması yapılan dosyadaki eylemlerin uzlaştırma kapsamında olduğuna dair bahislerin Cumhuriyet Başsavcılığı uzlaştırma bürosuna dosyası gönderilip uzlaşma işlemlerinin tamamlandığına dair dosyanın mahkemeye iadesinden sonra yargılamayı yapan hakim de uzlaşmanın usule uygun olup olmadığı hususunda denetim yetkisine haizdir.¹⁹⁹

Uzlaştırma sürecinin yürütülmesinde Cumhuriyet Savcısı rolü, dosyanın uzlaştırmacıya tesliminden sonra uzlaştırmacı tarafından yapılan işlemlerde tarafların davet edilmesi, görüşmeleri, mağduriyetin giderilmesi noktasında üzerinde anlaşmaları edimin makul hukuka ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı²⁰⁰ve söz konusu edimlerin ahlaka aykırı bir talep içerip içermediği,²⁰¹ gibi hususları hukuka uygunluğu ve özgür irade ile gerçekleşip gerçekleşmediği hususlarını denetler. Yasanın hükümlerine uygulama yönetmeliğine ve ahlaka aykırı olan edimler kararlaştırılmış ise onaylama işlemini gerçekleştirilmez. Uzlaştırmanın tespiti mahiyetinde bu durum uzlaştırmanın koşullarındandır

¹⁹⁹ KAYMAZ/GÖKCAN, s.143

²⁰⁰ ÖZGENÇ, s.337

²⁰¹ “Uzlaştırma müzekkereleri neticesinde uzlaşmanın olumlu sonuçlanması halinde kararlaştırılacak edimin mutlaka para olması gerekmemektedir. Edim; 1 mağdurdan veya suçtan zarar görenden failin özür dilemesi, 2-Mağdurun suçtan zarar görenin veya bunların gösterecekleri 3. bir şahsın bir kamu kurumunun ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerinin geçici süre ile yerine getirilmesi veya topluma faydalı bir birey olmasının sağlayacak bir programa katılması gibi diğer bazı yükümlülükler altına girmesi, 3-fiilden kaynaklanan maddi veya manevi zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hale getirilmesi, 4-Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak, 5-Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan 3. kişi yada kişilerin maddi veya manevi zararlarının tamamen veya kısmen tazmini şeklinde olabilir” (Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün Cezada Alternatif Çözümler konulu yazı: www.uzlasma.adalet.gov.tr (Son Erişim Tarihi: 22.02.2018))

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UZLAŞTIRMA USULÜ

Genel Olarak

Uzlaştırma kurumunda 6763 sayılı yapılan değişiklikler en çok uzlaştırma usulünü etkilemiş, bu alanda birçok esaslı değişiklik yapılmıştır. Özellikle önceden Cumhuriyet savcısının uzlaştırma sürecini kendisinin yürütmesi kural, uzman bir uzlaştırıcı atanmasını barodan istemesi veya uzlaştırıcı görevlendirilmesi Cumhuriyet savcısının bir yetkisi iken²⁰² yapılan değişikliklerle birlikte Cumhuriyet savcının uzlaştırma bürolarına kayıtlı gerekli nitelikleri haiz ve yapılan sınavlardan başarı ile geçmiş uzlaştırmacılar arasından birinin atanması yeni bir kural olarak ortaya konmuştur.

Ayrıca değişikliklerden önce uzlaştırma işlemleri soruşturma evresinin en başında yapılıyordu ancak yapılan esaslı değişikliklerin bir diğeri ise, uzlaştırma kapsamında olan bir suçun, uzlaştırma aşamasına geçilmeden evvel soruşturma işlemlerinin Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması ve gereken tüm delillerin toplanmasıdır.²⁰³

Çalışmamızın bu kısmında yapılan değişikliklerin ışığında yeni uzlaştırma usûlü incelenirken; öncelikle uzlaştırmının soruşturma aşamasında gerçekleşmesi, daha sonra uzlaştırmının kovuşturma aşamasında gerçekleşmesi ve son olarak kanun yollarında uzlaştırmının gerçekleşmesi üzerinde durulacaktır.

I- Soruşturma Aşamasında Uzlaştırma

A- Uzlaştırma Bürosu Evresi

Soruşturma evresi, CMK madde 160 hükmü gereğince, Cumhuriyet savcısının ihbar yahut herhangi başka suretle suç işlendiğine dair basit şüpheye düşmesini müteakip işin gerçeğini araştırmaya koyulmasıyla başlar.²⁰⁴

²⁰² SOYGÜT/MUALLA, s.137

²⁰³ AYDIN, Murat, 6763 Sayılı Kanun ile Getirilen Uzlaşma Kurumunun Uygulanması, Terazi Hukuk Dergisi, 12. Cilt, 126. Sayı, Şubat 2017, s.72

²⁰⁴ ÖZTÜRK/ERDEM, s.626

Soruşturma evresi başlamış olan suçun, 6763 sayılı kanunla yapılan değişiklikler ışığında, uzlaştırma kapsamında kalsa da kalmasa da soruşturma işlemleri Cumhuriyet savcı tarafından gerçekleştirilir, toplanması icap eden tüm deliller toplanır.

Yapılan soruşturma sonucunda, kamu davası açılması için gerekli olan yeterli suç şüphesi oluşturacak delil elde edilmişse ve ilgili suç uzlaştırma kapsamına giriyorsa uzlaştırma süreci başlatılacaktır.²⁰⁵

Kamu davası açılması için yeterli suç şüphesi ve suçun uzlaştırma kapsamında olması şartlarından herhangi biri gerçekleşmemişse, Cumhuriyet savcısı uzlaştırma sürecini hiç başlatmayacak ve dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermeksizin sonuçlandıracaktır.²⁰⁶

Yukarıda bahsedilen iki şart birlikte gerçekleşmiş ise, soruşturmayı yapan Cumhuriyet savcısı dosyayı "Uzlaştırma Bürosuna Gönderme kararı" ile dosyayı Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan "Uzlaştırma Bürosu"na gönderecektir.²⁰⁷ Bu durum 6763 sayılı yasanın gerekçesinde "*maddenin dördüncü fıkrasında yapılması öngürülen değişikliğe göre, kamu davası açılması için yeterli delil bulunması halinde Cumhuriyet Savcısı tarafından dosya Cumhuriyet başsavcılıkları bünyesinde kurulan Uzlaştırma bürosuna gönderilecektir. Büro tarafından görevlendirilen Uzlaştırmacılar taraflarla irtibata geçmek suretiyle Uzlaştırma işlemlerini gerçekleştirecek ve işlemlerin sonucunu büroya bildirecektir. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları Uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet Savcısı tarafından Sonuçlandırılacaktır.*" Bu durum soruşturmanın başlangıcında mağdurun duygu durumu açısından en kötü olduğu zamanda uzlaştırma isteyip istemediği sorulamayacak ve akli-selim düşünüp karar verebileceği kadar zaman tanınmaktadır. Ayrıca soruşturmayı yapan cumhuriyet savcısı tarafından delillerin öncelikle toplanması sağlanarak delillerin kaybolması ve karartılmasının önüne geçildiği gibi, kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşmayan durumlarda gereksiz yere Uzlaştırma işlemlerine girişmesini de engellemek gibi yararları

²⁰⁵ YAVUZ, Can, Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Ceza Yargılamasında Uzlaşma Kurumu, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2014 s.43

²⁰⁶ Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği taslağı, Madde 10/1

²⁰⁷ 6763 sy. m.34 ile CMK.253 maddesinde yapılan değişikli düzenlenmiştir.

mevcuttur.²⁰⁸ Dolayısıyla kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilecek durumlarda, soruşturma sonuçlandırılmalı ve Uzlaştırma yoluna gidilmemelidir.

Dosya uzlaştırma bürosuna geldikten sonra, büronun başındaki Cumhuriyet savcısı tarafından suçun uzlaştırma kapsamında kalıp kalmadığı bakımından ve de suçun işlendiği yönünde yeterli suç şüphesinin varlığını tespit etmek amacıyla, suçun sübutuna mutlak etki eden delillerin toplanıp toplanmadığı bakımından incelenecektir. Eğer bu incelemeler sonucunda bir eksiklik tespit edilirse, dosya uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısı tarafından eksikliklerin giderilmesi için soruşturmayı gerçekleştiren Cumhuriyet savcısına geri yollanacaktır. Bu durum 6763 sayılı yasa ile getirilen yeni durum olarak düzenlenmiştir. (CMUY m.11)

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus da, uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısının yapmış olduğu inceleme sonucunda suçun uzlaştırma kapsamında olduğunu ve gerekli tüm delillerin toplandığını tespit etmesi, ancak bu delillerin suçun işlendiği yönünde yeterli suç şüphesi oluşturmadığı kanaatine varması hâlinde ne yapacağıdır. Bu hususta uygulamada tartışmalar devam etmektedir, bir taraf uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısının yeterli suç şüphesinin varlığına kanaat etmemesi hâlinde dosya hakkında re'sen takipsizlik kararı verebileceğini düşünürken, diğer taraf uzlaştırma bürosunun başındaki savcının böyle bir kanaate varması durumunda dosyayı soruşturma işlemlerini gerçekleştiren Cumhuriyet savcısına geri göndermesi ve eğer takipsizlik verilmesi gerekiyorsa bunun o Cumhuriyet savcısı tarafından verilmesidir. CMUY, m.10/4 de soruşturma savcısının kamu davasının açılması için yeterli delil elde etmesi durumunda dosyayı Uzlaştırma bürosuna gönderme kararı ile göndermesi öngörülürken, aynı yönetmeliğin m.11 de ise dosya kendisine gönderilen uzlaştırma savcısının aksi düşüncede olması halinde, iade kararı ile dosyayı soruşturma savcısına iade yetkisi tanınmıştır. Bu durum farklı bürolarda görev alan iki ayrı savcı arasında anlaşmazlığa neden olmakta ve dosyanın bürolar arasında dolaşmasına ve zaman kaybına neden olmaktadır. Kanaatimizce bu durumda bürolar arası anlaşmazlığın giderilmesi için hukuki uyuşmazlık cumhuriyet başsavcısı veya

²⁰⁸ Aydın, s.72

yetkilendirdiği başsavcı tarafından giderilmelidir. Başkaca uyuşmazlığı giderecek yargı yolu bulunmamaktadır.

1- Uzlaştırmacının Görevlendirilmesi

Eğer yapılan inceleme sonucunda, bir eksiklik tespit edilmezse, uzlaştırmacı ilgili Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli bir husus uzlaştırma iş ve işlemlerine ilgili suçun işlenme tarihinden bir ay geçmeden başlanamamasıdır.²⁰⁹ Bu süre yasada açıkça düzenlenmemekle beraber, yasadaki değişiklik gerekçesi dikkate alınarak çıkarılan yönetmeliğin 12/5 maddesiyle " Uzlaşma teklifi suçun işlendiği tarihten itibaren bir aylık süre geçmeden yapılamaz" düzenlemesi ile konulmuştur. Bununda taraflar üzerinde olay sonrası oluşan kızgınlığın giderilmesi ve uzlaştırma amacına hizmet eder tarzda ve makul bir süre olduğu tarafımızdan değerlendirilmektedir.

Bu bir aylık süre, suçun yarattığı öfke ve sair infiallerin geçmesi için vakit tanımayı amaçlamaktadır ki, bu gayet yerindedir zira hakikaten kişiler yaşadıkları olayın hemen ertesinde uzlaşmaya meyilli olmamaktadırlar. 6763 sayılı yasanın yürürlüğünün başarıya ulaşmamasının bir nedeni bu olduğu yönünde görüş bildirilmiştir.²¹⁰

Uzlaştırmacı görevlendirildikten sonra, bu husus kendisine herhangi bir elektronik araçla bildirilir.²¹¹ Bu durum görevlendirme açısından zaman kaybını önlemeye yöneliktir. Elektronik araçlardan maksat, Telefon ile arama, SMS gönderme veya kayıtlı e-mali adresine mali atmak suretiyle ulaşma yollarını ifade eder. Bunun için Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde altyapısı kurulmalıdır. Uzlaştırmacıya tebligat gibi klasik usullerle değil telefon ve SMS gibi elektronik usullerle ulaşılması uzlaştırma sürecinin hızlı şekilde gerçekleşmesini amaçlamaktadır.

²⁰⁹ Bu durum CMK.m.253 maddesinde açıkça düzenlenmemekle beraber, değişiklik gerekçesi dikkate alınarak çıkarılan Yönetmelik taslağının 13/4. maddesi ile açıklığa kavuşturulmuştur.

²¹⁰ 6763 sayılı yasanın 35.maddesinin gerekçesinde" ...Mevcut uygulamada uzlaşma kurumunun başarısını olumsuz etkileyen başlıca iki faktör bulunmaktadır. bunlardan birincisi, taraflara uzlaşma teklifinin kolluk aşamasında çok erken yapılması ve olayın sıcaklığıyla teklifin çoğunluklu red edilmesidir. ikincisi ise, tarafların teklifi kabul etmeleri halinde, ilgili dosyanın bekleyen iş yüküne dönüşecek olmasının uygulamacılarda doğurduğu isteksizliktir.

²¹¹ CMUY.m.12/3

Kendisine elektronik yollardan ulaşılan uzlaştırmacı, uzlaştırma bürosuna gidecek burada kendisine uzlaştırma evrakı tutanakla birlikte teslim edilecek, alındı belgesi dosyaya konacaktır.²¹²

Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus uzlaştırmacıya dosyada bulunan belgelerin ne kadarının verileceğidir. Bu husus CMK madde 253/11 hükmünde düzenlenmektedir, buna göre uzlaştırmacıya, uzlaştırma için gerekli olduğuna inanılan ve Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülen belgeler verilecektir.²¹³ Bu belgelerden kasıt Uzlaştırma işlemleri için gerekli suç tutanağı, şikayetçi beyanı, varsa şüpheli savunması, suç delillerinden oluşan belgelerdir. Soruşturmanın gizliliği gereği soruşturma aşamasında gizlilik kararı alınmış ve taraflara verilmemesi gereken telefon tapeleri gibi belgeler verilemeyecektir.

Uzlaştırma müzakerelerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için, Cumhuriyet savıcı (veya mahkeme) uzlaştırma süreci başlamadan önce, suçla ilgili olaylar hakkında soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgeleri uzlaştırmacıya vermelidir. Bununla beraber, soruşturma dosyasında başka bir suçla ilişkin belgeler de bulunabilir. Soruşturma evresindeki usûl işlemleri gizli olduğundan (CMK m. 157), bu belgelerin uzlaştırmacıya verilmesi gizlilik ilkesine zarar verebilir. Bu yüzden, soruşturma dosyasında yer almakla beraber, uzlaştırmaya tâbi suçla ilgisi olmayan belgeler uzlaştırmacıya verilmemelidir²¹⁴. Soruşturma dosyasında yer alan belgelerin örneği uzlaştırmacıya verilirken, bir tutanak düzenlenmek suretiyle bu işlem belgelenmelidir²¹⁵

Hangi belgelerin verildiği de büro personeli ve uzlaştırmacının imzasıyla tutanağa dökümü yapılmak suretiyle kayıt altına alınır ve Uzlaştırmacıya imza karşılığı teslim edilecektir.

²¹² CMUY.m.12/4

²¹³ ÖZGENÇ, s.323

²¹⁴ Doktrinde uzlaştırmacının soruşturma dosyasını hiç bilmemesi, bu sebeple de soruşturma dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin uzlaştırmacıya verilmemesi gerektiği savunulmaktadır (Kunter/Yenisey/Nuhoğlu s. 1219). Ancak, uzlaştırmacının uzlaştırma faaliyetini gerçekleştirebilmesi için, suçla ilgili bazı bilgileri bilmesi gerekebilir. Uzlaştırmacının gizlilik ilkesine uymak zorunda olması sebebiyle, uzlaştırmacıya soruşturma dosyasındaki belgelerden gerekli olanların verilmesinde bir sakınca yoktur.

²¹⁵ ÖZBEK, Serdar; Ceza muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı kapsamında hazırlanan yazı, 02/07/2012, Ankara, s.42

2- Uzlaştırmacının,Uzlaştırmaya Hazırlanma Süreci

Görevlendirilen ve ilgili belgelerden oluşan dosyayı alan Uzlaştırmacı, öncelikle hazırlığa başlayarak nasıl bir süreci izleyeceği yönünde kendine bir yol haritası çizmelidir. Uzlaştırmayı ne kadar sürede sonuçlandıracağı, Uzlaştırma mekanı, davet usulü, ve dosya kapsamı ve işlenen suç itibariyle karşılaşılabileceği sorunlar ve en uygun uzlaşma yöntemi konusunda planlamayı kendisi için öncelikle yapmalı ve hazırlanmalıdır. Her suç ve fail veya mağdur için farklı yöntemi izlemesi gerekli olduğundan dosya kapsamındaki bilgilerden yola çıkarak nasıl bir yöntemi izleyeceği belirlemelidir.²¹⁶

Uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma teklifi aşamasına geçmeden önce, Uzlaştırma amacıyla tarafların nerede bir araya getirileceği ve uzlaştırma görüşmelerinin yapılacağı yer tesbiti yapılmalıdır. Ancak yapılacak Uzlaştırma teklifinde tarafların Uzlaştırmaya kabulü ile görüşme amacıyla gelecekleri yer, çıkarılacak tebligatta adres açıkça belirtilmelidir.

3- Uzlaştırmacı tarafından, taraflara uzlaştırma teklifini yapması süreci

Uzlaştırmacının hazırlıklarını tamamlamasından sonra; tarafların dosya kapsamında mevcut iletişim bilgilerinin tespiti ile usulüne uygun olarak davet etmek suretiyle uzlaştırma amacıyla tarafları davet eder.

CMK. 253/4 maddesine göre "uzlaşma teklifi açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapılabilir. şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma tebliğinden bulunulduktan sonra üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde teklifi ret etmiş sayılır. Taraflara yapılacak tebligat 7201 sayılı tebligat kanuna göre yapılmalıdır. Davet usulü davetiye ile yapılabileceği gibi, işlemlerin süreye tabi oluşu ve belli bir süre içerisinde sonuçlandırma zorunluluğu dikkate alındığında davetin telefon, SMS ve diğer elektronik araçlarla (e-mail gibi) bildirilmesi uygundur. Ancak davette tarafların hakları ve ne kadar sürede davette uymaları gerektiği detaylı olarak bildirilmelidir. Teklifin taraflara ulaştığı ve bulunamadığı hususu kayıt altına alınmalı ve belgelendirilmelidir.

216 ÇETİNTÜRK, s.511 vd.

Elektronik araçlarla yapılan davet, işlemlerin hızlandırılmasına yöneliktir. Tarafların davete icabet etmeleri halinde, herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ancak tarafların elektronik araçlar aracılığıyla çağrılmalarına rağmen gelmemeleri halinde teklif red edilmiş sayılacak mıdır?

CMK m. 253/4 ve uygulama yönetmeliğinde de uzlaşma teklifinin açıklamalı tebligat veya istinabe suretiyle yapılması öngörülmüştür. Açıklamalı tebligat Yönetmelik ekinde bulunan ve uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı red veya kabul etmenin hukuki sonuçlarının yer aldığı formun da eklenmek 11/2/1959 tarihli 7201 sayılı Tebligat Kanunu ile 11/9/1959 tarihli 10303 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Tebligat Tüzüğü hükümlerine uygun olarak tebliğ mazbatalı zarf içerisinde gönderilmesi suretiyle yapılacaktır. Ancak Tebligatın yapılmadığı hallerde adreste bulunmamaya ilişkin yönetmelik hükümlerine göre işlem yapılacaktır. İstinabe yoluyla yapılacak teklifte ise, yönetmeliğin 8. maddesi ile tebliata ilişkin hükümleri uygulanacaktır. Bu şekilde teklif yapıldıktan sonra, uzlaşma teklifinde bulunanlardan herhangi biri, en geç üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, uzlaşma red edilmiş sayılacaktır. Bu durumda, birden çok fail bulunması hali hariç²¹⁷ olmak üzere, ayrıca diğerlerine uzlaşma teklifinde bulunulmayacaktır. Elektronik araçlarla yapılan teklif de tarafların gelerek özgür iradeleri belge imzalayarak uzlaşmak istemediklerini beyan etmeleri halinde ise başkaca bir işlem yapılmasına gerek yoktur.

CMK. 253/5 maddesine göre "Uzlaşma teklifinde bulunulması halinde, kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları anlatılacaktır." Davetiye yapılan teklifte bunu belirleyen izahatın bulunmaması halinde taraflar gelmese bile usulüne uygun red edilmiş kabul edilmeyecektir. Uygulamada genellikle yönetmelik ekinde bulunan formdaki açıklama ile yetinerek ihtar mahiyetinde bilgilendirme yapılmaktadır. Bu durum uygulamada eleştirilere neden olmaktadır. Uzlaştırmanın amacı ve hukuki sonuçlarını belirten yönetmelik ekindeki yazı hukukçuların bile anlamakta zorlandığı ve esasen uzlaştırmaya teşvik edicilikten uzaktır.²¹⁸ Bu şekilde uzun ve karmaşık bir form yerine tarafların rahatlıkla anlayabileceği uzlaştırmanın geleneksel ceza yargılamasından üstün yönleri, faydaları,

²¹⁷ ÇETİNTÜRK, s.522-523

²¹⁸ ÇETİNTÜRK, s.503

tarafların özgür iradeleri ile aktif olarak katılım imkanlarının bulunduğu, zararların görüşmeler yapılmak suretiyle telafi edilme imkanının olduğu, uzman uzlaştırmacı tarafından uygun ve medeni ortamda bir araya getirilecekleri, görüşlerini ve taleplerini baskı altında kalmadan özgür iradeleri ile ifade edebilecekleri, istekleri halinde ön görüşme yapılabileceği ve uzlaştırma ücretinin, uzlaşmaları halinde kamu tarafından karşılanacağını belirten detaylı ve emir kipi kullanılmaksızın nezaket kurallarına uygun olarak yazılmalıdır.²¹⁹ Uygulamada yargıtayın bu duruma hassasiyet gösterdiği ve tarafların uzlaştırmacının sonuçları hakkında bilgilendirilmemelerini bozma nedeni kabul ettiği görülmektedir.²²⁰ 6763 sayılı yasa ile CMK da yapılan değişiklikten sonra 6 ay içinde çıkarılacağı belirtilen ve 5/8/2017 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde uzlaştırma yönetmeliği ekindeki form da buna göre düzenlenmiştir. Eski yönetmelik hükümlerinin yeterli olmadığı savunulmuştur.²²¹ Ancak yeni çıkarılan yönetmelik de aynı eleştirilere açıktır. Taraflara görüşme esnasında Uzlaştırmacı tarafından hak ve yükümlülükler ile birlikte Uzlaştırmacının yararları detaylı anlatılmalıdır.

CMK. 253/6 maddesine göre" Resmi mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye veya bunların kanuni temsilcisine ulaşamaması halinde, uzlaştırma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır"

²¹⁹ ÇETİNTÜRK, s.503-504

²²⁰ Yarg. 2.CD.02/07/2007 tarih ve 2007/6404 E. 2007/9808K. sayılı kararına göre"...Ceza Hukukumuzda 5271 sayılı CMK ile giren ve 253 ve devamı maddelerinde düzenlenen ve bu madde de suçlar yönünden, uzlaşma kurumuna başvurulmasında zorunluluk bulunması karşısında, kendisine Uzlaştırma müessesesi tüm sonuçları ile anlatılıp açıklanmayan , sanığın suçu ısrarla inkar ettiği gerekçesiyle uzlaştırma işlemlerinin yapılmasına gerek bulunmadığına dair tebliğnamedeki düşünceye iştirak edilmemiş ve sanığın üzerine atılı sövme suçunun uzlaşmaya tabi olduğu anlaşıldığından uzlaşma işlemlerinin 5271 sayılı CMK'nın 5560 sayılı yasa ile değişik 253 ve 254. maddelerinde öngörülen yöntemin izlenmesi suretiyle yerine getirilmesinin zorunluluğu karşısında, anılan yasa maddelerine uygun biçimde uzlaştırma işlemlerine girişilmesi gerektiği gözetilmeyerek eksik soruşturma ve yasal olmayan gerekçeye dayalı olarak hüküm kurulması..bozmayı gerektirmiştir."Yine aynı yönde yar. 2.CD.31.1.2007, 2006/9889E. 2007/970 K.sayılı kararına göre,"Kendisine uzlaştırma müessesesinin tüm sonuçları ile anlatılıp açıklanmayan sanığın suçu ısrarla inkar ettiği gerekçesiyle uzlaştırma işlemlerinin yapılmasına gerek olmadığına dair düşünceye iştirak edilmemiş.. ve uzlaştırma işlemlerine girişilmesi gerektiği..." belirtilmiştir.

²²¹ Uzlaşma yöntemine ilişkin düzenlemeler, son derece teknik, şekli ve yetersizdir. Uzlaşma yönteminin uygulanmasında, teklifin yapılıp yapılmamasından da önemlisi nasıl yapılacağıdır. Yönetmelik taslağında, uzlaşma yolunun psikolojik boyutu tamamen göz ardı edilmiş olay tamamen bir formun doldurulması ve ve imzalanması suretiyle teklifin yapılmasına indirgenmiştir. (Aktaran; Çetintürk, s.501)

Uzlaştırmanın bu bağlamda koşullarından biri de, taraflara ulaşabilme imkanının olmasıdır.

Uzlaştırma teklifi, bizzat Uzlaştırıcı tarafından yapılmalıdır.

CMUY.m. 29/7'e göre "Uzlaşma teklifinde bulunmak için çağrı; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, bu çağrı uzlaşma teklifi anlamına gelmez". Yönetmelikteki bu hüküm işlemleri hızlandırmaya yöneliktir. Uzlaştırma teklifi için taraflara ulaşıldığına dair belgelendirme gereklidir.

Uzlaştırma teklifi, CMK.m. 253/4 maddesine göre, Reşit olmayan kişiler yönünden kanuni temsilcilerine²²², Reşit olmayan veya kısıtlanan kişiler ile kanuni temsilcileri arasında menfaat uyuşmazlığının bulunması halinde Sulh hukuk mahkemesinden kayyum atanması sağlanmalı ve teklif bu kişiye yapılmalıdır.²²³ Yetişkinler yönünden ise bizzat kendilerine ve vesayet altında bulunan kişiler için ise, vasilerine çıkarılır. Müdafî ve vekil tarafların talebi halinde uzlaştırma görüşmelerine, fail ve mağdurun yanında görüşmelere katılabilirler. Ancak uzlaştırma teklifi kendilerine yapılmaz.²²⁴

Vesayeti gerektiren hallerine varlığına rağmen bu durum bilinmediğinden, vesayet veya kısıtlılık kararı verilmemiş kimseler hakkında öncelikle işlemlerin durdurulmasına kararı verilip, sulh hukuk mahkemesine bildirimde bulunularak,

²²² Yar.4.CD.31.1.2007 tarih, 2006/9889E. 2007/970 K. Sayılı kararına göre, "...Uzlaştırma teklifi bir soruşturma işlemi değildir, ve uzlaşma kurumu, tarafların özgür iradeleriyle gerçekleştirebilecekleri bir yasal yoldur. Bu nedenle bizzat çocuklara değil, kanuni temsilcilerine uzlaştırma teklifi yapılabilir..."

²²³ Yar.2.CD. 16.11.2006 tarih ve 2006/2716E. 2006/18388 K. sy. kararı ile "...sanığın oğlu olan küçük mağdura müessir fiilde bulunduğu mağdurun annesi olan eşinden ayrıldığı ileri sürülmesine göre küçüğün velayet durumu araştırılarak, velayetin babası olan sanıkta olması durumunda ise meydana gelen şikayetçi olup olmadığının sorulması, velayetin babası olan sanıkta olması durumunda ise meydana gelen çıkar çatışması dolayısıyla TMK. nın 403 maddesi yollamasıyla aynı yasanın 426. maddesi uyarınca mağdurun bu davada temsil yönünde Sulh Hukuk Mahkemesince özel kayyum atanması sağlanıp, bu kayyumun aynı Kanunun 426. maddesi uyarınca Sulh Hukuk Mahkemesinden husumet izni alındıktan sonra TCK. m. 108 maddesinde belirtilen süre içerisinde usulünce şikayet hakkını kullanabilmesi için bu hususun beklenmesi yönünde CMK 253/4 maddesi uyarınca durma kararı verilmesi icap ederken duruşmaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmiştir."

²²⁴ Yar.2.CD.4.4.2007 tarih ve 2007/777 E. 2007/4908 K. sayılı karara göre, "...sanığın üzerine atılı televizyon yoluyla sövme suçu nedeniyle uzlaşma işlemlerinin; 5271 sy. CMK nun 253 ve 254. madde ve fıkralarında öngörülen yöntem izlenmek suretiyle yerine getirilmesinin zorunluluğu karşısında, değişiklikten önceki düzenlemeye de aykırı biçimde, teklifin sanık müdafî ile katılan vekiline yöneltilmesi suretiyle eksik ve usulüne uygun olmayan işleme dayalı olarak hüküm kurulması..."

sonucuna göre kişi vesayet altına alınırsa vasisine, aksi halde kendisine uzlaştırma teklifi yapılmalıdır.²²⁵

12 yaşından küçüklerin cezai sorumluluğu olmadığından bu yaştaki küçükler hakkında kamu davası açılmayacağı dikkate alınarak, bu yaştakilerin kanuni temsilcilerine de uzlaştırma teklifinde bulunulamaz. 12-15 yaş grubunda olan çocukların (sağır ve dilsizlerde 15-18 yaş aralığında olanlar dahil), işledikleri suçun anlam ve sonuçları algılama ve davranışlarını yönlendirme yetenekleri bulunup bulunmadığı doktor raporu ile tespit edilmelidir. Davranışlarını yönlendirme yeteneği ve suçun anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği bulunmayanların ceza ehliyeti bulunmadığından ve haklarında kamu davası açılmayacağından bu kişilerinde yasal temsilcilerine uzlaştırma teklifi yapılamaz. Şayet bu yetenekleri mevcut ise kanuni temsilcilerine uzlaştırma teklifi yapılır.

15 yaşından büyük çocuklar (sağır ve dilsizlerde 18) açısından algılama yetenekleri olduğu kabul edilir.CMK.nun 253/4 maddesine göre " şüphelinin, mağdurun veya suçtan zarar görenin reşit olmaması halinde uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılır." Buna göre suça sürüklenen çocuk veya suç mağdur çocuk, reşit değilse ve anlama ve isteme yeteneğine sahip olsa bile Uzlaşma teklifi kanuni temsilcilerine yapılacaktır. Böylece yerleşmiş yargıtay içtihatlarına göre şikayet hakkına sahip olduğu kabul edilen sezgin küçüklere, kanun koyucu tarafından uzlaştırma yetkisi tanınmamıştır. Doktrinde bu durum tartışılmakta olup, küçükleri borç altına sokmayan ve özür edimi gibi edimler ile çözüme ulaşıldığı durumlarda bu hakkın verilmesi gerektiği savunulmaktadır.²²⁶

Suçta sürüklenen açısından bu koşullar aranırken, küçüğün suçun mağduru veya suçtan zarar gören kişi olması durumunda, herhangi bir yaş sınırı ve olayı algılama yeteneği araştırılmaksızın kanuni temsilcilerine uzlaşma teklifi yapılır.

Taraflara ulaşılması ile tarafların uzlaşma amacıyla uzlaştırmacının belirlediği yerde taraflarla görüşmelere başlanması ile müzakere aşamasına geçilecektir.

²²⁵ UĞUR, s. 143

²²⁶ UĞUR, s.137

B. Müzakere Evresi

İstenilenin başkalarından elde edilmesi amacıyla karşılıklı iletişim sürecine girilmesine müzakere aşaması denmektedir.²²⁷ Uzlaştırma sürecinde bu noktadan sonra müzakere süreci başlamaktadır, müzakerelere şüpheli, sanık, mağdur, suçtan zarar gören, kanuni temsilci, müdafii ve vekil katılabilir.²²⁸ Müzakerelerin yapılacağı yerler kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yerleri ve uzlaştırmacının ofisi olabileceği gibi, bu işin doğasına uygun ve tarafların kendilerini güvende hissedecekleri herhangi bir yer de olabilir. Ancak müzakerelerin mümkün merteye mahkeme salonlarında yahut savcılık odalarında yapılmamasında fayda vardır. Zira böyle yerler kişilerin, kolay kolay kendilerini rahat ve güvende hissedemeyecekleri yerlerdir. Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma yönetmeliği taslağının 34. maddesine göre" (1)*Uzlaştırma müzakereleri,*

a)Adliye binalarında uzlaştırma müzakereleri için oda tahsis edilmiş ise bu yerlerde,

b)Kamu kurum ve kuruluşlarının bu amaçla ayrılan yerlerinde,

c)Tarafların menfaatlerine uygun, kendilerini huzurlu his edecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun yerlerde"uzlaştırma görüşmeleri yapılması için uygun yerler olarak belirtilmiştir.

Uzlaştırma süreci “Hazırlık”, “Uzlaştırmacının Giriş Konuşması”, “Tarafların Açılış Konuşmaları”, “Ortak Tartışma”, “Özel Toplantılar”, “Sonuçlandırma ve Uzlaşma Sağlanması” şeklinde birden fazla evrede incelebilir.²²⁹

Hazırlık evresinde uzlaştırmacı müzakere sürecine başlamadan, savcılıktan kendisine teslim edilen belgeleri dikkatli şekilde incelemeli ve buna göre taraflarla nasıl ve hangi ortamda görüşeceğini belirlemelidir.

Bu inceleme kapsamında ayrıca mağdurun zararının ne olduğu, miktarı ve niteliği gibi hususlarla birlikte mağdurla aralarındaki ihtilafın niteliği, ne kadar şiddetli olduğu, ihtilafın nedenleri ve bu ihtilaftan mağdurun ve çevresinin ve de fail ve onun çevresinin nasıl etkilendiğini tespit etmesi gerekir. Müzakerelerin başarıyla sona ermesi büyük ölçüde hazırlık evresinin detaylı ve iyi düşünülmüş olmasına bağlıdır, bu sebepten

²²⁷ HALICI, Ali/TOPRAK, Musa, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2014, s.43

²²⁸ Uzlaştırma El Kitabı, s.46

²²⁹ HALICI/TOPRAK, s.79

belki de uzlaştırmanın en önemli evresini hazırlık evresi oluşturmaktadır. Uzlaştırmacı yaptığı bu incelemeler sonucunda dosyadan edindiği bilgilerin ve sahip olduğu tecrübenin ışığında gerçekteşebilecek senaryoları öngörmeli ve bunlara göre müzakerelerin nasıl sürdürüleceğini belirlemesi gerekmektedir. Bu noktada uzlaştırmacının yükümlülüğü uzlaştırma sürecine hakim olan temel ve etik ilkelere riayet etmektir. Uzlaştırmacı taraflara tek tek ulaşmalı ve belirlediği yöntem hakkında tarafları bilgilendirmelidir.²³⁰

Eğer birden fazla uzlaştırmacı görevlendirilmiş ise bunların hazırlık aşamasında birlikte hareket etmeleri ve plan yapmaları çok önemlidir. süreç başladıktan sonra farklı yollar tutmamalı, aynı hedefe ulaşılması için birlikte hareket etmelidirler, bir manada aynı telden çalmalıdır.²³¹

Uzlaştırma sürecinin bu noktadan sonrası subjektif nitelik taşımaktadır, uzlaştırmacı somut olayın şartlarını göz önüne alarak muhtemel uzlaşma şartlarını tespit etmeli, bunlara ulaşılması için süreci yönetmeli tarafları uzlaşmaya yönlendirecek önlemler almalıdır. Her ne kadar uzlaştırmanın bu kısmı somut olayın şartlarına göre belirlenecek olsa da, her uzlaştırmada bulunması gereken birtakım ortak öğeler vardır. Müzakereler başlarken uzlaştırmacı tarafından açılış konuşması yapılmalıdır, bu konuşmada öncelikle uzlaştırmacı taraflara kendisini tanıtmalı, tarafların uzlaşma yönünde özgür iradeye sahip olabilmeleri için aydınlatma yükümlülüğü çerçevesinde uzlaştırmanın ne olduğu, hukuki niteliğinin ne olduğu, uzlaşmaları yahut uzlaşmamaları hâlinde bunun hukuki sonuçlarının ne olacağını taraflara anlayacakları şekilde anlatması gerekmektedir.²³²

Her şeyden önce uzlaştırmacı, uzlaştırma müzakereleri süresince taraflara eşit mesafede ve saygılı davranmalı, tarafların müzakerelerde yeterli ve eşit söz hakkına sahip olmasını sağlamalıdır.

Uzlaştırıcı, uzlaştırma için güvenli ve rahat bir ortam oluşturmalı, tarafların zarar görme olasılıklarına karşı hassas olmalı ve birbirlerine saygılı davranmalarına azami özen göstermelidir.

²³⁰ YAVUZ, s.52

²³¹ HALICI/TOPRAK, s.46

²³² PARLAK, Engin, Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.70

Uzlaştırıcı, görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafî sıfatıyla görev üstlenmemelidir.²³³

Ancak bu bilgilendirmenin bağlayıcı karar alma yasağı çerçevesinde tarafları ceza veya mağduriyet tehdidi altında bırakmaması gerekmektedir.²³⁴

Uzlaştırıcı, müzakereleri, tarafsızlığını koruyarak sürdürmelidir. Tarafsızlığın gereği olarak, belirli bir çözüm yolunu empoze etmeye çalışmamalı, yalnızca taraflarca ortaya konulan çözüm önerilerinin alternatifleri üzerinde bilgi vererek, kararı onlara bırakmalıdır. Uzlaşmayla ortaya çıkacak kararın tümüyle tarafların özgür iradelerinin ürünü olması şarttır. Bu bakımdan uzlaştırıcının, “ne olursa olsun uzlaşma sağlansın” diyerek bir tarafı eksik ya da yanlış bilgiyle yanıltması görevine aykırı olur ve uzlaşmanın geçerliliğini gölgeler. İlk veya devam eden müzakerelerde anlaşma sağlanamamış ise, uzlaştırıcının not tutarak görüşmenin ana hatlarını kaydetmesi yerinde olur; ancak bu notta, tarafların müzakerelerdeki açıklamalarına yer verilmemelidir. Uzlaştırıcı ayrıca, sonraki görüşme gününü bildirip, bu görüşmede tarafların hangi konular üzerinde hazırlık yapmaları gerektiğini de söyleyebilir. Sonraki görüşmeler için uzlaştırıcının da hazırlık yapması, bir önceki görüşmeyi değerlendirerek uzlaşmayı sağlayıcı bir üslup belirlemesi ve çatışma (anlaşmazlık) noktalarını öğrenip bunları giderici çözüm önerilerinde bulunabilmesi bakımından yararlı olacaktır²³⁵

Açılış konuşmasında uzlaştırıcı tarafları uzlaşmaya teşvik edici, tarafların ortak yönlerinin üzerinde duran ve tarafları uzlaşmaya sevk edecek mefhumları gün yüzüne çıkaran bir konuşma yapmalıdır.²³⁶

Uzlaştırıcı açılış konuşmasının ardından tarafların ortak katılımıyla bir toplantı yapmalı, tarafların uzlaştırma sürecine ilişkin sorularını almalı; taraflara aralarındaki uyuşmazlığa sebebiyet veren olayı anlatırmalıdır. Bu aşamada taraflar birbirlerinin bakış açılarından olayı öğrenmekte ve karşı tarafı anlama fırsatı bulmaktadır ki bu durum uzlaştırmanın başarıya ulaşması için çok büyük ehemmiyet arz etmektedir.²³⁷

²³³ ÖZBEK, s.43

²³⁴ KAYMAZ/GÖKCAN, s.105

²³⁵ ÖZBEK, s.49

²³⁶ HALICI/TOPRAK,s.79

²³⁷ SOYGÜT ARSLAN, s.152

Bu sebepten tarafların birbirlerinin hâlini anlayabilmeleri için uzlaştırmacı gereken soruları sormalı, taraflara uzlaştırmayı başarıya ulaştıracak vakıaları anlattırmalı; bunları spot ışıklarının altına itmeli.

Bu evreden sonra uzlaştırmacı, olayı tarafların bulunduğu bir ortamda dinleyebileceği gibi ayrı ayrı ortamlarda da özel toplantı şeklinde de dinleyebilir. Özel toplantı usulü tarafların daha rahat bilgi paylaşması ve kaygılarının giderilmesi bakımından etkili ve elzemdir. Uzlaştırmacı, tarafları dinledikten ve uzlaştırmaya katkı sağlayacak vakıaların hepsinin ortaya çıktığına kanaat getirdikten sonra halledilmesi gereken problemleri sınırlama ve daraltma evresine geçmelidir.²³⁸

Bu evrede, uzlaştırmacı tarafların anlayamadığı hususları tespit eder ve bunları sınırlandırır, bu aşamada uzlaştırmacının ulaşması gereken esas hedef tarafları geçmiş yerine geleceğe yöneltmektir.²³⁹

Müzakere aşamasında bundan sonra mağdurun mağduriyetinin sanık tarafından nasıl giderileceğinin konuşulması gerekmektedir²⁴⁰ uzlaşma önerilerinin öncelikle uzlaştırmacı tarafından ortaya konması gerekmektedir. Elbette taraflar da uzlaşma önerilerinde bulunabilir, ancak tarafların ikisini de tatmin edecek bir öneri muhtemelen tarafsız nitelikteki uzlaştırmacıdan gelebilecektir. Tarafların üzerinde uzlaşmak istedikleri hükümler sonradan endişeye mahal vermeyecek surette açık ve ileride çıkabilecek muhtemel uyuşmazlık konularını da kudreti kabilinde öngörmelidir.²⁴¹

Üstünde uzlaşılacak istenen edimlerin ve uzlaşmanın diğer hükümlerinin emredici hukuk kurallarına ve genel ahlak kurallarına uygun olması gerekmektedir. Daha önceleri ahlak kurallarına uygunluğun Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenip denetlenmemesi tartışmalı iken²⁴² bu hususun da Cumhuriyet savcısının denetiminde olduğunun yeni düzenlemeye de uygun olarak çıkarılan olan yönetmeliğin 18/4 maddesinde açıkça belirtilmiş olması ile tartışmaları sona erdirmiştir.²⁴³

²³⁸ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s.1220

²³⁹ A.g.e, s.1221

²⁴⁰ SOYGÜT/ARSLAN, s.153

²⁴¹ HALICI/TOprak, s.47

²⁴² PARLAK, s.72

²⁴³ Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği, .m.18/4" Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına almak suretiyle onaylar, soruşturma dosyasında muhafaza eder"

Tarafların üstünde uzlaşmak istedikleri edimlerin hükümlerin ve edimlerin hukuka ve ahlaka uygun olmadığı uzlaştırmacı tarafından fark edilirse bu eksiklik Cumhuriyet savcısına gittikten sonra çözülmesi gereken bir soruna dönüşmemesi için uzlaştırmacı tarafından taraflara iletilmelidir. Zira eğer Cumhuriyet savcısı belirlenen edimlerin hukuka yahut ahlaka aykırı olduğunu tespit ederse, uzlaşma gerçekleşmemiş sayılacaktır. Bu noktada hukuka ve ahlaka uygun olan ve olmayan birkaç edim örnek verilmesi gerekirse: Şüpheli yahut sanığın bir günlüğüne mağdurun evinde hizmetçilik yapması hukuka ve ahlaka uygun bir edim olacakken aynı edimin şüpheli yahut sanığın karısı veya kızı tarafından ifasının talebi açık şekilde ahlaka aykırılık oluşturacaktır.

Uzlaştırma uygulamalarından istenilen başarılı sonuçların elde edilmesinde, en önemli hususun uzlaştırma müzakerelerinin ehil kişiler tarafından, uygun ortam ve koşullarda yürütülmesi, tarafların psikolojik durumları dikkate alınarak yürütülmesidir. Bu anlamada bilimsel yaklaşım izlenerek müzakerelerin yürütülmesinde son derece başarılı sonuçlar elde edildiği görülmektedir.²⁴⁴

²⁴⁴ Adalet Bakanlığı Uzlaştırma Daire Başkanlığınca hazırlanan bilgi notunda başarılı örneklerden bir kısmı verilmiştir. Buna göre " Başarılı Uzlaştırma örnekleri; 1- İzmir'de eşine hakaret eden bir şüpheli hakkında hakaret suçundan yürütülen soruşturmada şüpheli ile müşteki, şüphelinin eşinden özür dilemesi ve Öfke Kontrol Rehberi isimli kitabı okuyup özetini müştekiye okuyup dosyaya sunması kaydıyla uzlaşmışlardır. 2-Taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada şüpheli ile müşteki, müştekiye 300 Türk lirası ödenmesi ve bir ilköğretim okuluna 1000 adet mont bağışlanması karşılığında uzlaşmışlardır. 3- Hakaret suçundan yürütülen bir soruşturma da, şüpheli ihtiyaç sahibi çocuklara 1400 Türk lirası tutarında kırtasiye malzemesi dağıtımı karşılığında müşteki ile uzlaşmıştır.

4- Aile hukukundan kaynaklanan yükümlüğünü ihlal eden bir şüpheli, 2000 adet plastik su şişesi kapağı toplayıp, bunu İzmir ilinde bir engelliler kooperatifine vermesi karşılığında mağdurla uzlaştırılmıştır.

5-Basit yaralama ve hakaret suçundan yürütülen bir soruşturmada, şüpheli ihtiyaç sahibi 15 kişiye ramazan paketi alıp teslim etmek kaydıyla müşteki ile uzlaşmıştır.

6-Hakkında hakaret ve kişilerin huzur ve sükununu bozma suçundan soruşturma yürütülen şüpheliler Çocuk İzlem Merkezine 200 Türk lirası kıyafet yardımı ve bir huzurevinde 3 gün günde bir saat çalışmak kaydıyla mağdurla uzlaştırılmıştır.

7-Taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada şüphelinin Mehmetçik Vakfına 2.000 Türk lirası bağış yapması karşılığında müşteki ile uzlaştırılmıştır.

8-İzmir'de taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada, şüpheli vekili ile mağdur vekili uzlaşma görüşmeleri sırasında 140.000 Türk lirasına anlaşmışlar. Bu anlaşma üzerine dosya uzlaşma ile sonuçlandırılmıştır.

9-Trafik kazası neticesi yaralanan mağdura şüpheli tarafından 105.000.00 TL ödenmesi sureti ile uzlaşma sağlanmıştır.

10-Bir soruşturma dosyasında müştekinin ikametinin bulunduğu sokağa yazı yazmak sureti ile müştekinin huzur ve sükununu bozan şüpheli yazdığı yazıyı silmek ve müştekiden özür dilemek suretiyle uzlaştırılmıştır.

11-Denizli ilinde bir soruşturma dosyasında evini ve çocuklarını terk eden ve apartta yaşayan şüpheli, eşine çiçek almak ve özür dilemek suretiyle mağdur eşiyile uzlaşmıştır. (Adalet Bakanlığı Uzlaştırma bilgi notu-Ankara-2016)

C-Müzakerelerin Sonuçlandırılması Evresi

Müzakereler sonucunda taraflar uzlaşmak veya uzlaşmamak hususunda tam özgürlüğe sahiptirler ve süreç bundan sonra tarafların uzlaşıp uzlaşmamalarına göre devam edecektir. Taraflar eğer uzlaşmaya varabilmiş iseler sözleşme biçiminde yazılı bir metin hazırlanır ve bu metin taraflarca imzalanır.²⁴⁵

Bunu müteakiben uzlaştırmacı tarafların edimlerini ayrı ayrı belirteceği, eksiksiz tartışmaya meydan vermeyecek netlikte, yapmış olduğu masrafları da içeren raporunu ve yapılmış olan yazılı antlaşmayı bir tutanakla birlikte uzlaştırma bürosuna teslim edecektir.²⁴⁶

Bundan sonra bu rapor ve antlaşma Cumhuriyet savcısına gönderilecek ve daha önce de değindiğimiz gibi; burada Cumhuriyet savcısı tarafından antlaşmanın tarafların özgür idarelerine dayanıp dayanmadığı yönünden ve edimlerin hukuka ve ahlaka uygunluğu bakımından incelenecektir. Cumhuriyet savcısı yaptığı bu inceleme sonucunda eğer bunlarda bir eksiklik olduğu kanaatine varırsa raporu gerekçesini belirterek onaylamaz. Uzlaştırma işlemleri için öngörülen azami süre (30+20 gün toplam 50 gün) dolmamışsa raporu uzlaştırmacıya iade eder. süre dolmuş ise bu hâlde uzlaşma gerçekleşmemiş sayılır.²⁴⁷

Tarafların uzlaşmaya varamaması halinde, yine bir uzlaştırma raporu düzenlenecek, doğal olarak bu raporda uzlaşma hükümleri bulunmayacak uzlaştırmacı sürecin nasıl gerçekleştiğini anlattığı raporunu teslim edecektir. Uzlaşmanın gerçekleşmemesi yahut uzlaşma hükümlerinin uzlaşmadan sorumlu cumhuriyet savcısı

²⁴⁵ KUNTER/YENİSEY/NUHOĞLU, s.1222

²⁴¹ CMUY.m.18/1 "Uzlaştırmacı, uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırıldığında Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu Örneği'ne uygun, tarafların edimlerini ayrı ayrı, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek ve mümkünse sıra numarası içerecek şekilde taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı UYAP'ta düzenlenecek tutanak ile uzlaştırma bürosuna teslim eder."

²⁴⁷ CMUY.m.17." (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma evrakını teslim aldıktan sonra otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Bu süre içerisinde sonuçlandıramazsa durumu açıklayan bir dilekçeyle büroya başvurması hâlinde bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısının onayını almak koşuluyla uzlaştırma bürosu bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.(2) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler." CMUY.m. 18/5" Cumhuriyet savcısı raporu veya belgeyi, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanmaması, edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle onaylamadığı takdirde gerekçesini rapora yazar. Edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle raporu onaylamaması durumunda bu Yönetmeliğin 17 nci maddesindeki süreye uyulması koşuluyla edimin değiştirilmesini uzlaştırmacıdan isteyebilir."

tarafından onaylanmaması hâlinde şüpheli hakkındaki iddianame uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenecektir.²⁴⁸

CMK 253 maddesi göre, Uzlaştırma müzakerelerinin sonucuna soruşturma aşamasında üç çeşit karar verilmesi söz konusudur. Buna göre;Tarafların yürütülen uzlaştırma müzakereleri sonucunda uzlaşmamaları halinde, uzlaştırıcı tarafından bu yöndeki raporun Cumhuriyet Savcısına sunulup onaylanmasından sonra, uzlaştırma bürosundan görevli cumhuriyet savcısı tarafından iddianame ile kamu davası açılır. Tarafların edimi bir defada yerine getirerek uzlaşmaları halinde, uzlaştırmının başarıya ulaşması gerekçesiyle kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir. Şayet edimin bir defada değil de aşamalı olarak yerine getirilmesi söz konusu ise bu durumda yürütülen soruşturma konusu hakkında, CMK.m.253/19 uyarınca kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir.²⁴⁹

Soruşturma aşamasında uzlaştırma işlemlerinin sonuçlanması ile uzlaştırma sonucuna bağlı olarak işlem yapılmasını gerektirir. Doğal olarak bir takım sonuçlar doğurur.²⁵⁰Uzlaştırmının sağlanıp sağlanmadığı, veya uzlaşmanın sağlanması durumunda üzerinde anlaşılan edimin yerine getiriliş zamanına bağlı olarak kararlar verilir.

²⁴⁸ CMUY. m. 21" (1) Uzlaştırma işlemleri neticesinde uzlaştırmının sonuçsuz kalması hâlinde şüpheli hakkındaki iddianame uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenir.(2) Suça sürüklenen çocuk hakkında uzlaştırma süreci sonunda iddianame düzenlenmesi hâlinde, uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı gerekli gördüğünde, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını mahkemeden ister."

²⁴⁹ AYDIN, s.72

²⁵⁰ Soruşturma aşamasında uzlaştırmının sonuçları;1-Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. 2-Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksidde bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde, CMK'nın 171. maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. 3-Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171. maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır.

4-Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

5-Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz.

6- Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır.(Adalet Bakanlığı Uzlaştırma bilgi notu)

II- İddianamenin iadesi aşamasında Uzlaştırmanın değerlendirilmesi

İddianamenin iadesi müessesesi 01.06.2005 tarihinde kabul edilen 5271 sayılı yasanın 174 maddesi ile hukuk sistemimize girmiştir. CMK.170. maddesinde iddianamede hangi hususların bulunması gerektiği açıkça yazılmıştır.Yasanın iddianamede bulunmasını öngörmediği bir hususun iddianamede gösterilmemesi bir neden teşkil etmez.²⁵¹

CMK. 174/1.c maddesine göre," ön ödemeye ve uzlaşmaya tabi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde ön ödeme ve Uzlaşma usulü uygulanmaksızın düzenlenen,

iddianamenin cumhuriyet başsavcılığına iadesine karar verilir."

Bu maddenin birinci fıkrasında da iddianamenin iadesi süresi mahkemeye sunulmasından itibaren 15 gün olarak belirlenmiştir. Bu süre kesin bir süredir. mahkeme iade kararı vermeden önce, sadece iddianamenin içeriğini değil, iddianameye bağlantılı tüm belgeleri tetkik etmelidir. Bu itibarla, bu hallerde özellikle kalabalık sayıda sanıkların bulunduğu dosyalarda belgelerin oldukça fazla olması onbeş günlük süreyi yetersiz kılabilir. Ancak kesin olarak onbeş günlük süre öngörüldüğünden bu sürenin herhangi bir şekilde uzatılması söz konusu değildir.²⁵² Bu süre içerisinde iade edilmeyen iddianame eksik ve usule aykırı düzenlenmiş olsa bile kabulüne karar verilecektir.Bu süre hukuki netlik itibariyle, dava süresi gibi bir süredir. Yani zamanaşımı gibi kesilme ve durmalarla uzamaz. Hak düşürücü süreden farkı, özürsüz olarak geçmesi halinde dahi eski hale getirme isteminde bulunulamaz. süre geçmekle iade yetkisi ortadan kalkar.²⁵³

CMK.m.174/1.c maddesinde iddianamenin iadesi nedenlerinden biri de, Uzlaşma kapsamında olan suçlarda Uzlaşma usulü uygulanarak, işlem sonuçlanmadan davanın açılması halinde 15 günlük süre içerisindeki iddianamenin kabulü kararından önce uzlaştırma usulünün uygulanması için iddianamenin iadesine karar vermelidir.

İddianamenin incelenmesi aşamasında, değerlendirme iddianame yazılı olan hukuki nitelendirmeye göre yapılır. İddia makamının yaptığı hukuki nitelendirmenin isabetli olup olmadığına ilişkin değerlendirme bu kapsamda yapılamaz. Bir başka

²⁵¹ DONAY Süheyl, Ceza Muhakemesi Kanunu şerhi, Beta yayınları, İstanbul 1. bası, 2009, s.297

²⁵² DONAY, s.297

²⁵³ ÖZTÜRK (Editör), s.607

anlatımla, iddianame belirtilen sevk maddesinin doğru olmadığı, eylemin uzlaştırma kapsamına giren bir başka suçu oluşturduğundan ve uzlaştırma işleminin yapılmadığından bahisle iddianame iade edilemez.²⁵⁴ Ancak iddianamenin metin kısmındaki anlatım net bir şekilde uzlaştırma kapsamındaki bir suçun işlendiği anlatması ve şüphelinin anlatım bölümünde uzlaştırma kapsamında bir suçla suçlanması durumunda, sevk maddesi yanlış yazılmış ise bu durumda iddianame, metin kısmındaki anlatım ile sevk maddeleri bölümünde gösterilen uygulama maddesi arasındaki çelişki nedeniyle iade edilmelidir.

İddianamenin düzenlenmesinden sonra, inceleme süresinde yürürlükte olan yasalara göre inceleme yapılacaktır. İddianamenin düzenlenmesinden sonra ve iddianamenin kabulünden önce yürürlüğe giren yasa hükümlerine göre işlem yapılır. Bu bağlamda, uzlaştırma kurumunu düzenleyen CMK m. 253. maddesinde değişiklik yapan 6763 sayılı yürürlüğe girmesinden önce iddianamede, sevk maddesi olarak belirtilen (TCK m.141 veya TCK.m. 157 gibi) suçun uzlaşma kapsamında kalması halinde, iddianamenin sunulduğu mahkemece, yapılan incelemede, yasal öngörülen 15 günlük süre dolmamışsa 6763 sayılı kanunun yürürlüğe girdiğinden ve suçun artık uzlaşma kapsamında kaldığından bahisle iddianame iade edilebilir. Zira usul hükümleri yasanın yürürlüğe girmesi ile derhal uygulama alanı bulur.²⁵⁵

İddianamenin incelenmesi aşamasında, uzlaştırma kapsamındaki bir suçtan uzlaştırma usulü uygulanmaksızın iddianame düzenlenmiş ise mahkeme durma kararı ile dosyayı savcılığa gönderemez. Çünkü halen usulüne uygun olarak kabul edilen ve yargılamaya konu bir davadan söz edilemez. Burada kovuşturmada aşamasından farklı olarak işlemlerin tamamlanması için iddianamenin iadesi müessesesine başvurulmalıdır.

III- Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma

CMK. nın Tanımlar başlıklı 2/1.f maddesine göre "İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre" kovuşturma safhası olarak tanımlanmaktadır.

²⁵⁴ AYDIN, s.73

²⁵⁵ AYDIN, s.73

Kovuşturma aşamasına geçildikten sonra, eğer kovuşturması gerçekleştirilen suçun uzlaştırmaya tabi olduğu anlaşılırsa, dosya uzlaştırmanın soruşturma aşamasında belirtilen esas ve usule göre tatbik edilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir.(CMK md. 254/1)

Burada tartışılacak husus, mahkemece yargılama konusu eylemin Uzlaştırma kapsamında bir suç olduğunun tesbiti işleminden sonra, ne tür bir karar alarak dosyayı Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan Uzlaştırma Bürosuna gönderilecektir.

Soruşturma evresinde uzlaştırma için geçerli olduğunu belirttiğimiz tüm ilkeler kovuşturma evresindeki uzlaştırma bakımından da geçerliliklerini korumaya devam etmektedirler.²⁵⁶

Uzlaşma kapsamında bir suç hakkında, kural olarak soruşturma aşamasında, Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde kurulan Uzlaştırma Bürosunda, uzlaştırma usulü uygulanmak suretiyle işlemlerin tamamlanması zorunludur. Bu işlemler tamamlanmadan iddianame düzenlenemez. Aksi hal iddianamenin iadesini gerektirir. Ancak bazı hallerde, kovuşturma aşamasında bu durumun tespiti halinde mahkemece CMK.254 maddesine göre uzlaştırma usulünü uygular.

Kovuşturma aşamasında, mahkemece aşağıdaki hallerin varlığı halinde uzlaştırma prosedürü uygulanır. Buna göre;

1-Yapılan yargılama sonucu kovuşturma konusu suçun hukuki niteliğinin değişmesi nedeniyle suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde uygulama alanı bulur. Örneğin; fail hakkında nitelikli hırsızlık (TCK. m.142) suçundan açılan kamu davasının yapılan yargılamasında, toplanan deliller ve yapılan nitelendirme sonucunda failin eyleminin basit hırsızlık (TCK. m.141) kapsamında kaldığının anlaşılması halinde, nitelendirilen suç uzlaştırma kapsamında suçlardan olması nedeniyle Uzlaştırma usulü uygulanmalıdır.

2-Soruşturma aşamasında, uzlaştırma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak mahkeme safhasında anlaşılması durumunda uygulama alanı bulur. Kural olarak bu eksikliğin iddianamenin incelenmesi aşamasında iade nedeni yapılması gereklidir.

²⁵⁶ SOYGÜT/MUALLA, s.178

Ancak bazen bu aşamada da gözden kaçırılması nedeniyle mahkemeye intikali mümkündür.

3-Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin doğrudan doğruya mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tabi bir fiilin varlığı halinde, (örneğin 2577 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 53/c maddesi göre yürütülen soruşturma evrakının mahkemeye sunulması hali gibi)²⁵⁷

4- Mahkeme aşamasında, yargılama devam etmekte iken yasada yapılan değişikliklerle iddia konusu suçun uzlaşma kapsamına alınması (6763 sy yasa ile CMK da yapılan değişiklik ile yeni bir katalog suçların uzlaştırma kapsamına alınmasında olduğu gibi)²⁵⁸ Yukarıda hallerde, mahkemeye intikal eden ve uzlaştırma kapsamında olan suçlar yönünden mahkemece CMK.m.254 uyarınca uzlaştırma usulünün uygulanması yoluna gidilecektir.²⁵⁹

Kovuşturulması yapılan suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması; elde edilen deliller neticesinde suçun niteliğinin değişmesi sebebiyle uzlaştırma kapsamına girmesi şeklinde olabileceği gibi, aslında uzlaştırmaya tabii bir suç olmasına rağmen uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin mahkeme evresinde fark edilmiş olması da olabilir ve bunlarla birlikte mahkeme evresindeyken yasal değişiklik sebebiyle de suç uzlaştırmaya tabi hâle getirilmiş olabilir. Bu şartların oluşması halinde nasıl bir yöntem izleneceği CMUY m. 22 de açıkça belirtilmiştir.²⁶⁰

²⁵⁷ KAYMAZ/GÖKCAN,s.195

²⁵⁸ Yar.18.CD.28/12/2016 tarih ve 2015/38455E.,2016/20027K. sayılı kararı ile,"...hükümden sonra 02/12/2016 tarih ve 29906 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve 5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 6763 sayılı Kanununun 34. maddesi ile değişik CMK'nın 253/1 maddesinin birinci fıkrasına eklenen (c) bendi uyarınca, üst sınır üç yılı geçmeyen atılı suçun Uzlaştırma kapsamına alınmış olması karşısında, anılan Kanununun 35. maddesiyle değişik. CMK.254 maddesi gereğince suça sürüklenen çocuğun hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu...bozmayı gerektirmiş..."

²⁵⁹ ÖZGENÇ, s.385

²⁶⁰ CMUY. m. 22 "(1) Kamu davası açıldıktan sonra aşağıdaki durumların varlığı hâlinde, uzlaştırma işlemleri mahkemenin talebi doğrultusunda Kanununun 253 üncü maddesinde belirtilen esas ve usule göre uzlaştırma bürosunca yerine getirilir:a) Kovuşturma konusu suçun hukukî niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması,b) Soruşturma evresinde uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak kovuşturma evresinde anlaşılması, c) Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin, iddianame yerine geçen belge ile doğrudan mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tâbi bir suçun varlığı,

ç) Kovuşturma evresinde kanun değişikliği nedeniyle suçun uzlaşma kapsamına girmesi.

(2) Mahkeme tarafından gönderilen dosya büroya kaydedildikten sonra büro numarası alır.

Mahkeme aşamasında, yargılama konusu suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, mahkemece "Durma kararı" verilerek, dosya Cumhuriyet Başsavcılığına Uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için göndermelidir. Bir görüşe göre, bu durumda uygulamada yaşanacak sorunları azaltmak, usul ekonomisini sağlamak ve davanın zaten uzamakta olan süresini kısaltmak için, durma kararı verilmeyip, verilecek ara kararlar dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermek ve duruşmayı başka bir güne ertelemek ve bundan sonra dosyanın akıbetini uzlaştırma sonucu alındığında da zaten açık olan ve duruşma günü belli olan dosyanın duruşma gününde gerekli hükmü kurmak yararlı görmektedir. Böyle bir uygulama taraflara yeni bir duruşma günü için tebliğat yapılmasını da gerektirmez.²⁶¹ Bu görüş işin pratiği açısından uygulanabilir görünse de, CMK. m. 223 düzenlemesi karşısında bu görüşe katılmamız mümkün değildir.

CMK. m. 223/8 maddesinin ikinci cümlesine göre, "...Ancak soruşturmanın veya kovuşturmanın yapılması şarta bağlı tutulmuş olup da, şartın henüz gerçekleşmediği anlaşılırsa; gerçekleşmesini beklemek üzere, durma kararı verilir. Bu karara itiraz edilebilir." düzenlemesi karşısında, uzlaştırmanın usulünün uygulanması kovuşturma için bir ön şart olduğundan durma kararı verilmesinin yasaya uygun olduğu kanaatindeyiz.

(3) Uzlaştırma konusu suç ya da suçlara ilişkin belgelerden uzlaştırma için gerekli olup da hâkim tarafından uygun görülenler büroya gönderilir. Gönderme ara kararında uzlaştırma işlemlerinin yapılacağı kişiler ile uzlaştırmaya tabi suçlar açıkça belirtilir.

(4) Büro personeli tarafından kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra dosya bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısına tevdi edilir.

(5) Cumhuriyet savcısı mahkemenin gönderme ara kararında uzlaştırma işleminin yapılacağı kişilerin veya uzlaştırmaya tabi suçların açıkça belirtilmemesi durumunda bu eksikliklerin giderilmesini mahkemeden talep edebilir.

(6) Cumhuriyet savcısı tarafından suçun açıkça uzlaşma kapsamında olmadığı tespit edilmesi hâlinde, mahkemeden ara kararın yeniden değerlendirilmesi istenebilir.

(7) Uzlaştırmacı görevlendirilmesi, Cumhuriyet savcısının onayıyla yapılır.

(8) Dosya uzlaştırmacıya tevdi edildikten sonra taraflara bu husus telefon, SMS veya diğer elektronik araçlarla bildirilir."

Kaldı ki, durma kararı verilmesi,, tarafların farklı görüşte olmaları halinde karara itiraz hakkını da korumaktadır. Durma kararı, bir hüküm değildir²⁶²

Her ne kadar burada da uzlaştırmacının görevlendirilmesi, uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacak ise de, uzlaştırmacının tarafların özgür iradesine dayandığının ve edimlerin hukuka ve ahlaka uygun olduğunun incelenmesi kovuşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından değil mahkeme tarafından gerçekleştirilecektir.(CMUY.m.25)²⁶³

Tarafların usulüne uygun olarak uzlaşmaları halinde, edimin defaten yerine getirilmesi halinde, mahkemece Düşme kararı verilir. Edimin aşamalı olarak yerine getirilmesi konusunda anlaşmış iseler, bu durumda mahkemece, Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması kararı verilir. Uzlaşma sağlanmamışsa yargılamaya devam edilerek, mahkemece normal prosedür uygulanarak dosya kapsamına göre hüküm kurulur.

IV- Kanun yolu aşamasında Uzlaştırma

Ceza muhakemesi sisteminde, kovuşturma iddianamenin kabulü ile başlar ve hükmün kesinleşmesi aşamasına kadar sürer. Dolayısıyla kanun yolu aşaması da kovuşturmayaya dahildir.

262 DONAY,s.352

263 CMUY.m.25 "1)Uzlaştırmacı, uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırıldığı tarihten itibaren Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu Örneği'ne uygun, tarafların edimlerini ayrı ayrı, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek ve mümkünse sıra numarası içerecek şekilde taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı UYAP'ta düzenlenecek tutanak ile uzlaştırma bürosuna teslim eder.(2) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı biçimde açıklanır. Ancak uzlaştırma müzakereleri sırasında suçun işlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalara raporda yer verilmez.(3) Bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısı dosyayı ve raporu üst yazıyla mahkemeye gönderir. (4) Mahkeme, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğunu belirlerse raporu mühür ve imza altına alarak kovuşturma dosyasında muhafaza eder.

(5) Mahkeme, raporu veya belgeyi, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanmaması, edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle onaylamadığı takdirde gerekçesini rapora yazar. Edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle raporu onaylamaması durumunda bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki süreye uyulması koşuluyla edimin değiştirilmesi için dosyayı büroya gönderebilir.

(6) Bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya ödenecek ücrete ilişkin sarf kararını raporun onaylanması ya da reddi sonrası düzenler ve mahkemeye gönderir."

İstinaf yargılamasını yapan Bölge Adliye Mahkemesi ilgili dairesinin yaptığı değerlendirme sonucunda eylemin nitelendirmesini değiştirir ve suçun uzlaşma kapsamına giren bir suç olduğunu belirlerse, tıpkı ilk derece mahkemesi gibi durma kararı verip dosyayı soruşturmayı yürüten yerdeki Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde kurulan uzlaştırma bürosuna göndermelidir.(CMK. m. 254/1 maddesini kıyasen uygulayarak), Zira istinaf yargılaması da kovuşturma aşamasına dahildir ve CMK.m.254/1 deki "davayı gören mahkeme" kavramı bölge adliye mahkemesini de kapsamaktadır.²⁶⁴

Bölge adliye mahkemesine itiraz üzerine gönderilen dosyanın ilk incelemesinde, uzlaştırma kapsamında olduğu açıkça anlaşılan durumda, kovuşturma şartı yerine getirilmeksizin karar verildiğinden, uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesi için, yargılama aşamasına geçmeksizin dosyayı mahkemesine iade etmelidir.

Öte yandan 6763 sayılı yasal değişiklikten önce ilk derece mahkemesince karar verilmesi üzerine, itirazın gönderildiği bölge Adliye mahkemesince iken yasal değişikliğin yürürlüğe girmesiyle, değişen durum karşısında yeniden değerlendirme yapmak ve Uzlaştırma işlemlerinin tamamlanması için dosya uygulamada mahkemesine iade edilmektedir.²⁶⁵ Kanaatimizce bu uygulama yasaya uygunluk arz etmektedir.

Temyiz aşamasında bulunan dosyalarda, uzlaştırma kapsamındaki bir suçta, uzlaştırma usulünün uygulanıp sonuçlandırılmadan karar verilmesi, suçun nitelendirilmesinin değişerek uzlaştırma kapsamına giren bir suç olması hali ile yasal değişiklik nedeniyle suçun uzlaştırma kapsamına girmesi halinde bozma kararı verilerek

²⁶⁴ AYDIN,s.74

²⁶⁵ Ankara Bölge Adliye Mahkemesinin 5. CD. 09/02/2017 tarih ve 2017/281 E. 2017/226 K. sayılı kararı ile "...02/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı kanunun 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253/1 maddesi uyarınca istinaf incelemesine konu mala zarar verme suçunun uzlaşma kapsamına alınması ve aynı kanunun 35. maddesi ile değişik CMK. 254. maddesi gereğince " kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde kovuşturma dosyası uzlaştırma işlemlerinin 253. maddede belirtilen esas ve usule göre yerine getirilmesi için uzlaştırma bürosuna gönderilir." şeklindeki düzenleme ile 5237 sayılı TCK'nın 7/2 maddesindeki " suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe giren kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır." hükmü ve 6763 sayılı kanunun 35. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 254. maddesi gereğince uzlaştırma işlemlerinin yerine getirilmesi için dosyanın uzlaştırma bürosuna tevdi ile işlemlerin tamamlanmasından sonra buna ilişkin evrakın eklenerek istinaf incelemesi için Dairemize gönderilmek üzere dosyanın ilk derece mahkemesine İADESİNE..karar verildi" şeklinde karar verilmiştir. Genel uygulamada bu yönde olmaktadır.

dosya ilk derece mahkemesine gönderilmelidir. Yargıtayın yerleşik uygulamaları da bu yöndedir.²⁶⁶

İlk derece mahkemesinde yapılan yargılamada, mahkemece yapılan nitelendirme sonucunda verilen karar ile sanığın eyleminin basit hırsızlık olarak kabul edilerek hüküm kurulduğu, söz konusu kararın sanık tarafından temyizi üzerine, yargıtayda yapılan temyiz incelemesinde sanığın eyleminin nitelikli hırsızlık olarak nitelendirildiği ancak aleyhe temyiz olmadığından bozma kararı vermediği halde, 5237 sayılı TCK'nın 141. maddesinde tanımlanan hırsızlık suçu da uzlaşma kapsamına alınmasına rağmen sanığın yanılığın uygulama ile ortaya çıkacak sonuçtan ikinci kez yararlandırılmasının hakkaniyete aykırı sonuçlar doğmasına, adalet ve eşitlik ilkelerinin sakatlanmasına yol açacağı gerekçesiyle uygulama yapılmaması gerektiği yönünde karar vermiştir. Dolayısıyla yargı yolundaki incelemede, hakimin hatalı uygulaması nedeniyle uzlaştırma kapsamında olmayan eylem uzlaştırma kapsamına alınamaz.²⁶⁷

²⁶⁶ Yar.2.CD. 29/03/2017 tarih, 2016/9143E. 2017/3644K." sanığın üzerine atılı suçun uzlaşma kapsamında olduğu gözetilmeden, CMK.m.253 maddesine Uzlaştırma işlemleri yapılmadan yazılı şekilde karar verilmesi.."Yar.17.CD.20/03/2017 tarih, 2016/18856E.2017/3190K.sy.kararı"Hükümden sonra 02/12/2016 tarihinde 29906 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı 253 maddesinin 1. fıkrasının (b) bendine eklenen alt bentler arasında yer alan ve 5237 sayılı TCK'nın 141. maddesinde tanımlanan hırsızlık suçunun da uzlaşma kapsamına alındığının anlaşılması karşısında, 5237 sayılı TCK'nın 7/2 maddesi uyarınca, "suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanun ile sonradan yürürlüğe kanunların hükümleri farklı ise, failin lehine olan kanun uygulanır ve infaz olunur." hükmü de gözetilerek 6763 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile değişik CMK. 254. maddesi uyarınca aynı kanunun 253. maddesinde belirlenen usul ve esaslara göre uzlaştırma işlemleri yerine getirildikten sonra, sonucuna göre sanığın hukuki durumunun yeniden değerlendirilmesinde zorunluluk bulunması..." nedeniyle bozma kararı ile dosya ilk derece mahkemesine göndermiştir.Yar.4.CD.20/03/2017 tarih, 2015/16597 E.2017/8294 K. sayılı kararı "...sanığa isnat edilen TCK'nın 106/1 maddesi kapsamındaki tehdit suçunun uzlaştırma kapsamında bulunduğu anlaşılmış olmakla, TCK. 2 ve 7.maddeleri gözetilerek, uzlaştırma işlemi uygulanarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun bu kapsamda tekrar değerlendirilip belirlenmesinde zorunluluk bulunması.."nedeniyle bozma kararı verilmiştir.

²⁶⁷ Yar.2.CD.15.02.2017 tarih ve 2016/13261 E: 2017/1707K. sayılı kararına göre"...sanığın müşterinin motorsiklet oturduğu koltuğun altındaki anahtarı alarak motorsiklet çaldığını beyan ettiği anlaşılmalı, eyleminin 5237 sayılı TCK 142/2 maddesinin (d) bendine uyduğu gözetilmeyerek aynı kanunun 141/1 maddesi ile yazılı şekilde hüküm kurulması aleyhe temyiz olmadığından her ne kadar hükümden sonra ...yürürlüğe giren 6763 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle...TCK. 141/1. maddesinde tanımlanan hırsızlık suçu da uzlaşma kapsamına alınmış ise de, atıfet uyarınca Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 04.03.2008 gün ve 2008/6-47 Esas ve 2008/43 sayılı kararı ışığında sanığın yanılığın uygulama nedeniyle ortaya çıkacak sonuçtan ikinci kez yararlandırılmasının hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurmasına, adalet ve eşitlik ilkelerinin sakatlanmasına yol açacağı değerlendirildiğinden bozma nedeni yapılmamıştır...." şeklinde karar verilmiştir.

CMK. 253 maddesinde düzenlenen Uzlaştırma Kurumu, faile uzlaştırma suretiyle cezadan kurtulma şansı verdiğiinden aynı zamanda maddi Ceza hukukuna ilişkin bir hükümdür. Bu açıdan fail lehine geriye yürütülmesi zorunlu bir hükümdür. Uzlaştırmanın ne şekilde yürütüleceği işlemleri ise, usul hükmü olduğundan derhal yürürlük ilkesine tabidir. Bu nedenle usul hükümlerinde değişiklik yapan yasanın yürürlüğe girmesinden önceki usule göre yapılan işlemler geçerli kabul edilmelidir.

Bu bakımdan 6763 sayılı yasanın getirdiği usule müteallik hükümlerden önceki hükümlere göre yapılan Uzlaştırma işlemleri sonucunda uzlaştırma gerçekleşmemişse kanaatimizce yeniden uzlaştırma yoluna gidilmemelidir. Ancak yargıtayson dönemde vermiş olduğu kararları ile bunun aksine karar vermiştir. Yargıtay 4. Ceza dairesinin verdiği bir kararında, "...Hükmün açıklanmasına neden olan kasıtlı suçların, TCK'nın 125/1 maddesi ve TCK'nın 106/1.2.cümlesi uyarınca hakaret ve sair tehdit olması, 02/02/2016 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253. maddesi ve maddeye eklenen fıkraya göre uzlaşma hükümleri yeniden düzenlenmiş ve sanığa isnat edilen bu suçlar önceden de uzlaşma kapsamında ise de, 6763 sayılı Kanunun 34. maddesiyle, 5271 sayılı CMK'nın 24.ve 25. fıkralarındaki uzlaştırma bürosuna ilişkin düzenleme dikkate alınıp, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 2. ve 7. maddeleri gözetilerek, uzlaştırma işlemi uygulanarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun bu kapsamda tekrar değerlendirilip belirlenmesinde zorunluluk bulunması karşısında, hakaret ve sair tehdit suçları yönünden, uyarılama yargılaması yapılıp yapılmadığı araştırılarak, anılan hüküm yönünden uzlaştırma işleminin olumlu sonuçlanmış olması durumunda, sanığın denetim süresinde işlediği başkaca kasıtlı suçlardan mahkum olup olmadığı tespit edilip sonucuna göre, açıklanması geriye bırakılan hükmün açıklanıp açıklanmayacağıının değerlendirilmesi zorunluluğu..." bulunduğuundan bahisle bozma kararı vermiştir.²⁶⁸

Usul hükümlerinin derhal uygulanırlığı ilkesi uyarınca geriye yürütülmemesi gerektiğini düşündüğümüzden bu karara katılmak mümkün değildir. Aksi durumda halen görülmekte olan tüm dosyalarda Uzlaştırma usulünün yeniden başa dönerek uygulanması sonucunu doğurur ki, uzlaştırma amacı ile de bağdaşmayacak sonuçlar doğurur.

²⁶⁸ Yar.4.CD. 20/03/2017 tarih, 2015/14320 E.2017/8400 K. sayılı karar

Mahkemelerin iş yükünü azaltıcı değil de, arttırıcı bir sonuç doğurur. Kaldı ki, Uzlaştırmaya yalnız bir kez gidilir ilkesine de aykırılık teşkil eder.

Yargıtay 3. Ceza dairesi, Kanun yararına bozma talebiyle önüne gelen benzer bir başka konuda ise düşüncemiz doğrultusunda karar verdiği anlaşılmaktadır.²⁶⁹ Yüksek Yargıtay'ın bu konudaki uygulamaları açısından, daireler arasında halen uygulama birliği oluşmadığı anlaşılmaktadır.

V- İnfaz Aşamasında Uzlaştırma

Uzlaşma kurumu usul hukuku kurumu olmakla birlikte maddi ceza hukukuna yönelik sonuçları da olan bir kurumdur. Ceza hukukunun gelişmesi karşısında uzlaştırma kurumunun, Devletin cezalandırma hakkına ve yetkisine ilişkin sonuçlar da doğurduğundan ceza hukuku içinde de ele alınması yerinde olacaktır.²⁷⁰

Bu bakımdan infazı tamamlanmış dosyaların bu açıdan yeniden ele alınması mümkün değildir. Çünkü infazı tamamlanmış dosyaların ele alınması mümkün değildir. Ancak mahkemece kesinleşme şerhi ile İnfaz Bürosuna gönderilmiş veya infazına başlamış suçlar hükümler yönünden fail lehine düzenlemelerin geriye yürürlüğü nedeniye önem arz etmektedir.

Kesinleşen hükme konu suç, önceden uzlaştırma kapsamında olmadığı halde yasal değişiklik ile beraber uzlaştırma kapsamına alınan bir suç haline gelmiş ise bu durumda infaz savcılığınca mahkemesinden bu konuda karar istenmelidir. Mahkemesince hükme konu suçun yasal değişiklik sonradan uzlaştırma kapsamına alınan bir suç olduğunu tesbiti halinde, öncelikle infazın durdurulmasına karar verilmelidir. Akabinde yargılama sürecinde, sanık suçtan doğan zararını karşılamış ve mağdurda bir talebi

²⁶⁹ Yar.3.CD. 05.04.2017 tarih. 2017/2742 E. 2017/4021 K. sayılı karar ile "...6763 sayılı CMK. nu ile bazı kanunlarda değişiklik yapılmasına dair kanunun 34 ve 35. maddeleri ile, 5271 sayılı CMK. nun 253 ve 254. maddelerinde yapılan değişiklik çerçevesinde, 6763 sayılı kanun ile yapılan düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihtin önce usulüne uygun olarak yapılan uzlaşma tekliflerinin geçerli olduğu ve bu nedenle uzlaşma teklifi yapılmış ve kabul edilmemiş olan dosyalarda yeniden uzlaşma teklifi yapılmasına gerek bulunmadığı cihetle, somut soruşturma dosyasında müşteki şüpheli 'a uzlaşma teklifinde bulunulmasına karşın kabul etmemesi, diğer müşteki şüpheli... alınan ifadesinde uzlaşma istemediğini beyan etmesi karşısında, merciince yapılan itirazın kabulü yerine reddine karar verilmesine isabet görülmesinden bahisle 5271 sayılı CMK nin 309. maddesi gereğince anılan kararın bozulması lüzumünün ihbar olunduğu anlaşıldı. ... Adalet Bakanlığının bozma isteyen yazısına dayanan tebliğnamede ileri sürülen düşünce yerinde görüldüğünden Kayseri üçüncü Ağır ceza Mahkemesinin 22/12/2016 tarihli ve 2016/997 değişik iş sayılı kararının 5271 sayılı CMK nin 309/4 maddesi gereğince kanun yararına BOZULMASINA..." karar verilmiştir.

²⁷⁰ AYDIN, s.77

olmadığını beyan etmiş ise, mahkemece uzlaşmanın gerçekleşmiş olduğu tespiti ile düşme kararı verilmelidir²⁷¹. Şayet hükme konu suç 6763 sayılı yasa ile uzlaşma kapsamına alınan suçlardan ise (TCK.m. 106/1,141,157, ve küçükler yönünden mağdurun gerçek ve veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla üst sınırı üç yıla kadar olan suçlar) dan ise, bu durumda mahkemece uzlaştırma işlemleri için dosyanın Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesindeki Uzlaştırma bürosuna gönderilmeli ve sonucuna göre karar verilmelidir. Yargıtay'ın temyiz incelemelerinde vermiş olduğu kararlar bu konuda yol göstericidir.²⁷²

Uygulamada, bu konudaki tartışmalar henüz bitmiş değildir ve bazı sıkıntılar yaşanabilmektedir. Cumhuriyet Başsavcılığı infaz biriminde her hükümlü ve her suç için ayrı bir infaz kaydı tutulmaktadır. Aynı dosya kapsamında yargılanan çoğunlukla birlikte suç işleyen ve faili bir kaç kişi, mağdurun ise tek olduğu dosyalarda infaz savcılığı her bir şahıs için ayrı ayrı mahkemesinden karar isterken, mahkemece çoğunlukla talebe bağlı olarak hakkında karar istenen kişi yönünden değerlendirme yapmakta ve uzlaştırma için evrakı uzlaştırma bürosuna göndermektedir. Bu da tek olan mağdurun her defasında her fail için yeniden uzlaştırmaya davet edilmekte ve bıkkınlık verdiği için çoğunlukla sırf bu nedenle davete icabet etmemektedir. Bunun önüne geçilebilmesi için İnfaz savcılığında herhangi bir fail için talepte bulunulması üzerine, dosyayı inceleyen mahkemesinin, dosya kapsamındaki sanıkların tamamı için inceleme yaparak hükme esas suçların uzlaşma kapsamında suçlar olması halinde, re'sen infazın durdurulmasına karar vererek tamamı için dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermelidir. Böylece mağdurun tekrar tekrar çağrılarak ikincil mağduriyetinin de önüne geçilebilmektedir.

²⁷¹ AYDIN, s.77

²⁷² Yar.17.CD.21/03/2017 tarih, 2017/1125E. 2017/3267K.

BEŞİNCİ BÖLÜM

UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI VE UZLAŞTIRMACI

I-UZLAŞTIRMA TEŞKİLATI

A-Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı

Alternatif Uyuşmazlık çözümü yöntemlerinden (Önödeme, Uzlaşma ve Kamu Davasının Açılmasının ertelenmesi kurumları) beklenen verimin alınmaması, ve bu kurumlara işlerlik kazandırılması amacıyla, 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle, Genel Müdürlüğün görevleri arasına ceza muhakemesinde alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin geliştirilmesi ve etkin uygulanması amacıyla çalışmalar yapmak görevi de eklenmiş ve Genel müdürlük bünyesinde Bu hedefler kapsamında; önödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve uzlaştırma gibi cezada alternatif usullerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, cezada alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak, ulusal veya uluslararası nitelikte bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği halinde çalışmak, ceza mevzuatı ile Bakanlığa verilen alternatif usullere ilişkin görevleri yerine getirmek üzere Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde 10/10/2016 tarihli Bakan Olur'uyla“Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı” kurulmuştur.

Önce Bakan oluruyla kurulan bu teşkilat, 24 Kasım 2016 tarihinde TBMM meclisinde kabul edilen ve 2 Aralık 2016 tarih ve Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı kanunla gelen değişikliklerle beraber uzlaştırma süreci baştan ele alınmış ve değiştirilmiş olsa da, en kapsamlı değişiklik Uzlaştırma teşkilatına ve Uzlaştırmacı kimliğine ilişkin olarak yapılmıştır. Bu kapsamda 6763 sayılı kanunla, 2992 sayılı “*Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun*”un²⁷³

273- www.edb.adalet.gov.tr/mevzuat/2992,

(Erişim Tarihi: 22.01.2018).

9.maddesine eklenen hükümlerle birlikte Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı (Daire Başkanlığı) kurulmuştur. Daire Başkanlığının kurulmasındaki temel amaç alternatif usullerin Türkiye'nin tamamında objektif şekilde uygulanmasıdır. Daire başkanlığı bu amacı gerçekleştirmek için sıkı bir takip gerçekleştirmekte ve bu sürecin bir merkezden yönetilmesini sağlamaktadır.²⁷⁴

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, yargının iş yükünü azaltmanın yanında normal yargı prosedürüne göre daha hızlı ve mali açıdan daha uygun çözümü sağlamaktadır. Önceki kanunun bu amaçları sağlamada yetersiz kalması üzerine 6763 sayılı kanunla bunu bir adım ileri götürecek değişiklikler yapılmıştır.²⁷⁵

Daire Başkanlığı, bir daire başkanı ve yeteri kadar tetkik hakiminin yanında bunlara yardımcı olmakla görevli diğer personelden oluşmaktadır. Ayrıca Daire Başkanlığı'nın altında işbölümü ilkesi çerçevesinde Alternatif Çözümler Bürosu, Eğitim Bürosu, Denetim Bürosu gibi bürolar kurulabilir ve bu sayede Daire Başkanlığı içinde de belli bir uzmanlık sağlanır.

2992 sayılı kanunun 9. Maddesine eklenen hükümlerle Daire Başkanlığı'nın görevleri belirlenmiştir.²⁷⁶ Bu görevlerin içinde uzlaştırma usulünün etkin şekilde uygulanmasını

²⁷⁴ 6763 Sayılı Kanun Madde 9 Gereçesi

²⁷⁵ 6763 Sayılı Kanun Genel Gereçesi

²⁷⁶ 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı kurulmasına yönelik düzenlemeye de yer verilmiştir. Buna göre;" 2992 sayılı Kanunun 9'ncu maddesinde Başkanlığının görevleri;1- Önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif usullerin etkin şekilde uygulanmasını sağlamak, 2- Görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, 3- Uzlaştırmacı temel eğitimine ilişkin usul ve esaslar ile eğitim verecek kurum ve kuruluşların niteliklerini belirlemek ve bunlara izin verilmesini Bakanlığın onayına sunmak, bu kurum ve kuruluşları listelemek ve elektronik ortamda yayımlamak,

4- Uzlaştırmacı eğitimi sonunda yapılacak sınavın usul ve esaslarını belirlemek ve sınavları yapmak,

5- Uzlaştırmacı siciline kabule ilişkin usul ve esasları belirlemek, uzlaştırmacıların sicile kabulüne ve sicilden çıkarılmasına karar vermek, sicile kayıtlı uzlaştırmacıları, görev yapmak istedikleri Cumhuriyet başsavcılıklarına göre listelemek,

6- Uzlaştırmacılara verilecek dosyaların tevzi esasları ile aylık olarak verilebilecek azamî dosya sayısını belirlemek,

7- Uzlaştırmacıların denetimine ve performansına ilişkin usul ve esasları belirlemek,

8- Alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak,

9- Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek,

10- Görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleri ile iş birliği halinde çalışmak,

11- Görev alanıyla ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşlarla işbirliği yapmak,

12- Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesini hazırlamak, " olarak belirtilmiştir.

sağlamak; uzlaştırmacı temel eğitimine ilişkin usul ve esasları belirlemek; eğitim verecek kurum ve kuruluşların niteliklerini tespit etmek ve izin talep eden kurum ve kuruluşların izinlerini bakanlığın onayına sunmak bulunmaktadır. Bu sayılan görevlerden anlaşılacağı üzere daha önce yeterli etkinliğe ulaşamayan uzlaştırma kurumunun Daire Başkanlığı'nın²⁷⁷ gözetiminde daha etkili hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Daire Başkanlığı, uzlaştırmacıların eğitimlerinin nasıl yapılacağını ve bu eğitimin hangi kurumlar tarafından, nasıl verileceğini belirleme yetkisi ile donatılmıştır.

Eğitimlerinin nasıl yapılacağını belirlemekle birlikte Daire Başkanlığı bu eğitimlerin sonucunda uzlaştırmacı adaylarının başarılı olup olmadıklarını tespit etmek için yapılacak sınavın esaslarını belirlemeye ve bu sınavı yapmaya yetkilendirilmiş ve görevlendirilmiştir. Bu sınav sonucunda başarılı olan adayların uzlaştırmacı siciline kabulüne ve kaydına ilişkin esasları belirlemek de, bu sicil kayıtlarını tutmak da Daire Başkanlığı'nın görevleri arasında bulunmaktadır. Daire Başkanlığı ayrıca sicile kaydedilmiş olan uzlaştırmacıların denetimine ve performansına ilişkin esasları belirlemekle yükümlüdür.

Bunlarla birlikte Daire Başkanlığı, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde bilimsel çalışmalar yürütür, toplantılar düzenler, yayınlar yapar ve bu amaçlara yönelik çalışmalara destek olur, bu çalışmaları teşvik eder.

Uzlaştırmacı olmaya hak kazanmış kişilerin sicilleri, Daire Başkanlığı tarafından tutulur. Bu kapsamda toplu olarak sicil numarası sistemiyle sicil tutulduğu gibi her bir uzlaştırmacının uzlaştırmayla bağlantılı kişisel özelliklerinin de kayıt edildiği şahsi sicil dosyaları Daire Başkanlığı nezdinde tutulur.

Bu sicil kayıtlarının yanı sıra Daire Başkanlığı uzlaştırmacıların çalışmak istedikleri Cumhuriyet Başsavcılığı talepleri ve uzlaştırmacı ihtiyacını da göz önüne alarak, her Cumhuriyet Başsavcılığı²⁷⁸ yargı çevresine ayrı uzlaştırma listeleri düzenler.

²⁷⁷ Ceza Muhakemesi Uzlaştırma Yönetmeliği taslağının Tanımlar başlıklı m.4/1.c bendine göre Daire Başkanlığı: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığını ifade eder.

²⁷⁸ 07/10/2004 tarihinde 25606 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanununun 16. maddesi ile Cumhuriyet Başsavcılığı Teşkilatının kuruluşu düzenlenmiştir. Buna göre; "Cumhuriyet başsavcılığının kuruluşu. Madde 16- Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulur. Cumhuriyet başsavcılığında, bir Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı bulunur. Gerekli görülen yerlerde Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar

Netice itibariyle; ülkemizde uzlaşma kurumunun şu ana kadar başarısız olmasının temel nedenlerinden biri olan kamuoyunun yeterince aydınlatılmaması konusunda da Daire Başkanlığı'na görev verilmiştir; Daire Başkanlığı kamuoyunun uzlaştırma kurumuna ilişkin bilgilendirilmesi için gerekli önlemleri almakla yükümlü tutulmuştur.

B- Uzlaştırma Büroları

6763 sayılı kanunla yapılan değişikliklerle birlikte her cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde birer uzlaştırma bürosu kurulması öngörülmüştür. Kurulan bu uzlaştırma bürolarında yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ile birlikte yeteri kadar personel görevlendirilir.²⁷⁹

Yüksek Kurulunun kararıyla bir veya birdenfazla Cumhuriyet başsavcivekili atanır. " şeklinde Cumhuriyet Başsavcılığı teşkilatının yasal dayanağı belirtilmiştir.

²⁷⁹ 6763 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra; "T.C. Adalet Bakanlığı,Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, Alternatif Çözümler Daire Başkanlığınca, 07/12/2016 tarih ve Sayı : 24340503-659-0005-2016-E.3/78731-sayı ve Uzlaştırma konulu yazısı ile tüm Cumhuriyet başsavcılıklarına yazı yazılarak Cezada alternatif usullerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve uygulama birliği sağlanması için iç tamim gönderilmiştir. Buna göre "Önödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve uzlaştırma gibi cezada alternatif usullerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, cezada alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak, ulusal veya uluslararası nitelikte bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmalarını teşvik etmek ve desteklemek, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği halinde çalışmak, ceza mevzuatı ile Bakanlığa verilen alternatif usullere ilişkin görevleri yerine getirmek üzere Genel Müdürlüğümüz bünyesinde 10/10/2016 tarihli Bakan Olur'uyla "Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı" kurulmuştur.

6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 9 uncu maddesi ile de 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle, Genel Müdürlüğümüz görevleri arasına ceza muhakemesinde alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin geliştirilmesi ve etkin uygulanması amacıyla çalışmalar yapmak görevi eklenmiş ve Genel Müdürlüğümüz bünyesinde Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı yasal hüviyete bürünmüştür.

6763 sayılı Kanunun 34 ve 35 inci maddeleriyle, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 ve 254 üncü maddelerinde değişiklik yapılmıştır. Uzlaşma kapsamındaki suçların sayıları artırılmış, takibi şikayete bağlı olan ve etkin pişmanlık hükümleri kapsamına giren suçlarda uzlaşma kapsamına alınmıştır. Suça sürüklenen çocuklar yönünden üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda uzlaşma kapsamına dahiledilmiş, Kanun ile her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulması zorunlu hale getirilmiştir.

Kanunun yürürlüğe girmesiyle uygulamada bazı tereddütler olduğundan aşağıda belirtilen hususlarda açıklama yapılması gereği duyulmuştur.

Bu kapsamda;

1-6763 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 02/12/2016 tarihi itibarıyla her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürolarının kurulmasının ve bu büroda yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ile personelin görevlendirmesinin ivedi bir şekilde yapılması, bu konuda Yönetmelik değişikliğinin beklenmemesi, uzlaştırma bürolarının kurulduğuna ilişkin bilginin ve uzlaştırma bürolarında görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekili, Cumhuriyet savcısı ve personelin ad-soyad ile sicil numaralarının ivedi olarak Başkanlığımıza bildirilmesi,

2-Uzlaştırma bürosunda Cumhuriyet başsavcılığı genel soruşturma bürosundan gelen dosyalarla ilgili olarak soruşturma dosyası uzlaştırma kaydı, mahkemelerden gelen dosyalarla ilgili olarak ise mahkeme dosyası uzlaştırma kayıtlarının oluşturularak işlemlerin yapılması,bu hususta Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığınca UYAP'ta bir sistem oluşturulana kadar kayıtların fiziki olarak tutulması,

3-Uzlaşma kapsamına giren suçla ilgili soruşturmaya ilişkin tüm delillerin müracaat ya da genel soruşturma savcısı tarafından toplanması, kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde uzlaştırma

Uzlaştırma büro iş ve işlemleri, Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili yahut Cumhuriyet savcısının gözetiminde ve verdiği talimatlara uygun olarak yazı işleri müdürünün yönetiminde zabıt katibi ve diğer görevliler eliyle gerçekleştirilir. Burada incelenmesi gereken önemli bir husus yazı işleri müdürü ile zabıt katibinin görev ve yükümlülükleridir. Zira sürece uzlaştırma bürosu vasıtasıyla dahil olmaktadır.

Yazı işleri müdürü, uzlaştırma bürolarında, Cumhuriyet savcılarının muhattap oldukları bir nevi yardımcıları niteliğindedir. Bu kapsamda Cumhuriyet savcılarının vermiş oldukları görevleri yapmakla görevlidirler. Bürodaki iş ve işlemlerin savcıların verdikleri talimatlara uygun

işlemlerinin yerine getirilmesi için dosyanın "uzlaştırma bürosuna gönderme kararı" ile uzlaştırma bürosuna gönderilmesi, Yeterli şüphenin bulunmaması halinde ise kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın genel soruşturma savcısı tarafından verilmesi,

4-Eksik soruşturma yapılması ya da hiç soruşturma yapılmadan dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi halinde, bu dosyanın eksikliklerin giderilmesi amacıyla "soruşturma bürosuna gönderme kararı" ile tekrar genel soruşturma bürosuna gönderilmesi,

5-Uzlaştırmacının, uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla uzlaştırma bürosu üzerinden yapabileceği,

6-Uzlaştırmacı, taraflara uzlaşma teklifinden önce uzlaşmanın mahiyeti, uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları hakkında ayrıntılı bilgi vereceğinden, uzlaşma teklifinin reddi halinde de uzlaştırmacıya harcadığı emek ve mesaisiyle orantılı olarak bir ücret takdir edilmesi gerektiği,

7-Ceza mahkemelerinden uzlaştırma işlemlerinin yapılması için uzlaştırma bürolarına gönderilen dosyalarla ilgili uzlaştırma bürolarında ayrı bir mahkeme dosyası uzlaştırma kaydının tutulması, bu hususta Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığınca UYAP'ta bir sistem oluşturulana kadar kayıtların fiziki olarak tutulması,

8-Kovuşturma aşamasında olan dosyalarda uzlaşma kapsamına alınan, vasıf değişikliği nedeniyle uzlaştırma kapsamına giren ya da etkin pişmanlık hükümlerine ilişkin sınırlamanın kaldırılması nedeniyle uzlaştırma kapsamında kalan suçlarla ilgili olarak usul ekonomisi gereğince durma kararı verilemeyeceği, bu durumda mahkemenin duruşmayı uzlaştırma işlemlerinin sonuçlanmasına kadar talik etmesi gerektiği, 5271 sayılı Kanunun 254 üncü maddesinin bir ve ikinci fıkralarının bir bütün halinde değerlendirilmesinin lazım geldiği, mahkeme bünyesinde uzlaştırma büroları kurulmadığı için mahkemelerin, kovuşturma aşamasındaki dosyaları uzlaştırma işlemlerinin anılan Kanunun 253 üncü maddesinde belirtilen esas ve usule göre yerine getirilmesi amacıyla uzlaştırma bürosuna göndermesi gerektiği, uzlaşma gerçekleştiği takdirde uzlaştırmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını, edimin kanuna, hukuka ve emredici hukuk kurallarına uygun olup olmadığını denetleme, uzlaştırma raporunu mühür ve imza altına alma yetkisinin de ilgili mahkeme hâkimine ait olduğu,

9-Yargıtay tarafından uzlaştırma kapsamının genişlediğinden bahisle bozma kararı verilerek gönderilen dosyalara ilişkin olarak da yukarıdaki fıkra hükümleri uyarınca işlem tesis edilmesi gerektiği,

10-Kesinleşmiş veya infaz aşamasında olan dosyalarda uzlaştırmayla ilgili uyarılma yapıp yapılmayacağına ilişkin olarak da; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 30/10/2007 tarihli ve 2007/4-200 esas, 2007/219 sayılı kararında da belirtildiği gibi, uzlaşma kurumu her ne kadar 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 ve 254 üncü maddelerinde hüküm altına alınarak usul hukuku kurumu olarak düzenlenmiş ise de, söz konusu değişiklik fail ile devlet arasındaki ceza ilişkisini sona erdirmesi bakımından maddi hukuka da ilişkin olduğundan, yürürlüğünden önceki olaylara da uygulanabileceği değerlendirilmekle birlikte sorunun kanun ve yargı yoluyla çözümlenmesinin uygun olacağı, Konularında bilgi edinilmesini ve mülhakat Cumhuriyet başsavcılıkları ile bilgileri bakımından ceza mahkemelerine duyurulmasını.."

gerçekleşmesini sağlamak ve bunu denetlemekle, bu amaç doğrultusunda zabıt katiplerini ve diğer görevliler arasında iş bölümünü yapmakla da görevlidir.

Cumhuriyet savcısının onayıyla uzlaştırmacının görevlendirmesini gerçekleştirmek, savcının uzlaştırmacıya verilmesini uygun gördüğü evrakın havale ve teslimini sağlamak da yazı işleri müdürünün görev ve sorumlulukları kapsamındadır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere yazı işleri müdürü uzlaştırma bürosundaki, Cumhuriyet savcısından sonra, en yetkili memurdur. Görev kalemleri çoğaltılabilirse de esas görevi büronun düzgün ve iyi işleyişini sağlamaktır.

Zabıt katipleri ise, esas olarak yazı işleri müdürünün kendisine verdiği işleri takip etmek ve layığı ile yerine getirmekle mükelleftir. Bu kapsamda yazı işleri müdürlerinin yapmakla mükellef oldukları işlerde onlara yardımcı olurlar.

II- UZLAŞTIRMACI

A- Uzlaştırmacının Nitelikleri

Her ne kadar uzlaştırma süreci birçok aktörün dahil olduğu bir süreç olsa da, sistemin kalbinde uzlaştırmacı bulunmakta ve sistemin yapısını tam anlamıyla idrak edebilmek için uzlaştırmacının anlaşılması ayrı bir önem taşımaktadır.

Öncelikle bir kişinin uzlaştırmacı olabilmesi için öncelikle hukuk öğrenimi görmüş olması gerekmektedir. Hukuk eğitimi görmüş olma şartı öncelikle Hukuk fakültesinden mezun olarak gerçekleştirilebilir. Ancak bunun yanında programlarında yeterince hukuk bilgisi veren İktisadi ve İdare Bilimler veya siyasal bilgiler alanlarından 4 yıllık lisans eğitiminin tamamlanması sureti ile de gerçekleştirilebilir.

6763 sayılı yasa taslağı TBMM Adalet Komisyonunda görüşülmesi sırasında uzlaştırmacının Hukuk Fakültesi mezunu olma gerekliliği konusunda yaşanan tartışma sonucunda tasarıya uzlaştırmacı olabilmek, Hukuk Fakültesi mezunu olma şartı konulmuştur. Bu görüşe muhalefet eden Adalet Bakanı Bekir Bozdağ "...Almanya, Avusturya, İspanya, Portekiz gibi ülkelerde uzlaştırmacılar arasında baktığımızda toplum psikolojisi, insan psikolojisi üzerinde eğitim alanların sosyologların, psikologların bazı denetimli serbestlik görevlilerinin uzlaştırma işlerini yaptığını görüyoruz. Öte yandan Kanada, Norveç, ve Finlandiya da ise ücretli veya gönüllü olarak yapıldığını görüyoruz. Burada da bir sınırlama olmadığını görüyoruz" gerekçeleriyle karşı çıkmıştır. Aynı komisyonda Prof. Dr. Bahri Öztürk"... Uzlaştırma bir

tekniktir. Herkesin uzlaştırma kabiliyeti olduğunu kabul etmek de mümkün değildir. Avukattır ama uzlaşma ehliyeti yoktur. onun için mümkün merteye yaymakta...Mesela Almanya da ve Avusturya da sivil toplum örgütleri öne çıkarılmaktadır. ...Uzlaştırımacı kadrosunun mümkün merteye zenginleştirme de fayda vardır." şekilde görüş belirtmiştir. Karşı çıkan üyelerin Uzlaştırma hukuk eğitimi gerektirdiğini ve Türkiye de yetişen hukukçu sayısının çokluğu dikkate alındığında bunun yeterli olduğunu ve Hukuk mezunu olma şartı getirilmesini savunmuşlardır.²⁸⁰ Adalet Komisyonunda Hukuk mezunu olma olarak kabul edilerek meclise sunulan tasarıda, meclis görüşmeleri sırasında verilen önergeyle kapsamı genişletilerek Hukuk Fakültesi Mezunu olma veya programında hukuk eğitimine yer yüksek öğrenim kurumu mezunu şeklinde yasalaşmıştır.

Kanaatimizce; Uzlaştırımacı olabilmek için asgari düzeyde hukuk eğitimi görülmesi gerekliliği yanında, insan ve toplum psikolojisini bilen, müzakere yeteneği ve hitabet kabiliyeti olan kişiler olmaları gerektiğinden kapsamın geniş tutulması ve psikolog, sosyolog hatta eğitimcilerin bu kapsama alınmasında yarar bulunmaktadır. Zaten Uzlaştırımacı olabilmek için zorunlu eğitim den geçmek ve sınavda başarılı olma şartı getirildiğinden verilecek eğitimle hukuk eğitimi de verilerek eksiklik giderme imkanı bulunmaktadır.

Her ne kadar ülkemizde uzlaştırımacıların hukuk fakültesi mezunu olması ve programında hukuk eğitimine fakülteden mezun olma şartı aransa da bu durum öğretilerde birtakım yazarlar tarafından bunun diğer hukuk sistemlerinin ekseriyetinde böyle olmadığı, bu sistemlerde uzlaştırımacıların bu konuda özel eğitim almış, denetimli serbestlik kurumlarında, sosyal yardım kurumlarında tecrübe edinmiş ve herhalde uzlaştırma işlemini gerçekleştirmeye gönüllü her kişinin içinden seçildiğinden bahisle eleştirmektedir.²⁸¹

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi üye devletlerin onarıcı adalet pratiklerinin geliştirilmesi ve kullanılmasının tavsiye edilen kararını kabul etmiştir. Daha sonra ise ceza adalet sisteminde onarıcı adalet uygulamalarına dair temel ilkeler bu temel ilkelerde onarıcı adalet sürecinin kolaylaştırıcısı olarak uzlaştırımacıların toplumun tüm kesimlerinden, sağlıklı muhakeme ve insan ilişkilerini iyi kurma becerilerine sahip kişilerden olması üzerinde

²⁸⁰ TBMM Adalet Komisyonu Tutanak Dergisi C.1 Dönem 26, 9 Kasım 2016 tarihli 2.oturum, s.73, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/tutanaklar.htm> (Son Erişim Tarihi:22.02.2018)

²⁸¹ ÇETİNTÜRK, s.494-496

durulmaktadır. Uzlaştırmayı tarafsız bir şekilde gerçeklere dayalı olarak tarafların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayan bir şekilde ifa etmelerini tavsiye etmektedir. Onarıcı adalet sürecinin gerekli ve tarafsız fiziksel bir koşulda gerçekleşmesi gerektiği süreci kolaylaştıran uzlaştırmacıların temel, daha sonra da hizmet içi eğitimi sürekli olarak alması yine temel ilkelere vurgulanan olgulardır. Söz konusu temel ilkelere alınması gereken eğitim, olmazsa olmaz eğitim, ihtilaf çözümü, tarafların ihtiyaç ve koşullarının iyi analiz edilmesi, ceza adalet sistemiyle ilgili temel bilgi ve kendilerini bağlayan onarıcı adalet sistemine dair kapsamlı bir donanımı gerektirmektedir.²⁸²

Hakikaten yabancı hukuk sistemlerinin ekseriyetinde uzlaştırmacı olabilmek için hukuk fakültesi mezunu olma şartı aranmamaktadır. Ancak ülkemizdeki hukuk fakültelerinin sayısında son yıllarda gerçekleşen artış birçok hukuk fakültesi mezununun iş olanağını kısıtlamaktadır. Bu şartlar altında yargılama faaliyetinin bir unsuru olan uzlaştırma sürecinin hukuk fakültesi mezunu olmayan kişilere açılması hem bu mezunların iş olanağını ellerinden alacak olması eleştiri konusu olabilir ise de; Uzlaştırmacının salt hukuk bilgisi sahibi olmasının yeterli olmadığı, insan psikolojisi konusunda bilgi sahibi olma, davranış bilimleri ve iletişim yeteneklerinin önem arz etmesi nedeniyle, hukuk bilgisi yanında başkaca bilgi ve yeteneklerin varlığı da Uzlaştırma başarısı için gerekli olduğundan bu anlamda çeşitlilik yaratılmasının faydalı olacaktır.

Uzlaştırmacı olmak isteyen kişilerin tam ehliyetli olmaları gerekmektedir, Bundan ötürü herhangi bir sebepten kısıtlanmış olan kişilerin uzlaştırmacı olarak görev yapmaları mümkün değildir. Ayrıca herhangi bir suçu kasten işlemiş olmaktan mahkum edilmiş kişilerin de uzlaştırmacı olmaları mümkün değildir.

Nihayet Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından yetkilendirilmiş bir kurumda eğitimini tamamlamış olmak ve düzenlenen uzlaştırmacı sınavını başarıyla geçmiş olmak uzlaştırmacı olabilmek için olmazsa olmaz niteliklerdir.

B- Uzlaştırmacı Eğitimi

Uzlaştırmacı olmak isteyen kişilerin bu göreve başlamadan evvel eğitim almaları, göreve başladıktan sonra da mütemadiyen eğitime tabi tutulmaları esastır. Bu kişilere eğitimleri kapsamında öncelikle iletişim ve müzakere becerilerini geliştirecek dersler verilmeli, pratikler

²⁸² Ceza Adalet Sisteminde Mağdur-Fail Uzlaştırma Uygulamaları Uluslararası Çalıştayı, Mart 2012, (DR. LEYLA ŞEN konuşması,) s.5

yaptırılmalıdır. Hakikaten uzlaştırmacının iletişim kabiliyetleri sürecin başarıya ulaşmasında büyük bir etkiye sahiptir²⁸³ ve bu sebepten bu kabiliyetlerin geliştirilmesi önem arz etmektedir.

6763 sayılı yasa ile yapılan değişikliklerin yürürlüğe girmesinden sonra, 05/08/2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Ceza muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 50. maddesi ile Uzlaştırmacının eğitimin ne şekilde olacağı, eğitim süresi ve şekli itibariyle detaylı düzenleme yapılmıştır. Buna göre Eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü, iletişim ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi, mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli yada sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları, ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlamaktadır.²⁸⁴

Yönetmelik taslağının 51. maddesine göre, Uzlaştırmacı eğitimi, Hukuk Fakülteleri, Türkiye Barolar Birliği veya Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilir. Bu kuruluşlar Adalet bakanlığından izin alarak eğitim verebilirler.

²⁸³ GÜMÜŞEL, Ebru, Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007, s.62.

²⁸⁴ CMUY. nin Uzlaştırmacı eğitimi başlıklı 50. maddesi düzenleme yapılmıştır. Buna göre; "(1) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece eğitime tâbi tutulmaları sağlanır. (2) Eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü, iletişim ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi; mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlar. (3) Eğitimin konusu; görev yapacak kişilerin sahip olmaları gereken asgari nitelikler, bilgi düzeyi ve kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşur. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere, Daire Başkanlığınca belirlenen konularda teorik ve uygulamalı eğitim verilir.

(4) Uzlaştırmacı olacak kişilere otuz altı saati teorik ve on iki saati uygulamalı olmak üzere en az kırk sekiz ders saati eğitim verilir. Günlük eğitim sekiz saatten fazla olamaz ve eğitim grupları en fazla otuz kişiden oluşur. Bu sayıdan daha fazla kişiden oluşan gruplar için Daire Başkanlığından ayrıca izin alınır.

(5) Uygulamalı eğitim; adayların, bireysel ve gruplar hâlinde iletişim ve müzakere tekniklerini kullanma becerilerini geliştirmelerini sağlayacak örnek uyuşmazlık çözüm çalışmaları ile uygulama gözetimi faaliyetlerini içerir. Uzlaştırmacı eğitimi alan kişilerden örnek bir uyuşmazlık senaryosu ortaya koymaları, uzlaştırma yöntemini kullanarak sonuçlandırmaları ve eğitmenlerle birlikte grup değerlendirmeleri yapmaları beklenir.

(6) Uzlaştırmacılara, uzlaştırmacı eğitim izni verilen kuruluşlarca teorik ve uygulamalı, toplam sekiz ders saatinden az olmamak üzere iki yılda en az bir defa yenileme eğitimi verilir. Uzlaştırmacılar iki yılda bir verilen bu eğitime katılmak zorundadırlar.

(7) Eğitime katılanların, belgeye dayalı ve eğitim kuruluşlarınca kabul edilen haklı bir mazeretleri olmadıkça uzlaştırmacı eğitimi süresince verilen ders ve çalışmalara katılımları zorunludur. Eğitim kuruluşlarınca, adayların derslere devam durumunu gösteren çizelge düzenlenir ve kabul edilebilir haklı bir mazereti bulunmaksızın derslerin 1/12'sine devam etmeyenlerin eğitim programıyla ilişkisi kesilir.

(8) Eğitim kuruluşları, eğitimlerini başarı ile tamamlayan kişilere en geç bir ay içinde uzlaştırmacı eğitimini tamamladıklarına dair katılım belgesi verirler."

Uzlaştırmacı eğitimini tamamlayanların sicile kayıt olabilmeleri için bu yönetmeliğe uygun olarak yapılacak sınavda başarılı olmaları zorunludur. Sınavda başarılı olanların sicili tutulur ve her Ağır ceza Başsavcılığı bünyesinde tutulan uzlaştırmacı siciline kayıtlı kişiler içerisinden uzlaştırma görevlendirilmesi yapılır.

6763 sayılı yasa ile değiştirilen CMK. 253/25 maddesine göre,"Uzlaştırmacıların nitelikleri, eğitimi, sınavı, görev ve sorumlulukları, denetimi, eğitim verecek kişi, kurum ve kuruluşların nitelikleri ve denetimleri ile uzlaştırmacı sicili, uzlaştırmacılar ve eğitim kurumlarının listelerinin düzenlenmesi, cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan soruştırma bürolarının çalışma usul ve esasları, uzlaştırma teklifi ile müzakere usulü, uzlaştırma anlaşması ve raporda yer alacak konular ile uygulamaya dair diğer hususlara ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir." şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Ancak hemen belirtelim ki, 6763 sayılı yürürlüğe girmesinden sonra 6 ay içinde yeni yönetmeliğin yürürlüğe sokulacağı ve bu tarihten itibaren 6 ay için eğitim işlemlerinin tamamlanarak uzlaştırmacı seçim yapılacağı belirtilmiştir. Bu süre içerisinde eski Uzlaştırma yönetmeliğine göre uygulama yürütölmektedir.²⁸⁵Bu geçiş döneminden sonra gecikmeli olsa, 05/08/2017 tarihinde 30145 sayılı Resmi Gazetede yeni yönetmelik yayınlanarak aynı gün yürürlüğe girmesi ile yeni yönetmelik hükümlerine göre işlemler yürütölmektedir.

Daha sonra mağdur ya da suçtan zarar gören ve şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın kendine has özel koşulları hakkında eğitime devam edilmelidir. Keza uzlaştırmacı olmaya aday olan kişiler yıllanmış ceza avukatları olsalar dahi, uzlaştırmanın klasik ceza yargılamasından çok büyük farkları vardır ve bu farklar temelde, yargılama da, tarafların haklarının sonuna kadar savunulması ve bunlardan taviz verilmesi ilkesine dayanırken uzlaştırma süreci taraflar arasında ortak bir nokta bulunması ve bu nokta çerçevesinde, uzlaşmayı sağlamak olduğu için bu özel koşullar altında bu kişilerle nasıl çalışılması gerektiğinin eğitiminin verilmesi, uzlaştırma kurumunun başarısı için vazgeçilmezdir.

²⁸⁵ 6763 sayılı yasanın Geçici 1. Maddesine göre; " Ceza Muhakemesi Kanununun 253.üncü maddesine ilişkin yönetmelik, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde çıkarılır ve yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde uzlaştırmacı listeleri oluşturulur. Adalet Bakanlığı tarafından bu listelere uygun uzlaştırmacı görevlendirmesi amacıyla bir ilan yapılır. İlan yapılıncaya kadar, Ceza Muhakemesi Kanununun 253. maddesinde bu Kanunla yapılan değişiklik öncesinde öngörölen usule göre belirlenen uzlaştırmacılarından görevlendirme yapılmasına devam olunur ve bu uzlaştırmacılar görevlerini tamamlar."

Sonuç olarak verilecek eğitimin konusunu uzlaştırmacı olacak kişilerin haiz olmaları icap eden gerekli asgari niteliklerin kazandırılması ve uzlaştırma sürecinde ihtiyaç duyacakları kabiliyetlerin geliştirilmesi oluşturmaktadır.

Son olarak bu kişilere verilecek eğitimin teorik derslerden ibaret olmaması büyük önem taşımaktadır. Zira zaten bu kişiler belli bir hukuk formasyonunu sahip insanlardır; esas ihtiyaç duydukları husus, klasik ceza yargılamasından farklı olan uzlaştırma sürecine birtakım pratik çalışmalarla birlikte ısınmaları ve adapte olmalarıdır.

C- Uzlaştırmacının Atanması (Görevlendirilmesi)

Uzlaştırmacı olacak kişinin gerekli nitelikleri taşıması ve eğitimini tamamlaması halinde Uzlaştırma Bürosu'na kaydı yapılır daha sonra soruşturma sırasında Cumhuriyet savcısı gözetiminde uzlaştırma bürosu tarafından kovuşturma aşamasında hakim tarafından Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosuna dosyayı göndermesinden sonra, aynı şekilde uzlaştırma kapsamındaki ilgili dosya uzlaştırmacıya tevdi edilecektir.

Dosyanın tevdi edilmesinden sonra uzlaştırma evrakı, bir tutanak tutulmasıyla beraber uzlaştırmacıya verilir ve alındı belgesi dosyaya eklenir.

D- Uzlaştırmacının Reddi ve Çekinmesi

Ceza Muhakemesi Kanunu'nda hakimin davaya bakamayacağı haller ve hakimin reddi sebepleri de uzlaştırmacılar bakımından da uygulanır. (CMK m.253/10) Bu hüküm sebebiyle burada hakimin çekinmesi ve reddi sebeplerinin incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

CMK'de hakimin davaya bakamayacağı hâlleri, yani yasak hâlleri, ve hakimin reddi sebepleri 22. ve 24. maddelerde düzenlenmiştir:

Hâkimin davaya bakamayacağı hâller

Madde 22 – (1) Hâkim;

a) Suçtan kendisi zarar görmüşse,

b) Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayımlık ilişkisi bulunmuşsa,

c) Şüpheli, sanık veya mağdurun kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyundan biri ise,

d) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlât edinme bağlantısı varsa,

e) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında üçüncü derece dahil kan hısımlığı varsa,

f) Evlilik sona ermiş olsa bile, şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında ikinci derece dahil kayın hısımlığı varsa,

g) Aynı davada Cumhuriyet savcılığı, adli kolluk görevi, şüpheli veya sanık müdafiliği veya mağdur vekilliği

yapmışsa,

h) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse, Hâkimlik görevini yapamaz.

Hakimin görev yasakları sınırlı sayıda sayıldığı için kıyas yoluyla yeni yasaklar yaratılamaz.²⁸⁶ Bu sebepten uzlaştırmacılar bakımından da bu yasağa riayet edilmelidir. CMK 289 hükmü uyarınca hakimin yasaklık sebebi olmasına rağmen hükme iştirak etmesi mutlak bozma sebebidir.²⁸⁷

Bu hüküm uyarınca, örneğin uzlaştırmacı ile taraflardan herhangi birinin arasında hakimin çekinmesine sebebiyet verecek yakınlıkta akrabalık bulunması halinde uzlaştırmacının da çekinmesi yerinde olmaktadır..

Hâkimin reddi sebepleri ve ret isteminde bulunabilecekler. Madde 24 – (1) Hâkimin davaya bakamayacağı hâllerde reddi istenebileceği gibi, tarafsızlığını şüpheye düşürecek diğer sebeplerden dolayı da reddi istenebilir. Yasaklık hâlleri 22. maddede açıkça sayılmasına rağmen şüpheye düşürecek diğer hâller sınırlı olarak sayılmamıştır. Bu noktada örnek vermek gerekirse; belli akrabalık ilişkileri görev yasağı iken nişanlılık açıkça düzenlenmediği için şüpheye düşüren hâldir.²⁸⁸

Uzlaştırmacı tarafsızlığına şüphe düşüren bir hâl bulunması durumunda bunu taraflara izah etmelidir. Eğer bu izaha rağmen taraflar uzlaştırma sürecinin ilgili uzlaştırmacı tarafından yönetilmesine rıza gösterir iseler, artık uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecini yönetmeye devam edebilir.

Uzlaştırmacı taraflardan bağımsız olmalıdır. Uzlaştırmacı, bağımsızlığını veya taraflarla arasında menfaat çatışması yaratabilecek veya bu izlenimi verebilecek durumları açıklamadan görev yapmamalı veya göreve başlamışsa devam etmemelidir. Bu durumlara örnek olarak, uzlaştırmacının, yakınlarının veya iş ortaklarının taraflardan biri ile herhangi bir kişisel veya iş

²⁸⁶ ÖZTÜRK/ TEZCAN/ ERDEM/ GEZER/ SAYGILAR/ ÖZAYDIN/ ALANAKCAN/ ERDEN/TÜTÜNCÜ, S.175

²⁸⁷ ÖZTÜRK/ERDEN, s.227

²⁸⁸ ÖZTÜRK/TEZCAN/ERDEM/GEZER/SAYGILAR/ÖZAYDIN/ALAN AKCAN/ ERDEN TÜTÜNCÜ, s.178

ilişkinin bulunması, uzlaştırmanın sonucuna yönelik olarak doğrudan veya dolaylı herhangi maddî veya diğer menfaatinin bulunması, taraflardan biri için uzlaştırıcılık dışında herhangi bir yetkiyle görev yapması gibi durumlar sayılabilir. Bu ve benzeri durumların varlığı hâlinde, uzlaştırıcı ancak tarafların açık rızası ile göreve devam edebilir.²⁸⁹

Tarafsızlığını şüpheye düşürecek bir durumun varlığına rağmen uzlaştırmacı bunu taraflara izah etmesi yükümlülüğüne aykırı davranır ise tarafların herhangi biri uzlaştırmacıyı reddedebilir.

E- Uzlaştırmacının Yükümlülükleri ve Yasakları

Uzlaştırmacının en temel yükümlülüğü, taraflar arasında iletişimin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bu iletişimin gerçekleşmesi için gerekli olan her türlü önlemi alabilir ve almalıdır. Örneğin; ortak bir mekanda buluşulması taraflar bakımından çok zor ve katlanılmaz ise uzlaştırmacı taraflar arasında iletişimi, onları ayrı ayrı dinledikten sonra taleplerini ifadelerini birbirlerine iletmek suretiyle adeta bir ulak gibi yerine getirmelidir. Bunun yanında uzlaştırmacının görevi taraflar arasında hangisinin haklı olduğunu tespit etmek değildir.²⁹⁰Bu kapsamda maddi gerçeğe ulaşılması için çalışması görev tanımını aşacaktır, bu sebepten de yasaktır.

Öncelikle sonuç ve onarım anlaşması için asli sorumluluğun taraflara ait olduğu unutulmamalıdır. Uzlaştırmacının yükümlülüğü, "çok zor bir konuşma için güvenli bir ortam yaratmak ve diyalog süreci boyunca ve yeterli bilgiye dayalı ve gönüllü bir uzlaşmaya ulaşmada mağdur ve faile yardım etmektir. Uzlaştırmaca hiç bir zaman, bir tarafı anlaşmaya veya uzlaştırmaya katılmaya zorlamayacaktır. Özet olarak, uzlaştırmacı sorunu bizzat çözmemelidir, fakat tarafların mümkün olduğunca bunu yapabilmesini sağlamaktır. Uzlaştırmacı, tarafların yalnız kendi çıkarları değil, olayın içinde olan veya anlaşmadan etkilenmesi muhtemel olan diğer kişilerin çıkarlarını da düşünmesine teşvik etme sorumluluğunu taşımaktadır.

Ayrıca Uzlaştırmacı, uzlaştırma sürecinin her aşamasında, taraflar arasında ister psikolojik, ister sosyal, isterse ekonomik düzeyde olabilecek güç dengesizliklerine dikkat etmelidir. Eğer taraflar arasında önemli dengesizliklerin giderilmesi imkanı kalmamışsa

²⁸⁹ ÖZBEK, s.43

²⁹⁰ CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, 2015, s.519.

uzlaştırma sürecini sonlandırılmalıdır.²⁹¹ Bu itibarla Uzlaştırımcı uzlaşmanın özgür irade altında yapılmasını ve bir tarafın diğer tarafa baskı yapması önlemelidir.

Öte yandan, uzlaştırımcının suça sürüklenen çocukla mağduru bir araya getirmesi, bu sayede toplumdan uzaklaşan çocuğun yaptığı fiilin sonuçlarını idrak ederek topluma geri kazandırılmasının kolaylaştırılması gerektiği öğretide yazarlarca savunulmaktadır.²⁹² Ancak CMK. m. 253 de, küçükler yönünden uzlaştırma işlemleri kanuni temsilcileri aracılığıyla yürütülür. Kanaatimizce, çocukları gerek suça sürüklenen çocuk olması durumunda, gerekse suçun mağduru olması durumunda, uzlaştırımcı aracılığıyla bir araya getirilerek, yeni bir pazarlığın içine sokulması, onların ikincil mağduriyet yaşamasına neden olabilir. bu nedenle çocukların bu ortamdan uzak tutulması travma yaşamalarının engellenmesi ve ikincil mağduriyet yaşamalarının engellenmesi açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla çocukların taraf olduğu uzlaştırma işlemlerinde, görüşmelerin kanuni temsilcileri yürütülmesinin öngörülmesi yerinde bir düzenleme olmuştur.

6763 sayılı kanunla yapılan değişikliklerle yetişkinler ve çocuklar arasındaki eşitlik bozulmuş olup, çocukların lehine düzenlemeler getirilmiştir.²⁹³

Uzlaştırımcı sürecin başlamasından sonuna kadar gizlilik ilkesine riayet etmeli bu gizliliğin korunması için gerekli önlemleri almalıdır.²⁹⁴

Bu noktada uzlaştırımcı gizliliğin de korunması için uzlaştırmaya taraf olmayan kimseleri görüşmelere dahil etmemelidir.²⁹⁵

Uzlaştırımcının bir diğer yükümlülüğü, dosyadaki belgelerin birer örneğinin uzlaştırma bürosu tarafından kendisine verilmesinden itibaren otuz gün içerisinde uzlaştırma sürecini tamamlamaktır, bu süre bir sefere mahsus olmak üzere yirmi gün daha uzatılabilir.(CMK m.253/12)

Elbette uzlaştırımcının, kişisel özellikleri onun bu göreve atanmasındaki temel gerekçe olduğundan, yönetmek ve yürütmekle mükellef olduğu uzlaştırma sürecini şahsen ifa etme

²⁹¹ AERTSEN, 2012, s. 5

²⁹² ZAFER Hamide, Suçtan Zarar Gören Küçüklerin Türk Ceza Muhakemesinde Hakları, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2003/1, s.129-130

²⁹³ 6763 Sayılı Kanun Genel Gereği

²⁹⁴ KAYA, Mehmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2016 s.144.

²⁹⁵ KAYA,s.144

yükümlülüğü vardır. Bu kapsamda görevinin yerine getirilmesini kısmen dahi olsa başkasına devretmesi yasaktır. Uzlaştırıcı olarak yükümlülüğün ihlali durumlarının doğması durumunda uzlaştırıcının değiştirilmesi mümkündür.

ALTINCI BÖLÜM

UZLAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Genel Olarak

Uzlaşma müzakerelerinin ardından tarafların uzlaşıp uzlaşmamalarına göre birtakım hukuki sonuçlar doğar. Bunların sonuçlarının incelenmesine geçilmeden önce hatırlatılmalıdır ki, uzlaşma sağlanmasına da sağlanamamasına da tarafların özgür iradeleriyle rıza göstermeleri gereklidir.²⁹⁶

Bu noktada, daha önce de belirttiğimiz gibi, tarafların özgür iradelerinin oluşabilmesi için aydınlatılmaları gerekliliği sebebiyle müzakerelerin sonunda uzlaştırmacının tarafları uzlaşmaları yahut uzlaşmamaları halinde ortaya çıkacak olan hukuki neticeler hakkında tarafları son bir kez daha bilgilendirmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Bu bilgilendirmeden sonra taraflar uzlaşmak yahut uzlaşmamak hususunda son kararlarını verirler ve kararları doğrultusunda uzlaştırma süreci sonuçlanır.

I- Uzlaşmanın Sağlanması

A- Zararın Giderilmesi

Mağdur veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesi uzlaştırmanın en karakteristik ve en önemli unsuru olarak kabul edilmektedir.²⁹⁷

Hakikaten uzlaştırmayı şikayetten vazgeçme gibi kurumlardan ayıran temel özellik, mağdurun zararının tamamen veya kısmen giderilmesidir. Ancak 6763 sayılı kanunla yapılan değişikliklerle birlikte artık mağdur veya suçtan zarar gören, sanık veya şüpheliyi affedebilir ve kendisinden hiçbir edimin de gerçekleştirilmesini istemeyebilir, bu hâlde de muteber bir uzlaştırmanın varlığından söz edilecektir.CMUY.m.33/2)²⁹⁸

²⁹⁶ ÖZGENÇ, s.347

²⁹⁷ BALCI, Demirel, Nezihe, Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2012, s.2

²⁹⁸ CMUY. m. 33. maddesinde Edimin konusu olabilecek haller düzenlenmiştir. Buna göre:"
(1) Taraflar uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşağıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka ve ahlaka uygun başka bir

Yukarıdaki açıklamalar ışığında kural olarak tarafların uzlaşmış sayılabilmeleri için mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesi hususunda anlaşmış olmalarının gerekli olduğu söylenebilir. Bu sebeple taraflar uzlaşmanın sonucu niteliğinde, sanık yahut şüphelinin yerine getireceği, bir veya birkaç edimi belirlemeli ve bunun üzerinde anlaşmalıdırlar. Taraflar bu edimlerin içeriğini hukuka ve ahlaka uygun olarak belirleme yetkisine haiz olmakla birlikte Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma yönetmeliğinin 33. maddesinde edim konusu olabilecek hususlar saymak suretiyle belirlenmiştir. Hukuka ve ahlaka aykırı olmamak koşuluyla taraflar farklı durumları da edimin konusu olarak belirleyebilme imkanı bulunmaktadır.

2005 yılında bu yana ceza sistemimize giren uzlaşma kurumundan istenilen oranda başarı sağlanamamış ise de, tarafların çok başarılı uzlaşma örnekleri görülmüştür. Bu anlamda başarılı Uzlaştırma örneklerinden bahsetmek gerekirse;²⁹⁹

- İzmir'de eşine hakaret eden bir şüpheli hakkında hakaret suçundan yürütülen soruşturmada şüpheli ile müşteki, şüphelinin eşinden özür dilemesi ve Öfke Kontrol Rehberi isimli kitabı okuyup özetini müştekiye okuyup dosyaya sunması kaydıyla uzlaşmışlardır.

-Taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada şüpheli ile müşteki, müştekiye 300 Türk lirası ödenmesi ve bir ilköğretim okuluna 1000 adet mont bağışlanması karşılığında uzlaşmışlardır.

- Hakaret suçundan yürütülen bir soruşturma da, şüpheli ihtiyaç sahibi çocuklara 1400 Türk lirası tutarında kırtasiye malzemesi dağıtımını karşılığında müşteki ile uzlaşmıştır.

Aile hukukundan kaynaklanan yükümlüğünü ihlal eden bir şüpheli, 2000 adet

edimi kararlaştırabilirler:a) Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi, b) Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

c) Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması,

ç) Mağdur, suçtan zarar gören, bunların gösterecekleri üçüncü şahıs veya bir kamu kurumu ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerinin geçici süreyle yerine getirilmesi,

d) Toplumla faydalı birey olmayı sağlayacak bir programa katılımın sağlanması,

e) Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi.

(2) Taraflar uzlaştırma süreci sonunda edimsiz olarak da uzlaşabilirler.

²⁹⁹ Adalet bakanlığı Uzlaştırma bilgi notu

plastik su şişesi kapağı toplayıp, bunu İzmir ilinde bir engelliler kooperatifine vermesi karşılığında mağdurla uzlaştırılmıştır.

-Basit yaralama ve hakaret suçundan yürütülen bir soruşturmada, şüpheli ihtiyaç sahibi 15 kişiye ramazan paketi alıp teslim etmek kaydıyla müşteki ile uzlaşmıştır.

-Hakkında hakaret ve kişilerin huzur ve sükununu bozma suçundan soruşturma yürütülen şüpheliler Çocuk İzlem Merkezine 200 Türk lirası kıyafet yardımı ve bir huzurevinde 3 gün günde bir saat çalışmak kaydıyla mağdurla uzlaştırılmıştır.

-Taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada şüphelinin Mehmetçik Vakfına 2.000 Türk lirası bağış yapması karşılığında müşteki ile uzlaştırılmıştır.

-İzmir'de taksirle yaralama suçundan yürütülen bir soruşturmada, şüpheli vekili ile mağdur vekili uzlaşma görüşmeleri sırasında 140.000 Türk lirasına anlaşmışlar. Bu anlaşma üzerine dosya uzlaşma ile sonuçlandırılmıştır.

-Trafik kazası neticesi yaralanan mağdura şüpheli tarafından 105.000.00 TL ödenmesi sureti ile uzlaşma sağlanmıştır.

-Bir soruşturma dosyasında müştekinin ikametinin bulunduğu sokağa yazı yazmak sureti ile müştekinin huzur ve sükununu bozan şüpheli yazdığı yazıyı silmek ve müştekiden özür dilemek suretiyle uzlaştırılmıştır.

-Denizli ilinde bir soruşturma dosyasında evini ve çocuklarını terk eden ve apartta yaşayan şüpheli, eşine çiçek almak ve özür dilemek suretiyle mağdur eşiyile uzlaşmıştır.

Burada değinilmesi gereken bir diğer husus zararın giderilmesi için belirlenmiş olan edimin ani olarak mı yoksa dönemsel olarak mı ifa edileceğidir zira belirlenmiş edime göre uzlaştırma sonunda verilecek olan karar değişecektir.

1- Edimin Ani Olarak İfa Edilmesi

Eğer bir borcun ifası sırasında alacaklının ifayla elde ettiği çıkar zaman birimiyle ölçülemeyecek bir anda gerçekleşiyorsa burada “*ânîedim*”den söz edilir.³⁰⁰ Başka bir deyişle, Uzlaştırma taraflarının üzerinde anlaştıkları edimin derhal yerine getirilmesi durumunda, Edimin ani olarak ifa edilmesinden söz edilecektir. Uzlaştırma

³⁰⁰ OĞUZMAN, Kemal/ÖZ Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt1, Vedat Kitabevi, 2013, s.11

görüşmeleri sonucunda, şüphelinin mağdura belli bir miktar paranın ödenmesi konusunda tarafların anlaşmaları halinde, Anlaştıkları bir miktarın bir defada ödenmesiyle edim yerine getirilmiş demektir.

Uzlaştırmanın sonunda taraflar eğer muayyen bir miktar paranın mağdura ödenmesi konusunda anlaşmış iseler,, yahut şüpheli veya sanığın mağdurdan özür dilemesini öngörmüş iseler bunlar birer ânî edim niteliğinde olacaktır. Eğer zararın giderilmesi için taraflar, ânî bir edimin gerçekleştirilmesi üzerinde anlaşmış iseler, ve bu edim gerektiği gibi yerine getirilmiş ise, artık Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer bulunmadığı yönünde karar verilmesi gerekecektir.³⁰¹

2- Edimin Sürekli veya Aralıklı Olarak İfa Edilmesi

Eğer borçlu borcunu zaman içerisinde sürekli ve aralıksız olarak ifa edecekse yani bu borç sürekli bir davranış ile ifa edilebiliyorsa “*sürekli edim*”in varlığından söz edilir.³⁰² Sanık veya şüphelinin belli bir müddet süresince kamu yararına hizmet veren bir kurumda hizmet görmesi sürekli bir davranış teşkil ettiği için sürekli edim niteliğinde olacaktır. Eğer borçlu borcunu zamana yayılmış olarak, düzenli yahut düzensiz aralıklarla borcunu ifa edecekse “*aralıklı edim*”den bahsedilir.³⁰³

Sanık veya şüpheli belirli aralıklarla muayyen bir bedeli mağdura ödemeyi borçlanmışsa burada aralıklı edimin varlığından söz edilir. Eğer zararın giderilmesi için taraflar, sürekli yahut aralıklı bir edimin gerçekleştirilmesi üzerinde anlaşmış iseler bu edimin gerçekleştirilmesi sona erene kadar Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilmesi gerekecektir. Bu kapsamda kamu davasının ertelenmesi kararının verilmesi için CMK'nin 171 sayılı maddesinde kamu davasının ertelenmesi kararı verilebilmesi için gereken şartların varlığı aranmayacak, uzlaştırma kapsamında gereken şartların gerçekleşmiş olması yeterli olacaktır.³⁰⁴

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus tarafların birden çok edim kalemi üzerinde anlaşmaları ve bu edimlerin bir kısmının ânî nitelikte, diğer bir kısmının

³⁰¹ YILMAZ, s.52

³⁰² OĞUZMAN/ÖZ, s.12

³⁰³ OĞUZMAN, s.13

³⁰⁴ SOYGÜT/MUALLA, s.158

ise sürekli yahut aralıklı nitelikte olması hâlinde ne olacağıdır. Eğer taraflar yukarıda verilen örnekteki gibi birden fazla edim belirlemiş iseler Cumhuriyet savcısının kamu davasının ertelenmesine karar vermesi gerekir, zira aralıklı veya sürekli edimin layığı ile ifa edilmesinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Çünkü uzlaştırma nedeniyle Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair karar verir ve bu karar kesinleşirse ceza yargılaması açısından dönüş imkanı kalmamaktadır.

B- Soruşturma aşmasında uzlaştırmaya tabi suçlarda Uzlaşma üzerine verilen kararlar

Soruşturma aşamasında, uzlaştırmaya tabi bir suç olması nedeniyle uzlaştırma bürosunda uzlaştırıcı aracılığıyla yürütülen uzlaştırma görüşmeleri sonucuna bağlı olarak cumhuriyet savcısı bir takım kararlar verir

1- Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar

Bir önceki konuda da bahsettiğimiz üzere CMK madde 253/19 hükmü uyarınca eğer sanık veya şüpheli, tarafların üzerinde anlaşmış oldukları edimi def'aten yerine getirirse hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı verilir. 2 Ocak 2017 tarihli 680 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile CMK'nin 172. maddesinin 2. Fıkrasında yapılan değişiklik uyarınca kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmiş bir olay hakkında kamu davası açılabilmesi yeterli suç şüphesi oluşturacak yeni delil elde edilmeli ve bu konu hakkında sulh ceza hakimliğince karar verilmelidir.

Kural olarak kovuşturmaya yer olmadığı kararı alındıktan sonra yeni delil elde edilmesi hâlinde tekrar kamu davası açılması yoluna gidilebilmektedir ancak bunun üzerinde uzlaşma sağlanmış bir suç bakımından aynı şekilde olup olmadığı tartışmalıdır.³⁰⁵

Bu noktada birtakım yazarlar kamu davası açılmamasının gerekliliğini savunurken, diğer görüşteki yazarlar yeni delil elde edilmesi hâlinde olayın üzerinde uzlaşma sağlanmış olmasının bir fark yaratmadığını savunmaktadır.

Bu noktada kanaatimizce, eğer yeni elde edilen deliller ilgili suçu uzlaştırmaya tabi olmaktan çıkarmıyorsa, yeni delil elde edilmiş olmasının kamu davasının açılmasına

³⁰⁵ SOYGÜT/MUALLA, s. 158

yol açmaması gerekir, aksi yönde görüşün kabulü hukuk güvenliği ilkesi bakımından sakıncalar yaratmaktadır.

2- Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kararı

Cezada alternatif çözüm yollarından bir diğeri ise, kamu davasının açılmasının ertelenmesi olup, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 171 inci maddesinin ikinci fıkrasında düzenleme altına alınmıştır. Maddeye göre; 253 üncü maddenin ondokuzuncu fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, Cumhuriyet savcısı, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olup, üst sınırı bir yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süreyle ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören, bu karara karşı CMK. m. 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir.

Maddenin üçüncü fıkrasına göre; kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için, uzlaşmaya ilişkin hükümler saklı kalmak üzere;

a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması,

b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi,

c) Kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması,

d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir.

(4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmayla yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.

Kamu davasının açılmasının ertelenmesinin özel bir hâli de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 191 inci maddesinde düzenleme altına alınmıştır. “Kullanmak için

uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmak ya da uyuşturucu veya uyarıcı maddeyi kullanmak suçu” 5237 sayılı TCK’nın 191 inci maddesinde hüküm altına alınmıştır.³⁰⁶

Alternatif Uyuşmazlık çözümlerinden biri olarak Usul yasamıza giren kamu davasının açılmasının ertelenmesi müessesesi Uzlaştırmaya tabi suçlar yönünden özel bir düzenleme olarak getirilmiştir. Dolayısıyla Uzlaştırma kapsamındaki suçlar yönünden yukarıda yazılı koşullar aranmamaktadır. Burada aranan koşul, Uzlaştırma görüşmeleri sonucunda tarafların üzerinde anlaştıkları edimin taksitli, süreli veya aşamalı olarak yerine getirilmesi üzerinde anlaşmaları ve Cumhuriyet Savcısının da bu durumu tespiti ve onaylanması halinde şüpheli hakkında kamu davasının ertelenmesine karar verilir. Diğer koşullar aranmaz.

Özetle, şayet taraflar; belirlenen edimin ifası belirli bir vadeye bağlanmışsa veya bir süreklilik arz ediyorsa CMK madde 253/19 hükmü gereğince bu durumlarda ifa henüz gerçekleşmemiş yahut tamamlanmamış olacağından Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi kararı verilmelidir.

Kamu davasının ertelenmesinden sonra eğer edim layığı ve anlaşmaya uygun olarak ile yerine getirilirse, bu konuda açık bir hüküm bulunmasa da genel hüküm uyarınca kovuşturmaya yer bulunmadığına dair karar verilmelidir.³⁰⁷

Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı, edimi yerine getirmekle yükümlü şüphelinin anlaşmaya aykırı olarak edimi yerine getirmekten kaçınması veya süresinde yerine getirmemesi halinde, dosya ele alınarak kamu davası açılmalıdır. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi süresince zamanaşımı süresi işlemez.

C- Uzlaşma Sağlanmasının Şahsi Alacak Taleplerine Etkisi

Uzlaşma sağlanması ceza muhakemesi bakımından kişi hakkında kovuşturma yapılması veya başlanmış olan kovuşturmaya devam edilmesi ihtimallerini ortadan kaldırırken hukuk muhakemeleri bakımından da birtakım sonuçlar doğurmaktadır.

³⁰⁶ Adalet Bakanlığı, Cezada Alternatif çözüm yöntemleri konulu bilgi notu, www.adalet.gov.tr/uzlastirma (Son Erişim Tarihi: 22.02.2018)

³⁰⁷ SOYGÜT/MUALLA, s.153

Tarafların üzerinde uzlaştıkları bir suç sebebiyle mağdur tarafından, eğer edim yerine getirilmiş ise, hukuk mahkemelerinde herhangi bir talepte bulunulamaz.³⁰⁸

Eğer böyle bir talepte bulunulmuş ise, bu talebin mahkeme tarafından konu yokluğu sebebiyle reddedilmesi gerekmektedir.³⁰⁹ Bu husus ayrıca CMK'nin 253/19 hükmünde “*Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.*” açıkça hükme bağlanmıştır.

Bu noktada değinilmesi gereken bir diğer husus, mağdurun işlenen suçtan ötürü, uzlaştırma sona erdikten sonra, bir zarara uğraması hâlinde bu zararını da hukuk mahkemelerinde talep edip edemeyeceğidir. Örneğin bir kasten yaralama suçu işlenmiş olsun, fail mağdurun kafasına bir cisimle vurmuştur ancak alınan darbenin etkileri o esnada basit tıbbi müdahalelerle düzeltilmiş ancak uzlaştırma süreci tamamlanıp uzlaşma da sağlandıktan sonra bu kişi almış olduğu darbeye bağlı olarak geçici olarak görme yahut işitme kaybı yaşamış olsun; işte böyle bir durumda bu kişinin hukuk mahkemelerinde zararının tazminini talep edip edemeyeceği tartışma konusudur. Bu noktada bu kişinin uzlaşmaya rıza gösterirken böyle bir zararının varlığından haberdar olmaması sebebiyle, bu zararını göz önünde bulundurarak bir tazminat talep edemeyecektir ve kişinin öngöremediği zararının tazminini talep edememesinin hukuk devleti ilkesiyle bağdaşır yanı bulunmamaktadır. Mağdurlar üzerinde sonradan ortaya çıkan etki durumunda, bu durumdaki kişilerin bu taleplerini hukuk mahkemelerinde öne sürebilmeleri gerekir.

Uzlaştırmaya tabi suçlarda yapılan CMK. 160 maddesine göre, şikayet veya ihbar üzerine veya re'sen soruşturmaya başlanması halinde uzlaştırma işlemleri sonuçlanmadan hukuk mahkemesinde alacak veya tazminat davası açılmamalıdır. Çünkü yürütülecek Uzlaştırma görüşmeleri sonucunda tarafların anlaşmaları ve bu anlaşmanın Cumhuriyet savcısı veya Hakim tarafından onaylanmasından artık hukuk mahkemesinde şahsi hak talebiyle dava açılmayacaktır. Dolayısıyla erken açılacak bir davanın konusuz kalması ihtimali mevcuttur. Kaldı ki, soruşturma konu olmuş bir işlemle ilgili Uzlaştırma

³⁰⁸ KAYA, s.154

³⁰⁹ ÖZBEK, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 54, Sayı: 3, 2005, s. 317

görüşmeleri sonuçlanmadan hukuk mahkemesi karar veremez ve uzlaştırma görüşmelerinin sonuna kadar Bekletici Sorun yapmak durumundadır. Davanın açılması gereksiz masraf ve zaman kaybına olabilmektedir. Yüksek Yargıtay bir kararında Uzlaştırma görüşmelerinin sonuçlanmadan hukuk mahkemesinin karar veremeyeceği ve bekletici mesele yaparak sonucuna göre karar vermesi gerektiğini vurgulamıştır.³¹⁰ Aksi halde, Haksız eylemi mağdura zarar veren failin hem hukuk mahkemesinde, hem de Uzlaştırma aşamasında iki kez ödeme yapması durumunda kalarak mağdur lehine haksız kazanç doğumuna sebep verilebilmektedir.

D- Uzlaşma Sağlanmasının Yakalama ve Tutuklama Sebebiyle Ortaya Çıkan Tazminat Hakkına Etkisi

Bir suç nedeniyle yürütülen soruşturma sırasında, uzlaştırma kapsamında olsa bile öncelikle suç işlenip işlenmediği ve kamu davasını açmaya yeterli şüphenin bulunup bulunmadığının tespiti için Cumhuriyet savcısı tarafından öncelikle soruşturma yapılmalı, deliller toplanmalı ve gerektiğinde yakalama, göz altı ve tutuklama gibi hürriyetini kısıtlar tarzda bir takım tedbirlere başvurabilme imkanı bulunmaktadır. Tüm bu işlemler yapıldıktan sonra kamu davasını açmaya yeterli delilin elde edilmesi ve suçun uzlaştırma kapsamında olduğunun tespitinden sonra dosya, uzlaştırma Bürosuna gönderilir. Uzlaştırma bürosunda usulüne uygun olara yapılan işlemler sonucunda tarafların uzlaşması halinde soruşturma aşamasında Uzlaşma nedeniyle kamu adına kovuşturmaya

³¹⁰ Yar.4.HD.15.9.2009 tarih ve 2008/14435 E.,2009/9954 K. sayılı kararı ile "...Dava haksız eylem nedeniyle kişilik haklarına saldırıdan dolayı uğranılan manevi zararın ödetilmesine ilişkindir.Yerel mahkemece, davalının hakaret suçundan dolayı cezalandırılmasına ilişkin kararın uzlaştırma hükümlerinin uygulanmamış olması nedeniyle bozulduğu, ceza yargılaması sonucunun beklenmesinde yarar bulunmadığı, davalının haksız eyleminin gerçekleştiği gerekçesiyle istemin bir bölümünün kabulüne karar verilmiş. karar davalı tarafından temyiz olunmuştur.Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava konusu hakaret eylemi nedeniyle davalının yargılandığı ve cezalandırılmasına karar verildiği, daha sonra ilgili ceza davasının yargıtayca Uzlaştırma hükümlerinin uygulanmamış olması nedeni ile bozulduğu ve halen derdest olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki dosya içeriğinden tarafların uzlaşıp uzlaşmadıkları anlaşılamamaktadır. 5271 sayılı Ceza muhakemesi Kanununun 253/19 maddesinde Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz. açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. biçiminde düzenleme yer almaktadır. Şu durumda ceza davasının sonucunun beklenilerek taraflar arasında Uzlaşma sağlanıp sağlanmadığı belirlendikten sonra varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir. Yerel mahkemece açıklanan yönler gözetilmeyerek, yerinde olmayan yazılı gerekçeyle istemin bir bölümünün kabul edilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir" şeklinde karar vermiştir.

yer olmadığına, kovuşturma aşamasında ise Düşme kararı verileceği daha önce açıklanmıştı. Bu durumda fail lehine Uzlaştırmanın başarıya ulaşmasından sonra yakalama, tutuklama ve gözaltında kaldığı süre için tazminat verilecek midir?

CMK'nin 144. maddesinde tazminat isteyemeyecek kişiler düzenlenirken uzlaşma sebebiyle haklarında kovuşturmaya yer olmadığı yahut kamu davasının ertelenmesi, düşürülmesi veya geçici olarak durdurulması kararı verilen kişiler de (c) bendinde sayılmıştır. Bu madde hükmü uyarınca ancak hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiş olan yakalama ve tutuklama sebebiyle tazminat talep edilemez, hukuka aykırı olarak bu tedbirlere maruz kalmış kişilerin tazminat talep etme hakları saklıdır.³¹¹

Ancak; sanığın sanık hakkında eşe karşı hakaret ve kasten yaralama suçlarından yapılan yargılamada eşe hakaret suçlamasından sonra düşme ve eşe karşı kasten yaralama suçundan Beraat kararı verilmesi durumunda, CMK. m. 144/1.c maddesine göre hakaret suçundan düşme kararı verilmesi durumunda tazminata hükmedilmesi imkanı mevcut olmadığı, eşe karşı kasten yaralama suçundan hakkında beraat kararı verilmesi nedeniyle soruşturma aşamasında maruz kaldığı yakalama ve gözaltı eylemlerinden dolayı 5271 sy. 144/1.e maddesine hak ve nesafet kurallarına göre belirlenecek bir miktar tazminatın ödenmesi gereklidir.³¹² Ancak yalnızca Uzlaşmaya tabi suç nedeniyle ve Uzlaştırmanın olumlu sonuçlanması halinde CMK 144/1.c maddesine göre tazminat ödenemez.

E- Uzlaşma Sağlanmasının Müsadereye Etkisi

Müsadere; Kasten işlenen bir suçun sonucu olarak iyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla suçun işlenmesine özgülünen ve suçtan meydana gelen veya kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olmamak şartıyla suçta kullanılmak üzere hazırlanan bir eşyanın veya suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan yada suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu oluşan ekonomik kazançların mülkiyetinin devlete geçirilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır.³¹³ Yine Kanunda belirtilmiş olan hâllerde belirli malların veya kazancın mülkiyetine mahkeme kararı ile birlikte

³¹¹ SOYGÜT ARSLAN, s.161

³¹² Yar. CGK., 5.5.2015 tarih ve 2014/93 E. ve 2015/144 K. sayılı kararı

³¹³ ÖZTÜRK, Bahri,/ ERDEN Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku, Seçkin yayınları 15. Bası,

Ankara 2015, s.540

maliklerinden bedelsiz alınarak idarece el konması şeklindeki güvenlik tedbirine müsadere denir.³¹⁴ şeklinde tanımlanmaktadır. Ceza uygulamamızda Müsadere kavramı aynı zamanda Zoralm kavramı olarak kullanılmaktadır.

5237 sy. TCKnun 54.³¹⁵ maddesinde Müsadere düzenlenmiştir. yine aynı yasanın 55. maddesi³¹⁶ ile de kazanç müsaderesi düzenleme alanı bulunmuştur. TCK da Müsadere açıkça güvenlik tedbiri olarak kabul edilmiştir.

Uzlaştırma sonucunda eğer uzlaşma sağlandıysa şüpheli veya sanık hakkında herhangi bir mahkumiyet kararı verilmeyecektir. Doktrinde eşya müsaderesi kararı verilebilmesi için mahkumiyet kararının varlığının gerekli olup olmadığı tartışmalıdır. Bir görüş müsaderenin bir güvenlik tedbiri olduğundan bahisle mahkumiyet şartının varlığını reddetmekte³¹⁷ iken; diğer görüş TCK madde 54'te düzenlenen müsaderenin, 4. fıkrada düzenlenen suç teşkil eşyaya ilişkin kısım hariç olmak üzere, esasında bir güvenlik

³¹⁴ DEMİRBAŞ,, Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013, s.613

³¹⁵ TCK. m.54 " (1) İyiniyetli üçüncü kişilere ait olmamak koşuluyla, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine tahsis edilen yada suçtan meydana gelen eşyanın müsaderesine hükmolunur. Suçun işlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanan eşya, kamu güvenliği, kamu sağlığı veya genel ahlak açısından tehlikeli olması durumunda müsadere edilir. (Ek cümle:24/11/2016 tarih ve 6763/11 md.) Eşyanın üzerinde iyiniyetli üçüncü kişiler lehine tesis edilmiş sınırlı aynı hakkın bulunması halinde müsadere kararı, bu hak şartlı kalmak şartıyla verilir. (2) Birinci kapsamına giren eşyanın ortadan, ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsaderesinden başka bir surette imkansız kılınması halinde; bu eşyanın değer kadar paranın müsaderesine karar verilir. (3) Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilmesinin işlenen suçta nazararı daha ağır sonuçlar doğuracağı ve bu nedenle hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında, müsaderesine hükmedilmeyebilir.

(4)Üretimi, bulundurulması, kullanılması. taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya müsadere edilir.

(5)Bir şeyin sadece bazı kısımlarının müsaderesi gerektiğinde, tümüne zarar verilmeksizin bir kısmı ayırmak olanaklı ise, sadece bu kısmının müsaderesine karar verilir.

(6)Birden fazla kişinin paydaş olduğu eşya ile ilgili olarak, sadece suçta iştirak eden kişinin payının müsaderesine hükmolunur." www.mevzuat.gov.tr/ (Son Erişim Tarihi:22.02.2018)

³¹⁶ TCK. m. 55 "(1) Suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançların müsaderesine karar verilir. Bu fıkra hükmüne göre müsadere kararı verilebilmesi için maddi menfaatin suçun mağduruna iade edilememesi gerekir.(2) Müsadere konusu eşya veya maddi menfaatlere elkonulmadığı veya bunların merciine teslim edilmediği hallerde, bunların karşılığını oluşturan değerlerin müsaderesine hükmedilir. (3) (Ek: 26/6/2009 – 5918/2 md.) Bu madde kapsamına giren eşyanın müsadere edilebilmesi için, eşyayı sonradan iktisap eden kişinin 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanununun iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerinden yararlanmıyor olması gerekir.http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx? (Son Erişim Tarihi 22.02.2018)

³¹⁷ DALKILIÇ, Aysun, Türk Ceza Hukukunda Müsadere, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s.61

tedbiri olmadığı, gerçekte ceza niteliğini haiz olduğundan bahisle bunların uygulanmasında mahkumiyet kararının varlığının şart olduğunu savunmaktadır.³¹⁸Bu noktada hakikaten ceza niteliğini haiz müsadere kalemlerinin mahkumiyet şartından bağımsız olarak uygulanması “*Nulla Poena Sine Lege*” ilkesine aykırılık oluşturacaktır. Ancak kimi durumlarda suça konu eşyanın bulundurulması başlı başına suç olduğu ve her halde eşyanın şahıslar tarafında bulundurulmasının kanunen yasaklanması halinde müsadereye konu olabilecektir.

Eğer suç işlenirken bir suç aleti kullanılmışsa bu aletin müsaderesi icap etmektedir, işte uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde müsaderesi yapılan bu eşyanın akıbetinin ne olacağı sorun teşkil etmektedir.

Yukarıda yapılan açıklamaların ışığında müsaderesi gerçekleştirilen eşyanın, TCK'nin 54. maddesinin hangi fıkrasına dayanılarak müsadere edildiği önem arz etmektedir. Eğer müsadere edilen eşya 54. maddenin 4. fıkrasında öngörülmüş olan “*Üretimi, bulundurulması, kullanılması, taşınması, alım ve satımı suç oluşturan eşya*” kapsamında ise, yani bu eşya suç teşkil eden eşya niteliğinde ise artık mahkumiyet şartı aranmadığı için bunların müsaderesi uzlaşma gerçekleşmiş olsa bile gerçekleştirilecektir. Ancak diğer müsadere kalemleri kapsamına giren bir durum söz konusu ise artık mahkumiyet şartının varlığı aranmalı, uzlaşma gerçekleştiği için bu eşyalara müsadere uygulanamaz eğer müsadere edilmiş yahut el konmuş eşya söz konusu ise de bunların iade edilmesi gerekir. Örneğin TCK m. 86/1 maddesi anlamında yaralamanın gerçekleştirilmesinde kullanılan ve netliği itibariyle de TCK m. 6 anlamında silahtan sayılmayan bir madde ile yaralama gerçekleşmiş ise. Uzlaştırma aşamasında da tarafından uzlaşmaları ile kamu adına kovuşturmayaya yer verilmiş ise söz konusu eşyanın akıbeti ne olacaktır?

Uzlaştırma uygulanmasında, tarafların uzlaşması halinde ve edimi defaten yerine getirmeleri halinde soruşturma aşamasında haklarında kamu adına kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verilir. Bu durumda uzlaştırmaya konu suç teşkil ettiği iddia olunan eylemden dolayı takibat yapılamayacağından gerçekte suç işlenip işlenmediği açıklığa kavuşamayacaktır. Uzlaştırma kovuşturma engeli olduğundan yargılamaya konu da

³¹⁸ GEDİK, Doğan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, Ankara 2007, s.19 (Aktaran DEMİRBAŞ, s.613)

edilemez. Dolayısıyla TCK m. 54/4 maddesi haricindeki hallerde, suçta kullanılan veya suça konu eşyanın iadesine karar verilmelidir. Aynı durum yargılama aşamasında uzlaşma nedeniyle düşme kararı verilmesi halinde de geçerlidir. Edimin bir defada ödenmemesi halinde, soruşturma aşamasında kamu davasının ertelenmesine ve yargılama aşamasında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verileceğinden müsadereye konu eşya hakkında öngörülen sürenin dolmasından sonra karar verilecektir. kamu davası açılmaz veya hükmün açıklanmasına karar verilmez ise sürenin sonra iade kararı verilmelidir.

F- Uzlaşmanın Zamanaşımına ve Dava Süresine Etkisi

Taraflardan herhangi birine uzlaşma teklifi yapıldığı andan itibaren uzlaştırmanın sonuçsuz kaldığı ve bunun uzlaştırmacı tarafından büroya raporlandığı ana kadar geçen süre boyunca zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olarak dava süresinin işlemeyeceği CMK'nin 253. maddesinin 21. fıkrasında hükme bağlanmıştır. Uzlaştırmanın sonuçsuz kaldığının uzlaştırmacı tarafından Uzlaştırma Bürosuna rapor edilmesinden itibaren zamanaşımı ve dava süresi yeniden işlemeye başlar. CMK ' da soruşturmanın sürüncemede bırakılmaması açısından 30 günlük bir süre uzlaştırma için öngörülmüştür. Bu süre Cumhuriyet Savcısı tarafından talep üzerine veya resen ihtiyaç duyulması halinde 20 gün daha uzatılabilir. Bu süreler kesin sürelerdir. Bu süreler içerisinde zamanaşımı durur.

Uzlaştırma süresi yasada çok kısa olmasına karşın bazı kanunlarda bulunan dava açma sürelerinin kısalığı karşısında düzenleme önem arz etmektedir. Bu bağlamda 5187 sayılı Basın kanununun 26.maddesine göre, (02/07/2012 tarihli 6352 sayılı yasanın 77. maddesi ile değişen ve 05/07/2012 tarihinde yürürlüğe giren) basılmış eserler yoluyla işlenen veya Basın Kanununda öngörülen diğer suçlarla ilgili ceza davalarının günlük süreli yayınlar yönünden dört ay, diğer basılmış eserler yönünden altı ay içinde açılması gerekli görülmüştür. Uzlaştırma kurumunun işletilmesi açısından bu süreler yönünden de zamanaşımının durduğu kabul edilmelidir. Aksi hal Basın kanuna tabi suçlarda uzlaştırma kapsamında kalan suçlar yönünden, sürelerin kısalığı nedeniyle dava açma işlemi zora girmektedir. Bu nedenle Uzlaştırmanın etkinliğinin sağlanabilmesi için Uzlaştırma süresince dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresinin

işlememesi gerekliliği savunulmaktadır.³¹⁹ Her ne kadar uzlaştırmanın en fazla 50 gün sürebilecek olması bu hükmün öneminin göz ardı edilmesine yol açsa da, Basın suçları gibi alışılmış dava sürelerinden daha kısa dava sürelerinin öngörüldüğü suçlar bakımından bu hüküm özellikle önem arz etmektedir.³²⁰

CMK'nın 253. maddesinde dava zamanaşımı süresi Uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet Savcısına verdiği tarihe kadar duracaktır. Bu durum kovuşturması yapılan suçlar yönünden de zamanaşımını durduran bir neden olarak karşımıza çıkmaktadır..

Doktrinde, Uzlaşma sürecinin uzun sürelerle bağlanmaması nedeniyle uzlaşma durumunun gerek savcılık, gerekse mahkeme aşamasında işlemlerin yürütülmesinin engellenmemesi nedeniyle, uzlaşma sürecinde dava zamanaşımı süresinin durmasının, zamanaşımı teorisine uygun olmadığı ileri sürülmüştür,³²¹ Ancak 6763 sayılı yasa ile Uzlaşma kurumu uygulanmasında yapılan değişikliklerle Uzlaşma işlemlerinin Uzlaştırma Bürosunca Uzlaştırmacı eliyle yürütülmesi zorunluluğu ve soruşturmanın yapılarak yeterli delil elde edilmesinden sonra Uzlaştırma kapsamında ise dosyanın Uzlaştırma Bürosuna gönderilmesi zorunluluğu dikkate alındığında söz konusu eleştiri de anlamını yitirmiştir.

Kanaatimizce Uzlaştırmanın, olağan yargılama sürecinden farklı olarak kovuşturma şartı olarak getirilen ve süreci uzatan, sonuçları itibariyle de fail lehine getirilen bir düzenleme oluşu ve soruşturmanın tamamlanmasından sonra kamu davası açılmayarak fazladan bir işlem öngördüğü için Zamanaşımı durdurulmalı şeklindeki düzenleme yerinde olmuştur.

G- Uzlaşma ve Tekerrür

Tekerrür, öğretide “*mefruz tekerrür*” ve “*gerçek tekerrür*” olmak üzere iki şekilde anlaşılmaktadır. Bunların arasındaki temel fark, kesinleşen hüküm neticesinde cezanın infaz edilip edilmemesi noktasındadır. TCK'nin 58. maddesinde tekerrür hükümlerinin uygulanması için infaz şartının aranmayacağı düzenlenmiş olmasının

³¹⁹ YURTKULU, Oğuz, Türk Ceza Hukukunda Dava ve Ceza Zamanaşımı konulu Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Bilecik 2014

³²⁰ ÖZGENÇ, s.353

³²¹ TANER, Fahri Gökçen, Ceza Hukukunda Zamanaşımı-Ankara 2008

ışığında, Türk Ceza Hukuku sisteminde mefruz yani varsayılan tekerrürün kabul edildiği görülmektedir. Mefruz tekerrür sistemine göre, ceza hukuku bakımından tekerrür kurumu, önceden işlenen bir suç sebebiyle mahkum olunduktan sonra tekrar suç işlenmesi hâlidir.³²²

Anlaşılabacağı üzere tekerrür hükümlerinin etki alanı bulabilmesi için mahkumiyet kararının verilmiş ve kesinleşmiş olması icap etmektedir. Uzlaşmada ise mahkumiyet söz konusu olmamakta, uyuşmazlık ceza yargılaması yapılmadan çözülmektedir.³²³

Uzlaşma, yargılama işlemine geçmeden ve bir kovuşturma şartı olarak öngörüldüğünden, uzlaşmanın sağlanması halinde takibat yapılmayacağından bir mahkumiyetten bahsedilemez. Ayrıca kanun koyucu, mükerrirler hakkında Uzlaşma yoluna gidilemeyeceğine dair herhangi bir düzenleme de yapmamıştır. Kanaatimizce, onarıcı adalet anlayışı gereği mağdurun mağduriyetinin giderilmesi hususu dikkate alındığında daha önce suç işlemiş kişiler yönünde de uygulama yoluna gidilmesi yerinde olmuştur.

Her ne kadar doktrinde tekerrür hükümlerinin uzlaşmanın gerçekleşmesi sebebiyle uygulanmamasının, hakkın kötüye kullanılabilmesi bu sebepten uzlaştırmanın uygulanmasına yeniden işlenen suçun kasıtlı bir suç olması hâlinde sınır getirilmesi savunulsa da³²⁴ bunda hukuki isabet bulunmadığını düşünmekteyiz. Zira bir kişinin uzlaşmayı kabul etmiş olmasının hakikaten suçlu olmasından başka , birçok etkene bağlı olabileceğinden daha önce bahsetmiştik. Bir ceza yargılaması yapılmadan bir kişinin sanki suçluymuş gibi muamele görmesinin hukuk devleti ilkesiyle bağdaşır yanı bulunmamaktadır. Bu durum masumiyet ilkesine de aykırılık teşkil etmektedir. Öte yandan Uzlaştırmanın iki yönlü olması, bir yandan fail lehine cezadan kurtulma açısından şans verilmesi olarak değerlendirildiği gibi, mağdur açısından mağduriyetinin giderilmesi ve zararının karşılanması boyutu mevcuttur. Aksi hal mağdurun mükerrir bir fail tarafından zarara uğratılması halinde, uzlaşma suretiyle zararının karşılanması şansını elinden almak olarak değerlendirmek de mümkündür. Bu nedenle mevcut yasal düzenlemenin devamında yarar bulunmaktadır.

³²² DEMİRBAŞ, s.624

³²³ SOYGÜT/MUALLA, s.165

³²⁴ SOYGÜT/MUALLA, s.165

H- Uzlaşma ve Adli Sicil Kayıtları

Yukarıda açıklandığı üzere, Taraflar arasında uzlaştırıcı aracılığıyla yapılan Uzlaştırma görüşmeleri sonucunda, tarafların defaten uzlaşmaları halinde, Uzlaştırma raporunun Uzlaştırma Bürosu Cumhuriyet savcısı tarafından uygun bulunup onaylanmasından sonra, Uzlaştırma nedeniyle Kamu adına Kovuşturmaya yer olmadığına dair verilir. Şayet tarafların uzlaşma edimini belli zaman dilimine yayarak yerine getirilmesi yönünde anlaşmış ise ler, Bu durumda Cumhuriyet savcısı tarafında Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Tarafların uzlaşmamaları ve uzlaşmanın reddi halinde ise kamu davası açılır. Kovuşturma aşamasında ise tarafların defaten uzlaşmaları Düşme kararı, edimin yerine getirilmesi belli bir zaman dilimine yaymaları halinde ise Hükmün açıklanmasının ertelenmesi kararı verilir şeklinde açıklama yapılmış idi.

Bu durumların hangisinin adli sicil kaydına alınacağı, adli sicillerin tutulmasında önem arzettiği gibi, taraflarında bu konuda bilgilendirilmesi önemlidir. Çünkü çoğu zaman şüphelilerin adli sicil kayıtlarının temiz olması için de uzlaşma teklifini kabul ettikleri görülmektedir. Bu durumun uzlaştırıcı tarafından açıklanıp vurgulanması, uzlaştırmanın gerçekleşmesine de katkı sağlayacağı açıktır.

5352 sayılı Adli Sicil Kanununun Amaç ve kapsam başlıklı 1. maddesine göre "Bu kanun kesinleşmiş ceza ve güvenlik tedbirlerine, mahkumiyete ilişkin bilgilerin otomatik işleme tabi bir sistem kullanılarak toplanmasına, sınıflandırılmasına, değerlendirilmesine, muhafaza edilmesine ve gerektiğinde en seri ve sağlıklı bir biçimde ilgilere bildirilmesine dair usul ve esasları belirler." Bu kayıtları Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'nce tutulur. ve elektronik ortamda muhafaza edilir.

Aynı yasanın 6. maddesinde de " (1) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak mahkeme, hâkim, askerî hâkim, Cumhuriyet Başsavcılığı veya askerî savcılık tarafından istenmesi halinde verilmek üzere kaydedilir." Görüldüğü üzere Uzlaştırma sonuçlarına bağlı olarak Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ve hükmün açıklanmasının ertelenmesine dair kararlarda adli sicil kayıtlarına alınır ve adli makamlar tarafından istenmesi halinde verilerek ilgili dosyalarına konularak geçmişleri hakkında bilgi verir mahiyettedir.Bu durum 20 Nisan 2013 tarih ve 28624 sayılı Resmî

Gazetede Yayımlanarak yürürlüğe giren Adli sicil Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelikte ne şekilde bildirileceği belirtilmiştir.³²⁵

Tarafların geçmişte yaşadıkları olayların resmi tutulan sicilde kayıt altına alınmamasını istemeleri, onların uzlaştırma yoluyla aralarındaki husumetin giderilmesinde teşvik edici bir işlev de görmektedir. Bu bakımdan Uzlaştırıcının tarafları bilgilendirirken, bu konuda da bilgilendirmesi önemli olup sonuçları dikkate alındığında gereklilik arz etmektedir.Çünkü uzlaşmanın sağlanması halinde adli sicil kaydı tutulmayacaktır.

I- Uzlaşma Sonucunda Elde Edilen Karara Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları

CMK'nin 253/23 maddesi hükmü uyarınca uzlaştırma sonucunda verilen kararlara karşı, CMK'de öngörülen kanun yollarına başvurmak mümkündür. Buna göre Cumhuriyet savcının uzlaştırma görüşmelerini başarıya ulaşması nedeniyle verdiği Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar'ın taraflara tebliğinden itibaren suçtan zarar görenin 15 gün içinde bu kararı veren Cumhuriyet Savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine itiraz hakkı bulunmaktadır(CMK m. 173).

Sulh Ceza Hakimi Uzlaştırmanın usulüne uygun olarak yapıp yapılmadığı, suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı, ve edimin yasaya ve hukuka uygun olup olmadığı ve yerine getirilip getirilmediği hususlarını da inceler.

Kovuşturma aşamasında verilen düşme kararına karşı ise istinaf yoluna başvurulabilecektir.³²⁶ CMK. 223 'e göre Düşme kararı da mahkemece verilen bir hüküm

³²⁵ Adli Sicil Yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına dair yönetmeliğin 1.maddesi ile, 7/9/2005 tarihli ve 25929 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adli Sicil Yönetmeliğinin 3 üncü maddesinde yer alan “Talî Karar Fişi” tanımı aşağıdaki şekilde değişik tirilmiş, “Bilgi İstek Fişi” tanımı yürürlükten kaldırılmış ve aynı maddeye aşağıdaki tanım eklenmiştir. “Talî Karar Fişi (Ek-2): Ceza fişiyle adli sicile bildirilmiş olan hüküm ve kararlarda de değişiklik yapan kararlar ile etkin pişmanlık, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının bildirileceği fişi,” ifade edeceğini, aynı zamanda uzlaşma sonucuna bağlı olarak da verilen Kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve hükmün açıklanmasının ertelenmesinin de Tali Karar Fişi ile bildirileceği ve kayıt altına alacağı düzenlenmiştir.

³²⁶ SOYGÜT/MUALLA, s.162

olduğundan tebliğinden itibaren 7 günlük süre içerisinde istinaf yoluna gidilmesi için başvuruda bulunulması mümkündür.

J-Uzlaştırıcı Ücreti ve Uzlaştırma Giderleri

Uzlaştırmanın, uzlaştırmacı tarafından bizzat tarafları bir araya getirerek müzakerelerin yürütüldüğü, uzlaştırmacı tarafından ciddi emek ve mesai harcanmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak da;. Uzlaştırma sona erdikten sonra uzlaştırmacıya emek ve mesaisi ile yapmış olduğu masraflar için bir bedelin ödenmesi icap etmektedir. Uzlaştırmacı ücretinin cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen sarf kararı ile belirlenir. Buna göre, Ücret miktarı; CMUY. 36. maddesine göre, her yıl Adalet Bakanlığınca belirlenen tarifedeki alt ve üst sınırlar içerisinde, uzlaştırmacının ve tarafların yaşları, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumları, uzlaştırmacının becerisi, süreç boyunca gösterdiği gayreti, tarafların sayısı ve uyumsuzluğun kapsam ve niteliği de dikkate alınarak belirlenir; birden fazla uzlaştırmacı bulunması hâlinde hepsine ayrı ayrı ve eşit olarak ödenir.³²⁷

Bu ücret uzlaştırma sonunda uzlaştırmacının raporunu sunmasından sonra makul bir süre içerisinde o an yürürlükte bulunan tarifeye göre ödenir.³²⁸ Yönetmelikteki düzenlemeye göre, Bakanlıkça hazırlanan tarifenin alt ve üst sınırları arasında ücreti takdir ederken özellikle uzlaştırmacının başarısı dikkate alınmalıdır. Uzlaştırma da başarılı olan Uzlaştırmacılara diğerlerine göre daha fazla ücret ödenmelidir. Bu durum Uzlaştırmacıların meseleyi uzlaşma ile sonuçlandırma yönünde daha gayretli olmalarına hizmet edeceği ve bu yönde teşvik edici olacağı aşikardır.

Uzlaştırmacı tarafından yapılan masraflar ise Ceza Muhakemesi Kanunu Gereğince Görevlendirilen Müdafii ve Vekillere Ödenecek Ücret Tarifesinde soruşturma

³²⁷ CMUY. m. 36" (1) Uzlaştırmacıya her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan Tarifeye göre ücret ödenir.(2) Uzlaştırmacı ücreti, uzlaştırmacının şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklarını değerlendirmede ve tarafları uzlaştırmadaki becerisi, süreçte gösterdiği gayret, taraf sayısı, uyumsuzluğun kapsam ve niteliği dikkate alınarak tarifedeki alt ve üst sınırlar arasında belirlenir.(3) Birden fazla uzlaştırmacının görevlendirildiği hâllerde uzlaştırmacı ücreti bu kişilere ayrı ayrı ve eşit olarak ödenir.

³²⁸ CMUY. m.37 -Uzlaştırmacı ücretinin ödenmesi" (1) Görevlendirilen uzlaştırmacıya belirlenen ücret uzlaştırma sonunda düzenlenecek raporun ibrazından sonra makul süre içinde uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından sarf kararı ile ödenir. (2) Uzlaştırmacı ücretinin takdirinde uzlaştırma raporunun tamamlandığı tarihte yürürlükte olan Tarife esas alınır."

evresi için belirlenen sınırlar içerisinde ayrıca ödenir. Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde uzlaştırmacının ücretinin ve diğer giderlerinin Devlet Hazinesi tarafından ödeneceği CMK. m.253/22 açıkça düzenlenmiştir. bu açık düzenleme öncesinde de hem doktrinde belirtilmiş³²⁹ hem de Yönetmelik'te hükme bağlanmıştır.³³⁰ Eğer uzlaştırma gerçekleşmez veya başarıya ulaşmazsa, CMK'nin yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır. Burada Uzlaştırma işlemlerinin yürütülmesi sırasında zorunlu müdafinin görevlendirilmiş olması, tercüman yardımından yararlanılması halinde tarafların uzlaşması halinde herhangi bir ücret taraflarından alınmaz. Yapılan tüm masraflar kamu üzerine kalır. Bundan beklenen amaç aynı zamanda onarıcı adalet açısından teşvik edici politika izlenmesi ve getirilen uzlaştırma kurumu yeni bir takım masraflar doğurduğundan tarafların uzlaşması halinde ekstra yük altına sokulmamalıdır. Ancak Uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde yapılan masraflar CMK da yargılama giderleri başlığındaki giderler gibi değerlendirilerek tahsiline karar verilir. Bu durumda yargılama giderlerini düzenleyen genel hükümlere göre, giderlerin kime yükletileceğine karar verilir.

Uzlaştırmacının ücret talep etmemesi ve gönüllü olarak herhangi bir ücret talep etmeksizin uzlaştırmacı olarak çalışması halinde ücret ödenmez.

II- Uzlaşmanın Sağlanamaması durumunda, kamu davası açma gerekliliği

Uzlaşmanın başarıya ulaşmaması hâlinde 6763 sayılı kanunla yapılan değişikliklerden önce cumhuriyet savcısı tarafından soruşturmaya devam

³²⁹ SOYASLAN, Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Güncelleştirilmiş 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara.,2007s.347. (Aktaran KÖSE, s.116)

³³⁰ CMUY.m.38" (1) Uzlaştırmacı tarafından zorunlu yol giderleri dâhil olmak üzere yapılan masraflar, ilgili yıl Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesinin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyecek şekilde ayrıca ödenir.

(2) Uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır ve bu giderler ilgili ödenekten karşılanır. (3) Uzlaşmanın gerçekleşmemesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğer

uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır. (4) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde uzlaştırmacı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.

(5) Uzlaştırmacının çalışması karşılığında ücret talep etmediği hâllerde bu madde hükümleri uygulanmaz.

edilmekteydi.³³¹Çünkü CMK 253 maddesinin eski düzenlemesinde bir yanda soruşturma yürütülmekte diğer yandan tarafların uzlaşma talepleri sorulmaktaydı. Hatta kimi zaman takipsizlik kararı verilebilecek durumda bile uzlaştırma isteyip istemedikleri sorulur ve ona göre işlem yapılmaktaydı.

6763 sayılı yasanın 34-35 maddeleri ile CMK 253 maddesinde yapılan değişiklikle, Uzlaştırma aşaması ile soruşturma aşaması birbirinden ayrılmıştır. Öncelikle Cumhuriyet Savcısı tarafından suç işlenip işlenmediği, kamu davasının açılması için yeterli şüphenin olup olmadığının tespitinden sonra , iddia konusu kamu davası açılmasını gerektirecek boyutta ise dosya Uzlaştırma Bürosuna gönderilir. Hatta Uzlaştırma bürosundaki cumhuriyet Savcısı bu boyutu dikkate alarak incelemeyi yapar. Kamu davasının açılması için yeterli şüphe yoksa, dosyayı Uzlaştırma Bürosuna kabul etmez ve gönderen Savcığı iade eder. Bu itibarla yeni sistemde uzlaştırma aşamasına soruşturma yapılıp, gerekli tüm deliller toplandıktan sonra, gidildiği için artık uzlaşma sağlanamazsa tekrardan soruşturma aşamasına dönülmeyecektir. Uzlaştırma görüşmelerinin sonuç alınamayarak Uzlaştırmanın sağlanamaması halinde evrak tekrar soruşturma bürosuna gönderilmez. 673 sayılı yasanın 34. maddesi ile yapılan değişiklik ile CMK. 253/24 maddesine göre Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları, Uzlaştırma Bürosunda görevli savcı sonuçlandırır. Dolayısıyla uzlaştırma bürosunun başındaki Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlemek suretiyle kamu davasını açacaktır.³³²Bu durum 6763 sayılı yasa 34. maddesi ile CMK.253/24 maddesinde yapılan değişiklikle getirilen bir düzenlemedir.

Soruşturması yapılarak kamu davası açılması için yeterli delil elde edilmesine rağmen, soruşturma konusu suçun uzlaştırma kapsamında olması nedeniyle uzlaştırma bürosuna gönderilen dosyada, yöntemine uygun olarak yürütülen uzlaştırma görüşmeleri sonucunda tarafların uzlaşmaması(CMK.m.253/15), uzlaşma teklifinin kendilerine yapılmasından itibaren üç gün içinde kararın bildirilmemesi nedeniyle red edilmiş sayılacağından (CMK.m.253/4), yada CMK, m, 253/6 maddesinde belirtilen taraflara ulaşılamaması nedeniyle uzlaştırma yoluna gidilmemesi hallerinde, Uzlaştırma bürosu Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame düzenlemek suretiyle kamu davası açılır.

³³¹ YAVUZ, s.47

³³² Yönetmelik ,m. 19/1

III- Kamu Davası Açıldıktan Sonra Uzlaşmanın Sonuçları

CMK'nin 254/1. maddesinde kamu davası açıldıktan sonra da suçun uzlaşma kapsamında bulunduğu anlaşılması, dolayısıyla uzlaşma teklifinde bulunulması gereken bir hâlin bulunduğu anlaşılması durumunda uzlaştırmaya başvurulabileceğini düzenlemiştir. Buna göre, "Kamu davası açıldıktan sonra kovuşturma konusu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması halinde, kovuşturma dosyası, uzlaştırma işlemlerinin 253. üncü madde de belirtilen esas ve usule göre yerine getirilmesi için Uzlaştırma bürosuna gönderilir." Uzlaştırma bürosundan maksat Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde bulunan uzlaştırma bürosudur. Mahkeme nezdinde kurulmuş uzlaştırma bürosu bulunmamaktadır.

Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne,"Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin "*Mahkeme evresinde uzlaştırma usulü*" başlıklı 22. Maddesinde kamu davası açıldıktan sonra uzlaştırmaya başvurulmasını gerektiren hâlleri;

-Kovuşturma konusu suçun hukuki niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması;

-Soruşturma evresinde uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak mahkeme evresinde anlaşılması;

-Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin, iddianame yerine geçen belge ile doğrudan mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tabi bir fiilin varlığı;

-Mahkeme evresinde kanun değişikliği nedeniyle fiilin uzlaşma kapsamına girmesi,

Şeklinde 4 farklı olasılıkta saymıştır.³³³ Soruşturma aşamasında uzlaştırma kapsamında olan bir suç nedeniyle uzlaştırma yapılmaksızın iddianame düzenlenir ve iddianamenin iadesine karar verebilecek sürede de, farkına varılmaması nedeniyle, iade edilmeden iddianamenin kabulüne karar verilmiş ise, bu durumu da yargılama aşamasında yargılamaya konu suçun uzlaştırma kapsamında olması nedeniyle durma kararı verilerek dosya soruşturma bürosuna gönderilir.³³⁴ Şayet; yukarıda yazılı hâllerden herhangi birinin varlığı söz konusu ise artık kamu davası açıldıktan sonra da, uzlaştırmaya başvurulması gerekmektedir.

³³³ Yönetmelik m. 20

³³⁴ AYDIN,s.77

Dosyanın mahkemece gönderildiği Cumhuriyet Başsavcılığı bünyesinde bulunan Uzlaştırma bürosunca CMK 253. maddesine uygun olarak, tıpkı soruşturma aşamasında olduğu, uzlaştırma usulünü uygular, Görüşmelerin sonucuna bağlı olarak Uzlaşma ve uzlaşmama durumuna bağlı olarak raporunu hazırlayıp sunar. Burada mahkeme hakimi, uzlaşma raporunda karşılaştırılan edimin kabul edilebilir olup olmadığı, hukuka ve ahlaka uygun olup olmadığı ve tarafların özgür iradeleri ile anlaşmadıklarını gözetir. Bu itibarla uzlaştırma raporunu denetler. Kovuşturma aşamasında, uzlaştırma işlemlerinin sonucuna bağlı olarak mahkeme bir takım kararlar verir. Buna göre;

A-Uzlaşmanın sağlanması halinde verilecek kararlar

Mahkemesince, yargılamaya konu suçun uzlaşma kapsamında olduğunun tespiti üzerine dosyanın durma kararı ile gönderildiği, Cumhuriyet Başsavcılığı Uzlaştırma Bürosunda tarafların üzerinde anlaşmaları edimini defaten yerine getirilmesi veya tarafların anlaşmış oldukları edim aralıklı yahut sürekli bir edim ise veya edim bir vadeye bağlanmış olmasına bağlı tutulmuş ise farklı kararlar verilmektedir.

1-Uzlaşmanın sağlanması nedeniyle Düşme kararı verilmesi

CMK.m.254/2 maddesine göre, tarafların üzerinde anlaşmış oldukları edim sanık tarafından defaten yerine getirilmiş ise artık davanın düşmesine karar verilmesi gerekir. Yani tarafların üzerinde anlaşmaları edimin yerine getirilmesi halinde, davaya devam edilmez. Kovuşturma engeli olduğundan CMK.223/8 ve 254/2 maddeleri uyarınca Düşme kararı verilmelidir. Bu kararın *ne bis in idem* etkisi doğurduğu doktrinde kabul edilmektedir.³³⁵

TCK'nın öngördüğü düşme nedenlerinin varlığı veya kovuşturma veya soruşturma koşulunun gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması halinde, Düşme kararı verilir³³⁶ Davanın düşmesine karar verilmesi gereken hallerde mahkeme, uyuşmazlığı esastan çözümlenmeden, yargılama yöntemine ilişkin nedenlerden dolayı yargılamaya son vermektedir. Ceza kanununda düzenlenen bazı suç tiplerinin kovuşturulabilmesi için yargılama şartlarının gerçekleşmesi gereklidir. Bu şartların yargılama aşamasında

³³⁵ SOYGÜT/MUALLA, s.179

³³⁶ DONAY, s.351

gerçekleşmemesi veya gerçekleşme olanağının bulunmaması durumunda davanın düşmesine karar verilecektir.³³⁷ Uzlaşmanın sağlanması da muhakemenin devamına engel bir durumdur.

Taraflar arasında Uzlaşmanın sağlanması halinde açılmış olan kamu davası hakkında düşme kararı verilmesi gerekliliği CMK. m,254/2 "Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde, davanın düşmesine karar verir..." şeklinde düzenleme ile açıkça belirtilmiştir. Bu düzenleme CMK 223/8 maddesi ile de uyumludur. çünkü uzlaşma bir kovuşturma engelidir ve uzlaşmanın sağlanması halinde kovuşturmaya devam olunamaz. bu nedenle açılmış olan kamu davası hakkında Düşme kararı verilmelidir.Düşme kararı bir hüküm olduğundan bu karara karşı daha önce de değindiğimiz üzere yargı yolu açıktır.

2- Hükümün Açıklanmasının Geriye Bırakılması kararı

Hükümün açıklanmasının geri bırakılması, belli koşulların bulunması halinde fail lehine uygulanan ve esas itibarıyla tıpkı Uzlaşma gibi onarıcı adalet uygulamalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ilke sanıklara şartlı olarak lekelenmeme hakkı tanınmakta ve belirlenen süre içerisinde yeni bir suç işlemez ve yüklenen sorumluluğunu yerine getirirse, işlediği suç bakımından hakkında hiç bir hukuki sonuç doğurmayacaktır.³³⁸

5271 sayılı CMK.nın 231. maddesi ile düzenlenen Hükümün açıklanmasının geri bırakılmasının kural olarak uygulanabilmesi için yapılan yargılama sonucunda mahkumiyet kararı verebilecek bir durum olması halinde;

-Sanık hakkında hükmolunan ceza iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası olması,

-Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkum olmaması

- Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması,

³³⁷ EPÖZDEMİR, Rezan, "Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması", Adalet yayınevi, Ankara 2016, s.16

³³⁸ EPÖZDEMİR, s.7

-suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi halinde,

Bu şartların bir arada bulunması durumunda, mahkemesince hükmün açıklanmasının geri bırakılması yönünde hüküm kurulabilir ve bu hükümle sanık 5 yıl süreyle denetim altında tutulur.³³⁹

Uzlaşma, fail ile mağdurun anlaşması ile ceza yargılamasını derhal sona erdiren bir kurum olup yargılamanın her aşamasında uygulanması mümkündür. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması ise, belli koşulların varlığı halinde sanığı denetimli serbestlik sistemine tabi tutan ve iyi halli geçirilen denetim süresi sonucunda kamu davasının düşürülmesini sağlayan ancak yargılamanın sonunda uygulama imkanı olan bir kurumdur.³⁴⁰ Bu bakımdan uzlaştırma kurumu öncelikle uygulanması gereken kovuşturma engeli olan kurumdur.

Uzlaştırma kurumu ve uygulanışını düzenleyen CMK.m. 253. maddesinde uzlaşma kararı birlikte uygulama alanı bulan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının özel bir uygulama şekli düzenlenmiştir. Burada uygulanması için CMK. m. 231 maddesindeki koşullar aranmamakta olup özel bir uygulama alanı olarak karşımıza çıkmaktadır.

5271 sayılı CMK.m,254/2 maddesine göre,"....edimin yerine getirilmesinin ileri bir tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde; sanık 231. maddedeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir." Bu durum, hükmün açıklanmasının geri bırakılması'nın özel bir uygulanış şeklidir. CMK. m. 231 maddesindeki düzenlemede hükmün açıklanmasının geri bırakılması uygulanmasında, hakimin takdiri söz konusu iken, uzlaştırmada koşulların gerçekleşmesi halinde uygulanması zorunlu olup hakimin takdiri bulunmamaktadır.³⁴¹

Eğer uzlaştırma sonucunda, tarafların anlaşmış oldukları edim aralıklı yahut sürekli bir edim ise veya edim bir vadeye bağlanmış ise burada artık CMK madde 231'de aranan şartların varlığı aranmaksızın Hükmün Açıklanmasının Geriye Bırakılması kararı

³³⁹ DONAY, s.376

³⁴⁰ EPÖZDEMİR,s.95

³⁴¹ EPÖZDEMİR, s.98

verilir.³⁴² CMK.m.231 de yazılı ve hükmün açıklanmasının geriye bırakılmasına dair verilen karar için gerekli koşullar aranmayacaktır. Aranacak tek şart; tarafların özgür iradeleri yasaya uygun ahlaka aykırı olamayan bir edim üzerinde anlaşmaları ve yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, taksitle bağlanması veya süreklilik arz etmesidir. Başkaca bir şart aranmaz.

Eğer uzlaşma sağlanamaz yahut tarafların üzerinde anlaşmış oldukları edim sanık tarafından yerine getirilmez ise artık hükmün açıklanması gerekir.³⁴³ Burada aranan tek şart Uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesidir. Tarafların üzerinde anlaşmış oldukları edimi sanığın gereğini yerine getirmemesi halinde hüküm açıklanır.

Uzlaşma, edimin süreli oluşu nedeniyle uygulanan hükmün açıklanmasının geri bırakılması, edimin tamamen yerine getirilmesinden sonra dosya ele alınıp düşme kararı verilir. CMK.231 deki 5 yıllık süreye tabi değildir. Bazı durumlarda edimin anlaşılma tarihinden önce yerine getirilmesi halinde (mağdurun zararının taksitle giderilmesi için anlaşan failin kendiliğinden taksit tarihlerini beklemeksizin tüm zararı karşılaması halinde olduğu gibi) dosya ele alınıp derhal düşme kararı verilir.

Uzlaşma nedeniyle Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması kararı verilmesi durumunda, bu kararın verildiği tarihten başlayıp uzlaşmanın gereğinin yerine getirilmemesi halinde, verilen hükmün açıklanması tarihine kadar olan sürede zamanaşımı süresi işlemeyeceği, zamanaşımının duracağı bilinmelidir.

³⁴² SOYGÜT/MUALLA,s.179

³⁴³ ÖZGENÇ, s.372

SONUÇ

Her geçen gün sosyal hayattaki gelişmelere paralel olarak ceza adaleti anlayışı gelişmekte ve duyarlılıklarını değiştirmektedir. Gelişen çağdaş ceza kanunlarında koruma ilkeleri ön plana çıkmış ve suçlarla salt ceza yaptırımlarıyla savaşmak düşüncesi terk edilerek tarafların ve kamunun zararını onarabilmek, adaletin sağlanması açısından ön plana çıkmıştır. Davaların alternatifi olarak değerlendirilebilecek olan uzlaştırma müessesesi, işte bu anlayışın tohumlarından filizlenmekte, sosyal barış ve adaleti uzayan davalar karşısında daha hızlı ve masrafsız bir şekilde yeniden tesis edebilmektedir. Mağdur iddia, savunma ve yargının belli menfaatler karşılığında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmelerini ifade eden uzlaştırma müessesesi esasında her iki tarafın da aktif katılımını gerektiren kolektif bir yaklaşım sonucu ortaya çıkan barışmanın bir türüdür.

Uzlaştırma kurumu, 6763 sayılı kanun değişikliği ile bütünüyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenmiş olsa da, bu düzenleme onu salt muhakeme kurumu haline getirmez. Zira bir kurumun hukuki niteliğinin belirlenmesi, zaman bakımından uygulamaya ilişkin hangi kuralın tatbik edileceği noktasında önem taşır. Uzlaştırma kurumu, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen fakat etkisini maddi ceza hukukunda gösteren karma nitelikli bir kurumdur. Bu bağlamda, Uzlaştırma kurumunun zaman bakımından uygulanmasında Türk Ceza Kanunu'nun 7. maddesi gereği "lehe olan yasanın geriye yürümesi" ilkesi tatbik edilecektir. Bu noktada uzlaştırma kurumuna ilişkin değişiklikler bakımından "derhal uygulama" ilkesinin cari olamayacağı açıktır.

Kanaatimizce burada Uzlaştırma kapsamında suçlar yönünden uygulama ile uzlaştırma usulünün birbirinden farklı değerlendirilmelidir. Uzlaştırma kapsamına yeni suçların alınması, uzlaştırmanın bu bakımdan kapsamının genişletilmesi elbette maddi ceza hukukuna ilişkin bir hükümdür, bu nedenle zaman bakımından uygulaması önem arz etmekte ve şüpheli/sanık lehine geriye yürütülmelidir. yargıtay uygulamaları da bu yöndedir. Ancak uzlaştırma usulünün uygulaması ile ilgili olarak yargıtay farklı dairelerinden birbiri ile çelişik kararlar çıkmakta ve uygulama birliği bulunmamaktadır. 6763 sayılı yasa ile değişiklik yapılmasından önceki düzenlemeye göre uzlaştırma usulü uygulanmış ve sonuçlanmış bir dosyada, 6763 sayılı yasa ile değişiklik yapılmasından getirilen uzlaştırma usulü uygulanmadığı gerekçesiyle yargıtayın kimi daireleri tarafından getirilen yeni uzlaştırma usulünün lehe olduğu gerekçesiyle sil baştan uygulama

yapılması için bozma kararı verilmekte, kimi dairelerde de uzlaştırma usulünün derhal uygulanırlık ilkesi gereğince eskiden yapılan işlemlerin geçerli olduğu yönünde karar verebilmektedir. Bu durum uygulama da çelişkili bir durum ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Kanaatimizce, Uzlaştırma usulü bir ceza muhakemesi işlemi olup derhal uygulanırlık ilkesine tabidir. Bu nedenle 6763 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önceki uzlaştırma usulü uygulanarak bitirilen dosyalarda salt uzlaştırma usulünün değiştiği gerekçesiyle geriye yürütülemez.

Uzlaştırma sürecinin başlayabilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi şarttır. Muhakeme ve cezalandırma şartlarını bir kenara bırakırsak, öncelikle şüpheli tarafından işlenen suçun uzlaştırma kapsamında bir suç olması gerekir. Bir suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı ise 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. Maddesine göre belirlenir. Zira takibi şikayete bağlı suçlar, ilgili maddede belirtilmiş olan ve 6763 sayılı değişiklik ile kapsamı genişletilmiş olan katalog suçlar da uzlaştırma kapsamındadır. Burada özellikle 24.11.2016 tarihinde 6763 sayılı kanun ile tehdit, hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarının basit hallerinin ve eski düzenlemeden ayrık olarak etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçların da uzlaştırma kapsamına dahil edildiğinin altını çizmek gerekir. Bunun dışında takibi şikayete bağlı olsa dahi cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar açısından uzlaştırma hükümlerinin tatbik edilebilmesi mümkün değildir.

Ceza muhakemesi 253. maddesinde düzenleme alanı bulan Uzlaştırmaya tabi suçların mevcut haliyle yasa tekniği ve toplusal gerçeklikle bağdaşmadığı ve kapsamın daha da genişletilmesi onarıcı adalet anlayışına daha uygun düşeceği kanaatindeyiz. Bu bağlamda;

Anayasamızda pozitif ayrımcılığa tabi tutulan kadına yönelik şiddet ile aile içinde çocukları yönelik şiddetin kapsam dışında bırakılması yerinde bir durum olarak tesbit edilmekle birlikte, tüm aile bireylerine örneğin yetişkin kardeşlere karşı işlenen basit yaralama suçlarının kapsam dışında tutulmasının Türk toplum yapısına uygunluk arz etmeyeceği ve husumetin derinleşmesine sebebiyet vereceği açıktır. Bu nedenle, Aile içi şiddetin kadına ve çocuğa yönelik olarak işlenmesi hali dışında, söz konusu suçun diğer aile bireylerine karşı işlenmesi halinde Uzlaştırma kapsamına alınmasının uygun

olacağını düşünmekteyiz. Bu açıdan TCK. 86/3.a maddesinin de eşe ve küçüklere karşı işlenmesi hali hariç olmak üzere kapsama alınmalıdır.

CMK 253. maddesinde 6763 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle TCK.m. 141. maddesi uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Ancak bu suç uzlaştırma kapsamına alınmasına rağmen, bu suça bağlı olan ve daha az ceza gerektiren TCK. m. 165 maddesinin kapsam dışında bırakılmasını anlamak mümkün değildir. Esas suç Uzlaştırma kapsamına alınmasına rağmen ve bu suçun konusu olan eşyanın satın alınmasının uzlaştırma kapsamına alınmaması çelişkili bir durum arz etmektedir. Bu açıdan TCK. m. 165. inde kapsama alınması bu anlaşılmaz durumu düzelterektir.

Uzlaştırma, kural olarak soruşturma evresinde gerçekleştirilir. Soruşturmaya konu olan suçun uzlaştırma kapsamında olması ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde, soruşturma dosyası uzlaştırma bürosuna gönderilir. Gönderilen uzlaştırma dosyalarına istinaden bir uzlaştırmacı görevlendirilir ve müzakereler uzlaştırmacı tarafından yürütülür. Müzakerelerin yürütüldüğü aşamada, özellikle soruşturmanın gizliliği ilkesine riayet etmek, tarafları yalnızca anlaşmaya sevk etmek amacıyla hareket etmek ve hüküm verici konumda bulunmamak uzlaştırmacının üzerine düşen en önemli görevlerdir.

Uzlaştırma süreci, uzlaşma teklifinin yapılması ile başlar. 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanun ile yapılan yeni düzenleme ile bundan böyle uzlaştırma teklifi uzlaştırma büroları tarafından görevlendirilen uzlaştırmacılar tarafından yapılacaktır. 6763 sayılı kanun değişikliği ile benimsenen bu yeni sistem göstermektedir ki esasında kanun koyucu, uzlaştırma sürecinin işlerliğini artırmak amacıyla bütün süreci takip etme görevini uzlaştırma bürolarına sevk etmiştir.

Cumhuriyet Savcılarının üzerindeki ağır iş yükü ve buna bağlı olarak sürüncemede kalan uzlaştırma dosyaları, uzlaştırmadan beklenen faydayı maalesef sağlayamamıştır. Bu minvalde uzlaştırmacının kapsamını genişleten ve yükü savcılarının omuzlarından alan bu yeni düzenlemenin yerinde olduğu ve uzlaştırmadan beklenen sonucu alma açısından katkı sağlayacağını düşünmekteyiz..

Uzlaştırmacı tarafından yapılan uzlaşma teklifi taraflarca üç gün içinde kabul edilmez ise teklif reddedilmiş sayılır. Şayet teklif taraflarca kabul edilirse, uzlaştırmacı gizlilik ilkesini gözeterek uzlaştırma işlemlerini otuz gün içinde sonuçlandırır. Yürütülen

müzakereler sonunda uzlaştırmacı bir rapor hazırlar, raporda uzlaşmanın nasıl gerçekleştiğine ilişkin tüm ayrıntılara yer verilir ve hazırlanan rapor son aşamada dosya ile birlikte uzlaştırma bürosuna gönderilir. Uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı varılan anlaşmanın özgür iradelere dayandığını ve üzerinde ortak bir noktaya varılan edimin hukuka aykırılık taşımadığını tespit ederse, raporu mühür ve imza altına alarak uzlaştırma sürecini tamamlar. Lakin uzlaştırmanın en önemli etkileri bundan sonraki safhada kendini gösterir.

Burada vurgulanması gereken bir husus da, uzlaştırma teklifinin taraflara ulaşmasından sonra üç gün içinde cevap verme zorunda bırakılmalarıdır. Uzlaştırma kurumu henüz tam olarak kavranmamışken uzlaştırma teklifinden itibaren 3 gün içerisinde kabul veya red konusunda cevap vermelerinin istenmesi, Uzlaştırma sürecinin başarısızlığa uğramasına neden olabilmektedir. Özellikle büyük kentlerdeki yaşam koşulları, tarafların zaman kaybı olabileceği yönündeki kaygısı, düşünme istekleri, yakınları istişare etmeleri için gerekli süre dikkate alındığında 3 günlük sürenin yetersiz olduğu ve bunun 7 gün olarak düzenlenmesi daha uygun olacaktır. Ceza Muhakemesinde sanık savunmasının alınması için iddianamenin en az 7 gün öncesinden tebliği öngörülmesine rağmen, uzlaştırma teklifinin kabul veya reddi için üç gün öngörülmesi çelişik bir durum arz etmektedir. Bu bakımdan uzlaşma teklifinden sonra teklifin kabul veya reddi için öngörülen sürenin 7 gün olması daha gerçekçi bir düzenleme olacaktır.

Bilhassa, burada kanun koyucu tarafından ilgili yasada açıkça düzenlenmemiş ve uygulamada farklı sonuçlara yol açan bir husus hakkında değerlendirme yapmak gerekir. Her ne kadar uzlaştırmanın hayata geçirilmesini temin etmek amacıyla 6763 sayılı kanun ile madde metninde muhtelif değişiklikler yapılmış olsa da, kanun koyucu tarafından yasa yapma tekniğinden oldukça uzak, aceleci bir tavırla uzlaştırma sürecinin yeniden yapılandırıldığı görülmektedir. Zira soruşturma savcısı suç uzlaştırma kapsamında kalıyorsa ve kamu davası açılması için yeterli şüphe varsa dosyayı uzlaştırma bürosuna göndermeye mecburdur. Fakat ceza yargılamasına hakim olan ilkeler açısından asıl problem burada baş göstermektedir. Dosya kendisine gelen uzlaştırma Savcısı, soruşturma Savcısından farklı olarak kamu davası açılması için gerekli olan yeterli şüpheyi dosya kapsamından ulaşamamış olabilir. Böyle bir durumda uzlaştırma savcısı kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararı ya bizzat kendisi verecek, ya da soruşturma

savcısına dosyayı iade edecektir. Bu durum bürolar arasında ihtilafa neden olabilecek bir durumdur. 6763 sayılı yasa ile CMK m. 253 ün yeniden düzenleniş şekli ile, suç soruşturması ile uzlaştırma süreci birbirinden tamamen ayrılmıştır. Öncelikle iddia konusu ile ilgili soruşturma savcısı tarafından eksiksiz bir şekilde soruşturmanın yapılmasından sonra iddia konusu suçun Uzlaştırma kapsamında olduğu ve kamu davası açılması için yeterli delil elde edildiğinin soruşturma savcısı tarafından tespiti üzerine gönderme kararı ile evrak Uzlaştırma bürosuna gönderilir. Uzlaştırma bürosu savcısı ise, öncelikle gönderilen soruşturma evrakını inceleyerek, suçun uzlaştırma kapsamında olup olmadığı ve kamu davası açılması için yeterli delil elde edilip edilmediği, soruşturmanın tam yapılıp yapılmadığı yönünden inceler. Bu konularda eksiklik tespiti halinde soruşturma evrakını soruşturma savcısına iade eder. Eksik görülmemesi durumunda evrakı uzlaştırma bürosuna kabul ederek işlemleri başlatır. Bu aşamadan sonra soruşturma evrakını Uzlaştırma savcısı sonuçlandırır. Burada iki ayrı büronun savcıları arasında anlaşmazlık çıkması durumunda anlaşmazlığın ne şekilde giderileceği hususu yasada düzenlenmemiştir. Uzlaştırmanın uygulanmasını göstermek çıkarılan Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin 10 ve 11.maddelerindeki düzenlemede de yukarıda yazılı durumu teyit eder tarzda düzenleme yapmıştır. Dolayısıyla yasada açıkça düzenlenmeyen bu durum yönetmelik düzenlemesi ile de giderilmemiş ve iki ayrı büro savcısı arasında ortaya çıkacak hukuki uyuşmazlığı da gidermekten uzaktır. Bu durum işlemlerin hızlandırılması yerine, anlaşmazlık nedeniyle evrakın bürolar arasında gereksiz dolaşmasına ve zaman kaybına sebebiyet verebilmektedir. Kaldı ki eşit bu durumda bulunan iki ayrı savcıdan birinin diğerine kararı ile emir verme yetkisi de bulunmamaktadır. Buradaki hukuki uyuşmazlığın giderilmesi için Cumhuriyet Başsavcısının müdahalesi kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla, Cumhuriyet başsavcılarınca çıkarılan işbölümünde anlaşmazlık halinde hangi bürodaki savcının işlemi tamamlayacağı ve hukuki ihtilafların ne şekilde giderileceği hususu açıklanmalı ve hukuki uyuşmazlığın giderilmesi yöntemi açıkça yazılmalıdır.

Yürütülen müzakereler sonucunda, şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilirken, edimin yerine getirilmesinin ileri bir tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde şüpheli hakkında 5271 sayılı yasanın 171.

maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilir. Belirtelim ki, şüpheli tarafından uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde 5271 sayılı yasanın 171. maddesindeki şartlar aranmaksızın kamu davası açılır.

Her ne kadar kural soruşturma evresinde uzlaştırma müzakerelerinin yürütülmesi olsa da, soruşturma konusu suç uzlaştırma kapsamında kalmasına rağmen Cumhuriyet Savcısı tarafından iddianame düzenlenmiş olabilir. Bu durum, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 174. maddesi göz önüne alınarak bir iddianamenin iadesi sebebi sayılacak ve uzlaştırma müzakereleri zorunlu olarak işletilecektir. Aynı şekilde iddianamenin kabulünden sonraki kamu davası aşamasında mahkeme suçun uzlaştırma kapsamında kaldığını anlarsa, derhal durma kararı vererek dosyayı tıpkı soruşturma evresinde olduğu gibi uzlaştırma bürosuna gönderecek ve bu durumda uzlaştırma süreci zorunlu olarak işletilecektir. Neticede, kovuşturma evresinde uzlaştırma müzakereleri olumlu sonuçlandığında durma kararı veren mahkeme, sanığın edimini defaten yerine getirmesi halinde davanın düşmesine, edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arz etmesi halinde sanık hakkında 5271 sayılı kanunun 231. maddesindeki şartlar aranmaksızın hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verir. Doğaldır ki, uzlaştırmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde mahkeme hükmü açıklar.

İlk haliyle 5237 sayılı kanun ve 5271 sayılı kanun ile düzenleme altına alınan güncel ifadesiyle “uzlaştırma” müessesesi, zaman içerisinde aynı sonuca başka kurumlar ile ulaşıyor olmanın verdiği işlevsizlikten dolayı değişikliğe uğratılmış, 5237 sayılı kanundaki maddi hüküm yürürlükten kaldırılmış ve müessese bütünüyle Ceza Muhakemesi Kanunu'nda ele alınmıştır. Öncelikle 06.12.2006 tarihli 5560 sayılı kanun ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nda değişiklikler yapılmış, sonrasında ise 24.11.2016 tarihli 6763 sayılı kanun ile ilgili kanunda uzlaştırmaya ilişkin 253. madde tekrar değiştirilmiştir. Fakat bu değişikliğe rağmen maalesef ki uygulamada uzlaştırma dosyalarının yalnızca %8'i uzlaşma ile sonuçlanmaktadır. Özellikle belirtelim ki, yasa değişikliği ile uzlaştırma usulünün ve uzlaştırma kapsamına giren suçların aynı maddede düzenlenmesi ve bu surette maddenin son haliyle 25 fıkradan oluşması yasa yapma tekniği bakımından oldukça sorunludur. Bu açıdan ayrı bir bölüm halinde birden ziyade yasa maddesi ile detaylı düzenlenmesi yasa tekniği açısından daha uygundur. Bununla

birlikte uzlaştırma kurumuna gereken elastikiyeti sağlaması açısından yapılan değişikliklerin olumlu olduğu kanaatindeyiz.

Çocukların yargılama ortamına sokulması psikolojik gelişimleri açısından olumsuzluk doğuracağı bilinen gerçektir. Bu açıdan çocukların işlediği suçlardan Uzlaştırma kapsamının genişletilmiş olması ve çocukların işlediği suçlarda Uzlaştırma işlemlerinin kanuni temsilcileri ile yürütülmesi son derece isabetli bir düzenleme olduğu ifade edilebilir. Ayrıca ocuklar yönünden getirilen düzenleme ile 3 yıla kadar hapis gerektiren suçların uzlaştırma kapsamına alınması yerinde olmakla beraber, çocuklar açısından uzlaştırmayı başarıyla uygulayan Avusturya gibi ülkelerde olduğu gibi kapsamının genişletilmesi yerinde olacaktır. Çocukların sorumluluk yaşının ceza sistemimizde 13 yaşından başlaması (12 yaşını doldurmuş olmak), hırsızlık gibi ve karmaşık bir düzenlemesi olan mala karşı işlenen suçlarda, çoğunlukla çocuklar tarafından ayırım tam olarak yapılamamaktadır. Hatta adli tıp uzmanları tarafından dahi bu anlamda çocukların algılama yetenekleri tam olarak lulememekte ve mağduriyetlere neden olabilmektedir. Bu bakımdan çocuklar yönünden hırsızlığın nitelikli hallerinin de Uzlaştırma kapsamına alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Uzlaştırma kapsamındaki bir suçun uzlaştırma kapsamında olmayan bir suç ile birlikte işlenmesi halinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanmamasını düzenleyen hüküm, Uzlaştırma kapsamını daraltma ve başarı oranını olumsuz etkilemektedir. Bu durum Uzlaştırmadan beklenen amaca ulaşmayı da engellemektedir. Bu düzenlemenin altında yatan nedenin soruşturma veya kovuşturmanın zorunlu olarak devam edeceğini ve taraflar arasındaki husumeti bitirmediği gibi dosyaların bölünmesi suretiyle daha da çoğalmasına neden olduğu ve iş yükünün azalması yönünde fayda sağlamadığı gerekçeleri ileri sürülmüştür. Ancak Uzlaştırmanın mağdur, fail ile toplum üzerindeki faydaları dikkate alındığında ve konuya uzlaştırmanın amacı noktasında bakıldığında bu sınırlamanın gerekli olmadığı savunulmuştur.

Kanaatimizce; Uzlaştırma kapsamında bir suç ile birlikte Uzlaştırma kapsamında olmayan bir suçun işlenmesi halinde, dosyanın ayrılması ciddi bir iş yükü olarak değerlenmemelidir. Adliyelerde fiilen tüm evrakların Uyap sistemine yüklendiği dikkate alındığında, matbu bir ayırma kararı ile tek tuş ile tüm dosyanın çok basit bir işlemlerle yazdırılarak yeni bir dosya oluşturulması mümkündür. Öte yandan tarafların husumetini

bitirmediği ve uzlaştırma kapsamında olmayan suç yönünden her halükarda olayın mahkemeye taşınacağı ve mahkemelerin iş yükünü azaltmadığı gerekçesine katılmamız mümkündür. Çünkü Uzlaştırma işlemleri ile tarafların Uzlaştırmacı aracılığıyla bir araya getirilmesi, aralarındaki iletişim kanallarının açık tutulması, uzlaştırma kapsamında olan suç yönünden uzlaşmaları, uzlaştırma kapsamında olmayan suç yönünden yargılamayı kolaylaştırma, tarafların iletişimlerinin sağlanması nedeniyle duruşmanın yapılmasını kolaylaştırmakta ve yargı sürecini de hızlandırmaktadır. Ayrıca Uzlaşılacak suç yönünden de uzlaştırma ile Savcılık aşamasında sonuçlandırıldığında mahkemeye yargılamaya konu olmamakta ve yapılan işi azaltmaktadır. Yine Uzlaşma ile mağdurun zararının giderilmesi söz konusu olduğundan, mağdurdan bu imkanının alınmaması onarıcı adalet anlayışının da gereğidir. Husumetlerin mahkemeye intikal etmeksizin soruşturma aşamasında giderilme imkanını sağlaması, mağdurun zararının giderilmesi imkanı vermesi, faile pişmanlık fırsatı vermesi ve mahkemenin iş yükünün azaltılması açısından Uzlaştırma kapsamında olan suç sayısının artırılmasının önünde engel olan bu istisnanın tıpkı etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı suçlar yönünden kaldırılan engel gibi, bu maddenin de CMK. 253 kapsamından çıkarılmasının yararlı olacağı görüşümdedir.

6763 sayılı yasa ile yapılan değişiklik ile Uzlaştırma kurumu farklı düzenlenmiş ve Uzlaştırma işlemlerinin Uzlaştırmacılar tarafından yürütülmesi öngörülmüştür. Uzlaştırma uygulamalarının daha önce Cumhuriyet Savcısı veya hakim tarafından yürütülmesinin sakıncaları dikkate alınarak yapılan düzenleme yerinde olmuş ve Avrupa'daki uygulama ile paralel haline getirilmiştir. Çünkü Cumhuriyet Savcısının veya hakimin uzlaştırma işlemini yapması durumunda müzakereler sürecinde vakıf olacağı ikrar, kabul veya diğer delillerin soruşturma ve kovuşturma aşamasında dikkate alınmaması gerekmele beraber bu durum fiilen mümkün görülmemektedir. Ayrıca hakim ve savcılarının yoğun iş yükü altında iken, birde uzlaştırma işlemlerini yürütmesi isteksizlik yaratmakta ve uzlaştırmada başarıyı olumsuz etkilemektedir. Bu bakımdan uzlaştırma işlemlerinin soruşturma biriminden ayrı bir birim tarafından yürütülmesi işlerin hızlandırılması ve başarı oranının artmasında olumlu bir etki bırakacağı düşünülmektedir. Kaldı ki, hakimin edindiği bilgilerin etkisi altında kalarak karar vermesi adil yargılama ilkesinin ihlali anlamına gelmektedir. Avrupa Konseyinin R-99/19 sayılı kararında da bu hususa değinmekte ve Uzlaştırmanın özerk kişiler tarafından

gerçekleştirilmesine vurgu yapmaktadır. Bu yönü itibariyle tavsiye kararına da uygunluk sağlanmıştır.

Uzlaştırıcılar, ceza soruşturmasına konu olmuş bir olayla ilgili olarak tarafları bir araya getirerek iletişimlerini sağlamayan ve müzakereleri yürütmekle yükümlü kişilerdir. Bu bakımdan salt hukuk bilgisine sahip olmak yeterli olmamakta, insan psikolojisini bilen, toplumun değer yargıları konusunda bilgili, ve sağlıklı iletişim kurma yeteneklerine sahip lider özellikli kişiler olması Uzlaştırma başarısı için gereklidir. Bu bakımdan Uzlaştırıcı olabilmek için Hukuk Fakültesi veya programında hukuk eğitimine yer veren yüksek öğrenim kurumundan mezun olmak şartı getirilmesinin yeterli olmadığı, başarı oranını olumsuz etkileyeceği ve dünyada uygulama örnekleri ile de uyumlu olmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle bu kapsamın genişletilerek Psikologların, eğitimcilerin de bu kapsama alınmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

Yapılan düzenleme ile Uzlaştırıcı olabilmek için yetkili eğitim kurumları tarafından yeterli eğitim verilmesinden sonra Adalet Bakanlığı tarafından açılacak sınavda başarılı olanlara Uzlaştırıcı belgesi verilerek Uzlaştırıcı siciline kaydı öngörülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Uzlaştırıcılık bir uzmanlık haline getirilmiştir. Son derece yerinde olan bu düzenlemenin iyi bir şekilde uygulanması, Uzlaştırıcıların ciddi eğitimden geçirilmesi, yapılan mülakat sınavında bilgilerinin yanında, liderlik özellikleri, müzakereleri yönetme kabiliyetleri, hitabet ve iletişim yetenekleri ve Uzlaştırma kurumunu faydalarına inanan liyakatli kişilerin seçilmesi, bu müessesenin başarısı için zorunluluktur.

Ceza usul yasamıza 2005 yılında giren ve ara dönemlerde yapılan değişikliklere rağmen başarı sağlanamayan Uzlaştırma kurumunun son değişikliklerle işlerlik kazandırılmasının önü açılmıştır. Uzlaştırmanın başarıya ulaşması için buna inanan uygulamacılarının çalışmaları yanında kamuoyunca da benimsenmesi gereklidir. Hakim ve Cumhuriyet savcılarının dahi Uzlaştırma hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması, onarıcı adalet kavramının uygulayıcılar ve kamuoyu tarafından yeterince bilinmemesi büyük bir eksiklik yaratmaktadır. Bu nedenle hakim, savcı ve yargı teşkilatı çalışanlarının düzenli aralıklarla bu konuda eğitime tabi tutulmaları elzemdir. Bunun yanında kamuoyunun bilgilendirilmesi için kamu spotları, tanıtımlar yapılmalı, onarıcı adaletin gerekliliği ve Uzlaştırmanın önemi vurgulanmalı ve Uzlaştırmanın faydaları

anlatılmalıdır. Etkili olması açısından bu konuda televizyon programlarının hazırlanması, TV dizilerinde bolca görülen adliye sahnelerinde uzlaştırma uygulamalarına da yer verilmesi için senaryolar da yer alması sağlanmalıdır. Unutulmamalıdır ki, toplumca benimsenmeyen ve doğruluğuna inanılmayan bir müessesenin başarıya ulaşması mümkün değildir.

Tarihsel geçmişi eski olmakla beraber medeni ülkelerin ceza uygulamalarında henüz yeni bir uygulama olan ve onarıcı adaletin önemi ve gerekliliği açısından bu kurumun önemi vurgulanmalı ve uygulamada başarının artırılması için yoğun çaba sarf edilmesi gereklidir. Uzlaştırma sürecinde, her ne kadar ehemmiyet arz eden nokta mağdurun zararlarının karşılanması ise de, failin haksız eyleminin farkında olması ve verdiği zararları karşılamaya çalışması ve haksız eyleminden pişmanlık duyması da o derece önemli olup, yeni suç işlemesine de engel olabilmekte ve empati yapmasına da neden olabilmektedir. Bu bakımdan sosyal barışın sağlanması, husumetlerin bitirilmesi ve hataların tekrarlanmasını engelleyici bir fonksiyon da görmektedir.. Bu yaklaşım, onarıcı adalet anlayışının ve hukuk devleti ilkesinin doğal bir sonucudur.

.

KAYNAKÇA

AERSEN, İvo, Türkiyede Mağdur Fail Uzlaştırma uygulaması klavuzu, Ankara 2012

AKINCI, Füsün Sokullu, Viktimoloji (Mağdur bilim), Beta yayınları, 2.baskı, 2008 İstanbul

ALADAĞ, Cengiz, Ceza Hukukumuzda Yeni Bir Kavram: Uzlaşma, (Adalet Dergisi, Haziran-2005)

ARTUÇ Mustafa; BIKMAZ Raif; İcra İflas Suçları ve Yargılama Usulü, Kartal yayınları, Ankara-2005

AYDIN Murat, 6763 sayılı kanunla getirilen Uzlaşma kurumunun uygulanması, THD, C.12, S.126, 2017

AYDIN Murat; 6763 sayılı Kanun ile getirilen uzlaşma kurumunun uygulanması konulu makale, Terazi Hukuk Dergisi 12.cilt, sayı:126 seçkin yayınları 2017-Ankara

BAHADIR Uğur; "Ceza Muhakemesi Kanunu 253/4 maddesi gereğince; Çocuklara yapılacak uzlaşma teklifinde uygulanan usulün, Anayasa ve Milletlerarası sözleşmelere aykırılık sorunu" Adalet Dergisi 51.sayı, Ankara-2015

BAKICI Sedat ; Ceza Hukuku Genel Hükümleri Adalet Yayınevi Ankara-2007

BALCI Demirel Nezihe, Türk ceza ve Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi, 2012

BALCI Demirel Nezihe; "Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma" İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış yüksek lisans tezi-2012

BAYTAZ Abdullah Batuhan, Onarıcı Adalet Genel Bir Bakış, İÜHF Mecmuası 2013, C.71/1

CAN Yavuz; Karşılaştırmalı Hukuk ışığında Türk Ceza yargılamasında Uzlaşma kurumu

CENTEL, Nur/ ZAFER, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2015.

Ceza Hukuku Dergisi (CHD) sayı: 2 seçkin yayımları, 2006-Ankara

ÇAĞLAYAN Ramazan, Hukukumuzda Kamu Tüzel Kişiliği Kavramları ve Kıstasları, Uyuşmazlık mahkemesi Dergisi S.7

ÇETİN, Soner, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaşma, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2009.

ÇETİNTÜRK, Ekrem, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaşınma, Adalet Yayınevi, Birinci baskı. 2017 Ankara

ÇİFTÇİOĞLU Cengiz Topel, Onarıcı Adalet Sistmine Dair Genel Bir İnceleme, İKÜ Fasikül Dergisi, S.66, Seçkin yayımları 2015

DALKILIÇ Aysun, Türk ceza Hukukunda Müsadere, İstanbul Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi 2011

DEMİR Şamil; "Arabuluculuk ile Aile İçi Şiddet ve Uzlaşmaya tabi suçlarla ilişkisi" www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2014-2/8pdf

DEMİRBAŞ Timur, Ceza Hukuku Genel Hükümleri, Seçkin yayınevi Ankara 2013

DUMAN Soner; İslam Hukuku I, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ders notları

EPÖZDEMİR, Rezan, "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", Adalet yayınevi, Ankara 2016, s.1

EPÖZDEMİR, Rezan; "Yeni Düzenlemeler ışığında Uzlaştırma müessesine bakış" Legal Hukuk Dergisi 175. sayı-Temmuz 2017

ERDEM, Mustafa Ruhan/ESER ,Ferda/ ÖZŞAHİNLİ,Pakize Pelin,**100 Soruda Uzlaşma-Uzlaştırıcının El Kitabı**, Seçkin Yayınevi, Ankara , 2015.

GEDİK Doğan; 237 sayılı Türk Ceza Kanununun ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununa göre müsadere, Ankara-2007

GÜLER Mahmut/MALKOÇ İsmail, "TCK", Adil yayınları, Ankara 1996

GÜMÜŞEL Ebru, Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma kurumu, istanbul Üniversitesi SBE. yayınlanmamış Yüksek Lisan tezi 2007

HAFIZOĞLLARI Zeki; 5237 s. Türk Ceza Kanununda davanın ve cezanın düşmesi konulu makale, www.baskent.edu.tr

HALICI Ali - TOPRAK Musa; Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2014-Ankara

<http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.htm>

KARAASLAN Erol; "Ceza Yargılamasında Uzlaşma" konulu makale, Adalet Dergisi 29. sayı, 2007, Ankara

KARAASLAN Erol; "Ceza Yargılamasında Uzlaşma" konulu makale, Adalet Dergisi 29.sayı Ankara-2007

KAYA Mehmet, Ceza muhakemesi Hukukunda Uzlaşma, Çankaya Üniversitesi SBE. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi

KAYMAZ Seydi, GÖKCAN Hasan Tahsin; Uzlaşma ve Ön Ödeme, seçkin yayınları 2.baskı, Ankara-2007

KETİZMEN Muammer, Uzlaşmanın Sirayet etmezliği ilkesinin sonucu olarak mağdurun yangılanacak kişiyi seçebilme yetkisi, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2

KÜÇÜKYUMUK Adnan, Ceza Muhakemesinde Uzlaşma, Selçuk Üniversitesi SBE, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2010

MERAN Necati; Türk Ceza Kanunu seçkin yayınevi Ankara-2004

MORWOOD James, The Pocket Oxford latin Dictionary, Oxford University press,1996

OĞUZMAN Kemal, ÖZ Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler cilt-1 vedat kitapevi-2013

ÖZBEK Mustafa Serdar-Alternatif Uyuşmazlık Çözümü cilt-1,2 yetkin yayınları 4.baskı 2016-Ankara

ÖZBEK Mustafa, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin "Ceza Uyuşmazlıklarında Arabulucuk" konulu tavsiye kararı, DEÜHFD, 2005/1.sayısı

ÖZBEK Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma., AÜHFD, C.54

ÖZBEK Mustafa; "Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin Ceza uyuşmazlıklarında Arabuluculuk konulu tavsiye kararı" konulu makale, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Üniversitesi cilt,7 sayı:1 2005-s.127-166

ÖZBEK Mustafa; "Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikler çerçevesinde mağdur fail uzlaştırmasının usul ve esasları" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt-56 s.4, Ankara-2007

ÖZBEK Mustafa; Avrupa Birliğinde Uyuşmazlık Çözümü konulu makale, TBB Dergisi, S.68, 2007

ÖZGENÇ İzzet; Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi Genel Hükümler 3.baskı Ankara-2005

ÖZGENÇ, Nuri Berkay; Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma, Legal Yayınları, Birinci baskı, 2015 İstanbul

ÖZTÜRK Bahri (Editör)-TEZCAN Durmuş, ERDEM Mustafa Ruhan, SIRMA GEZER Özge, KIRIT Yasemin F.SAYGILAR, ÖZAYDIN Özdem, AKCAN Esra ALAN, TÜTÜNCÜ Efser ERDEN; Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku seçkin yayınları, 10.baskı 2009-Ankara

ÖZTÜRK Bahri-ERDEM Mustafa Ruhan; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku 9.baskı seçkin yayınevi 2006-Ankara

PARLAK Engin; Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi-2006

PARLAR Ali-HATİPOĞLU Muzaffer; Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu 2.cilt 2008-Ankara

PEKCANİTEZ Hakan/ ATALAY Oğuz/ÖZEKES Muhammet, Medeni Usül Hukuku Ders kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara 2014

SAVAŞVural/MOLLAMAHMUTOĞLU Sadık, "TCK YORUMU", Seçkin yayınları Ankara 1995

SEZER, Ahmet, Öğreti ve uygulamada Ceza usul Hukukunda Uzlaşma, Adalet Yayınevi, Ankara 2010

SONER Çetin, Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma, TBB Dergisi, S.88 2009

SOYASLAN Doğan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Yetkin Yayınları, 3. baskı Ankara 2007

SOYGÜT Arslan, MUALLA Buket, Türk Ceza ve Ceza Usül Hukukunda Uzlaşma Kurumu,1. bası, İstanbul 2008

SÖZÜER Adem; Türk Ceza Hukuku Mevzuatı, Alfa yayınları 2.baskı, 2004-İstanbul

ŞAHİN Cihan, Küçüklerin Şikayet ve Şikayetten Vazgeçme hakkı, TAAD.S.16, 2014

ŞAHİN, Cumhur,Ceza Muhakemesinde Uzlaşma,SÜHFD, C.6,S.1-2, 1998.Konya

TANRIVERMİŞ Atilla; Suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçu (TCK.m.165) on iki levha yayınları, 1.baskı, 2017-İstanbul

TANRIYER Süha, Hukuk Uyuşmazlıkları bağlamında çözüm yolları ve özellikle Arabuluculuk, TBB Dergisi S.64, 2006

TAŞDEMİR Kubilay; ÖZKEPİR Ramazan; Ceza Muhakemesi Kanunu şerhi cilt-2, 3.baskı Ankara 2007

TAZE Mustafa "Taksirle öldürme ile birlikte bir ya da birden fazla kişinin yaralanması halinde görevli mahkemenin tespiti ve uzlaştırmaya ilişkin hükümlerin uygulanması" konulu makale, Adalet Dergisi 33.sayı, 2009-Ankara

Terazi Aylık Hukuk Dergisi;(THD) sayı-2 seçkin yayınları, 2006-Ankara

TOROSLU Nevzat/FEYZİOĞLU Metin, Ceza Muhakemesi Hukuku, Savaş Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2014

Türkçe Sözlük, TDK, C.2istanbul 1998

UĞUR Hüsamettin, Suça Sürüklenen ve Suç Mağduru Çocuklarda Uzlaştırma, THD. Seçkin Yayınları Ankara 2010

ÜNVER Yener/HAKERİ Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku Ders Kitabı, Adalet yayınevi, 2011 Ankara

www.adalet.gov.tr

www.tbmm.gov.tr

YAVUZ, Can,Karşılaştırmalı Hukuk Işığında Türk Ceza Yargılamasında Uzlaşma Kurumu,Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi-2014

YENİDÜNYA,Caner,Son Düzenlemeler Işığında Uzlaştırma Kurumu,Ocak 2017.

YENİSEY Feridun-NUHOĞLU Ayşe; Ceza Muhakemesi Hukuku seçkin yayınları 3.baskı 2015-Ankara

YENİSEY,Feridun,Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma,(Uzlaştırma Eğitimi Rehber kitapçık) İstanbul, 2005.

YURTCAN Erdener; CMK şerhi 5.baskı Beta yayınları 2008-İstanbul

YURTCAN Erdener; Ceza Yargılaması Hukuku Vedat Kitapçılık 2005/11.baskı İstanbul

YURTCAN Erdener; Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler, İstanbul Barosu yayınları, 2010 İstanbul

ZAFER Hamide, Suçtan Zarar gören Küçüklerin Türk Ceza Muhakemesinde Hakları, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2013/1

ZAFER,Hamide,Ceza Hukukunda Fail-Mağdur Uzlaşması(TCK m.73/8), Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2006.

